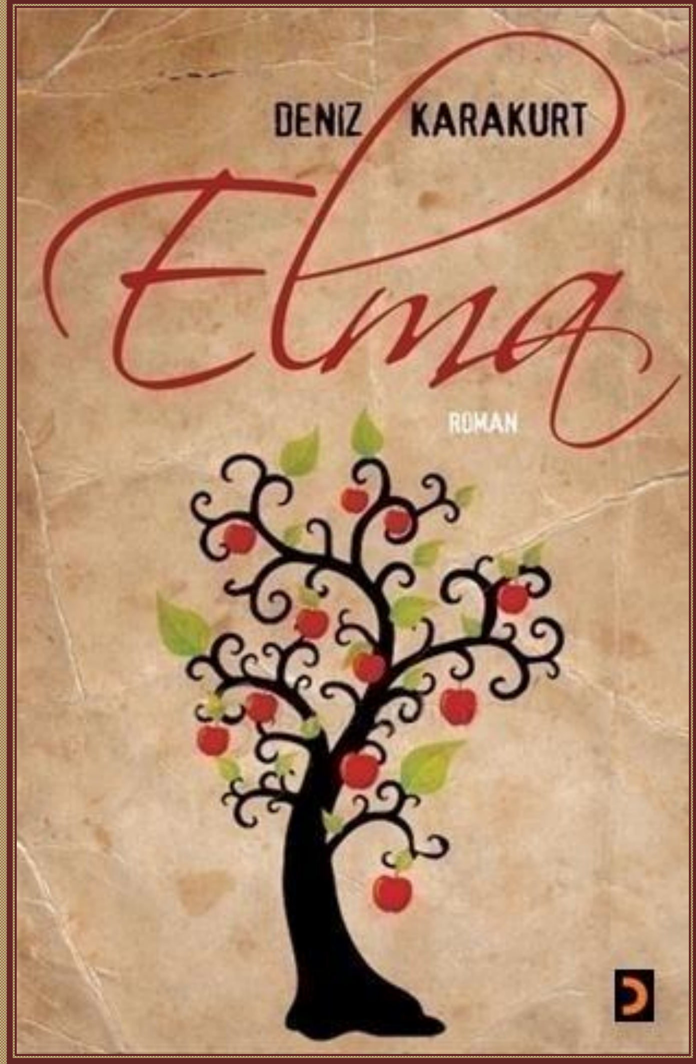
ELMA

2009

DENİZ KARAKURT

ELMA
Deniz Karakurt

ISBN
978-605-5618-03-2

Roman
Anlatı, Serüven, Masal,
Öykü, Derleme, Söylence,
Halk Edebiyatı,
Sözlü Gelenek.

Türkçe

BİRİNCİ BASKI
Ağustos, 2009 / TÜRKİYE

15+
ONBEŞ YAŞ VE ÜZERİ OKUYUCULAR İÇİNDİR.

T.C. Kültür Bakanlığı, Yayımlar Genel Müdürlüğü
TARAFINDAN ONAYLANMIŞTIR.

Kaynak göstermek kaydıyla her tür alıntı yapılabilir.

ELMA

DENiZ KARAKURT

İçindekiler listesinde yer alan kısımlar üzerine tıklayarak, ilgili sayfaya daha hızlı ulaşılabilir.

İçindekiler

Yazar Hakkında

İşçi olarak çalışmak için Türkiye'den göçerek Almanya'ya yerleşmiş bir ailenin ilk çocuğu olan Deniz KARAKURT, Bremen eyaletinin liman kenti Bremerhaven'de 1978 yılında dünyaya geldi. Bu ülkede kaldığı süre zarfında geleneksel aile çatısı altında, ebeveyninin yanı sıra dedesi ve babaannesi ile birlikte yaşadı. Babasının bir iş kazası sonucu ölümü üzerine ailesi ile birlikte Türkiye'ye kesin dönüş yaptı. Bundan sonra yaz tatillerinin büyük bir kısmını Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Akçakışla bucağında geçirdi. Burada ve zaman zaman gezdiği çevre köylerde kırsal yaşamı ve halk edebiyatını yakından tanıdı. İlk, orta ve lise öğrenimini memleketi olan Sivas'ta tamamladı. Eskişehir'de aldığı Maden Mühendisliği eğitimini ikinci yılında bırakarak Sivas'a tekrar döndü. Cumhuriyet Üniversitesi'nde İşletme Bölümü'nü bitirdi. İki yıla yakın bir süre Kütahya'da Devlet Memurluğu yaptıktan sonra istifa etti. Askerlik görevini İstanbul'da tankçı olarak tamamladı. Hâlen Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde, Muhasebe dalında Öğretim Görevlisi olarak meslek yaşamını sürdürmekte olan yazar evlidir.

"Eskiden kış günlerinde köy topluluğunun ortak malı olan köy odalarında ocağın etrafında günlerce, hatta haftalarca süren masalsı öyküler anlatılırdı. Bunlar teknolojinin henüz gelişmemiş olduğu dönemlerde dizi filmlerin, arkası yarınların yerini tutardı. Ben çocukluk yıllarımda bu sözlü anlatım geleneğinin son örneklerine tanık olma fırsatını yakaladım."

– Deniz Karakurt / Pusula Gazetesi, Röportaj Alıntısı –

Yapıt Hakkında

Kitapta yer alan öykü, yazarın dedesinden dinlediği uzun bir masala ve Anadolu'da sözlü gelenek içerisinde köy odalarında dillendirilen anlatılara dayanmaktadır. Uzun yıllar köy yaşamının içerisinde yer almış olan yazar, derin gözlem yeteneğini romanın içerisinde eriterek sunmaktadır. Kökleri tarih öncesine inen mitolojik öğeleri bünyesinde barındıran ve aynı zamanda halk kültürüne ait geniş bir derleme niteliği de taşımakta olan yapıt, gerçekçi bir serüvene dönüştürülmüş olan masalı klasik bir roman tadında ama akıcı bir biçimde, yepyeni bir teknikle yazıya dökmektedir. Yapıt, Türk halk kültürüne ait bir masalın gerçekçileştirilerek ve başka öykülerle bütünleştirilerek romana çevrilmesiyle oluşturulmuş, ayrıca sözlü anlatım unsurlarından da geniş oranda yararlanılmıştır. Bu arada masalsı atmosfer de korunmaya çalışılmıştır. Özetle kitabın, süreç ve konu olarak realize edilen bir masaldan yola çıkılarak kurgulanmış, anlatım ve teknik olarak halk edebiyatından yararlanan çok katmanlı bir roman olduğu söylenebilir.

"Geleneksel bir halk öyküsü, müthiş bir serüven. Gürül gürül akan bir ırmak gibi duru, sürükleyici ve doğal. Sözlü anlatım geleneğinden beslenen, kökleri tarihin derinliklerinde bir söylence..."

– Kızılırmak Edebiyat ve Sanat Dergisi, Tanıtım Yazısı –

ELMA

"**Elma:** 1. Meyvesi için yetiştirilen ağaç türü. (Bil. Gülgiller Familyası) 2. Aynı adlı ağacın kültürü yapılan meyvesi. *–AÇIKLAMA:* Yabânisi de bulunan elma, dünyada en çok dikimi ve üretimi yapılan ağaçtır. Türün tamamı, yeryüzüne Orta Asya'dan yayılmış olup Altay ve Kafkas kökenlidir. İklim ve çeşit özellikleri göz önüne alındığında yetişme alanı çok geniş olan ağacın ilk olarak K. Anadolu, G. Kafkaslar, GB. Rusya ve D. Kazakistan dolaylarında üretildiği sanılmaktadır. Tüm dünyada tarih boyunca çaprazlamalar da dâhil olmak üzere 6100'ün üzerinde farklı elma çeşidi üretildiği ve yetiştirildiği tahmin edilmektedir. Meyvesinin besin değeri çok yüksektir. *–KÖKENBİLİM:* Orta Asya Türkçesi'nden hemen hemen tüm lehçe ve şivelere aynı kökten geçerek kullanılan ad Türkiye Türkçesi'nde, Alma –> Elma dönüşümüne uğramıştır. Kelimenin kökeninde; "almak" fiilinin ve meyvenin rengini simgesel olarak ifade eden "al" (kırmızı) sıfatının olduğu bilinmektedir."

– **Büyük Kültür Ansiklopedisi**; Cilt: 8, Sayfa: 4126 –

GİRİŞ

Bu kitapta anlatılan öykü, çocukluğumda dedemden onlarca kez dinlediğim, o yüzden de en ince ayrıntısına kadar belleğime kazınmış olan bir masala dayanmaktadır. Masalın orijinali, sözlü anlatım geleneği içerisinde toplumsal bellek aracılığıyla yüzlerce yıldır nesilden nesile aktarılarak ve belki de gelişerek ve genişleyerek günümüze kadar ulaşmıştır. İlk dinlediğimden bu yana geçen zaman içerisinde üzerinde düşünerek vardığım sonuç ise masala konu olan ve tarihin derinliklerinde kaybolup giden, aslında gerçekten yaşanmış bir serüvenin halk kültürü ve dili içerisinde simgesel anlatımlarla zenginleşerek masalsı bir yapıya ve görünüme ulaşmış olabileceğidir. Zaten söylencelerin gerçek olayların abartılmasıyla oluştuğunu öne süren klasik bir kuram da mevcuttur ve bu düşüncemi kısmen de olsa desteklemektedir.

Omurgayı oluşturan masal, olay akışı örgüsünün içine gömülmüş olarak ve mümkün olduğunca aslına sadık kalınarak korunmuştur, ancak masaldan yola çıkarak içerisindeki gerçeğe ulaşılmaya çalışılmıştır. Yani gerçeğe olabildiğince en yakın kurguya ulaşmayı deneyerek bu omurganın üzerine iskelet geçirilmiş, daha sonra ete kemiğe büründürülüp sinirler ve damarlar örülmüştür. Ayrıca belirtilmesi gereken bir diğer husus da; bu eserin amaç, üslup ve teknik olarak bir masal kitabı veya derleme çalışması olmadığıdır. Ancak yine de doğası gereği masalsı bir anlatıma sahiptir ve içeriğinde derleme niteliği taşıyabilecek özgün kısımlar da bulunmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse; kültürümüzde var olan bir masal, özüne inilerek ve kültürel mirasla beslenerek gerçekçi bir hâle getirilmiş fakat masalsı anlatımdan çok da uzaklaşılmamaya çalışılmıştır.

Masaldaki unsurların pek çoğuna veya izlerine halk kültürümüz ve Orta Asya toplumlarının gelenekleri içerisinde rastlanmaktadır. Ancak bu masal doğrudan bir derleme çalışması olmayıp pek çok toplumsal, mitolojik ve edebi öğenin kaynaştırılarak kullanıldığı yeterince özgün, kendi içinde tutarlı ve heyecan verici sağlam bir örüntüye ve kurguya sahip bir anlatıdır. İfade ettiği kişisel değerle birlikte benim için ayrıca bir öneme sahip olan bu masalın köklerinin ilk çağlara kadar uzandığını tekrar belirtmekte fayda olduğu düşüncesindeyim.

Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, içinde yaşadığımız yüzyılda sözlü anlatım geleneği önceleri yavaş yavaş, daha sonraları ise özellikle radyo, televizyon ve internet gibi araçların bu geleneğin yerine geçmesiyle birlikte daha hızlı olarak çökmeye başlamıştır. İçerdiği ve koruduğu edebi ve tarihsel birikimler de -derleme çalışmaları sayesinde kurtarılabilmiş olanlar dışında- yok olup gitmeye yüz tutmuşlardır.

Öte yandan öz kültürümüz ve düşünsel birikimlerimiz küreselleşen Dünya'nın dayatmacılığı ve yayılmacılığının baskısı altında -tıpkı doğallığın ve doğal yaşamın başına gelen acımasızca yok ediliş sürecinde olduğu gibi- geri plana itilmekte ve çökmeye terk edilmektedir. Bu durum göz önüne alındığında, sözlü edebiyatımıza ait bileşenlerin çağdaş bir yaklaşımla yeniden değerlendirilmeye çalışıldığı bu yapıtta denenmiş olan şeyin yalnızca kurmaca bir öykü

anlatmaktan daha fazla şeyler ifade edeceği açıktır. Örneğin lise ve üniversite çağındaki gençler, Batı eksenli yaklaşımların bir sonucu olarak; Avrupa'nın mitolojik, tarihsel veya bilimkurgusal şahsiyetlerine bir biçimde aşina oldukları hâlde, kendi söylencelerimizdeki kahramanlardan yalnızca birisinin adını bile bilmemektedirler çoğunlukla. Oysaki evrensel bir kültüre ulaşabilmek ancak çok yönlü yaklaşımlarla mevcut olabilecektir, bunu başarabilmek içinde insanın herşeyden önce kendisini, doğayı ve içinde yaşadığı toplumun değerlerini, onun köklerini doğru anlayıp tanıması gerekir. Düşünsel ve edebi birikimimizin korunabilmesi, geliştirilebilmesi yalnızca derlemelerin ve halk anlatılarına dair toplama bilgilerin hatta çok değerli bilimsel çalışmaların raflara kaldırılmasıyla mümkün değildir ve olamamaktadır da ne yazık ki. *Bunu başarabilmenin asıl yolu kültürel öğelerimizi yeniden işlemek ve değerlendirmektir.*

Değinilmesi gereken bir diğer nokta da bu yapıtın çağdaş edebiyat çatımız altında pek fazla yer tutmayan, yeterince ürün verilmeyen gerçeküstü ve gerilim/korku türlerine kimi yerlerinde küçük de olsa yol göstereceği umududur. Buradan hareketle ifade edilebilecek bir diğer husus da eserin belli bir türe ve tek bir anlatım tekniğine bağlı kalınmaya çalışılmadan yazılmış olduğudur; yararlanılan kimi tekniklerin bireşiminin bir masal atmosferi oluşturmaya hizmet ettiği için kullanıldığı kolayca anlaşılacaktır. Bu bağlamda, herbir bölümün diğerleriyle olan teknik hatta bazen mekanik ve kurgusal bağlarının da altını çizmek okuyucunun ilgisini çekecektir. Özetle söylencesel doku örselenip zedelenmeden bir roman havasında ve tadında aktarılması amaçlanmış ve zaman zaman yepyeni yöntemler denenmiştir.

Acımasızca tüm dengeleri bozularak yok edilen doğaya, nesilleri tüketilen hayvan ve bitki türlerine, yitirilen doğal yaşama ve onlarla birlikte yok olan yerel kültürlere, geleneksel değerlere yakılmış ve öykünün içine işlenmiş, bütün dokusuna sindirilmiş olan sessiz bir ağıttır aynı zamanda bu kitap.

Kitabın sonunda, masalın asıl biçimini merak eden okuyucular için koşuk şeklindeki bir varyasyonu eklenmiştir. Bu şiir, beni kırmayıp halk edebiyatına uygun olarak öyküyü 11'li hece ölçüsüyle dizelere döken ve hâlen Şarkışla'nın köylüğünde yaşayan Âşık Yasağı tarafından yazılmıştır. Bu konuda emeğini esirgemediği için kendisine teşekkürü bir borç bilirim.

Masalı bana çocukluğumda bıkmadan, usanmadan, her istediğimde tekrar tekrar anlatan dedemin teşekkürü zaten kitabın kendisidir.

Sürç-ü lisan eylediysek affola…

Deniz KARAKURT
Sivas, Şarkışla – 2008

NOT: Bu bir masal kitabı değildir. Çocuklara önerilmez. –YAYINCI.

KÖY EVİ

Bütün köy bembeyaz bir örtüye bürünmüş, doğa ölü gibi sessiz ve soğuk uyurken lapa lapa kar yağıyordu. Birkaç günden beri süren, insanın elini kesen, yüzünü yakan o ayaz ise yeniden başlayan karla birlikte kırılmıştı. Üç hafta önce dağlardan inen aç kurt sürüleri gibi gelip çöken sisle birlikte başlayan yağış, ilk seferinde aralıksız tam dört gün sürmüş, sonra da yine zaman zaman başlayıp kesilerek aralıklarla devam etmişti. Ama ondan sonraki sekiz gün boyunca öyle bir ayaz olmuştu ki, kurdu kuşu kırıp geçmişti. O günlerde dışarıda bir gece kalan mutlaka ölürdü. Gelen haberlere göre Andul Geçidi'nde düşen çığ, kızaklı at arabalarıyla bile aşılamayan ve zaten kapanmış olan yolu artık yaza kadar açılamayacak bir hâle sokmuştu. Zemheri o ara bütün ağırlığıyla köyün üzerine çökmüş, insanlar evlerinden dışarıya çıkmaya korkar olmuşlardı zehir zemberek soğuktan dolayı. İşte sabah başlayan kar yağışı bu keskin havayı yumuşatmış, soğuk dinmişti.

Sırtında ve yanlarında koyu lacivert alacaları olan beyaz kedi, gürül gürül yanan bir ocağın yakınına yatmış hırıldanarak uyuyordu. Bacası, evin içinde bir çıkıntı şeklinde yukarıya doğru uzanan ve alt kısmında odanın duvarına yaslanmış geniş bir çadırı andıran ocak ağzını kıpkırmızı açmış, homurdanarak yiyecek bekleyen bir canavara benziyordu. Geceleri karanlıkta, duvarlara yansıyarak titreşen kırmızı birer gölgeye benzeyen ışıkları insanın içine tuhaf, anlaşılmaz bir huzur veren ve hayal gücünü harekete geçiren bu ocağın yanında odunlar yığılıydı. Sol tarafında toprak sıvalı, kireç badanalı duvara dayalı kararmış bir sac vardı, diğer tarafta da bir elekle, kalbur asılıydı yukarıda yan yana. Öte yandaki duvarda ise bir atlı tarafından saraydan kaçırılan kızın, kırmızı rengin yoğunlukla kullanılarak resmedildiği halı görünüyordu. İçeriyi aydınlatan iki tane gaz lambasından birisi duvardaki iri bir çiviye madeni arkalığından asılmış, diğeri ise masada duruyordu.

Yuvarlak yüzlü, topluca bir kadın masadaki lambanın yan kısmında bulunan iğne gibi incecik kolun ucundaki yuvarlak pulu çevirerek yanan fitili biraz daha dışarıya çıkarttı. Lambanın üst bölümünü oluşturan altı şişkin, üst tarafı daralarak uzayan narin cam fanustan kara bir is yükseldi kısa bir süre için, sonra azalıp kayboldu; kadın ayarı fazla kaçırmıştı, geri azalttı. Masanın diğer ucunda bir tutamağın[1] üzerinde duran yağlı beyaz mumu alarak, ucunu gaz lambasının laleye benzeyen şişesinin üzerine yaklaştırıp biraz bekledi, iplik titreşerek alev aldı. Sonra tekrar tutamağın üzerindeki küçük çiviye takıp eline aldı ve içeri odaya geçti. Kapı açılınca içeriye ürpertici bir soğuk dolup odadakilerin yüzlerine vurdu. Fırsat bulunca içeriye hücum etmek için kale kapısının önünde düşman askeri gibi bekleyen bu soğuk, kadın kapıyı arkasından kapatınca kesildi ve içerideki ısı tekrar dengesini bulmaya başladı.

Pencereden dışarıya bakan çocuk, ay ışığında büyülü bir görüntü sergileyerek yeryüzünü apak boyayan karı seyrediyordu. Dışarıdan bazen ulumaya benzeyen köpek havlamaları duyuluyordu. Geçen yıl bu vakitler köye kurt indiğinde bütün gece havlamalar, hırıltılar, boğuşma sesleri, bağırış çağırışlar birbirine karışmış, o da sabaha kadar uyuyamamıştı; içinde

[1] Tutamak: Tutacak, sap. Mumluk.

kendisinin kurtlara karşı mücâdeleler verdiği düşler kurup durmuştu. Düş kurmak onun en sevdiği eğlencesiydi. Bazen de, biraz önce annesinin ışığının seviyesini ayarladığı lambanın önünde eliyle duvara gölge düşürüp değişik biçimler oluştururdu; köpek, kurt, tavşan, kedi, kartal… Doğadan zihnine yansıyan ne varsa onları… O bu imgeleri duvara düşürürken, iki yıl önce ölen ninesi kızardı kendisine; "Gölgeyle oynama," diyerek.

Camdaki buğunun ortasında eliyle silerek açtığı boşluktan bakıyordu dışarıya; sonra kenarlardaki henüz bembeyaz duran kısımlar dikkatini çekti, parmağıyla şekiller çizmeye başladı, orası yetmeyince yandaki diğer camı kullandı. Ara sıra dışarıya göz atıyor sonra çizmeye devam ediyordu; evler, dereler, dağlar çiziyordu. Dışarıda bütün doğa kefene sarılmış bir ölü gibi bembeyazdı. Ölümü çağrıştırıyordu kendisine bu beyazlık, bu korkunç dinginlik ve soğuk. Dedesini sardıkları kefen geldi aklına. Sonra da onun anlattığı, karların altından fışkırıp atların ayaklarına sarılan herbiri bilek kalınlığındaki yılanlara dair bir meseli[2] anımsadı. Bu yılanların ortaya çıkışıyla birlikte küçük bir askeri birliğin koca bir orduyu yenişi, beklemedikleri bir yardımın yetişmesi vurgulanıyordu öyküde. Yıllar sonra bu günleri olduğu gibi, o zamanları da özlemle anacaktı. Çocuk perdenin altından kafasını çıkartıp içeriye dönerek;

– Ne zaman gelecekler baba? dedi.

– Ne diye acele ediyorsun ki? Birazdan gelirler işte, diye cevapladı babası da.

Zayıf yüzlü adam tabakasını çıkarıp kapağındaki küçük kıskacın arkasından aldığı, ardı görünecek kadar ince kâğıda tütün koyup sardıktan sonra tahta bir ağızlığa yerleştirip ağzına aldı. Cebinden çıkardığı kibritle yakıp derin bir nefes çekti, sonra tekrar dışarıya verdi gri dumanını. Ardından ciğerlerini yakan, buhara benzeyen bu acı havayı bir kez daha soludu. Gerçi biraz çok içtiğinin kendisi de farkındaydı ama bu aralar bazen efkâr basıyordu. Hayatındaki herşey olduğu gibi sürüp gidiyordu işte, hiçbir değişiklik yoktu onlarca yıldır. Yaşantısında hep büyük bir değişimin olacağı farklı bir günün geleceği gibi beklenti vardı içinde ama ömrü akıp gidiyor, öyle bir gün bir türlü gelmiyordu.

Annesi içeriye girerken, çocuk da kafasını tekrar perdenin altına sokarak dışarıyı izlemeye koyuldu. İleride görünen kavaklıktaki[3] ağaçlar beyaz sivri birer mızrağa benziyorlardı. Boz renkli bir baykuşun uçarak karanlığın içinde yitişini seyretti. Kavaklığın önünde, çocukların yaklaşık iki kulaç uzunluğunda birer duvar şeklinde örüp, üzerine su dökerek dondurup kurdukları kardan küçük kaleler görünüyordu. Aralarında 25-30 adım mesafe bulunan bu kalelerin arkasından gündüzleri birbirlerini kartopu yağmuruna tutuyorlar, bazen de kaleden ayrılıp birbirlerine saldırıyorlardı, kendisinin de bazen katıldığı oyunda. Bu buzdan kaleler o günden beri orada duruyorlardı yıkılmadan. Eğer koyduğu yeri bulabilirse, yarın da arkadaşlarıyla kızak kayacaktı. Kızağın nerede olduğunu bir türlü hatırlayamıyordu, bakmadık yer de bırakmamıştı ama nafile.

[2] Mesel: Ders verici, öğretici küçük hikâye.
[3] Kavaklık: Kesim için yetiştirilen kavak ağaçların bulunduğu arazi.

Bulamazsa belki de kaymaya gitmeyecekti, çünkü başkasının kızağını kullanmak, vermesini beklemek, verdiğinde de gözünün hep üzerinde olduğunu hissetmek can sıkıcı bir durumdu.

İleride bir karaltı[4] gördü. Tekrar içeriye dönerek telaşla bağırdı;

– Geliyorlar.

– Çocuk olasın, dedi elindeki yıpranmış bir balık ağını onaran babası gülümseyerek.

Ağın sağında solunda küçük yaprak, ot ve dal parçaları takılıydı, adam bir yandan sigara içiyor bir yandan da onları temizleyip oturduğu divanda bir kenara biriktiriyordu. Bir iki tane taş ve artık iyice kurumuş yengeç bacağı bile çıkmıştı. Yazları birkaç evi doyuracak balık çekerlerdi; gece ağı kurup, üzerine bir lamba asarlardı, ışığa gelen balıklar da ağa takılırlardı.

Karısı yüzünü ekşitip ters ters bakarak;

– Sanki kendisi farklı birşey, nereden çıktı kışın ortasında o ağ şimdi? dedi.

– Yaza hazır olsun, ne olur yani şurada boş boş oturacağıma…

Çocuk kanepeden inerken aynı anda kapı çalındı. Annesi;

– Git kapıya bak Altan, diye seslendi. Çocuksa zaten çoktan fırlamıştı kapıya doğru.

Ardından kadın elindeki demliği ocağın üzerindeki ızgara demirine yerleştirdi dikkatlice. Ocağın biraz içerisindeki bu ızgaranın üzerinde bulunan güğümdeki su kaynamıştı bile çoktan. Arkadaki o buz gibi evlikten[5] getirmiş olduğu bir elmayı köze gömdü, ateşin sıcaklığı yüzüne vuruyordu. Altan seviyordu elma közlemesini.

Çocuk kapıyı açtığında her yanı bembeyaz olmuş, kardan hiçbir yeri görünmeyen bir adam eliyle üzerini silkelemeye başladı. Tamamen temizlendiğinde çizmelerini çıkarıp içeriye girdi. Ayağında hafiften sararmış kalın yün çoraplar görünüyordu. Kirli sakalının arasındaki karlar eriyip aşağıya çenesine oradan da boynundan inip koynuna süzülmeye başladı. Suyu soğuk soğuk hisseden adamın içi ürperdi, hafifçe irkilerek titredi. Selamlaştıktan sonra ev sahibi;

– Buymuşsun[6], ocağın başına geç de ısın biraz, dedi. Ardından oğluna dönerek; "Oktay ağabeyine bir peşkir[7] getir de kurulansın Altan," diye seslendi.

[4] Karaltı: Gölge. İnsan veya hayvan gölgesi.
[5] Evlik: Kiler, depo. Evin ambar gibi kullanılan bir odası.
[6] Buymak: Üşümek, donmak.
[7] Peşkir: Havlu. El, yüz havlusu.

– Yok yav, şöyle oturayım. Ayaz kırılmış, o kadar da soğuk değil, diyerek divana geçip oturdu gelen adam.

Ev sahibi de elindeki ağı toplayıp divanın altına itti ve biriktirdiği döküntüleri de götürüp ocağa attı. Tahta bir fıçının içerisinden maşrapayla su alıp içtikten sonra yerine gelip oturdu, konuğuyla birşeyler konuşmaya başladılar; civar köylerden birisinde yavuklusuyla kaçan bir kızdan bahsediyorlardı. Bu soğukta nasıl da canları istemişti kaçmayı?... Biraz sonra kapı tekrar çaldı. Bu kez içeriye, bileğinde iri taneli kehribar tesbih takılı olan yaşlıca birisi girdi. Hızarcı Uluç'tu bu adam, köyün çıkışındaki işliğinde[8] kereste işiyle uğraşırdı.

Yavaş yavaş herkes gelmeye başlıyordu. Kapı defalarca açılıp kapanacaktı bugün, köydeki ne kadar erkek varsa hemen hepsi bugün burada toplanacaktı. Kadının odun attığı ocağın içi yalazlandı[9]. O da eline ocağın önünde duran karağı[10] demirini alıp közleri ve yanmakta olan odunları karıştırıp düzledi. Anasından atasından duyduklarına göre, göklerden bir kuzgun tarafından insanlara armağan olarak indirilen ateş evin ruhu, duman da soluğuydu. O ruh kaybolunca ocak söner, ocak sönünce de evin bereketi kaçardı. Sonunda da yıkılır giderdi. Kadın demiri saplayarak az önce gömdüğü elmayı çıkarıp biraz soğuması için kenara koydu. Az sonra Altan'a gözüyle işaret ederek yanına çağırdı ve çabucak ocağın yanına gelen oğluna közlenmiş elmayı verdi. Elmayı iştahla yemeye başlayan Altan'sa artık sabırsızlanıyordu. Zaman çok ağır geçiyordu bugün.

Oda dolmaya başladığında içeriye yanındaki damadıyla birlikte bembeyaz sakallı, yaşlı ama dinç bir adam girince Altan'ın gözleri ışıladı. Ama adamın damadından pek hoşlanmıyordu, bakışlarında hoşuna gitmeyen birşeyler vardı; zaten arkasından da pek de iyi konuşmuyordu insanlar, kumar falan oynadığını söylüyorlardı. Herkes ayağa kalktı, yaşlı adam selam verdikten sonra;

– Hepinizin yerine ev sahibiyle el sıkışayım, yoksa bu iş sabaha kadar bitmez, dedi.

Kocaman nasırlı elleriyle tokalaştıktan sonra kendisine odanın iki duvarını kaplayan divanın köşesini gösterdi ev sahibi, o da gösterilen yere geçip oturdu. Yerleştikten sonra içeriye ağır ağır göz gezdirip;

– Biraz daha bekleyelim de, gelecekler varsa… dedi.

Herkes kendi arasında alçak sesle birşeyler konuşuyordu, bu arada üç beş kişi daha geldi. Altan da gidip aksakallı adama yakın bir yerdeki mindere oturdu. Hayranlıkla yüzüne bakıyordu; bunca hikâyeyi aklında en ince ayrıntısına kadar nasıl kafasında tutabiliyordu, şaşırıyordu?

[8] İşlik: Atölye. İş yapılan yer.
[9] Yalazlanmak: Alevlenmek. Ateşin parlaması. "Alazlanmak" da denir.
[10] Karağı: Ateşi karıştırmakta kullanılan, ucu sivri demir çubuk.

Gerçekten o yaştaki bir insandan beklenmeyecek bir hafızaya sahipti; kuşakların binlerce yıllık birikimini taşıyor, sonraki nesillere aktarıyordu. Babası yaşlı adama dönerek;

– Birer bardak çay içelim de öyle mi başlarsın, Sargun Emmi? diye sordu.

– Olur, hatta çayları içerken birisi bağlama çalsın da kulağımız açılsın biraz, dedi yaşlı adam, duvarda asılı duran çalgıyı koca elleriyle göstererek.

Odadakilerden birisi kalkarak bağlamayı usulca ve dikkat ederek duvardan alıp yerine oturdu. Bir süre tınıyı tutturmaya çalışarak ayar verdi; bir eliyle tellerin bağlı olduğu kulakları bükerken diğer elindeki tezeneyle de tüm dikkatini vererek tellere vuruyordu. İçerideki herkes de, o sesleri rahat alabilsin diye susmuştu. Ayarı tutturduğuna kanaat getirdikten sonra çalmaya başladı; önce bir süre yalnızca çalgıyla girişi yapan adam ardından bir yandan da söylemeye koyuldu;

Ellerinde kızıl kınalar,
Sevdan yüreğimi yaralar.
Gelir de geçer bu illerden,
Gökte al kınalı turnalar.

Herkes su gibi akan bu nağmelere kulak veriyordu. O arada yeni gelenler oluyordu ve içerisi artık tıklım tıklımdı. Birazdan kadın çayları dağıttıktan sonra;

– Gerisini siz halledersiniz değil mi? diye kocasına sorduktan sonra dış kapıya yönelmişti ki; “İçerde kavurga[11] var, onu da getireyim de öyle çıkayım, unutmuşum,” diyerek geri döndü.

Kadınlar da yan komşuda toplanmışlardı, oraya gidecekti. Kavurgayı taslarla getirip konukların önlerine dağıttıktan sonra sırtına kalınca bir örtü alarak dışarıya çıktı, giymek için daha fazlasına gerek duymamıştı, ne de olsa şuradan şuraydı.

O esnada kendi aralarında konuşan iki kişiye herkes kulak kabartarak, müziğin sesinin arasından neler söylediklerini anlamaya çalışıyorlardı. Sağ elinin serçe ve yüzük parmakları eksik olan bir adam diğerine;

– Doğruymuş yani öyle mi? Senin komşuya konuk olup sonra da saksıdan çıkan altınları alıp götüren o göçmenler… diye sordu.

– Doğruymuş sordum, diye yanıtladı öteki.

– Nasıl olmuş? Tam olarak anlatsana şunu, derken çayını bitiren Koca Sargun;

[11] Kavurga: Buğdayın kavrularak, içine çedene tohumu eklenmesiyle yapılan bir çeşit kuruyemiş.

– Şimdi gelelim hikâyemize, dedi. “Nerde kalmıştık? Herhalde uçuruma iniyorlardı…” diye konuşmaya başlayınca, parmakları eksik olan adam arkadaşına doğru eğilerek alçak bir sesle;

– Neyse sonra anlatırım, dedi. Öteki de başını sallayarak onayladı kendisini.

Sargun Emmi;

– Bunu anlatması yaza kadar sürer, diye ben size daha baştan söylediydim. Ötekilere benzemiyor, bayağı uzun. Dört gündür anlatıyorum daha başındayız, dedi. Sonra devam etti; “Ama başladık bir kere, uzun muzun anlatacağız artık, o arada ölmez yitmezsek.”

Köy halkının kışın en büyük eğlencesi buydu; akşamları genelde köy odasında ya da müsait olan birisinin evinde buluşurlar ve bilenler hikâyeler, masallar anlatırdı. Bunların anlatılması bazen günlerce hatta haftalarca sürerdi. İnsanlar hiç fire vermeden eksiksiz toplanırlar, aralıksız her gün dinlemeye gelirlerdi. Herkes bir sonraki gün ne olacağını sabırsızlıkla bekler, anlatılanların gerisini merak eder, neler olabileceği üzerine fikirler yürütür, hatta birbirlerine sorarlardı gün içinde. Bugün de Orhan evine çağırmıştı herkesi; orada toplanıp dinleyecek, arada çaylarını içip sohbet edeceklerdi hep birlikte.

Altan’sa anlatılanları dinleyerek hayal dünyasının sınırlarını yıkıyor, kafasının içindeki evreni genişletiyor, içerisinde olanaksız diye birşeyin olmadığı diyarlara gidiyordu. Işık hızıyla yolculuklar yapıyordu görmediği ülkelere ve zamanlara, sonsuz ovalara, ucu bucağı görünmeyen denizlere, okyanuslara… Kapılar büyük sevdalara, görkemli savaşımlara açılıyor; yenenlerle yenilenler, aldatılanlarla aldananlar oluyordu. Ama hep iyilik kazanıyordu. Ve bu düstur kafasına öylesine kazınıyordu ki, ileride gerçek dünyayla yüzleşmek zorunda kaldığında büyük sorunlar yaşayacaktı. Dürüstlüğün her zaman galip gelemediğini, hatta çoğu zaman yenilenin, kaybedenin o olduğunu anladığında içinde inandığı, büyüttüğü bu dünyayı defalarca yıkıp yeniden kurmak zorunda kalacaktı, gerçeğe biraz daha yaklaştırabilmek için kendisini. Elbette ki o süreçler çok sancılı olacaktı her seferinde.

Kapı tekrar çalındı, Altan bir kere daha fırlayıp kapıyı açtı, bu kez gelen muhtardı. Üzerinde ayı postundan bir kürk vardı ve başında da tüylü bir papak[12] bulunuyordu. O da selam verip orada bulunan bir genç tarafından kendisine bırakılan yere oturdu. Sonra da ağzından kulağına kadar derin bir yara izi olan aynı delikanlı, muhtara çay doldurup verdi. Genç adam dört yıl önce tarlanın birisinin kıyısında uyurken, yürüyüp giden bir yaban domuzu yülgü[13] gibi keskin dişleriyle ağzını kulağına kadar biçerek yırtıp geçmişti. Bu hayvanın omurları oynamaz olduğu için boynunu sağa sola çeviremez, dümdüz giderken de önüne ne gelirse kesip atardı, işte bu delikanlı da yaban domuzunun dişlerinden kurtulamamıştı.

[12] Papak: Kalpak benzeri tüylü bir başlık.
[13] Yülgü: Ustura, jilet. “Ülgü” de denilir.

Ocağın dibinde yatan kedi kalkıp ağzını olabildiği kadar açarken belini çukurlaştırıp başını öne eğerek gerindi, sonra diliyle ayaklarını yaladı, arada ayağını yüzüne sürüyordu. Odanın dibindeki bir çanaktan içine ekmek doğranmış sütü içti, ekmeklere hiç dokunmadı bile. Sonra insanların ayaklarının arasından sürtünerek dolanıp, divanın altına girip kayboldu, biraz sonra başka bir taraftan geri çıktı. Divana sıçrayıp orada oturanlardan birisinin kucağına çıktı, belli ki adamı tanıyordu; o da kedinin başını ve çenesinin altını kaşırken hayvan mutluluğunu belli eden ritmik hırıltılar çıkarıyordu. Geceleri fosforlu iki çakmaktaşı gibi parlayan gözleri kapalıydı şu an, bir yandan da kuyruğunu sallıyordu. Binlerce yıl önce ataları dağdan inip, ambarlarda depolanan tahıllara zarar veren sıçanların kökünü kuruttuğu için insanlar tarafından evlere yerleştirilen bu hayvan da onlar gibi kendisini koruyabilmesini sağlayan pençelerini kullanmadığı zamanlar içeriye çekiyordu. Gerektiğinde kullanmaktan çekinmediği dişleri ise tıpkı yabandaki akrabalarınınki gibi sipsivriydi ama şu anda uysal, sakin ve huzurlu yatıyordu bu sıcak ve güvenli kucakta. Birkaç yıl sonra ev halkı köyü terk ettiğinde dağa çıkacak ve bir iki yıl da orada yaşayacaktı. Yabâni hayvanlar nasıl evcilleştirilebiliyorsa, evcil olanlar da mecbur kaldığında vahşi yaşama yeniden uyum sağlayabiliyorlardı ve bu yetenek onun içinde de vardı.

– Haydi bakalım başlayalım, dedi Sargun Emmi.

Kafasında boz bir kasket olan bıyıklı, yeşil gözlü adam ayağa kalkıp bağlamayı yeniden duvara astı, dönüp yerine oturduktan sonra kasketini çıkarıp dizinin üzerine koydu. Kimseden çıt çıkmıyordu, tüm dikkatlerini Koca Sargun'a vermişlerdi.

I. BÖLÜM

AKREP

Beş altı yaşlarında bir kız çocuğu otların arasında sevinçle koşturuyor, rengârenk çiçeklerin birbirlerine karışan kokularından sarhoş olmuşçasına bahar güneşinin altında kendi hayal dünyasını gerçek dünyaya karıştırarak oynuyordu. Üzerinde, tıpkı aralarında koştuğu çiçekler gibi rengârenk bir elbise vardı, hayalleri nasıl gerçeğe karışıyorsa çocuk da öylece çiçeklere karışıyordu. Tüm çocukların becerebildiği gibi, anlamı olmayan sözlerden oluşan, o anda kendi bestelediği, basit, uydurma şarkılar söylüyordu. Arkadaşları ise daha ileride kendi aralarında oynuyorlardı. Herhalde sekiz dokuz çocuk vardı orada, küçük kız ise yanlarından gitgide uzaklaşmaya başlamıştı.

Çocuklar bu alanda oynarlarken onların başında bekleyen iki bakıcı olurdu her zaman ama bakıcılardan birisi dün gece ayağını sakatlamış odasında yatıyordu. Bu nedenle bugün, mecburen diğerine nazaran yaşça daha genç olan bakıcı tek başına bulunuyordu. Bazen

kendisini bıktırıp, çileden çıkartan bazen de söyledikleri ve yaptıklarıyla kendisini güldüren, şimdi de karşısında körebe oynayan çocukları pür dikkat izliyordu. Aniden duyduğu bir sesle irkildi. Kafasını kaldırdığında hizmetçi kızlardan birisini gördü başucunda. Alnı boncuk boncuk terlemiş olan kız, bakıcıya hakanın kendisini çağırdığını söyledi nefes nefese.

Biraz önceki neşesi bir anda kaybolup, gözlerinde endişeli bir bakış beliren kadın telaşlanarak sordu;

– Kötü birşey mi var acaba?

–Yok, dedi hizmetçi kız alelacele; "Seninle Ayda'nın geçen gün geçirdiği hastalığı hakkında konuşacakmış. Durumunu soracaktır herhalde."

– İyi bâri, ben de böyle koşarak geldiğini görünce korktum.

– Yemekler yetişmeyecek, mutfakta çalışacak birileri lazım, oraya gideceğim. Herkes bir yerlerde olduğu için beni gönderdiler. Amma çok iş var bugün.

İri, kapkara gözleri olan genç hizmetçi geldiği gibi koşarcasına içeriye döndü. O geçerken kapıda nöbet bekleyen askerlerden birisi dayanamayarak esas duruşunu bozup kızın arkasından, yemenisinin[14] içinden bile belli olan güzel, biçimli vücuduna bakakaldı. Bakıcı kadın da aynı anda dönüp çocuklara baktı, kendi hâllerinde oynuyorlardı. Hakanı bekletecek hâli yoktu ya, zaten kendi yerine çocuklara bakabilecek kimseyi de bulamazdı şu durumda. "Ne olacak sanki?" diye düşündü ve o da alelacele sarayın kapısına yöneldi. İki yanında, ellerinde mızraklar olan ve bellerinden geniş ağızlı palalar[15] sarkan askerlerin nöbet beklediği kemerli, oyma desenlerle süslü çok yüksek bir taş kapıdan içeriye girdi.

İlerideyse avluda bir at arabasıyla, içindeki yükü boşaltan iki hamal görünüyordu yalnızca. Koca koca ağır tahta sandıkları sırtlarına sanki içleri boşmuşçasına rahatlıkla yüklenip götürüyorlardı. Az sonra dinlenmek için bir kenar taşının üzerine oturdu iki adam yan yana. Uzun süredir aralıksız çalışıyorlardı ve biraz soluklanmaları gerekti. Aralarında konuşmaya başladılar. Soluk boz renkli, yamalı ve kirli elbiseleri olan bu adamlardan dar omuzlu, ince görünümlü olanı diğerine;

– Kolunda arı var, dedi telaşla; "Sokmasın."

Diğeri sakince kovaladı bu yaban arısını. Sonra da;

– Niye korkuyorsun? Koca adamsın dedi, gülerek.

[14] Yemeni: Yöresel kadın giysisi.
[15] Pala: Geniş ağızlı, göreceli olarak biraz daha kısa kılıç.

– Koca adamı mı var bunun? Seni hiç sokmamış herhalde?

– Yoo! Soktular kolumdan bir kere küçükken döşümden[16].

– Beni gözümün etrafından soktular, hem de dört beş yerden birden. Gözlerim kapandı, önümü göremez oldum. O yüzden çok korkarım.

– Ne zaman oldu bu, yakınlarda mı?

– Yok, küçükken… Bir bahçedeki kovanları kurcalıyorduk çubuklarla. Çocukluk işte…

Yeterince dinlendikten sonra kalkıp yeniden çalışmaya koyuldular. Sandıkları birbirlerinin sırtlarına yerleştiriyor, alıp götürüyorlardı içeriye.

Küçük kız çiçeklerin arasına girdiğinde, ilerideki çayırlıkta bir delikten kafasını çıkarmış olan tuhaf bir hayvan dikkatini çekti. Şarkı söylemeyi kesti, yavaşça oraya doğru yürümeye başladı. Dönüp arkadaşlarına doğru baktı. Karşısında bilmediği, tanımadığı bir canlı vardı ve onların yanına geri dönmesi gerektiğini düşünüyordu ama merakını da yenemiyordu. Ne tuhaf birşeydi o hayvan, öylece kafasını çıkarmış etrafa bakınıyordu. İnsanın içinde doğuştan var olan ve bilinmeyene duyulan korkunun etkisiyle, yöredeki köylülerin geleni[17] diye bildikleri, toprak altında tüneller kazarak yaşamını sürdüren ve aslında zararsız olan bu hayvandan korkuyor ve çekiniyordu. Ama merak… Öte taraftan yenemiyordu merakını. Duraklayarak, korkarak, çekinerek sessizce gidiyordu yanına doğru. Birkaç adım atıp bekliyordu. O yüzden de aslında çok hareketli ve dikkatli bir yapıya sahip olan hayvan kendisini fark edemiyor, orada deliğin ağzında beklemeye devam ediyordu. Bayağı bir yaklaşmıştı ki, hayvan çocuğu farketti ve hızla fırlayıp ilerdeki başka bir deliğe girdi. Çocuk bu hareket karşısında bir an korkup sıçradı. Sonra da etrafına bakındı, hayvancık kaybolmuştu. Elinde olmadan hızla yerinden fırladı ve koşmaya başladı, bir an önce gidip arkadaşlarına anlatmalıydı bu tuhaf canlıyı.

O esnada bir akrep, artık üst kısımları sararıp kurumaya başlayan ve kendine özgü bir kokusu olan otların arasında birazdan neyle karşılaşacağını kendisi de bilmeden ilerliyordu. Onu gören yemyeşil bir kertenkele uzun kuyruğunu sallayarak kaçıp bir ağaç parçasının arkasına saklandı, çünkü doğuştan gelen bir içgüdüyle karşısındaki bu canlının neler yapabileceğini çok iyi biliyordu. Akrebin rengi bembeyazdı. Süt gibi bembeyaz... Bu tehlikeli hayvanın boyu bir insan eli kadar rahat vardı. Yemek için avladığı böcekleri sımsıkı kavrayıp bırakmayan kıskaçları başının iki yanından öne doğru uzanıyordu. Ucu öne bir çengel gibi eğik kuyruğunu dimdik havaya kaldırmıştı, bu kendisini her tür tehlikeye karşı korumaya hazır olan silahıydı onun. Yeri geldiğinde kendisine karşı bile kullanmaktan çekinmediği bir silah… Bu kuyruğun ucunda ters bir kartal tırnağına benzeyen iğnesi bulunuyordu.

[16] Döş: Halk ağzında göğüs. Göğüs kafesi bölgesi.
[17] Geleni (Geleği): Tarla faresine benzer, toprak altında tünel kazarak yaşayan bir hayvan.

Akrebin yürümekte olduğu seyrek çimlerde ilerleyen başka bir canlı aniden durdu. Neredeyse, bu tehlikeli hayvanın üzerine basıp ezecekti farkında bile olmadan. Akrebin yanı başındaki dikenler onu ezilmekten kurtardı. Öyle olmasaydı onlarca, yüzlerce insanın hayatı belki bambaşka biçimlerde akıp gitmeye devam edecekti, o yaşamların hiçbirisinin üzerinde ilerlediği yollar birbirleriyle kesişmeyecekti. Beyaz akrep bu canlının ayağının altında kalmaktan tesadüfen kurtulmuştu ki, bunu kendisine karşı yapılmış bilinçli bir saldırı olarak algıladı ve hızla arkasını döndü. Silahını kullandı.

Dikenlere basmamak için ayağını bir karış ileriye atan kız, ayağına batan sivri başka birşeyin acısıyla çığlık atarak yere yığıldı.

İğnesini batıran akrep daha kuyruğunu geri çekemeden üzerine düşen kızın ağırlığının altında ezilerek can verdi.

AĞAÇ

Hekimbaşı günlerdir, ikinci kattaki içerisi düzenli genişçe odasına kapanmış çalışıyor, dışarıya nadiren çıkıyordu. Sürekli güneş alan odada, üzerinde herbiri kolayca bulunabilecek biçimde ve belirli bir sisteme göre yerleştirilmiş aletlerin durduğu, özel olarak tasarlanmış ve titizlikle düzenlenmiş bir masa hemen göze çarpıyordu. Bütün bir duvarı boydan boya kaplayan kitaplığın ise içi büyük oranda tıp kitaplarıyla ağzına kadar doluydu. Targun burada sabahtan akşama kadar uğraşıyordu. Daha önce böyle bir durumla hiç karşılaşmamıştı, ölü gibi yatan ama yaşayan bir çocuk duruyordu karşısında.

Geceler boyu çalışmış, ilaçlar yapmıştı ama boşunaydı; işe yaramıyordu hiçbirisi. İlk önceleri bu sorunu kişiselleştirerek bir çeşit izzet-i nefis meselesi hâline getirip, tek başına hallederek tüm gururu yalnız kendi yaşamak istedi için için. Ama bir süre sonra baktı ki olmayacak, önce yardımcılarıyla konuştu, tartıştı. Bazen daha genç insanlar bilinmeyen, insanın aklına gelmeyen, hatta aslında çok basit olan çözümler üretebiliyordu. Ama olmadı. Sonra ülke içine ve çevre memleketlere haber saldı, kendisinden daha bilgili olduğunu düşündüğü hekimlere mektuplar yazarak çare sordu; lâkin bilen, anlayan çıkmadı. Ayda'nın nabzı ve kalp atışları olabildiğine düşmüştü ve soluk alış verişi güçlükle anlaşılabiliyordu, rengi kül gibi atmıştı. Hekimbaşı artık karamsarlığa kapılıyor, çözümden ümidini kesiyordu.

"Yağmurlar yağdıran, rüzgarlar estiren Yada Taşı[18] diye birşey gerçekten var mı acaba?" diye sordu kendi kendine. Öyle bir taş vardıysa bile yüzlerce, binlerce yıldır gören duyan olmamıştı herhalde. Kuraklık olduğunda veya yağmurun yeterince yağmadığı senelerde köylüler, Yada Taşı'nın ellerine geçmesi için kim bilir neler yapmazlardı… Şimdi kendisi de aynı

[18] Yada Taşı (Cada Taşı): Büyü taşı. Türk mitolojisinde yağmur yağdıran sihirli taş.

durumdaydı. Bengisu[19] gibi yaraları sağaltan, ebedi yaşam sağlayan, her derde deva bir iksir bulsaydı bir yerlerden de şu sorunu çözseydi. Ya da çağlar önce Kalkamış'ın[20] aradığı Ölümsüzlük Otu'nu… Öyle birşey de olmadığına göre, kızcağız sonsuza dek uyuyacak mıydı?

O gün artık tüm ümidini yitirmiş bir vaziyette öylesine rastgele kitaplara bakıyordu, tıpla ilgili birşeyler görmek bile istemiyordu bugün. Kafasını boşaltacak meşgale bulmalıydı; "Birkaç tanesini karıştırayım da sonra çıkarım," diye düşündü. Üç beş tane hikâye, bir iki tane de dini içerikli menkıbe[21] geçti eline; hepsini okumuştu kim bilir kaç yıl önce… Tekrar kalktı, elindekileri rafa koydu. Arkasını dönüp gidecekken gözü eski, yıpranmış, rengi bozarmış bir kitaba ilişti; daha önce hiç görmemişti galiba bunu, o yüzden de ilgisini çekti. Uzanıp eline alarak karıştırmaya başladı. Kütüphanesinde böyle bir yapıtın bulunduğunu bile hatırlamıyordu. Tıpla ilgili efsaneler ve söylentiler üzerine yazılmış olan kitapta koca karı ilaçlarına, belki de yeryüzünde hiç var olmayan ya da çok zor bulunabilen bitkilere dair bir sürü şey anlatılıyordu. Tesadüfen eline geçen kitabı, kafasını dağıtmak için karıştırıyor, dikkatini çeken resimlerin olduğu sayfalara çabuk çabuk göz gezdiriyordu. Sayfanın birisinde boylu boyunca uzanmış yatan bir adam minyatürü gördüğünde okumaya başladı, koma hâlindeki bir insanın bu durumuna nasıl çare bulunabileceği açıklanıyordu. Alt tarafta ise bir ağaç resmedilmişti, meyvesinin nasıl kurutulup toz hâline getirileceği, hangi sıvılarla ne oranlarla karıştırılacağı bile açıklanmıştı ayrıntılı olarak. Ama gel gör ki anlatılan ağaç ve meyvesi bir söylenceydi. Yılda tek bir elma veren bir ağaç... Olacak iş değildi. Uyduruk bir hikâyeydi besbelli; öyle bir ağaç varsa bile neredeydi, hangi ülkedeydi, nasıl bulunurdu? Eline aldığı kitap sanki kendisiyle dalga geçiyordu. Ama anlatılan sayrılık[22], çözüm bulmaya çalıştığı durumun tıpatıp aynısıydı. Ne düşüneceğini bile şaşırmıştı, bu eski kitap kendisiyle oyun mu oynuyordu, gördüklerini yanlış mı anlıyordu yoksa aralarındaki bağlantıyı yanlış mı kuruyordu, çözemiyordu bunları.

Ertesi gün Targun bahçeye indiğinde saray görevlilerinden, askerlerden, hekimlerden oluşan bir grubun çimenlik alanın içindeki bir kameriyede oturmuş gevezelik yaptıklarını gördü. Onlar da kendisini farketmişlerdi, mecburen gidecekti artık yanlarına; basit, bayağı, düzeysiz konuşmalara katılmak, dinlemek ve eğleniyormuş gibi yapmak zorunda kalacaktı. Kırmızı kiremitlerden bir çatıyla örtülü kameriyenin etrafı, içerisinde çiçekler bulunan toprak saksılarla doluydu. Yanlarına varıp selam verdiğinde genç hekimlerden birisi hemen ayağa kalkarak yerini kendisine verdi.

Gerçekten de gereksiz konulardan konuşuldu bir müddet, dişe dokunmayan konuşmalar için malzemenin bol olduğu bir yerdi burası. Derken tüm herkesin sesinin kesilip, kimsenin edecek kelam bulamayarak bir boşluk oluştuğu ve sessizliğin biraz uzadığı esnada hekimbaşı;

– Dün çok ilginç birşeye rastladım kitabın birisinde, diye girdi söze.

---

[19] Bengisu: Ab-ı Hayat. Ölümsüzlük İksiri.
[20] Kalkamış: Gılgamış. Ölümsüzlüğü arayan Sümer mitolojisi kahramanı.
[21] Menkıbe: Dinsel veya mistik içerikli, öğretici, ibret verici öykü.
[22] Sayrılık: Hastalık, dert.

– Hah, dedi uzun yüzlü bir albay; “Eminim kainatın sırlarını çözmüşsündür.”

Targun’un bile hoşuna giden bu nükteye hep birlikte gülüştüler. Sesler yeniden kesilince hekimbaşı Targun devam etti, kitapta gördüğü o sayfayı anlatmaya başladı. Herkes dikkatle onu dinliyor, o da dün okuduğu o sayfayı, gördüğü resimleri bütün ayrıntılarıyla anlatıyordu çevresindekilere. İleride birkaç hizmetli birşeyler taşıyor, onların biraz ötesindeyse iki tane asker yularından tutmuş oldukları ikişer tane atı ortadaki büyük alana doğru götürüyorlardı. Dış kapının ağzında ise askerlerin nöbet değişimleri vardı, küçük bir törenle gerçekleştiriyorlardı bunu. Yakınlarındaysa saray bahçıvanı gülleri buduyor, ortama keskin bir gül kokusu yayılıyordu.

Başında kirli koyu mavi, kenarlıksız bir şapka olan bahçıvan elindeki işi bırakarak yavaşça doğrulup dikkat kesildi, gözleri faltaşı gibi açılmıştı.

***

Akşamüzeri hekimbaşı odasında yalnız başına oturmuş yine elindeki kâğıtları karıştırıyordu; kafası o kitapta takılıydı. Olanaksız birşey olduğu için aklından çıkarmaya çalışıyor ama tekrar dönüp dolaşıp yine ona varıyordu. Pencereler açık olduğu için içeriye giren hafif bir esintiden dolayı perde, duvarın bir ucundan öteki ucuna dalgalanarak, uç kısımları yukarı doğru inip çıkarak, bazen de dışarıya doğru kaçmaya çalışarak kımıldayıp duruyordu. Dışarıdan vuran ay ışığının önünde dalgalanan perde ışık ve gölge oyunları oluşturuyordu sanki. Gözleri bu doğaçlama oyuna takıldı, biraz onu izledi. Perdenin üzerindeki desenler bazen bir insan yüzünü, bazen bir deveyi, gâh bir ejderhayı, gâh bir kuşu andırıyordu. Sonra bir kaplumbağa gördü, ardından da bir yaban domuzu. Çocukluğunda da böylesi şekiller çıkardı perdelerden ama hep ürkütücü, korkunç şeyler olurdu gördükleri; devler, iskeletler, ölüler, canavarlar, cinler… Yorganın altına saklanırdı, perdenin arkasından çıkıp gelecek ölümcül bir ruhun kendisini boğmasından veya içindeki yaşamı söküp almasından korkarak. O sırada kapı çalındı;

– Gel, dedi Targun.

Kapı usulca açıldı. Gelen bahçıvandı, tüm gövdesini hafifçe öne eğerek kafasını içeriye doğru uzatır gibi oldu;

– Müsaade var mı? diye sordu çekinerek.

– Tabi ki, buyur gel Sungur efendi, diye yanıtladı hekimbaşı.

Başlığını iki eliyle önde tutan Bahçıvan içeri girdi. Targun yapaylığı belli olan bir kızgınlıkla;

– Otur şuraya, ne çekiniyorsun? diyerek bir iskemleyi gösterdi.

Sungur, gösterilen iskemleye oturdu. Ağır ve sakin hareket ediyordu, mizacı böyleydi saray bahçıvanının. Yıllardır sarayın bahçelerine bakardı. Beş altı tane de işçi verilmişti kendisine, onlarla birlikte bahçelerde, ağaçlıklarda titizlikle çalışırdı. Çalışırken de yanındakilerin burnundan getirir, işlerini iyi yapmadıkları gerekçesiyle bağırır çağırır, kızıp azarlardı önüne geleni. O yüzden onunla birlikte iş yapan herkesin suratı asık olurdu sürekli. Ama çalışma saatleri dışında bu hâlinin aksine sus pus olur, ağzından laf zorla alınırdı; kimseye ilişmez, bulaşmaz hatta mümkün olduğu kadar insanlardan uzakta kalmaya çalışırdı. Hekim;

– Söyle Sungur Efendi, bir rahatsızlığın falan mı var? Yoksa çocuklardan biri mi hastalandı? diye konuya girdi.

– Yok, dedi diğeri; "Nasıl söyleyeceğimi de bilmiyorum ama… Belki de inanmayacaksınız," dedi utanarak.

Kafası sürekli öne eğik duruyordu, diken üstünde oturuyormuşçasına rahatsız olduğu her hâlinden belliydi. Kendisini sarayın içine pek ait hissetmezdi; onun yeri bahçeydi, ağaçlarının arasıydı. Targun;

– Söyle, niye inanmayayım, yıllardır tanırım seni, dedi, konunun nereye varacağını bilmeden.

Sungur bu sözlerden aldığı cesaretle kafasını kaldırıp, bir nefes aldı ve devam etti;

– Ben o ağacı gördüm, dedi; sonra kafasını yeniden öne eğdi.

– Hangi ağacı?

Bahçıvan tereddüt içinde biraz suskun kalışının ardından, kafasını yeniden hafifçe kaldırıp, hekimin gözlerinin içine çok kısa bir bakış attı. Adam merakla kendisine bakıyordu. Başını yeniden öne eğip, utanır gibi bir tavırla;

– O elmanın yetiştiği ağacı… dedi.

Hekimbaşının gözleri yuvalarından fırlayacakmışçasına açıldı.

I.

Babam ırgattı. Anam öldüğü için evmiş, yermiş yurtmuş, hiçbir kaygısı, derdi olmadan yaşadı; bende onunla birlikte gezdim, dolandım durdum. O nereye, ben oraya… Ovalarda rençberlik ederdi. Mevsimlik çalışırdı, bu yaz bir ovada, öteki yaz bir başkasında, üç beş ay bir köyde, birkaç ay ötekinde… Yerimiz yurdumuz belli olmadan ekmeğimiz neredeyse biz de oraya gittik; insanın nasibi olan ekmek ona gelmez, insan ekmeğine gider çünkü. Tarla bahçe işlerini

de zaten ta o zamanlardan öğrenmeye başladım, ömrümüz toprağın içinde geçti. Bir de işte, yollarda… Oradan oraya dolaş dur. Bizim yörede gezmediğim, adım atmadığım, ayak basmadığım köy kalmadı. Sabahtan akşama kadar ne iş bulursak çalışırdık babamla; ekin ekmek, pulluk sürmek, tırpan sallamak, ağaç dikmek, dal budamak… Akşamları da köy odalarına gider, âşıkları dinler, atışmaları izlerdik. Dudaklarının arasına iki ucu sivri iğneleri koyup da ağızlarına batırmadan nasıl koşuklar söylediklerini bir türlü anlayamazdım. Sonra da nerde bulursak orda yatardık; ya iş sahibinin gösterdiği yerde, ya da köy odalarında, bazen de dışarıda açık havada.

O yaz, yine gittiğimiz bir yerde, köy odasında zaman öldürüyorduk. Geç vakit olduğu için birkaç kişi kalmıştı bizimle birlikte oturan. Onlar da birazdan kalkacaklardı. Herkesin ertesi gün işi gücü vardı elbette. O ara içeriye telaşla bir adam girdi;

– İçinizde yonca değmesinden anlayan var mı? diye seslendi.

Babam;

– Ben anlarım, dedi.

Koşarak gelen adam;

– Bize yardım eder misin? Komşunun ineğine yonca değmiş, diye sordu.

– Etmeyecek ne var, hadi gidelim, dedi babam da.

Karanlıkta bazen koşarak, bazen hızlı adımlarla yürüyerek bir evin altındaki ahıra vardık. Ahırda, kapıdan ve pencerelerden içeriye vuran aydan başkaca bir de mum yanıyordu tarabanın[23] üzerine konulmuş. İneğin bir tanesi davul gibi şişmiş yatıyor, adamın birisi de boğazına kaçıp soluğunu kesmesin diye eliyle hayvanın dilini tutmuş dışarıya çekiyordu. Yeni biçilen yonca tarlasında yayılan inek yoncayı fazla yiyip üstüne de suyu içince şişmiş, yere yığılıp kalmış.

Babam, uzunca sayılabilecek ince bir demir çubuk buldu. Bir çekiç istedi getirdiler. Dışarıya çıkıp demirin ucunu alelacele bir taşın üzerinde döverek sivriltti, çekici vurdukça kıvılcımlar saçılıyordu etrafa taştan ve demirden. Tekrar içeriye girdi, ineğin karnını eliyle bir güzel yokladıktan sonra uygun bir yerinden usul usul soktu bu sivri demir çubuğu; hayvanın karnından bir hava boşaldı, tıss diye. Şişlik yavaş yavaş indi. Çok geçmeden dirilip, çöktü oturdu oraya ölü gibi yatan inek.

Diyeceğim odur ki, o zaman anladım; insan usulünü bildikten sonra çok şeyler becerir, önemli olan neyi nasıl yapacağını bilmektir. Öldü sandığın bir canlıyı bile diriltebilir. Hâşâ

---

[23] Taraba: Paravan. Tahta perde.

gerçekten ölmüşse amenna… O zaman diyecek lafımız yok, elden birşey gelmez. Yaradan'ın takdiridir. Ertesi gün kalktık, düştük yola, ekmeğimiz neredeyse biz de oraya.

Bozkırın içine fazla girmeden derelerin çayların kenarından yürüyorduk. Babam rahat adamdı, öyle acele etmezdi hiçbirşey için. "Herşey olacağına varır," derdi. Çimenlerin, otların üzerinde yatıp dinlenerek, ağaçlardan meyve toplayarak, köylülerden yiyecek birşeyler alıp karnımızı doyurarak yolculuk ederdik her zaman. O yıl meyve sebze çok boldu, millet babasının hayrına veriyordu. Çok bereketli bir yıldı. İnsan sırtüstü yatsa rızkı yine gelir aç kalmazdı. Dağ taş çiçeğe kesmiş, ekinler bire yedi, bire dokuz veriyordu. Hiç unutmuyorum, dört köyden gelen dört yolun birleştiği bir kavşak vardı, orada durduk. Ötede üst üste tek sıra hâlinde yığılmış bir sürü taş görünüyordu. Ha, bir de kısa boylu balbal[24] dikiliydi bu kavşağın yanında.

İleride de bir orman görünüyor, bize biraz uzak ama… Dedim ya babam rahat adamdı, öyle zaman kaybederiz falan diye bir kaygısı yoktu.

– Gel de ormandan biraz meyve toplayalım, dedi.

Ötede, o yana giden bir yolak var, onu izleyince kendiliğinden çıkılıyor ormanın kıyısına. Neyse vardık girdik ormana, şırıl şırıl akan bir dere boyu yürüdük. Ama ne orman, içinde gezindikçe anlıyor insan. Bambaşka bir âlem var orada… Ağaçlardan meyve topluyoruz, yiyoruz falan. Çocuğuz ya seviniyoruz, hiç görmediğimiz bir dünya. Hem türlü canlının sesi var, hem de kendince bir sükûneti. Huzur veriyor insana. Sonunda bir yere vardık, ilerideki açıklıkta bir kaya parçası görünüyor, belli ki toprağın içine gömülü… Babam elimden tuttu,

– Gel dedi.

Kayanın yanına vardık. Üzeri pütür pütür, taşa da benziyor, biraz demire de. Elimi bu koca taşın üzerine koydu.

– Bak, dedi; "Bu taş gökten düşmüş."

Şaşırdım, birşey anlamadım. Kafamı göğe kaldırıp baktım. Gökten taş nasıl düşer? Gökte dağ, taş mı var ki, oradan kopup düşsün? Niye düşsün hem? Ama soramadım nasıl olur diye. Beni kolumdan çekip tekrar, "Gel," dedi. Biraz daha yürüdük, çok fazla değil, orada bir ağaç gösterdi bana; koca gövdeli birşey. Aslında iki ağaç ama sanki birbirine dolaşmış, kaynamış, sarılmışlar gibi birbirlerine. Tek kökten çıkıyorlar belki de bilmiyorum, sonra ayrılıyorlar ama ayrılamadan geri birbirlerine kaynıyorlar, yukarda tek bir gövde gibi oluyorlar yeniden. O koca koca iki gövde birbirine nasıl sarılmış, nasıl bükülmüş böyle anlayamamıştım o zamanlar ama meğer daha incecik iki fidanken sarılıp öyle büyürlermiş, sonradan öğrendik. Bazen yanyana topraktan çıkan sürgünler birbirlerine kaynaşırlar, tek ağaç gibi olurlar. Üstelik ağaca istediğin şekli verebilirsin yaşken, yeter ki sebat et.

---

[24] Balbal: Küçük taş heykel. İkon.

– Bu ağaçta bir elma vardır, şifadır, dedi babam; “Her derde devadır. Haşa, korkmasam ölüyü bile diriltir diyeceğim.”

Şaşırdım, yine birşey anlamadım. “Nasıl?...” diye sordum. Babam da anlattı.

II.

Ananla evlenmeden evvel Savran’da bir kıza tutulmuşum. Savran bizim komşu köy, biliyorsun. Hem de ne tutulma? Kara sevda… Geceleri uyuyamıyorum. Her fırsatta ya gizlice, ya birşeyi bahane edip Savran’a gidiyorum, evlerinin çevresinde dolanıyorum. Dışarı çıkacak da göreceğim, gece yarısı niye çıkacaksa? Bir umut işte… O kızı da nereden gördüm dersen. Bu kör olası ırgatlık atamızdan dedemizden bizim boynumuza yapışmış. Bir harman vakti adam lazımmış da parasıyla çalışmaya gitmiştim, kıza da harman yerinde rast geldim. Döven[25] sürüyordu. O günü ömrüm boyunca unutmam, kazınmış kafama. Yerde ekinler serili, bu bir çift öküze bağlı dövene binmiş dönüyor, saplar hışırdıyor çakmak taşlarının altında…

Ben yine bir gece bunların evinin çevresinde dolanıyorum, kızı dışarı falan çıkarsa göreceğim diye umuyorum. Köyde üç beş evin içinde ışık yanıyor, gerisi yatmış uyumuş besbelli. Her taraf iğde kokuyor buram buram, köy iğde ağacı dolu; o kadar çok iğde olan başka bir köy görmedim ben hayatımda. Adamın içini açıyor, yüreğine ferahlık veriyor o koku, sarhoş ediyor resmen. Gökte Orduyolu[26] öyle parlıyor ki, üzerinden yürüyüp giden askerlerin ayak seslerini duyacaksın neredeyse, o derece yakın geliyor insana. Ben çevrinip dolanırken ilerideki evlerden birisinin önüne bir kağnı yanaştı, arkasında bir adam yatıyor, ölmüş. Ya da ölü gibi… Üç beş kişi adamı yüklenip evin içine sokacaklardı meraklandım, yardım etme bahanesiyle yanlarına koştum. Adamı taşıdıkları kalın çaputun[27] bir ucundan da ben tuttum, içeriye girdik.

İçeride yaşlı bir adam oturuyordu. Bakışları bir tuhaf… Uzun dümdüz ak bir sakalı var. Odanın bir köşesinde kopuz, yanında da bir davul duruyor. Duvarlarda halılar, kilimler asılı. Halının birisinin üzerindeki resim o kadar güzeldi ki unutmam, su içen geyikler var. Yerlerde de bir sürü kilim serili. Ha, upuzun kır saçları olan bu yaşlı adamın giysileri de bir acayip, renkli renkli. Ölüyü önüne koyup geri çekildik. Bileğini tuttu, göz kapaklarını aralayıp baktı, elini kalbinin üstüne koyup bekledi. Kulağını yatan adamın ağzının üstüne yaklaştırıp dinledi. Ben ölü sanıyorum, bugün de yemin edebilirim ki o adam ölüydü diye, beti benzi kireç gibi bembeyazdı çünkü. Yaşlı adam içeriye bağırdı;

– Bana su getirin hele, diye.

İçerden çıkan kocakarı, bir testi suyla çatlak tahta bir tas getirdi. Adam tasa su koyup içtikten sonra, eliyle kadına kovar gibi bir işaret yaptı.

---

[25] Döven: Altına çakmaktaşları çakılmış tahtadan harman aleti. Üzerine binilerek hayvanlara çektirilir.
[26] Orduyolu: Samanyolu.
[27] Çaput: Kalın bez. Kaba kumaş.

– Bu adam ölü değil, ama diri de değil, dedi karşısında duranlara. “Ölümle dirim[28] arasında kalmış.”

Herkes aval aval bakıyor. Kimsenin birşey anladığı da yok, kimsede çıt da yok. Oradakilerden birisi;

– Albıs[29] çarpmış, dedi usulca.

Bunu diyen sen misin? İhtiyar delirdi sanki, küplere bindi. Bar bar bağırıyor deli gavat, gözüne kan oturdu sinirinden. Öteki adam laf konuştuğuna konuşacağına pişman oldu. Korkusundan sindi kaldı, boynunu büktü.

– Kaç kere albıs çarpmış birini gördün? diyerek çıkıştı en son.

Bir o dediğini hatırlıyorum, diğer söylediklerini korkumuzdan ne duyabildik ne anladık. Ben içimden diyorum ki; “Albısı falan bilmem ama asıl bu herif çarpacak bizi şimdi.” Bir görsen adamı, korkmamak mümkün değil. Sonra sustu, sustukça sustu bu kez de. Arada irkilme tutuyor, sıtmalı gibi titriyor. Biz öylece bekliyoruz, beklemekten çatlayacağız neredeyse. Hem de korkuyoruz. Diyorum ya adam bir çeşit…

– Ben albısı da bilirim, çoru[30] da. Hepinizden iyi bilirim, dedi. Uzunca bir süre öylece baktı durdu. Neden ki sonra;

– Bunun derdi başka, diyerek yerde yatan adamı sırt üstü çevirdi, elbisesini yırttı. Sayrının[31] sırtındaki kırmızı bir bezeye benzeyen şişliği eliyle göstererek; “Bunu birşey sokmuş ya da ısırmış. Ne olduğunu bilmiyorum. Böcek, yılan… Amma zehri bildiğiniz zehir değil. Çaresi var. Yok değil ama zor.”

Herkes merakla bekliyordu ki, adam bir yeri anlatmaya, nasıl gidileceğini tarif etmeye başladı. Konuşması da bir değişik zaten, şiir gibi uyaklı[32]… Hayatımdaki en tuhaf günlerden birisiydi. Sonra o yerin ilerisindeki gökten düşen boz taşı, birbiriyle sarmaşmış iki gövdeli bir ağacı falan tarif etti.

– Gideceksiniz oradaki, o ağaçtaki elmayı getireceksiniz. Ama giden orada uyumayacak, uyanık kalan da kellesinden korkmayacak. Yalnızca bekleyeceksiniz. Gündüzün geceye kavuştuğu gecenin sabahını bekleyeceksiniz. Günün ilk ışığını yiyen elmayı koparıp alacaksınız. Bir tek meyve verir o ağaç, o da senede bir günde alınır. Bu derdin devası o elmadır, başkaca da bir yolu yoktur, gibilerinden birşeyler söyledi.

---

[28] Dirim: Hayat, can.
[29] Albıs: Cadı. Albastı’ya neden olan kızıl renkli kötü varlık. Alkarısı.
[30] Çor: Cin.
[31] Sayrı: Hasta.
[32] Uyak: Kafiye. Şiirde hece uyumu.

Dışarı çıktığımızda içlerinden biri;

– Bu muymuş, bu derdin devası, İnandınız mı şimdi? Kafadan atıyor besbelli. Uydur gitsin, elbet biri inanır. Zaten aklı başında birşeye de benzemiyor ki deyyus, dedi.

Bir süre tartıştılar ama yine de meraklarını yenemeyip düştüler yola. Ben de yenemedim tabi ki merakımı, gece yarısı aralarında düştüm yollara. O adamlarla birlikte işte o ormana kadar gittim. Baktılar, incelediler gerisin geriye döndüler.

***

– Elmayı niye almadılar peki? dedim babama.

– Sen de amma dikkatsizsin, anlattık ya içinde. O elma senede bir gün, gecenin gündüze kavuştuğu gün koparılır. Biz vardığımızda o gün daha gelmemişti," diye çıkıştı bana. "Gecenin gündüze kavuştuğu vakit de gündönümüdür, unutmayasın."

– Sonra ne oldu?" diye sordum; "Adam iyileşti mi?"

– Bilmiyorum, onlar kendi yoluna, ben kendi yoluma…" diye cevapladı.

Hekimbaşı Targun o gece sabaha kadar uyuyamadı, böyle bir öyküye kim inanırdı. Ama koca adam uyduracak değildi ya. Hem yalan söylemediği de belliydi, anlıyordu bunu. Sungur deliydi doluydu ama dürüst bir adamdı, hem çok gerekmedikçe de konuşmazdı, bunca yıldır en ufak bir yanlışını görmemişti kimse. Durup durup bunca şeyi nasıl ve niye uyduracaktı ki? Çalışırken biraz huysuzdu o kadar. Bahçıvanın anlattıkları doğruymuş, gerçekmiş gibisine geliyordu. Üstelik ne çıkardı gidip o ağacı bulsalardı, öyle bir yer var mıydı yok muydu görselerdi. Kafasında soru işareti kalmazdı. Evet, bu önemliydi işte, kendisi gibi bir insan için birşeyin varlığından ya da yokluğundan veya bir olayın gerçekleşip gerçekleşmemesinden daha önemli bir konu vardı ki, o da "acaba"ların olup olmamasıydı. Geçmişte yanıtsız bıraktığı tüm sorular bugün bir güvenin elbiseleri, bir kurtçuğun kitabın sayfalarını içten içe kemirip bitirdiği gibi onun da beynini kemiriyordu. Denenmediği için ortaya çıkan yen bir pişmanlık daha istemiyordu…

Ertesi günü bekleyemedi, üzerine elbiselerini giyindi çabucak. Hakanın odasına varıp, kapıdaki uşağın yanına yaklaştı. Genç adam can sıkıntısından başını önüne eğmiş, ellerini arkasına atmış, sol ayağını oynatarak yerde şekiller çizer gibi kımıldatıyor ve onu izliyordu.

– İyi geceler, dedi hekimbaşı.

Uşak telaşla toparlanarak, asıl durması gereken vaziyeti aldıktan sonra;

– Buyrun, dedi.

– Hakanla görüşmek istiyorum.

– Aslında geç oldu ama biraz bekleyin de sorayım.

SARAY

Hakan yüksekçe bir yerde bulunan ve çok da süslü olmayan tahtında oturuyor, bir yanında başveziri ve vezirleri, öteki yanında üst rütbeli komutanları, karşısında oğulları ile sarayın hekimbaşı ve diğer hekimler ayakta bekliyorlardı. Arkasındaki yaveri ise, eli belindeki hançerin üzerinde, bir beklenmedik durum karşısında hakanı korumak için harekete geçmek üzere tetikteydi her zaman olduğu üzere. Tahtın iki yanında dörder tane tuğ[33], dörder tane de sancak diziliydi. Tam hakanın arkasında ise diğerlerine nazaran daha büyük bir tuğ ve sancak bulunuyor, toplam sayı herbirinde dokuz ediyordu. Tuğların da dokuzar tane kolu vardı ve her kolun ucundan dokuz kutlu hayvanın kuyruğu sallanıyordu. Kökü çok eskilere, tarih öncesine kadar giden bir devlet geleneğiydi bu.

Bütünüyle kesme taştan yapılmış sarayın görkemli, yüksek ve geniş bir salonunda bulunuyorlardı. Tavan kubbe biçiminde inşa edilmişti. Büyük kubbenin etrafında küçük kubbeler, onun etrafında ise daha küçükleri vardı. Salonun ortasındaki şadırvanın sesi hem ortama huzur sağlıyor hem de dışarıdan dinlenilme olasılığına karşı sesleri birbirine karıştırıyordu. Tavanlarda devekuşu yumurtaları göze çarpıyordu, bunlar örümcekleri uzak tuttuğu için ağ oluşumuna engel olurlardı. Duvarlar değerli halılarla kaplıydı ve üzerlerinde tarihe ve söylencelere dair olaylar resmedilmişti; bir tanesinde korkunç bir gergedanı öldüren yiğit görünüyor, bir başkasındaysa o yiğit bir gölün ortasındaki ağaca doğru sandalla gidiyordu. Başka bir halıdaysa, içerisinde yine aynı kahramanın ve atlara binmiş kadınların da yer aldığı büyük bir savaş sahnesi betimlenmişti.

Sessizliğin hâkim olduğu ortamda hakanın yüzünden derin bir üzüntü okunuyordu. Kapalıyken dümdüz duran ağzı ve hafif basık burnu, soğukkanlı ve ciddi bir hava veriyordu yüz ifadesine. Şu anda içindeki tüm sesler susmuş, derin bir sessizlik çökmüştü. Bilincinin içindeki bütün hareket ve orada dönen bütün evren durmuş karanlık, sonsuz bir boşluk oluşmuştu. Gözlerinin ağlamaktan kızarmış olduğu belliydi. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Sessizliği bozan hakan oldu;

– Gidip o elmayı getirin bana, dedi.

Kısa, kesin ve net bir emirdi bu ama öyle olması yalnızca buyurganlıktan kaynaklanmıyordu, biraz daha konuşsa neredeyse herkesin karşısında ağlayacaktı. Onlarca şehir kuşatmış, çoğunu ele geçirip ülkesine bağlamış, savaştan savaşa koşmuş, ölümün kol gezdiği

[33] Tuğ: Aşağıya doğru kolları olan ve uçlarından püsküller sarkan hakanlık sembolü.

çarpışma alanlarda erleriyle birlikte yan yana vuruşmuş, defalarca yaralanıp ölümlerden dönmüş, hiçbir seferinde bir damla bile yaşın gözünden aktığı görülmemiş böylesi bir insanı şimdi bu hâlde görmek karşısında duran herkese değişik duygular yaşatıyordu.

Hakanın suskunluğu devam ediyordu çünkü ağzını açtığında, artık derin birer kuyuya benzeyen gözlerinden sel gibi yaş boşalacağını bildiğinden, konuşmaya başlamadan önce onları içine akıtmaya uğraşıyordu. Ülkeleri dize getirip vergiye bağlamış, memleketinde dirliği düzenliği bir biçimde sağlamış bu ihtişamlı adam şimdi kendi dirliğini sağlayamıyor, artık miadını doldurmuş bir yıldız gibi kendi içine çöküyordu. Hazır olduğunu anladığı an'a kadar süren bir bekleyişin ardından hakan konuşmasını sürdürdü;

– Bunu başarabilen olursa, bu dünyada elimden gelip de yapabileceğim ne varsa dilesin benden. Söz veriyorum.

Sonra çocuklarına döndü;

– Annenizin bana emaneti idi…

Daha fazla konuşamadı, elleri gibi dudakları ve sesi de titriyordu çünkü. Orada bulunanların kimileri başları öne eğik, kimileri düşünceli, kimileri de ara sıra birbirlerinin gözlerine kısa bakışlar atarak suskunluklarının içinde beklemeyi sürdürdüler çeşitli nedenlerden ötürü. Aceleci davranmamak, tepki çekecek birşeyler konuşmamak gerekirdi böylesi durumlarda. İyi düşünmek, diğerlerinin dediklerini dinlemek, çok düşünüp az söylemek daima yarar sağlardı. Önce en büyüğün başlaması da bir gelenekti.

Arkada, şu an açık olan pencerelerden sarayın bahçesi, avlusu, sonradan yükseltilmiş olduğu belli olan duvarları ve daha da ötede buraya göre biraz daha aşağıda kalan şehir görünüyordu. Dışarıdan kuş cıvıltıları doluyordu içeriye. Pencerenin önüne buralarda bol yiyecek buldukları için gayet semiz olanlarından bir serçe kuşu konmuş, gagasıyla kanatlarını kaşıyordu. Bazen başını kaldırıp etrafı yokluyordu. Birazdan yanına bir tanesi daha kondu, o da en az diğeri kadar besiliydi. Kuşlar pencerenin önünden kalkıp ilerideki küçük topluluğun arasına doğru uçarken salondakiler de dışarıya çıkıyorlardı.

Dışarıda Tuğrul eski arkadaşı komutan Kayas'ın yanına yaklaşarak;

– Seninle konuşalım bir ara, dedi.

– Olur, görüşelim, diye cevapladı diğeri de.

Onlar biraz ötede bu kısacık konuşmadan sonra ayrı ayrı yürümeye devam ederek koridorda uzaklaşırlarken başvezir de arkalarından düşünceli düşünceli bakıyordu kapının

ağzında. Yanına yaklaşan tombul yüzlü, şişmanca bir görevlinin sesiyle uykudan uyanır gibi irkildi;

– Hallettim efendim, dedi adam.

– Tamam mı? Ayda'yı getiren hamalları buldunuz mu?

– Evet efendim, emrettiğiniz gibi ikişer kese altın verdik.

Görevli yanından uzaklaşırken, o da ölüm sessizliğine gömülmüş ve hiç bitmeyecekmiş gibi görünmekte olan koridoru yürümeye başladı, kafasında bin bir düşünce arı gibi uçuşuyordu.

***

Tuğrul Han acayip bir ruh hâline bürünmüştü son zamanlarda. Kafasının içinde öyle birdenbire olmayacağını kendisinin de bildiği anlamsız şeyler kuruyordu. Zihninde oynanan bir oyunda kardeşi Uruk kendinden önce davranıyor, başarılı oluyordu, tahtı istiyor, babası da veriyordu. Bu kuşkuculuğa ve yüreğinin derinliklerine fısıldayan vesveseye kaptırmış kendisini, hırstan içi içini yiyip bitiriyordu. Düşündüğü şeyin saçmalığını, gerçekleşebilme ihtimalinin zayıflığını biliyor ve kendisine bu işkenceyi yapmaktan vazgeçmeye karar veriyordu ama biraz sonra bu kurgunun bir ucundan tekrar tutup farkında olmadan içine çekiliyordu; içinde yaşıyordu o hayalin, sanki gerçekmişçesine. Uruk'unsa bütün olanlardan haberi bile yoktu belki de. Tuğrul onun yapmayı bile düşünmediği şeyleri yapacağını sanıyordu. Bunun ruhsal bir bozukluk olduğunun çok iyi farkındaydı ama engel olamıyor, önüne geçemiyordu. Ama emin olduğu tek birşey vardı. İster kuruntu, ister gerçek olsun bu ıstıraba kesin olarak son vermenin sadece tek bir yolu vardı; harekete geçmek, hem de bir an önce. Kararını verdi, babasıyla konuşacaktı.

Kalbi çarpıyordu, yalnızca kafasındakileri açacak olmaktan değil, aynı zamanda babasıyla arasındaki mesafeden dolayı her zaman korkmuştu ondan. Karşısında ulaşılmaz bir varlık gibi duruyordu. Bu, hem iktidardan korkma duygusu hem de babasının çocukluklarından beri kendileriyle aralarına çekmiş olduğu sınırın doğal bir sonucuydu. Yüreğinin derinliklerinde yenilmez bir korku yatıyordu babasına karşı. Ve içeriye girdiğinde yine duyumsadı bu korkuyu.

Kapıyı yavaşça kapattıktan sonra içeriye doğru döndü. Odada şatafatlı olmayan büyük, ahşap bir yatak, duvarın dibinde geniş ve süslü bir masa, onun da yanında aynı renkte bir dolap vardı. Duvarlardan birisindeyse yana yana diklemesine asılmış, üzeri taşlarla süslü iki kılıç göze çarpıyordu hemen. Yuluğ Han o duvarın önünde, kılıçların biraz sağındaki kırmızı kumaş kaplı bir koltukta oturuyordu. Yerlerde değerli halılar döşeliydi, çok uzak diyarlardan gelmiş olanları bile vardı bu halıların. Babası;

– Gel otur, dedi Tuğrul'a.

Tuğrul masanın yanındaki sandalyelerden birisini alıp babasına yakın bir yere ama tam karşına gelmeyecek, hafif çaprazdan görecek biçimde koyup oturdu. Etrafa göz gezdirdi; binlerce yıldır olduğu gibi aynı kalan, hiç değişmeyen zaman ötesi bir mekân gibiydi burası. İlençlenmiş[34], sonsuza kadar değişmeden kalmaya mahkum edilmiş bir yerdi sanki, tüyleri ürperdi. Zaman geçiyor, insanlar değişiyor, onca acılar çekiliyor ama madde yerinde öylece değişmeden duruyordu insana inat, ona nispet yaparcasına. Bu adaletsiz birşeymiş gibi geliyordu Tuğrul'a.

Babasını hiç bu kadar perişan görmemişti bütün ömrü boyunca. Annesi öldüğünde de üzülmüştü ama bu kadar yıkılmamış, kısa bir sürede kendisini toparlamıştı. Toprak kaybettiği zamanlar olmuş, savaşlarda orduları yenilmişti ama bu kadar uzun süreli bir kedere kapıldığına ilk defa tanık oluyordu. Artık varlığını bile unuttukları sürgündeki üvey ağabeyleri, gelin olarak gittiği ülkede bulunan ve yıllardır görmedikleri, başka bir anadan doğma üvey ablaları da dahil olmak üzere babalarının tüm çocuklarına verdiği sevgiyi toplasalar Ayda'ya gösterdiği bu ilginin yarısı, hatta çeyreği kadar bile etmezdi. Ne tuhaf bir sevgiydi? Altında yatan gerekçelerin tümünü biliyordu. Evet, annesinin ölümü neden olmuştu bu duruma. Ama yine de babası gibi bir adamı bu kadar yıktığına bir türlü akıl sır erdiremiyordu. Anlaşılmaz birşeydi bu. Bilmediği şeyler de vardı aslında. Ölümlerin eşiğinden dönmüş olan babası, o zamanlarda bile hayatın anlamına dair bu kadar kafa yormamış, kendisini bu kadar sorgulamamıştı.

En büyük oğlunu uzun yıllar önce düşman ülkelerden birisine esir olarak verirken bile en ufak bir üzüntü belirtisi göstermemişti. Üstelik oğlu gittiğinden bu yana doğal olarak ne o gelebilmiş, ne de yanına varıp ziyaret eden olmamıştı. Yıllardır yüzünü gören yoktu, yalnızca senede bir iki kez haberi gelirdi, iyi olduğuna dair. O ülkeden bir kızla evlenip, çocukları olmuştu, sadece bu kadardı bildikleri… Hasım ülkelerin güvence olarak tahtın varislerinden birisini bazen tek taraflı, bazen de karşılıklı olarak esir şehzade göndermeleri eski bir gelenekti. Bu şehzade oradaki sarayda gayet iyi bir biçimde yıllarca, hatta on yıllarca ağırlanır, kendisine hürmet edilirdi. Böylece olası bir savaş anında şehzadenin kellesinin gidebileceği endişesiyle kağan temkinli davranır, keyfi yere savaş ilan etmekten kaçınırdı. Veya diğer ülke isteklerini karşı tarafa yaptırabilme gücüne sahip olurdu. Mesela vergi vermekten kaçınabilir veya kendisine vergi verilmesini ya da miktarının artırılmasını talep edebilirdi. Bazen de talihin, tarihte ender insanların başına gelebilecek bu tuhaf oyununu yaşayan şehzade, ülkedeki yönetim değişiklikleri sonrasında ya serbest bırakılıp ülkesine gönderilir veya sırf savaş çıkartmak amacıyla bir bahane bulunup idam edilirdi. Şehzadeyi idam etmek yerine, diğer ülkede iç karışıklık çıkarmak amacıyla bunu bir fırsat olarak değerlendirmek de mümkündü.

Konuşmaya başlayan Tuğrul;

– Belki inanmayacaksın ama ben yine de söyleyeceğim. Geçen gün yaptığın toplantıdan bu yana ben de dâhil kimseden çıt çıkmadığının farkındayım. Ama kimse suçlanamaz bu yüzden, çünkü öyle garip bir durum ki, hiç kimse ne yapacağını bilemiyor gerçekten. Yine de bence

[34] İlençlenmek: Lânetlenmek.

birilerinin harekete geçip az ya da çok elinden geleni yapması gerekiyor. Sonuç alır veya almaz… O yüzden buradayım. Dediğim gibi belki inanmayabilirsin bana ama seni yalnız bırakmayacağımı söylemeye geldim buraya. Belki biraz daha rahat uyursun bu gece böylece, çok bitkin ve yorgun görünüyorsun.

Kısa bir süre bekleyip soluklandıktan ve aynı zamanda babasının yüz ifadesini ve tepkisini izleyip anlamaya çalıştıktan sonra devam etti;

– Bu sorunu çözmek benim boynumun borcu, en büyük evladın benim. Özellikle de kız kardeşimi öyle çaresiz yatarken görmek yıkıyor beni. Açık konuşacağım. Aramızda yıllardır bir soğukluk olduğunu, beni iyi bir evlat olarak görmediğini biliyorum. Ama o odada yatan senin kızınsa benim de kardeşim. Elimden ne geliyorsa yapacağım, emin olabilirsin.”

Yuluğ böylesine açık sözlülüğü beklemiyordu oğlundan, çünkü bütün ömrü boyunca yapmadığı birşeyi yapıyordu şu anda.

HAN

Komutan Kayas ve Tuğrul Han, bir hanın üst katında oturmuş yemek yiyip kımız[35] içiyorlardı. O gün akşam önlerinde duran bu acayip sorunu etraflıca konuştular. Yaklaşık sekiz ay sonra gidip ormandaki bir ağaçtan elmayı alıp geleceklerdi, hepsi buydu. Ama anlatılanlara göre, birşeyden veya birinden korunmaları gerekiyordu o gün. Belki bir yırtıcı hayvan falan vardı o civarda yaşayan veya birisi oraya gelenleri korkutuyordu ya da ormandaki ortam buna kendiliğinden sebebiyet veriyordu, çünkü oralar daima gizemli yerler olarak görünürdü insanlara. Veya gidenlere korku salmak, işe gizemli bir hava katmak için anlatılanlara eklenmiş küçük bir söylentiydi bu. Öyle birşey yoktu bile belki de. İnsanların huyudur, ilginç bir olay buldu mu önüne sonuna hemen birşeyler eklemeye, içerisine sıradışı şeyler katmaya başlarlar. Bir süre sonra bakarsınız ki, ortada anlatılan bambaşka birşey var. İşin tuhaf tarafı kendi uydurduklarına, dönüp tekrar kendileri de inanır insanlar, yeter ki o konu bir kere dile düşmeye görsün, abartıldıkça abartılır. Büyük olasılıkla şimdi de böyle bir durum vardı ortada. Dilden dile dolaşan bu küçük öykü de ileride zaman geçtikçe kim bilir ne hâllere bürünecekti? İnsanların eline eğlence olacaktı, herkes yorumlar yapacaktı ve sanılarını[36] gerçek olarak görmeye başlayacaklardı.

Bütünüyle taştan örülerek yapılmış hanın, tavanları kubbelerle kaplıydı ve onları sütunlara üçgen şeklindeki uzantılar bağlıyordu. Hanın üst katının ortası açıktı, yalnızca çevredeki odaların üzerleri çatılarla kapatılmıştı. Bu çatıların birleştikleri yerlerin önlerinden aşağıya doğru taştan yapılma, özenle işlenmiş yağmur olukları iniyor, duvar dibindeki oyma bir

[35] Kımız: At sütünden yapılan hafif alkollü, ekşi bir içecek. Orta Asya’da yaygın olarak tüketilir.
[36] Sanı: Zan, kanaat, fikir.

arkta[37] birleşiyorlardı. Masaların arasında yamaklar dolanıyor, siparişlere bakıyorlardı. Buralara gelen müşterilerle baş edebilmek zorunluluğundan dolayı ve onlarla uğraşa uğraşa artık yeterince kabalaşıp, ağızları iyice bozulmuş; sefih, müptezel, serseri müşterilerle uğraşmaktan artık tüm insani yönleri yıllar içinde törpülene törpülene kaybolmaya yüz tutmuştu.

Artık olgunluk çağını geçmek üzere olan bir rakkase ortada boş alanda dans ediyor, ellerindeki zilleri şıngırdatarak, vücudunu bir balık gibi kıvırıyordu. Gençliğinde çok daha güzel ve bakımlıydı, insanların aklını başından alırdı. Bir zamanlar ünü çok uzaklara kadar yayılmıştı; adını bile duymadığı ülkelerden, şehirlerden kendisini izlemeye gelenler olurdu. Ama yaşlanmaya başlayıp, güzelliği kaybolmaya yüz tutunca o ünde sönmeye başlamıştı. Ama yine de böylesi bir yer için haddinden fazla iyi olduğu çok rahat söylenebilirdi. Bu izbe yeri doldurup taşıran şeyin hanın yol üstündeki konumu olmasının yanı sıra, aynı zamanda onun da varlığı olduğu çok açıkça belliydi. İri göğüslerinin arasından süzülen ter göbeğinden aşağıya akıyor; kollarındaki bilezikleriyle ve ayağındaki halhalıyla çıkardığı sesler, elindeki zillerin ve kenarda çalınan tefle bendirin[38] sesine karışıyordu. Burnunda iri bir hızma bulunan ve yanaklarına abartılı biçimde allık sürülmüş kadının dudakları da kıpkırmızıydı. Kulağının birisinde iri bir halkayla, diğerinde ise ince bir zincirin ucunda sarkan boncuktan oluşan küpeler takılıydı. Saçları ise ince ince örülüp uçlarına boncuklar geçirilmişti. Kolları da dirseklerine kadar kınalıydı. Biçimli vücudu müziğe öyle bir uyum sağlıyordu ki, yaptığı hareketlerin kendisi ezgiye ve müziğe dönüşüyordu sanki. O anda, bu kıyıda kalmış handa değil de, görkemli bir haremin şadırvanlarla süslü, kadınların uzanarak dinlendiği, ud çalıp eğlendiği büyük salonundaki bir havuzun içinde ayak bileklerine kadar gelen suyu etrafa sıçratarak raks ediyormuşçasına kendisinden geçmişti. Erkeklerin gözlerinin üzerinde olmasından hoşlanıyor, bundan bir çeşit şehvet duyuyordu. Bedenini bu aç gözlere sunmaktan haz alıyordu. İnsanın içindeki zapt edilemeyen duyguları devindirdiğini[39] bilerek yapıyordu işini, erkeklerin pek çoğu ağzı açık onu seyrediyorlardı.

Tuğrul kadına, oradaki diğer erkeklerden pek de farklı olmayan gözlerle bakarken arkadaşına;

– Ne bileyim, bir kaplan veya pars vardır o ağaçta, dedi. Sessizce kadına kısa bir süre daha baktıktan sonra sürdürdü; “Başka ne olabilir ki, Kamos[40] gelip insanların ruhlarını çalacak değil ya?”

Bu sözleri duyduğunda Kayas’ın içi ürperdi ama Tuğrul’a belli etmedi.

– Bakalım öyle bir ağaç var mı ki? Hele gidip önce bir onu bulalım bence, diye yanıt verdi o da.

---

[37] Ark: Kanal, suyolu.
[38] Bendir: Tefe benzer bir müzik aleti. Büyük tef.
[39] Devindirmek: Hareket ettirmek, harekete geçirmek.
[40] Kamos: Kâbuslara sebep olan kötü ruh. Karabasan.

Tahtın varisi olan büyük şehzade Tuğrul Han iyi bir savaş eğitimi almış hırslı bir insandı. Yaşı 35'in üzerindeydi ve henüz evlenmemişti, kadınlara olan düşkünlüğü de herkes tarafından biliniyordu. Saray erkânından bir kâtibin oğlu olan Kayas'la gençliklerinden beri arkadaştılar ve o da sarayın içinde yetişmişti, Tuğrul'dan iki yaş büyüktü. Askerliğe heves edip orduya katılmış, savaşlardaki başarıları sonucunda komuta basamaklarını hızla yükselip bu genç yaşında iyi bir konuma gelmişti. O da Tuğrul Han gibi hırslıydı, gözü varabileceği yerlerin en üst noktasındaydı ve bunun olabildiğince çabuk gerçekleşmesi de Tuğrul'un geleceğine bağlıydı. İşbirliği yapmak bu eski arkadaşların her ikisinin de yararınaydı.

Sürekli sarayda bulunmaktan sıkılmış olduklarını, şimdi bu izbe ortamda anlıyorlardı. Her insanın içinde bayağı bir yön vardır ve uygun ortamı bulduğunda kendisini göstermekten geri kalmaz bu yön, az ya da çok. İnsan içinde bulunduğu ortamın rutinliğini ve sıkıcılığını bazen ondan uzaklaştığı zaman anlıyordu, gerilen bir yay gibi boşalıyordu ondan sonra. Sürekli ve artan bir hırsla içinde boğuşup durdukları ve resmi ilişkiler üzerine kurulu o ortamdan uzaklaşmak, suyun altından çıkıp soluk almak gibi gelmişti ikisine de.

Artık gizleyecek saklayacak bir yanı kalmadığı için herkes çok iyi biliyordu ki, Tuğrul Han babasının yerine bir an önce geçmeyi arzuluyor, artık onun yaşlandığını düşünüyor ve o tahta oturmak için babasının ölümünü beklemek istemiyordu. Çekilsin kenara keyfine baksın, diyordu. Ayrıca babası da gençliğinde, kendi kardeşleriyle taht için mücâdele etmemiş miydi? Ülke bölünme noktasına gelmiş, neredeyse iç savaş çıkacak olmuştu. Üstelik kendi öz ağabeyini boğdurtmuştu. Neyse ki o karışıklık fazla uzamadan son bulmuştu da, ülke bir felakete sürüklenmekten kurtulmuştu. Yani tahtı istiyor olmakta kendisi açısından hiçbir beis görmüyordu Tuğrul.

Öteki taraf açısından bakılırsa aslında babası da, tahtın büyük oğlunun hakkı olduğunu düşünüyor ama tahta geçince ne yapacağını da adı gibi biliyordu; etrafına bir serseri sürüsü toplayacak, gününü gün edecek, har vurup harman savuracaktı. Saraya ülkedeki tüm rakkaseleri, dansözleri dolduracak, sefahat âlemleri yaşayacaktı. Biraz abartıyor olmakla birlikte oğlunu iyi tanıyordu ve Tuğrul eline fırsat geçtiğinde babasının tahminlerini büyük oranda tuttururdu.

Yine de Tuğrul artık içinden dışarıya taşacak kadar belirginleşen bu arzusunun fazla ayyuka çıkmasını istemezdi, ne de olsa karşısında bir hakan vardı. O yüzden temkinli olmak, ateşe elini uzatmamak, doğru zamanı kollamak gerekirdi. Tarihlerinde evlat katili olan hakanlar da yok değildi, şu anda kendisi için uzak bir durum olarak görünse de, büyük salonun ortasında bir celladın ipiyle boğulmak işten bile değildi. "Ne kadar güzel," dedi içinden; "damarımızdaki soylu kanın dökülmesi yasak, o yüzden de kan dökmüyorlar ama boğduruyorlar. Ben öldükten sonra ha boğmuşsun, ha kafamı kestirmişsin, ya da yağlı ilmeğe geçirtmişsin ne fark eder. Hatta öyle birşey olsa, kılıcı tercih ederim, daha hızlı ve kolay olur." Sonra irkildi, neler düşünüyordu

böyle saçma sapan; yine kendini kaptırmış gidiyordu, üstelik bu kez kendi ölümüne dairdi kafasında kurdukları. Bir yudum şarap aldı önünde duran ayağıdan[41].

Hanın alt katında atlar için küçük ahır odaları vardı. Bu odaların ortasında kalan açıklıkta duran, bir insan bacağı boyunda ve kalınlığındaki yuvarlak kesme taşın üst kısmının çift kartal başı şeklinde oyulmasıyla yapılmış bir çeşme bulunuyordu. Kartalların ağzından iki yana doğru akıyordu sular. Altta ise akan suyla dolan yekpare taştan geniş bir yalak vardı, hayvanlar orada sulanıyordu. Bir adam atına ıslık çalarak su içiriyor, ahır bölmelerinden birisinde ise yaşlı bir han çalışanı önündeki atı tımar ediyordu elindeki kaşağıyla[42]. Tamamen taştan yapılmış hanın iki yanında da merdivenler vardı. Bir ara Kayas aşağıya ayakyoluna[43] indi, bunu fırsat bilen Tuğrul hancıya eliyle işaret edince adam koşarak yanına geldi;

– Buyurun şehzadem, dedi.

Tuğrul adama ters ters bakarak;

– Az daha bağır da herkes duysun, diye terslendi; "Şu kadını gece odama gönder; ama kimse duymasın." dedikten sonra ekledi; "Anladın mı?"

– Anladım beyim, diye cevapladı hancı.

Biraz sonra Kayas dönünce konuşmalarına kaldıkları yerden devam etti bu iki eski arkadaş. Tuğrul biraz da arkadaşının keyfini kaçırabilmek için;

– Ne oldu, şu Elden işi? dedi.

– Ne olacak? Bilmez gibi soruyorsun. Kız istemiyor, ailesi de baskı yapmıyor. Zorla olacak değil ya. Aşkından gebersen de karşındaki istemedi mi olmuyor işte. Sonra gidecek kendini bilmezin, densizin birisiyle evlenecek, pişman olacak ama iş işten geçecek.

– Neyse sıkma canını, bulursun elbet birini. Koskoca komutansın.

– Birisini bulmak değil önemli olan.

– Ney öyleyse?

– Doğru insanı bulmak...

– Orası senin bileceğin bir iş tabii, ben karışamam. Biz asıl konumuza dönelim.

[41] Ayağı: Kadeh. Ayaklı bardak.
[42] Kaşağı: At kaşıma aleti. Büyük tarak.
[43] Ayakyolu: Tuvalet, hela.

– Dönelim bakalım.

– Sen benim sorumu yanıtla, ne var orada?

Kayas biraz düşündükten sonra cevapladı;

– Korku…

Tuğrul böylesi muğlâk yanıtlardan hoşlanmazdı, biraz suskun kaldıktan sonra sıkıntılı ve kızgın bir tavırla;

– Onu anladık da, neyin korkusu?

– Belki de insanın kendine olan korkusu.

Anlaşılan Kayas bugün böyle bilmece gibi konuşmaya devam edecekti. “Elden’e takıldı kafası, belli,” diye geçirdi içinden Tuğrul. Sonra aklına başka bir yorum geldi; “Kendisi onun yarasına basmıştı, o da kendinin sinirlerini bozacak şekilde davranıyordu.” Oysa Kayas şu anda çok daha ötelere gitmiş, bambaşka batıklara dalıyordu zihninin okyanusunda.

ELMA

DENEME

Artık beklenen gün gelmişti. Tuğrul Han ve Kayas gidip elmayı getireceklerdi. Fakat geçen bu süre içerisinde, dilden dile yayılarak saray sakinleri arasında artık bir söylence hâline dönüşmüş olan bahçıvanın hikâyesi binbir türlü şekle bürünmüştü. Herkes bir şeyler ekliyor, abartıyor, sonra da üzerinde yorumlar yapılıyordu. Öte yanda ise bu görevi başarmak için Kayas, sarayın muhafız birliği içindeki en iyi askerlerden seçerek oluşturduğu takımı çalıştırıyor, işi şansa bırakmak istemiyordu. Bu askerleri de yanlarına alarak yola koyulacaklardı yakında.

Tuğrul heyecanlıydı. Nasıl olmasındı ki? Bir kere bütün bu yaşananlarda insanı kendine çeken bir gizem bulunuyordu. Sonra işin ucunda taht vardı. Üstelik şu anda pek önemsemiyorlardı ama tehlikeli de olabilirdi bu yolculuk. Yani neyle karşılaşacaklarını hiç bilmeden bir maceraya atılıyorlar, risk alıyorlardı belki de. O yüzden de daha önceden anlaştığı ve zaten bir kahramanlık gösterisi yapmaya hevesli olduğunu çok iyi bildiği eski arkadaşını da yanına almaktan hiç kaçınmamıştı. Kayas’ın varlığı askerlere ayrı bir cesaret veriyordu ayrıca.

Tüm hazırlıklarını tamamlayıp gündönümünde yani geceyle gündüzün birbirine eşit olduğu o gecede mutlaka orada olacak şekilde yola çıkmaları gerekiyordu. Anlatılanlar doğruysa, geç kalmamaları gerekiyordu. Aksi takdirde bir yıl daha beklemek zorunda kalabilirlerdi. O takdirde bu denemeyi bir daha kendisi asla yapamazdı. Buna izin verilmezdi yeniden.

Gündönümünde, uzun bir hasretten sonra iki sevgilinin birleştiği gibi, kış ve yaz mevsimlerinin birbirine kavuştuğu o günde kesinlikle oraya varmalıydılar.

1.

Tuğrul ve yanındakiler kayayı bulduklarında işleri kolaylaşmıştı, gerçi gökten düşmüş birşeye falan benzediği yoktu ama işaret o kaya parçasıydı. Ardından ağaç... Birbirine sarılmış iki gövdesi olan bu ihtiyarı bulduklarında Tuğrul Han'ın ağzı kulaklarına vardı. Ağacın gerçekten ilginç bir görünümü vardı. Askerler de inceleyerek bakıyorlardı, ömürleri boyunca böyle birşey görmemişlerdi ve yıllar sonra anlatacakları anıların arasına katılacaktı burası da. Birbirlerine kavuşunca tutkuyla sarılmış iki sevgiliyi andırıyordu bu koca gövde; yıllardır birbirini görmemiş iki aşığın hasretle, sevdayla, amansızca yanıp, birbirlerini arayıp sonra da bulduklarında olduğu gibi sarılmışlardı. Askerlerden birisi;

– Bence bunlar eskiden insanmış, sonradan burada birbirlerine öyle bir sarılmışlar ki, ayakları köke dönmüş toprağın içlerine uzamış, başlarından da dallar kol atmış her yana, dedi yanındaki arkadaşına.

Sonrada eliyle ağacı işaret ederek;

– Aha bak, şunlar da kolları, bir gövdeden ötekine dal atmış. Hatta şu yumru da kadının memesi, görüyor musun? dedi.

Öteki de ona hak vererek şaşkın şaşkın bakıyordu. Bu konuşmaları arkalarından duyup dinleyen Kayas, birkaç adım atıp yaklaşarak ellerini ikisinin de omuzlarına koydu. Askerler irkilerek hazırola geçmeye çalıştılar;

– Rahat olun, dedikten sonra gülerek devam etti; "Amma da yakıştırdın oğlum ha. Çok da iyi benzettin ama yine de sen bunları döndüğümüzde kimseye anlatma yoksa yeni rivayetler yayılmaya başlar."

Ama bu güzel benzetmenin sarayda kulaktan kulağa yayılması sadece birkaç gün sürecek, birbirine ormanda çırılçıplak sarılan iki sevgilinin neden ağaca dönüştüğüne dair türlü çeşitli akıl almaz fikirler ortaya atılacaktı. Sevişen bu çifti yakınlardaki yatır[44] çarpmış, Orman Is'ı[45] cezalandırmış diye bir sürü şey söylenecekti.

Etrafta muhtelif yerlere nöbetçiler yerleştirdiler ve hep birlikte beklemeye koyuldular, ellerindeki meşalelerin ışığı karanlık ortamı aydınlatıyordu. Yayılan ışık, rüzgârda sallanan dalların gölgelerini düşürüyordu ağaçların gövdelerine birer soyut varlık gibi.

[44] Yatır: Evliya. Ermiş mezarı.
[45] Orman Is'ı: Ormanın sahibi olan koruyucu ruh. (Is: Sahip.)

Zaman çok yavaş ilerliyor, bu arada ağır bir uyku çöküyordu üzerlerine, karşı konulacak gibi değildi. Aralarında sohbet ediyorlar, gerekli gereksiz bir sürü konu hakkında konuşuyorlardı ama uyku da yavaş yavaş damarlarına girip dolaşmaya başlıyordu. Göz kapakları ağırlaşırken esniyorlardı bir yandan da, ama şimdilik dişlerini sıkıyorlardı.

Gecenin ilerleyen vakitlerinde çevreyi gezmek isteyen Kayas, eline meşalelerden birisini alarak diğerlerinden uzaklaşıp ağaçların arasına daldı. Biraz dolaştıktan sonra geri dönerken gözü meşalenin ucundan sanki birşeyler yalamak istercesine kırmızı, sarı, mavi dillerini yukarıya doğru uzatan alevlere takıldı; odunun etrafına sarılmış bez parçalarından fışkırıyorlardı sanki. Sıradan bir ateşti aslında ve öylesine yanıyordu ama o yürümeyi keserek gözlerini dikmiş öylece bakıyordu ateşe. Üzerine yerden aldığı küçük bir çöp parçasını yaklaştırdı, yanmaya başladı o da. Bir elinde tuttuğu meşalenin üstünde yalazlanan bu esrarengiz ışığa diğer elini yaklaştırdı sonra, ne olacağı zaten belli olmasına rağmen. Bir sıcaklık hissetti, biraz daha yaklaştırınca canı yandı. Boncuk boncuk terlemeye başladı ama elinin acısından değil, hayatında ilk kez anlağının[46] bu kadar derinlerine inerek düşünüyor olmaktan. Neydi bu, nasıl birşeydi? Orada bir sıcaklık vardı, çevresindeki havadan farklı bir görüntü sergileyen renkli tuhaf cansız birşeydi ateş; elle tutulamıyordu ama gözüyle görüyordu, ışık saçıyordu, yakıyordu. O odunun üzerinden niye çıkıyordu? Yanıyordu tamam ama yanmak ne demekti, niye yanıyordu? Oradaki ışığın ve ısının özü neydi? Gözlerini dikmiş, bakakalmıştı. Ateş neydi, orada havadan başka birşey yoktu. Yoksa var mıydı? Düşündükçe delirecek gibi oluyordu. Ne vardı o alevin içinde? Hiçbirşey… Öyleyse o neydi? Sonra irkilerek etrafına baktı. Hızlı adımlarla yeniden diğerlerinin yanına döndü.

Askerler omuzlarına binen anlaşılmaz bir yorgunlukla ve gözlerindeki mahmurlukla kafalarını önlerine düşürüyorlardı. Tuğrul da belli ki kafasının içinde birşeyler kuruyordu. Kayas iyi tanıyordu arkadaşını, beyninin içinde şu anda kim bilir neler hesaplayıp kitaplıyordu? O kafanın içinde kırk tilki dolanırdı da, kırkının da kuyruğu birbirine değmezdi. Komutan ayağa kalkarak, eliyle ağaçların seyrek olduğu bir yeri göstererek bağırdı;

– Herkes şuraya toplansın da, bakın size ne anlatayım. Yoksa hepiniz uyuyacaksınız birazdan, gelin şöyle de uykunuz kaçsın.

Kayas'ın gösterdiği yerde oturup birbirlerine anılarını, başlarından geçen ilginç serüvenleri anlattılar. İlk önce komutan başlamıştı anlatmaya, küçükken gördüğü iki başlı bir taya dairdi söyledikleri. Şaşkın şaşkın dinlediler, kimilerinin inanmadığı veya inanmak istemediği yüzlerinden okunuyordu. Sonra konuşkan erlerinden bazıları da heyecanla birşeyler eyittiler[47]. İçlerinden bir askerin ormana dair anlattığı ve gerçek olduğunu iddia ettiği bir öykü ise kanlarını dondurdu. Boynunu sürekli öne doğru uzatarak oturan bu er öyle bir anlatmıştı ki; sanki oradaymış, görmüş, yaşananları yakından izlemiş gibi heyecanla. İyi bir anlatım yeteneği vardı ve sürükleyici, akıcı bir biçimde konuşuyordu. Doğuştan gelen bir özellikti bu, yoksa eğitim

[46] Anlak: Zihin.
[47] Eyitmek: Anlatmak, konuşmak, söylemek. "Ayıtmak" da denir.

görmüş birisi falan değildi. Diğerleri artık korkudan ormanın derinliklerine bakmaya çekiniyorlardı, belki de bundan sonra ormanlara girerken hep ürkeceklerdi.

Koruluk

Külük, elindeki eski bıçakla çevredeki çalıları kesip biriktiriyor, bir ipe bağlıyor ve sürükleyerek daha ileriye gidiyordu. Bu çalıları küçük demetler hâlinde bağlayıp süpürge yapacaklardı. Bir bağlam[48] da komşusu Ulya Nene'ye verecekti. Yaşlı, güçsüz bir kadındı ve evinde tek başına yaşıyordu. Geri kalanını ise satacaktı. Bu süpürge çalılarını iki üç yıldır mevsimi geldiğinde toplar, bağlar sonra da satardı.

İşte şurada bir çalı daha gözüne ilişti. İyi çalı vardı bu yıl. Sevinçten yerinde duramıyordu, en az üç dört gün daha gelirdi buralara. Akşam hepsini ayıracak saplarını yontacaktı bu dikenli bitkilerin, sonra da keten iplerle bağlayacaktı. Kapıların önünü temizlemekte bire birdi bu sırsıl çalılar. Kullanırken, kuruyup yaprakları döküldükten sonra daha kullanışlı oluyorlardı. Avullarında[49] hemen herkeste bulunurdu bunlardan. İşte bu çalkı[50] yapma işi, Külük'ün yazın en büyük uğraşını oluşturuyordu çünkü para kazanıyordu.

O gün akşama kadar çalı kesti. Sonra oturup çantasından çıkardığı kavuttan[51] yedi. İleride kendiliğinden oluşmuş bir gelincik tarlası vardı, içi siyah beneklerle süslü al bir örtüye benzeyen engin bir kilim gibiydi. Tarlanın içine girerek koşmaya başladı, narin ve nazik zarsı gelincik yaprakları koparak esintiyle birlikte havalanıyorlardı. Gelinciklerin aralarına yayılmış olan karahindibaların kömeçlerinden etrafa dağılıp uçuşmaya başlayan ve kapçıklarını taşıyan havlı tüyler de dönenerek düşsel bir dünyanın içine çekiyordu çocuğu. Deli gibi koşturup duruyordu tarlanın içerisinde, sonra yorulup kendisini çiçeklerin arasına attı. Tam tepesinin üzerinde gökyüzünün ocağı tüm dünyayı ısıtıyordu, bu ocak gitgide kızışacaktı bir iki ay içerisinde ve tüm bu tarlaları yakıp kavuracaktı, sapsarı kesilecekti buraları. Sonra şu görünen kavak ağaçlarının o yumuşacık yün gibi pamuksu tüyleri saçılacaktı her yana. Biriktirir topak topak tepe gibi yığar yakarlardı o tüyleri, birden parlayıverip sonra sönerdi. İleride, uçları topuzlu uzun kırbaçlar gibi sığırkuyrukları bitmişti tarlanın kıyısında. Daha ötedeki tozlu yolun yanındaysa öbek öbek dikenli kangallar[52] çiçek açmıştı. "Biraz dinleneyim de hele, soyar yerim," dedi kendi kendine. Kangalı çok severdi ama fazla yedi mi dokunurdu. Yan dönüp ellerini başının altına aldı, gözleri ağır ağır kapandı. Uyuya kaldı.

Gözlerini açtığında hava çoktan kararmıştı. Göz kapaklarını kırpıştırarak etrafına bakındı, nerede olduğunu anlamaya çalışıyordu. Bir düşün içerisine mi uyanmıştı, anlayamıyordu. Sonra anımsadı, gelincik tarlasındaydı. Ayağa kalktı, tarladan çıkıp çalılarını buldu. Biraz ileride yerde

[48] Bağlam: Demet, deste.
[49] Avul: Köy.
[50] Çalkı (Çalgı): Çalılardan yapılan süpürge.
[51] Kavut: Öğütülmüş, şeker katılmış buğday kavurması.
[52] Kangal: Mevsimi uygun olduğunda soyulup yenebilen dikenli bir bitki.

duran bıçağı, karanlıkta sapsarı bir baklava tepsisine benzettiği ayın ışığıyla birlikte parlıyordu. Ama şu an tam dolunay değildi, ince bir hilal kadar eksikti bir yanından. Bıçağı alıp beline bağladı. Çalıların ucundaki ipi tutup bileğine doladı ve sürüklemeye başladı, dağların arasındaki bir aşıttan[53] geçip ardındaki koruluğun içerisinde bir süre yürümesi gerekecekti. Ondan sonra da biraz ilerdeki tahta köprüyü geçip toprak yolda ilerleyecekti. Bayağı uzundu yani gideceği mesafe. Babası merak edip çoktan telaşa düşmüş olmalıydı, güzel bir azar işitecekti, eğer dayak yemezse ona şükürdü. Telaşa kapıldı, bir an önce eve varmalıydı. Ama bu telaş onun hayrına olmayacaktı.

Dağ beline yaklaştığında soluk soluğaydı ama durmaması gerekiyordu, bir sel yatağının içine inip oradan yürüyerek tırmanmaya başladı. Burası biraz daha alçaktaydı ve zaman kazanması gerekiyordu. Beli aşıp bayırdan aşağıya inerken arkası üzerine düştü, biraz kaydı; sonra ayağını bir taşa yaslayarak kendisini durdurdu ve yeniden ayağa kalkarak ama hızını frenleyip kesmeye de çalışarak aşağıya kadar indi arkasından bayağı bir toz kaldırarak. İçinde küçük çakıl taşları bulunan hafif kumlu bir toprağı vardı burasının.

Koruluğun yanına geldiğinde elindeki çalıları kurumuş bir akağın[54] içine bıraktı; yarın gelip alacaktı fakat şu anda tez davranması gerekiyordu. Ağaçların arasına girip koşmaya başladı. Canı çıkana kadar koştu, kafasını bir önüne eğiyor, bir yukarıya kaldırıyor ama durmadan koşuyordu. Soluk soluğa durdu, ellerini dizlerine koyup, başını öne eğip gözlerini kapadı. Derin derin solumaya başladı, ciğerleri yerinden sökülecek gibiydi. Gözlerini açtığında birden sırtına bir soğukluk yürüdü. Ayağının altında, her zaman kendisini takip ettiği yolak[55] yoktu. Yol kaybolmuştu. Doğrulup etrafına bakındı, sağa sola koşturdu ama yolu bulamıyordu. Kaybolmuştu. Nasıl olabilirdi böyle birşey? Sürekli gelip gittiği bir yerdi burası, anlayamıyordu bir türlü. Ağaçların arasında çıldırmış gibi koşup duruyor; zihninin denetimi elinden çıkıyor, doğru düşünme yeteneğini yitiriyor, sükûnetini muhafaza edemiyordu. Sol elini yumruk yapıp kolunu deli gibi titretmeye, sallamaya başladı. Sallayıp duruyordu öylece ara vermeden, ne yaptığının farkında bile değildi. Sonra durdu, ağlamaya başladı, ne yapacağını şaşırmıştı. Gidip bir ağacın dibine büzülüp oturdu, orada öylece bekledi ne kadar geçtiğini bile farketmeden.

Koruluğun içinden gelen bir uğultu duydu. Kafasını kaldırdı, bir kadın çığlığını andıran ses yaklaşıyordu; titremeye başladı korkudan ne yapacağını bilemez bir vaziyette. Aklı artık farklı bir boyuta geçmiş orada yüzüyordu. Ellerini yere yaslamış ve toprağı avuçluyor, ayaklarıyla da kendisini arkasındaki ağaca doğru itiyordu, sanki daha geriye kaçmak istiyormuşçasına. Ağaçların arasında birisi koşturuyordu, saydam beyaz bir giysi bir görünüp kayboluyordu. Ağzı açılmış, kenarlarından tükürüğü sızıyordu çocuğun. Kendisinin titreyerek tuhaf bir hırıltı çıkaran soluğunun sesini duyuyor, tüm vücudu kasılıyordu. Rüzgârla birlikte birşey dolanıyordu koruluğun içinde ve o ağlıyordu. Tuhaf bir ağlama sesi kendisininkine karışmaya başlıyordu ötelerden işitilen. Birisi ağlıyordu. Ses kimindi? Yaprakları hışırdayan ağaçların mı, rüzgârın mı?

---

[53] Aşıt: Geçit. Üzerinden aşılan yamaç.
[54] Akak: Dere, ırmak yatağı. Suyun aktığı yer.
[55] Yolak: Patika. Yol izi.

Yoksa yankılanıp geriye dönen kendi sesi miydi bu? Gitgide yaklaşıyordu, ama birden değil, kedinin fareyle oynadığı gibi uzaklaşıp geri dönerek… Çılgına çeviriyordu çocuğu. Yavaş yavaş…

Külük'ün bacakları kasılıyor, yumruklarını sıkıyor, tırnakları avuçlarına batıyordu; soğuk bir ter boşalıyordu sırtından aşağıya doğru. Birden ayağa kalktı arkasını dönüp koşmaya başladı. Ağaçların arasında bütün reflekslerini kullanarak koşuyordu, yarışmalarda engellere çarpmadan koşturulan bir at gibi hiçbirisine çarpmadan ilerliyordu ama bir yere kadar başarabilecekti bunu. Sonra bir ağaca kafasını çarparak geriye doğru yığıldı, gözlerinin önü karardı. Kafasının içi uğuldayarak dönüyor, sarsılıyordu. Kendinden geçecek gibi oldu ama bayılmadı yine de. Zonklayan başına elini attı, sıcak birşeye değdi; geri çekip baktığında, avucunda kan gördü. Kendi kanını. İçi gevşedi, kolları boşaldı, bacaklarının bağı çözüldü, dizleri tutmaz oldu. Ama arkasından yaklaşan o varlığı yeniden hissettiğinde kendisini zorlayarak ayağa kalktı. Fakat takati kesilmişti, birkaç adım atıp başka bir ağaca yaslandı. Hissediyordu, ama geriye dönmeye korkuyordu.

Elleri gibi tüm bedeni de gibi titreyerek yavaşça döndü.

Kollarını arkaya atarak ağaca tutunmaya çalıştı, o sırada arkadan omzuna soğuk birşey değdi. Aslında bir ağaç dalıydı bu ama öyle olduğunu o anda bilecek, anlayacak durumda değildi artık; neyin ne olduğunu birbirinden ayırt edemiyordu. Yüreği yerinden oynadı, bu kez biraz öncekinin aksi istikamette koşmaya başladı yeniden. Biraz sonra bir ağaca yeniden yaslanmış, yüzünü ağacın soğuk ve sert kabuğuna bastırmış bekliyordu. Artık tüm gücü tükenmişti, çaresizdi. Dizleri üzerine çöktü. Arkasındaki çığlıklar dönenerek yaklaşıyordu ve biraz sonra soğuk bir soluk duyumsadı sırtında ve ensesinde. Tam arkasında soluyordu.

Tırnaklarını ağacın o sert kabuğuna geçirdi. Geçirdi. Canı yanıyordu ama o acıyı bile duymuyordu.

O gece yarısına kadar bekleyip de çocuklarının dönmediğini gören ailesi birkaç komşularını yataklarından kaldırarak hep birlikte aramaya çıktılar. Gidebileceği tüm evleri, arkadaşlarının ailelerini uyandırıyorlar, bakmadık yer bırakmıyorlardı ama bir türlü bulamıyorlardı. O gece ve ertesi gün hiç uyumadan ikindi vaktine kadar çalı kestiği yerleri aradılar, gidip geldiği yollara bakındılar ama bir türlü izine rastlayamadılar. En sonunda sakladığı çalıları akakta gördü birisi, koruluğa kadar gelmişti anlaşılan. Artık bundan sonrasına bakacaklardı, ağaçlık araziyi bütünüyle taradılar. Baştan sona… Bir uçtan diğer uca…

Çocuğu bulan kişi bağırarak koruluğa dağılmış olan herkesi etrafına topladı, adam donakalmıştı, sadece bağırıyordu gelmeleri için durduğu yerde. Yanına yaklaşırken oğlunu gören babası yığılıp kaldı. Bağırmak istedi ama ağzından en ufak bir ses bile duyulmadı, çığlığı içine gömülerek orada yiterken yüreğine taş gibi oturdu. Artık Dünya onun için, küçücük bir taş parçası gibi içinde durduğu uzay boşluğu kadar boş bir yer olmuştu. Zihni de o boşluğa gömülüyor ve yok oluyordu.

Çocuk bütün ağacı tırmalamış, tırnaklarının izi çıkmıştı ağacın kapkara gövdesinin üzerinde. İzler derindi, öyle ki o kara ölü kabuğun üzerinden altındaki yarı canlı kısma kadar iniyor, sapsarı soymuklar görünüyordu. Ve izler tırnaklarının arasından akmış olan kan lekeleriyle kaplıydı. Dizlerinin üzerine çökmüş olan zavallı çocuğun tırnakları hâlâ ağaca geçmiş bir vaziyetteydi ve başı önüne düşmüştü. Sırtından çıkmış olan ter bembeyaz lekeler oluşturmuştu giysisinin üzerinde.

Birisi cesaretini toplayıp yaklaşarak inceledikten sonra, geriye dönerek;

– Ölmüş. Varacağı yer Uçmağ[56] olsun, dedi.

***

Komutanın bile içinin ürperdiği yüzünden okunuyordu, sanki damarlarındaki kan çekilmişti. Artık o gece sabaha kadar kimsenin uyuyamayacağını düşündü Kayas. Gerçekten de bu sohbet beklediğinden daha verimli olmuştu. Herkes o ürkünün[57] verdiği güçle ayıkmıştı[58]. Kayas askerlere bağırdı;

– Hadi bakalım, bu korku size yeter. Uyumak yok.

Tuğrul yeniden çevreye dağılmaya başlayan askerlere baktı. Şehzadelere verilen savaş eğitimini ve askerlerin içinde, kışlada geçirdiği günleri anımsadı. İyi bir eğitim almış olmasına rağmen o, hiçbir zaman bir asker gibi hissedememişti kendisini. Sonra çocukluğunu düşündü. Evet, o da bir zamanlar çocuktu. Tüm diğer çocuklar gibi savunmasız ve başkalarının korumasına muhtaçtı. Şimdi o günleri hayal meyal hatırlıyordu. Çocukluk arkadaşlarından, Kayas haricinde hiçbirisi çevresinde veya yakınında değildi şu anda.

Bazı anılar canlandı gözlerinin önünde. Sarayın kuyusuna düştüğü günü anımsadı. Saatlerce orada kalmıştı. Kolu ve bacağı kırılmış, her tarafı morarmış, kafası yarılmıştı. Ne için sarkmıştıysa o kuyuya? Şu an anımsamıyordu bile. Belki de sırf meraktandı… Kuyunun dibinde üç dört karıştan fazla su kalmamıştı neyse ki, yoksa boğulur giderdi. Ayrıntıları biraz daha belirginleşiyordu düşündükçe. Kuyunun başına vardığında bir uğultu duymuş, ürpermişti. Sanki içerden bir ses kendisini çağırıyor, görünmez bir el onu tutup içeriye çekmek istiyormuş gibi hissediyordu. Aşağıya bakmaya korkuyordu ama yine de yavaş yavaş çekiliyordu kuyuya. Sonra cesaretini toplayıp kafasını uzattı, yüzüne bir serinlik vurdu. Bir şey yoktu, aşağıdaki su kara kara ışıldıyordu. Bir elini çıkrığın ucuna bağlı kovaya koymuş, diğeriyle de taş duvardan destek alıyordu. Eliyle yaslandığı taşın yerinden çıkmasıyla birlikte dengesini kaybedip, tüm yük çıkrığa bindi. O kadar fazla ağırlığı taşıyamayan kilit demiri yuvasından kurtulunca, o da kovayla birlikte kuyunun kenar duvarlarına çarparak aşağıya yuvarlandı. Bağırdı durdu ama duyan olmadı, ta ki

[56] Uçmağ (Uçmak): Cennet.
[57] Ürkü: Korku, endişe, panik.
[58] Ayıkmak: Ayılmak, kendine gelmek.

kuyudan su çekmeye o yaşlı çamaşırcı kadın gelene kadar. Aşağıda bir çocuk görünce korkudan ölüyordu neredeyse. Kuyu Is'ıydı[59] bu herhalde… Kadın öyle sanmış, ortalığı ayağa kaldırmıştı.

Bütün bunları düşünüp, sanki yeniden yaşıyormuşçasına zaman içinde bir yolculuğa çıkan Tuğrul'un gözleri kapanıyordu. Öylesine gerçekçi akıp gidiyordu ki her şey gözünün önünden, nerede ve hangi zamanda olduğunu birbirine karıştırıyordu artık.

Kayas ise askerlerin o ürkütücü öyküden sonra uyuyamayacaklarına dair fikrinde yanılıyordu. Gece yarısını biraz geçerken hepsi uyuya kalmıştı bile. Uykunun huzuru tüm benliklerini kaplamış, herşeyi bir kenara itip onun kollarına bırakmalarını sağlamıştı kendilerini. Sabaha karşı ortalığı sarsan o inanılmaz homurtu bile uyandıramadı hiçbirini.

2.

Ayda sürekli bir uyku hâlinde odasında yatıyor ve hiçbir değişiklik olmuyor, ne ölüyor ne de diriliyordu; nabzı, kalp atışları, soluması sürekli tekdüze bir hâldeydi. En ufak bir değişiklik olmuyordu; gözleri sürekli kapalıydı. Küçük, pembe dudakları sönmüş, kireç gibi bembeyaz olmuştu. Kapısının önünde her zaman nöbet bekleyen bir asker mutlaka oluyor, içeride nedimeler dönüşümlü olarak başında duruyorlardı. İçeriye yalnız hekimbaşının ve yardımcısının girmesine izin vardı, bir de babasının; diğerleri izinsiz giremiyorlardı. Babası zaman zaman gelip kızına bakıyordu ve o vakit yüreği parçalanıyordu, karısının emanetine sahip çıkamadığı için kendisini suçlamadan edemiyordu. Bu vicdan azabı ve suçluluk duygusundan ilginç bir huzur elde etmeye bile başlamıştı artık, geçmiş günahlarının kefaretini ödediği inancı içinde giderek kök salıyor, öfkeyi kendine, öz benliğine yönlendirerek bilincinin derinliklerinde anlaşılmaz bir zevk alıyordu.

Uruk Han'sa ağabeyinin geçen yıl denediği şeyi deneyecekti, bu gizemli meyveyi almaya gidecekti yakında. Ağabeyiyle, Kayas'la ve adamlarıyla dalga geçiyordu; "Bir bölük asker uyumuş işe bak," diyordu.

Gerçekten de Tuğrul Han ve Kayas için utanç verici bir durumdu bu, ilk başlarda durumu izah etmeye çalıştılar fakat kimse inanmadı, bahane uydurduklarını sanıyorlardı. O ağacın çevresinde inanılmaz, anlaşılmaz bir uyku çöktüğünü ne kendileri ne de adamları kimseye anlatamadı. En iyisi ortadan biraz kaybolmak, gözlerden ırak kalmaktı; Tuğrul öyle de yaptı, dedikodular azalıncaya kadar bir süreliğine dağ evine avlanmaya gitti, birkaç ay ortalıklarda görünmedi. "Sizi de göreceğiz," diyordu kendi kendine, hatta çevresindekilere bile kendinden emin bir biçimde aynı sözleri tekrarlamaktan çekinmiyordu. Ama içinde bir korku da yok değildi; eğer Uruk Han başarılı olursa mutlaka babasından yerini talep ederdi utanmazca hem de hiç beklemeden. O zaman taht elden giderdi.

---

[59] Kuyu Is'ı: Kuyunun sahibi, koruyucu ruhu. (Is: Sahip.)

Kayas'ın ise Tuğrul gibi ortalardan kaybolma şansı yoktu ve askerlerinin arasındaki saygınlığı, ulaşılmazlığı sarsıntıya uğramıştı. Geceleri gözüne uyku girmiyordu. Tuğrul'a uyduğu, bu işe bulaştığı güne lânet okuyordu; keşke bıraksaydı da ne hâli varsa görseydi kendi kendine. İnsan içine çıkacak yüzleri kalmamıştı. O kaçıp gidip saklanmıştı bir yerlere, belki de ayarttığı bir kadınla birlikte gününü gün ediyordu. Başarısızlığın semeresini çekmekse kendisine kalmıştı.

***

Uruk Han ve yanındaki küçük birlik bozkırda ilerlerken yalnızca böceklerin cırıltıları duyuluyordu, bir de atların nal sesleri. İleride uçuşan mavi kelebek sürüsü, üzerinde gezindikleri peryavşanı[60] çiçeklerinin mavisiyle kaynaşıp kayboluyordu; o kadar çoktular ki, sanki bütün bir ülkenin kelebekleri buraya toplanmıştı. Abisinin başarısızlığından sonra yanına askerlere komuta edecek kimseyi bulamayacağını sanırken hiç tahmin etmediği birkaç tane hevesli çıkmıştı; iyi bir başarı elde edip isimlerini duyuracaklardı bu komutanlar. Kayas'ın başaramadığı birşeyi gerçekleştirmiş olmak kolay değildi.

Atlar rahvan[61] yürüyorlardı, tüm ayaklarını yere vurarak çıkardıkları ahenkli ses kulağa hoş bir müzik gibi geliyordu. Bozkırın içlerine girerek yollarını uzatmışlardı ama Yağız Eren'in kurganını[62] ziyaret edeceklerdi. Burası, yanında etrafı taşlarla çevrilmiş bir su kaynağı olan bir mezardı ve başında yerinden oynatılamaz büyüklükte ve ağırlıkta bir taşa titizlikle oyulmuş bir yazıt bulunuyordu. Mezarın üzerine örülmüş olan küçük bir odada, burada yatan büyük savaşçıya ait geniş ağızlı kara bir kılıç saklanıyordu. Yan tarafta tahta bir sanduka[63] vardı ve sanıldığının aksine içi boştu, asıl gömüt bunun altındaydı. İçeriye girenler kılıcı alıp birbirlerinin sırtlarına sürdüler. Odanın, etrafı taşlarla çevrili bir köşesindeki zemin toprağından da parmaklarıyla alıp ağızlarına sürdüler. O güne kadar toprağın tadının nasıl olduğunu hiç bilmeyen bir asker, buruk tadından dolayı hafifçe yüzünü ekşitti. Sonra dışarıdaki kaynaktan getirilip bir toprak küp'e doldurulmuş olan sudan içtiler. Yağız Eren'e dua edip yola koyulmadan önce kurganın yanındaki bir ağacın duldalığında[64] oturup dinlendiler. Ağacın dallarına renkli bez parçaları bağlanmıştı, her türden, her renkten kumaş… Yöre halkı bu kurgana çok önem verirdi, buraya gelip dilek diler, adaklar adardı. Birisine ilenecekleri[65] zaman; "Yağız Eren'in kılıcı sırtından dolansın," derlerdi. Çenesinde içe basık bir gamzesi bulunan ve saçları açılmaya başlamış olan Komutan Cengiz;

– Alaş Han'dan[66] bu yana gelmiş geçmiş en kutlu alpmış[67] burada yatan.

[60] Peryavşanı: Bir tür yabani ot.
[61] Rahvan: Atın sakin, sarsıntısız yürüyüşü.
[62] Kurgan: Türbe, mezar.
[63] Sanduka: Tahta mezar. Çoğu zaman içi boştur, semboliktir.
[64] Dulda: Gölge, serinlik.
[65] İlenmek: Beddua etmek.
[66] Alaş Han: Efsanelerde adı geçen bir Türk hakanı.
[67] Alp: Cengaver, savaşçı.

– Öyle. Bir silkinir, daz[68] başlı genç bir cengâver olurmuş, o zaman kimse deviremez, kimse yenemezmiş onu, dedi Uruk.

Dayanamayarak söze karışan iri yapılı bir asker;

– Kendiyle birlikte atı da başka dona bürünürmüş[69], dedikten sonra izin almadan konuştuğunu fark ederek başını öne eğip sustu.

Uruk;

– O at için zaten sudan çıkmış bir aygırmış, diyorlar.

Yağız Eren büyük bir savaşçıydı, hem de sıradışı güçleri vardı; bu güçler kendisine bahşedilmişti. Kurganın yakınında bulunan bir tepenin üzerindeki sert kayada, birbirinin simetriği olan ve yan yana duran iki düzgün çukur vardı. Tam yuvarlak değildi bu çukurlar, öne doğru biraz oval, arka taraflarından basıktılar. İnanışa göre bunlar erenin atının nal izleriydi. Bu ulu kişi arkasındaki düşmanla tek başına çarpışarak geriye çekilirken Yazır Dağları'ndaki bir uçurumun kıyısında sıkışmış, atıyla oradan atlayarak buraya düşmüştü. İşte bu izler o soylu atın ön ayağının o esnada yere bastığında oluşmuşlardı. Bir karış derinliğindeydi bu iki çukurcuk ve gerçektende at nallarını andırıyorlardı.

Etrafı kolaçan eden askerlerden biri koşarak yanlarına gelip selam durdu. Nefes nefese kalmıştı. O derin derin soluyarak söze girmeye çalışırken komutanı;

– Hele bir sakinleş, ondan sonra konuş. Telaş etme, diye kızdı.

Nefesini toplayan asker;
– Komutanım ileride gökçe renkli kelebekler var. Hem de o kadar çok ki… dedi.

Uruk ve komutan birbirlerine baktılar şaşkınlıkla. Söze Uruk girdi bu kez;

– İyi de ne var bu kadar heyecanlanacak? Kelebek işte… Hiç mi görmedin daha önce? dedi.

Saçları börkünün[70] yanlarından dışarıya taşan asker, karşısındakilerin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını fark ederek;

– Komutanım, bu kelebeklerin çokça bulunduğu yerlerde toprağın altından birşeyler çıkabiliyor. Ben bir iki kazıda bulunmuştum. Üstelik etrafta yavşan da var.

---

[68] Daz (Taz): Kel. Saçsız. Kellik Türk mitolojisinde güç ve zekâ simgesidir.
[69] Dona bürünmek: Kılık değiştirmek, şekil değiştirmek. Başka bir varlığa dönüşmek. "Don değiştirmek" de denir.
[70] Börk: Tüylü şapka.

Komutan biraz daha sinirlenerek;

– Ne kazısı? Ne oluyormuş oğlum, doğru dürüst anlatsana şunu. Ne yavşanı, dedi.

Kelebekler[71(*)]

Askerler üzerlerinde ince sivri yaprakları, küçük pembe ve mor arası renkli çiçekleri olan yavşan otlarının her yanı kapladığı bir alanı kazıyorlardı bu yeşil arazide. Yavşanlar sadece bu yerde fışkırmışlardı koca çimenliğin içerisinde. Geldiklerinde mavi kelebeklerin sarmış olduğunu görmüşlerdi yavşanların her yanını. Mavi bir dalga gibi inip kalkarak uçuşuyorlardı içinde yüzdükleri yeşilli morlu denizde. Bu kelebeklerin yalnızca yavşanotlarıyla beslendiğini herkes bilirdi bu çevrede ama bu kadar çok olduklarına ilk kez rastlanıyordu. Gerçi nedeni belliydi, yavşanotları arttıkça onlarında sayıları artıyor, çoğaldıkça çoğalıyorlardı. Her yer mavi kelebeklere ve pembe çiçekli yavşanotlarına kesiyor, çölde patlayan vahalar gibi her yanı sarıyorlardı.

Bu son bir hafta içerisinde kazdıkları dördüncü yerdi askerlerin.

Otların arasına ilk kez girdiklerinde kelebeklerin bir kısmı uçuşarak çevreye dağılmışlardı ama yine de bir kısmı da kendilerini umursamadan otlara ve çiçeklere konup kalkmayı sürdürüyorlardı. Küreklerin altında kesilen otların karıştığı koyu renkli toprak, kazılan geniş alanın yanına yığılıyor, saatler süren bir kazma işlemi artık sona doğru yaklaşıyordu. İlk olarak uzun boylu, iri kemikli bir askerin salladığı kazma bir kafatasına takıldı. Ardından uzun ve kısa uyluk, kol ve bacak kemikleri, göğüs kafesleri, iskeletler çıkmaya başladı. Bu kemikleri kazdıkları yerin kenarında biriktiriyorlar, kafataslarını ise ayrı bir yere koyuyorlardı. Çünkü en son kafatasını da bulduklarında tam olarak kaç kişinin burada yattığını anlayacaklardı.

Çocuk yüzlü bir asker, kafataslarını şaşkın şaşkın inceliyor, çözemediği duyguların içerisinde boğuşuyordu. Çıkan kemiklerin üzerlerindeki düzgün kırık ve kesikler aynı şeyi gösteriyordu kendisine; kimilerinin üst kısmı ilk darbeyle tamamen parçalanmıştı, kimilerindeyse düzgün kılıç ve balta izleri göze çarpıyordu. İnsanları bu çukurun başına toplayıp ellerini bağlayıp sonra da kılıçtan geçirmişlerdi muhtemelen. Burası bir toplu mezardı.

Ama toprak sözünü tutuyordu ve içindeki hiçbirşeyi gizli bırakmıyordu. Bu kelebekler sanki ölülere mavi bir ağıt yakarak ve onların ruhlarına bir armağan olarak ortaya çıkıyorlar ve bu mezarların yerlerini gösteriyorlardı herkese.

– Tam 128 tane, dedi bir asker.

[71] (*) Yazar bu kısımda, yakın tarih içerisindeki soykırımlara ve özellikle de Bosna'da ortaya çıkan toplu mezarlara gönderme yapmaktadır. Bu mezarların bulunmasını da aynı şekilde mavi kelebekler sağlamıştır. –Editör.

Diğerleri ellerindeki kürekleri ve kazmaları bırakarak yere çökmeye başlamışlardı çoktan. Kimileri bacaklarını uzatıyor, kimileri de ayaklarının üzerine çömeliyordu. İlerideki, içlerinde çocuklara ait olduğu belli olan küçük kafataslarının da bulunduğu bu kemik yığınına bakıyorlardı. Askerlerden bir tanesi yanında duran arkadaşına dönerek;

– Sen ilk kez mi kazıyorsun? dedi.

Öteki evet anlamında başını salladı.

– Ben bundan evvel iki tane daha kazdım, birinden tam 75 tane ötekinden 220 küsür tane çıktı, dedi kısa boylu, sarı kıvırcık saçlı genç asker.

– Dertleri neymiş peki, alıp veremedikleri neymiş yani?

– Alıp veremeyecek ne olacak, yeryüzünün topağı dar mı gelecek, şu engin ovayı mı paylaşamayacaklar? Dert, yalnızca düşmanlık… Başkaca birşey değil. Başlarındaki gözü dönmüş birkaç çarpılmışın peşine takılmışlar, onlara inanmışlar. Sonra da obaları, kafileleri basıp yağmalamışlar. Eli silahsız zavallılara, acizlere önce gömülecekleri çukurlarını kazdırıp sonra kılıçtan geçirmişler. Kana susamışlar senin anlayacağın. Kimse anlamasın, farkına varmasın diye örttükten sonra ellerinden geldiğince gizlemişler bu çukurları. Ortadan kaybolan obalar, kervanlar kulaktan kulağa yayılmış ama ne onları bulan olmuş, ne de başlarına ne geldiğini bilen. Herkes birşeyler uydurmuş kafasından. Ama işte bu kelebekler çıkarmış herşeyi ortaya. Çünkü toprağın ahdi vardır, içimde hiçbirşey gizli kalmayacak, diye…

– Kim anlamış acaba bu kelebekleri?

– Mezarları ilk olarak ileriki köylerden birisinde yaşlı adamın birisi yavşan otu sökerken bulmuş. Birkaç kemik görmüş. Sonra da bir kafatasına rastlayınca açmışlar köylüler orayı, açtıkça çıkıyormuş kemikler. Acımasız zalimler yaptıkları hiçbirşeyin ortaya çıkmayacağını, duyulmayacağını sanmışlar ama bir biçimde duyuluyor işte. Çalıya bile fısıldadığın sırları rüzgâr duyup götürüyor başka yerlere. Ondan sonra da nerede bir mavi kelebek sürüsü varsa onun peşine takılanlar bu mezarları bulmuşlar. İnsanlar kaybolan yörük obalarının sırrını yavaş yavaş çözmeye başlayıp önlemlerini sıkılaştırınca, o insafsızların yaptıkları bu kıyacılık ayyuka çıkmış. Bu kez açıktan basmaya başlamışlar köyleri. İlhan[72] geçen yıl buraya büyük bir alay gönderip, dirliği düzeni sağlamış yeniden. Anladıkları dilden konuşup, bu kalkışmayı kanlı bir biçimde bastırıp haklarından gelmiş, kılıçtan geçirmiş bir kısmını. Haklarından gelmiş ama suçluların bazıları, başlarına geleceği anlayınca karışıp gitmişler insanların arasına, ortadan kaybolmuşlar.

Bir süre sustular.

– Yavşanı niye söküyormuş ki o adam, yenir mi?

---

[72] İlhan: Hakanlığa bağlı bir ilin başında bulunan han. Günümüzde valiye eşdeğer bir konumdadır.

– Şifalıdır yavşan aslında, toplar gölgede kuruturlar. Kırk çeşit hastalığa devadır derler, şimdi de en akla gelmeyecek kırk birinciye derman oldu galiba.

***

– Tamam, dedi Uruk; “Saraya dönünce haber veririz, gelir bakarlar.” Sonra komutana dönerek devam etti; “Aman unutmayalım… Ne olur ne olmaz, dediği doğru çıkabilir.”

Onlar böylece konuşurlarken yanlarına yaklaşan başı al yaşmaklı[73], uzun boylu bir kadını farketmediler bile.

– Ağalar, ineğin avuzunu[74] buraya adadıydım, buyurun için, dediğinde birden başlarında bitivermiş olan iri dudaklı bu kadına çevrildi başları.

Kadın, yeni doğuran ineğinin ilk sütünü getirmişti bir bakracın içinde. Hafif kesik bir tadı olan bu besleyici sütü içerlerken kadın; “Avuz içen o yıl hastalanmaz,” dedi gülümseyerek. Sonra yola koyuldular.

Bu ziyaretleri fazladan yaklaşık bir günlük yol gitmelerine mal olmuştu. Ama önemli olaylardan önce ululları ziyaret etmek gerekti. Öyle elini kolunu sallayarak kalkıştı mı bir işe onun arkası gelmezdi, mâneviyatı güçlendirmek lazımdı. Arkalarında bıraktıkları bu kutlu yerin içlerine verdiği huzurla, gönüllerinde bıraktığı ferahlıkla yollarına devam ettiler. Askerlerden birisi dönüp geriye baktı, orta yaşlı bir kadın yanındaki kötürüm oğluyla birlikte kurgana gidiyordu. Atlarının başını çevirip bozkırdan dışarıya saptılar.

Ormana girdiklerinde hava kararıyordu ama kurganda kaybettikleri zamana rağmen bir gün de erken gelmişlerdi, ertesi günü bekleyeceklerdi. Kutlu gömüt[75] zamanlarını bereketlendirmişti belki de. O günü eğlenerek geçirdiler, askerlerden birisi kaval çaldı; elindeki basit, tahta çalgıya hayat veriyor, hüzün ve sevgiyi, coşkuyu ve yalnızlığı akıtıyordu bu üzerine delikler açılmış odunun içerisinden. Ormanın içlerine dalga dalga yayılan bu sese kuşların şakımaları karışıyordu. Yakınlardaki kuşlar duydukları bu sesle birlikte coşuyorlardı, çaldığı bir türküye başka bir asker yanık sesiyle eşlik etti bir ara;

Giderim artık bu ellerden,
Gönlüm solar zülfün telinden,
Şu göğsümü deler de geçer,
Acı söz, tatlı yar dilinden.

O geceyi dinlenerek, güzelce uyuyarak geçirmek üzere uzandılar.

---

[73] Yaşmak: Başörtüsü.
[74] Avuz (Ağuz): İlk süt. Memeli hayvanların doğumdan sonraki besin değeri yüksek ilk sütü.
[75] Gömüt: Mezar, kabir.

Uruk, ağaçların arasından gökyüzünü zar zor görüyordu. Sık yaprakların arasından ancak tek bir yıldız gözükmekteydi. Düşündü, yıldızlar ne kadar uzaktaydı acaba kendilerinden? Gündüzleri kayboluyorlardı, niye öyle olduğuna dair pek çok şey anlatılırdı. Yıldızlar nerede duruyorlardı? Gökte deniyordu. Peki ama gökten sonra ne vardı? Hiçbirşey… Peki öyleyse, hiçbirşey ne demekti? Kafası karışmıştı, kendisi böyle şeylere kafa yoran bir insan değildi. O basit bakardı hayata, derinlemesine değil. Düşünmekten vazgeçmeye zorladı kendini. Ama biraz sonra aklına bu konu tekrar takıldı. Hiç ne demekti? Olmayan bir şeydi. Olmayan bir şeydi de, o olmayan şeyi nasıl bilebiliyorlardı? Ona nasıl isim verip; "hiç" diyebiliyorlardı. Eğer yoksa, olmayan bir şeyse, adı da olmamalıydı. Olmayan bir şeye ad verilebilir miydi? Hayatında ilk kez bu kadar derin düşüncelere dalıyordu. Afakanlar[76] basmaya başladı. Tekrar ayağa kalkıp matarasını bulup su içti biraz. Sonra yatıp, düşünmemeye çalıştı. Daha değişik güzel şeylere yoğunlaştırdı kafasını. Sonunda gözleri daldı.

Bir ara Uruk Han tuhaf bir rüya görerek uyandı. Ne kadar uğraştıysa da tekrar uyku tutmadı. O da elini yüzünü yıkayıp açılmak için, şırıldayarak akan derenin kıyısına vardı. Suyun içindeki taşlar değerli kuyumlar[77] gibi parıldıyorlardı ay ışığında. Sonra birşeyi fark ederek irkildi, ama yine de emin olmak için başını yukarıya, gökyüzüne kaldırdı. Karanlıkta daha iyi görebilmek için kendiliğinden iyice irileşmiş olan gözbebekleri birer kara kuyu gibi duran gözlerinin içinde dolunayın yansıması gibi bembeyazdılar. Başını sağa sola çevirdi birşey ararcasına. Ay doğmamıştı henüz bugün. Öyleyse derenin içinden iplik iplik akarak gelen ve taşların üzerinden yansıyan bu ışık nerden çıkıyordu? Çevresine bakınırken derenin yukarılarından, ağaçların arasından parlak bir ışık dağılarak vurdu gözlerine. Yerdeki yaprakları hışırdatarak o tarafa doğru yürümeye başladı, yaklaştıkça ışık artıyordu. Durdu, artık neredeyse burnunun dibindeydi bu süt gibi apak aydınlık. Önündeki iki ağacın arasından yayılan ışık gözlerini alıyor, hiçbirşey göremiyordu. Öteki tarafa geçmekte duraksadı ama merakını yenemiyordu. Geçtikten sonra orada olup bitenleri görünce artık geri dönüşü olmayacağını biliyordu. İçindeki his bunları sayıklıyordu bir hasta gibi. Fakat merak… Soluğunu tutup adımını attı.

Karşısında insanı büyüleyen bir görüntü duruyordu. Birer hayale benzeyen gümüş saçlı, çıplak peri kızları derenin içinde, su tutarak doğal bir gölete dönüşmüş derin bir alanda yüzüp oynuyorlardı. Etrafa kulağa bir müzik gibi dolan kahkahalar yayılıp, ağaçların kalın ve yosunlu gövdelerinde çınlıyorlardı. Yanlarına yaklaşmaya başladı, kızların ne tepki vereceklerini bilmiyordu ama kendisini yenemiyordu. O tarafa doğru bir adamın yaklaştığını fark eden kızlar gülüşmeye başladılar. İçlerinden bir tanesi tenindeki tüylerden süzülen sular bacaklarından ve ayaklarından akarak dışarıya çıktı; Uruk' a doğru geliyordu. Yanına vardığında elinden tutarak suya doğru çekiştirmeye başladı. Bu kızlar tarafından böyle kandırılıp kaybolan insanlar olduğunu çok duymuştu ve şu anda kendi başına da geliyordu aynı şey. Bile bile tuzağa düşüyordu.

[76] Afakan: Yoğun sıkıntı. Düşünsel sıkıntı. "Hafakan" da denir.
[77] Kuyum: Mücevher, değerli taş.

Boğazına kadar suya girdi, ayağı daha yere değmemişti; böylesi küçük bir derede bu kadar derin bir yer olması pek olanaklı değildi. Ama aslında gerçeği biliyordu.

Burası başka bir âleme açılan bir kapı gibiydi.

Kız onu, tuttuğu ellerinden suyun derinliğine doğru çekmeye başladı, bir türlü karşı koyamıyordu. Kafasındaki tüm soruları bir kenara bırakarak nefesini tuttu ve suya gömüldü. Sonra başlarını aşağıya doğru çevirerek dibe doğru dalmaya başladılar, düşsel bir derinliğe doğru iniyorlardı. Soluğu kesileceği zaman kız ağzını ağzına yapıştırıp gül gibi pembe renkli dudaklarının arasından çıkan kabarcıklar yüzeye doğru titreşerek yükselirken kendisine soluk veriyordu. Suyun içerisinde tüm benliğini bir uyku sarıyordu giderek artan bir etkiyle. Yukarıya doğru salınarak yükselen kalın sarmaşıklar gibi yosunların aralarından geçtiler; fosforla ışıyan bir balık sürüsü zigzaglar çizerek yanlarından kayıp gitti.

Nihayet aşağıda pencerelerinden suya ışıklar vuran ihtişamlı bir saray gördüler. Su tabanına ulaştıklarında binanın yanında duran bir kuyuya doğru çekti kız kendisini, bu sefer kuyunun içine doğru daldılar. Dibine vardıklarında oradan sağa doğru giden bir geçide girdiler ve geçidin sonuna vardıklarında tekrar yukarıya çıktılar.

Nihayet hava olan bir yere varmışlardı; derin derin soluyordu Uruk artık.

Sarayın bir köşesinden içeriye çıkmışlardı ama içerisi bomboştu. Ne duvar, ne eşya, ne üst katlar, hiçbirşey yoktu; sadece çatıyla tavan arasına uzanan bir merdiven vardı, duvarları açık mavi üstüne işlemeli çinilerle kaplı yapıda. Uruk bu yorucu dalıştan sonra çok yorulmuş ve uykusu gelmişti, kendisi sebebini anlayamıyordu ama bu derinlik sarhoşluğunun mahmurluğuydu. Bir yerlere uzanıp uyumak istiyor fakat etrafta yatabilecek hiçbirşey görünmüyordu. Peri kızı birden yanından koşarak uzaklaşıp merdivenlerden yukarıya çıkarak çatıdaki bir kapağı açıp, tavan arasına girip kayboldu.

Kolları dikkatini çekti Uruk'un. Belirgin biçimde göğermiş[78] olan damarları kabarıp şişmişti. Artık dayanacak durumda değildi, üzerindeki ıslak elbiseleri soyunup bu koca boş binanın bir köşesine, soğuk zemine uzandı. Bu şekilde bir insanın uyuyabilmesi çok zordu ama kan basıncı içinde bulunduğu derinlikten ötürü kendisine öyle bir oyun oynuyordu ki, gözlerini tutamayıp biraz sonra da uykuya daldı.

Uyandığında afallayarak çevreye bakındı, nerede olduğunu bilmiyordu. Kim bilir ne kadar zamandır uyumuş kalmıştı burada. Alelacele elbiselerini giyindi ve köşedeki deliğe koştu. Fakat vardığında orada delik falan olmadığını gördü, oysaki emindi yukarıya buradan çıktıklarından. Diğer köşelere koştu telaşla koca alanda. Yoktu, çıkış kaybolmuştu, ne yapacağını bilemez bir hâlde şaşakaldı. Sonra peri kızının çıktığı merdivenler geldi aklına. Kenarları parmaklıksız kırmızı merdiveni çıkarak çatıdaki kapağı itti. Gıcırdayarak açılan kapaktan etrafa tozlar saçıldı, yıllardır

[78] Göğermek (Gövermek): Mavileşmek.

hiç açılmamış gibiydi ama o peri kızının kapağı açıp içeriye girdiğini gözleriyle çok iyi görmüştü. Kendisi de onun yaptığı gibi bu kapıdan içeriye girdi. Bu karanlık yere, kullanılmayan her türlü eşya atılmış, metal olanlar pas tutmuş, her yerlerini tıpkı çatının tümünü olduğu gibi örümcek ağları bağlamıştı. Eski teneke yağ lambaları, demir kasnaklar, tabaklar, cam şişeler… Her yanda eski eşyalar yığılıydı. Döndü dolaştı burada da hiçbir çıkış bulamadı. Ötede gördüğü eski, arkalıksız bir iskemleye oturdu. Kolunu dirseğinden dizine dayayarak başını da elinin üzerine yasladı. Ne yapacağını şaşırmıştı, buradan nasıl çıkacağını bilmiyordu. Neler yapabileceğine dair fikir yürütmeye başladı, ancak düşünürken tekrar uyuyakaldı.

Gözlerini açtığında iskemlede oturuyordu ve göğsüne ve sırtına bir sıcaklık vuruyordu. Gözlerini etrafta gezdirdi. Ev içeriden alev almış yanıyor; yanan çatı deliniyor, delikten içeriye sular sızıyordu. Gittikçe kızgın bir fırına dönen bu odada daha fazla kalırsa çatı başına çökecekti. Çökmezse ya dumandan boğulacak ya da yanacak veyahut da büyüyerek açılan deliklerden içeriye su dolacaktı. Hızla kapağa koştu ve açmaya çalıştı ama bir türlü başaramıyordu, sıkışmış veya dışarıdan kilitlenmişti üzerine. Deliye dönüyordu, uğraştıkça uğraşıyor ama kapı açılmıyordu. Kapıyı tekmelemeye başladı bağırarak.

Kendi bağırtısına uyandı yattığı yerde, kâbus görmüştü. Etrafına bakındı; sarayın bir köşesinde buz gibi taş zeminde titreyerek çırılçıplak yatıyordu. Tüyleri diken diken olan Uruk kalkıp elbiselerini giyindi ve sarayın dibindeki kapı yerine kullanılan deliğe koştu. Ya yine yerinde yoksa diye korkuyordu bir yandan da. Ama çukur oradaydı, hızla inerek suyun içine daldı ve ilerlemeye başladı. İleride geçit sola dönüyordu. Sanki aslında buradan sola değil de yukarıya dönmesi gerekiyormuş gibi geldi kendisine, çünkü gelirlerken tam oradan aşağıya inmişlerdi. Şimdi sola dönen bu eğmeç[79] de nerden çıkmıştı. Herhalde yanlış hatırlıyordu. Mecburen o yana dönüp ilerlemeye başladı, sonra başka bir yöne döndü. Ciğerlerindeki hava azalmaya başlıyordu yavaş yavaş. Ardından başka bir tarafa… Çatallanan yol ayrımlarıyla karşılaştı, hangisini seçeceğini bilemeden birisine daldı, sonra bir başka yol ayrımı daha çıktı karşısına… Bu dolambacın içinde kaybolmuştu, soluğu da tükenmişti artık, çıkamıyordu. Burada ölecekti. Yüreğini bir korku kapladı, çırpınmaya başladı suyun içinde. Nefesi tükendi…

Sonra gözlerini açtı; ormandaydı, bir ağacın altında yatıyordu. Ayakları ve kolları titriyordu, boğulan birisinin çırpınışları gibi… Derin derin nefes alıp, şükretti. Sonra çevreye bakındı. Şüpheleniyordu, acaba yine bir rüyanın içerisinde miydi?

Rüyasını düşündü; rüya içinde rüya, onunda içinde başka bir rüya görüyordu, sonra rüyasında rüyadan uyanıp, sonra diğerinden uyanıyordu ötekinin içinde. Yoksa bu da mı bir rüyaydı? Anlamak istercesine etrafına bakındı, o kadar da uzun boylu değildi artık. Herşey gayet gerçek görünüyordu. Soluk alıp verişleri ve çarpan kalbi yeniden düzene girdikten sonra uyumak üzere uzandığında ağaçların arasından gökyüzünü gördü.

[79] Eğmeç: Kavis, dönemeç.

Ertesi gün uyandıklarında yol yorgunluğunu atmış, dinçleşmişlerdi. Yanlarında yeterince yiyecekleri vardı; kahvaltılarını yaptılar sonra oyalanmaya koyuldular.

Akşama doğru artık hazırlıklarını tamamlayıp neler yapmaları gerektiğini konuştular ve beklemeye koyuldular. Gün bir kere daha batıyordu; kış bahara kavuşuyor, ölmüş doğa yeniden hayat buluyordu.

Nevruz günü köylerde, şehirlerde halk ateşler yakıyor, üzerlerinden atlıyor, eğlenceler yapılıyor, davullar çalınıyor, kösler[80], kudümler[81] vuruluyor olmalıydı şu esnalarda. Demirciler alanlara taşıdıkları örslerin üzerinde demirler dövüyorlardı, çağlar ötesinden gelen binlerce yıllık bir geleneği yaşatmak için. Dağları eriten gelmiş geçmiş en büyük demirci ustalarının torunları olarak gururlanıyorlardı.

***

Uruk Han ve komutanı saraya girerlerken insanların perdelerin arkasından kendilerine baktıklarından öyle emindiler ki, kafalarını yukarıya kaldırıp da göremedikleri gözlerle karşılaşmak istemiyorlardı. Yeni bir sessizliğe gömüldü bu taş duvarlar.

Artık sarayda ağaç, elma, göktaşı ve gidenlerin başarısızlıklarından başka birşey konuşulmuyordu; neredeyse bir saplantı hâline dönüşmüş olan bu konuda yorumlar yapılıyor, söylentiler üretiliyordu. Herkes birşeyleri görmüş, duymuş, biliyormuş gibi başkalarına aktarıyor, üzerine yeni şeyler ekliyordu. Dedikodular, boş söylentiler yuvarlanarak büyüyen bir kartopu gibi çığa dönüşüyor, önüne ne gelirse içine katarak ilerliyordu.

Hakan büyük salonda oturmuş, önündeki bardakta duran suyu seyrediyordu. Darmadağın olmuş bu adam aklının yıkıntıları arasında dolaşan bir meczubu andırıyordu. Zihin denilen o muammanın içinde gezinen bir divaneydi artık ve orası şu anda çöllerden daha ıssız, okyanuslardan daha çalkantılıydı. Yeryüzünün en korunaklı, en çıkılmaz hapishanesinin işkence odası içerisinde mahpus olmuştu. Kendi zihninin… Batur Han'ın geldiğini farketmedi bile. Kısa süreli bir bekleyişin ardından;

– Ata[82], dedi Batur sessizce.

Kafasını kaldırıp oğluna boş gözlerle baktı öylece. İki dipsiz, karanlık çukuru andırıyordu bu gözler artık.

– Ben de denemek istiyorum, dedi oğlu.

[80] Kös: Dizde çalınabilen ve dikey olarak duran bir çeşit davul.
[81] Kudüm: Hayvan sırtında taşınabilen, dikey olarak çalınan çok büyük davul.
[82] Ata: Baba.

Kastettiği şeyi bile anlamamıştı.

– Neyi? dedi.

– Gidip o elmayı ben getireceğim, diye yanıtladı.

Derin bir sessizlik oldu. Oğullarının beceriksizliğinden dolayı deliye dönmek üzere olan bu adam aslında o anda patlayacaktı ama öyle yorgun hissediyordu ki kendisini öfkelenecek hâli bile yoktu; sinirli sinirli ve uzun uzun yüzüne baktı Batur'un. Yuluğ Han eliyle kapıyı göstererek;

– Git ağabeylerini ve Yalman'ı çağır, dedi alçak bir sesle.

Yarım saat sonra herkes yine hakanın karşısındaydı, öne eğik başlarıyla Tuğrul ve Uruk'un yanında Batur bekliyordu. Başvezir de az sonra izin isteyerek içeriye girip toplantıya katıldı.

– Şimdi ağabeylerinin eline yüzüne bulaştırdığı şeyi deneyip bir kez de sen mi rezil olmak istiyorsun? dedi Yuluğ Han.

Bu sözlerin üzerine salonda soğuk bir hava esti. Tuğrul ve Uruk kafalarını kaldırıp babalarına şaşkınlıkla baktılar, böylesi sözleri hiç beklemiyorlardı. Aslında eskiden olsa daha beteri de olurdu, daha kötü sözler işitirlerdi hatta kovulabilirlerdi belki. Ama şu son dönemdeki ruh hâliyle artık bütünüyle aciz bir izlenim bırakan babalarının bu cümleleri kuracağını hiç düşünmemişlerdi.

– Ben bu işi başaracağıma inanıyorum, diye yanıtladı en küçük oğlu.

Tuğrul itiraz etti;

– Bizim yapamadığımızı sen nasıl başaracaksın?

– Siz nasıl denediyseniz benim de deneme hakkım var, diye karşı koydu Batur.

Bu sert karşılığa şaşırıp kalmıştı herkes, onun gibi kendi hâlinde birisinden hiç beklemedikleri sözlerdi bunlar.

Uruk;

– Biz tekrar hazırlanırız, gerekirse birlikte hareket ederiz. Bir yolunu mutlaka buluruz, dedi.

Babası onlara hak veriyor, "Böylesi kurnaz ve işini bilen iki adamın yapamadığını Batur gibi biri nasıl yapacak?" diye düşünüyordu. Oğlunu yakından tanıyan herkes de böyle düşünürdü işin aslını söylemek gerekirse. Hakan;

– Bu konuyu sizin elinize yeniden bırakıp bir yıl daha kaybetmeye niyetim yok, onu bir kere unutun. İçinizden herhangi birine bu işi tekrar berbat ettirerek kaybedecek tahammülüm de sabrım da kalmadı benim, diye öfkeden titreyen sesini yükselterek bağırdı.

Ama Batur'un inadı tutmuştu;

– Ben başaracağıma söz veriyorum, burada herkesin huzurunda and içiyorum, dedi.

Bu sözler ağzından niye çıkmıştı, neye güvenerek böyle bir söz vermişti kendisi de anlayamamıştı ama ok yaydan çıkmıştı bir kere.

Babası başvezire dönüp onun fikrini sordu. Onun konuşmalarından Batur'u destekler görünüyor olduğu anlaşılıyordu ve genç şehzadenin en büyük şansı da bu olacaktı. Hakan;

– Kararımı sonra bildiririm, diyerek konuyu o gün için kapattı. Ancak konu kapının dışından başlayarak açılacak ve büyüyecekti.

Bu mevzu artık karşılıklı bir gövde gösterisine dönüşüyor, kimin dediği olacak sorunuyla birlikte bir tür siyasi çekişme giriyordu işin içine. Fakat beklenilenin aksine Batur susup geri çekilmemişti, zaten yapısında var olan birşeydi bildiğinde diretmek. Başvezir de diğer iki kardeşi çocukluklarından bu yana yeterince tanıdığı için kişilik yapılarını, karakterlerini çok iyi biliyor, o yüzden de kendilerinden hiç hoşlanmıyordu. Aslında tarafsız kalması gerekirken, bu nefret yüzünden kendisini tutamayıp taraf oluyordu. Tıpkı hakan gibi o da bu üç evladın hiçbirisini tahta lâyık görmüyordu ama bir tercih yapacak olsa, buna mecbur kalsa Batur'u seçerdi. Her ne kadar yeteneksiz olsa da, insanları veya devleti yönetmekten hiçbirşey anlamasa da en azından dürüst ve pazarlıksız bir kişiliği vardı. Ama diğerleri… Tuğrul aşırı hırslıydı, amacına ulaşmak için herşeyi mubah gören bir anlayışa sahipti ve acımasızlık vardı içinde. Uruk'sa sinsi ve çıkarcı birisiydi.

Birkaç gün sonra herkes salona tekrar toplanıp da Hakan kararını açıkladığında, Uruk daha fazla uzatmadı;

– Gitmek istiyorsa gitsin, sonra beni bahane etmesin, dedi biraz sitemkâr ve küçümseyici bir tavırla.

Tuğrul şaşırmıştı ama bu adamdan herşey beklenirdi. Satranç oyununa dönüşen bu karşılıklı sürtüşmeler içerisinde bu kez oyunbozan kendisi olmayacaktı, o da kendisinden beklenmeyen bir hamle yaptı;

– Eğer kız kardeşimizin böyle bir yıl daha beklemesini kimse umursamıyorsa gitsin de bir de onun boyunu görelim, dedi. Bir iki kez soluk alıp verdikten sonra da ekledi daha hafif bir sesle; “Boyunun ölçüsünü alsın bakalım.”

***

Batur saraydaki gölün kıyısına gitmiş ince yassı taşları suya fırlatarak kaydırıyordu, taşlar üç beş kez sektikten sonra suya gömülüp kayboluyorlardı. Gölün durgun suları hafif bir rüzgârla inceden dalgalanıyordu. Az ilerisinde, kıyıda ters çevrilmiş bir kayık bulunuyor, kıyıya yakın kesimlerdeki çamurun içini karıştıran küçük kuşlar görünüyordu. Gece ay ışığı vurunca çok güzel bir görüntüsü olurdu burasının. Bazı geceler gölden bir peri kızının süzülerek çıktığını gördüğünü iddia eden yaşlı bir seyis vardı ahırda eskiden. Bir iki yıl önce ölen yaşlı adamın ciddi ciddi anlattığı şeylere bazen Batur’un gülesi gelirdi.

Arkasında bir ayak sesi duyarak döndü, gelen başvezirdi. Selamlaştıktan sonra bir süre suskun beklediler. İhtiyar vezir;

– O gün beni şaşırttın, dedi. Biraz durakladıktan sonra; “Hem de çok,” diye ekledi.

– Siz de beni şaşırttınız.

– Niye?

– Bana destek vererek.

– Madem onlar denediyse senin de buna hakkın olduğuna inanıyorum. Ya da onlara da baştan güvenilmeyecekti ki, bence doğru olan buydu. Ama olan oldu bir kere. Hem bazen ummadığın taş baş yarar, dedi Batur’u kastederek.

Batur kendisine atılan taşı anlayarak tekrar güldü;

– Birşey daha var?

– Söyle, çekinme.

– Ben oraya yalnız gitmeyi düşünüyorum.

– Neden peki?

– Bilmiyorum, dedikten sonra yerden bir taş daha alıp fırlattı Batur.

Taş suyun üstünde birkaç kez sektikten sonra kesilen hızı bir sıçramaya daha yetemeyerek son seferde suya girdi. Gölün ortalarında balıklar yüzeye çıkıp sıçrayıp tekrar düşüyorlardı.

Başvezir kısa bir sessizliğin ardından tekrar devam etti;

– Sekiz dokuz yaşlarında ancak vardım. Bir gün annemle birlikte dayımlara oturmaya gittik. Az sonra da yengemin komşusu olan bir kadın daha geldi, mantı için hamur açacaklardı galiba veya erişte keseceklerdi? Kadının bir oğlu vardı benim yaşlarda, adı Orkun'du. Üç beş çocuk daha katıldı bize, hep beraber oynamaya başladık. Sonra aklına nereden geldiyse Orkun incecik uzun dallar kopardı ağaçlardan, yapraklarını sıyırıp hepimizin eline tutuşturdu birer tane. "Ben ne yaparsam onu yapın", dedi. Biz de ona uyduk, bizden büyük ya… Bahçe duvarına yakın bir yerde duran arı kovanlarının yanında yere yüzükoyun uzandık, elimizdeki çubukları deliklerinden sokuşturmaya başladık. İçerden sesler yükseliyordu uğultu gibi. Arılar biz öyle yaptıkça kızıyormuş meğer… Hem de tam oğul verme zamanı. Denir ya arı kovanına çomak sokulmaz diye, biz sokuyoruz işte. Ben bir ara eve gidip ekmek almak için yanlarından uzaklaştım. Demek ki çok acıkmışım. Eve vardım, yufka ekmeğin arasına tereyağı sürdüler, üzerine biraz da şeker ekip verdiler bana.

Dışarıya çıktım, bir baktım bizimkiler karşıdan geliyorlar, yaklaştıkça ağlama sesleri duyulmaya başladı. Yanlarına koştum. Ne göreyim? Bunların elleri yüzleri davul gibi şişmiş, arılar herbir yanlarını sokmuş; kollarını, bacaklarını. Gerisin geriye eve doğru seğirttim, içeri girer girmez, "Bizimkileri arı sokmuş," diye müjdeyi verdim hemen. Önce bir temiz sopa yediler, sonra da yoğurtlar sürüldü şişlerinin üzerlerine. Yoğurda batırılıp çıkarılmış gibi oldu bunlar. Ben başladım gülmeye ama neşem fazla uzun sürmedi, ağzımın üstüne temiz bir şamar yedim, "Sanki sen iyi birşeysin," diyen annemden.

Her neyse… Diyeceğim şu ki, ya arı kovanına çomak sokmayacaksın, ya da yok eğer ben yaparım diyorsan onun da seni sokacağını bileceksin.

İkisi de sustu. Batur birkaç taş daha kaydırdı.

ORMAN

Uzaktan göz alabildiğine yayılmış yemyeşil bir halı gibi görünen ve ağaçları göğe doğru uzanan ormanda güneş batmak üzereydi. Yüzlerce farklı ağaç türüne kucak açıp, koynunda barındıran ormandaki ağaçların dalları örülmüşçesine birbirine karışmış, iç içe geçmiş ve herbirinin gölgeleri kaynaşmıştı. Derdini, umutlarını, özlemini içerisinde yaşayan böceklerin ve kuşların diliyle anlatmaya çalışan bu muazzam büyüklükteki varlığın içinden geçen dere, dalların arasından süzülüp üzerine dökülen ışıkları yansıtarak altından bir zincir gibi sapsarı yanıyor; bazı yerlerde içindeki taşlar kora dönmüşçesine kıpkızıl tutuşuyordu. Güneş'in uçsuz bucaksız uzay boşluğundan Yeryüzüne gönderdiği bereketten, yaşam enerjisinden kendi payına düşen kısmı

soğuran bu ilkel ihtişamın içerisinde üveyikler, ötleğenler, kumrular ve çıvgınlar[83(*)] evrensel bir koroya eşlik edercesine kendilerinden geçmiş şakıyorlardı. Kalın gövdeli ağaçlar yüzyıllardır oradaydılar, kim bilir kaç kez Güneş'in batışına tanıklık etmiş, ertesi gün yeniden doğuşunu görmüşlerdi. Deredeki balıkların sırtları bıçak ağzı gibi yanıp sönerken, yosunlar kız saçı gibi belikler hâlinde yemyeşil dalgalanıp duruyorlardı. Kıyıya yakın kesimlerde çamurun içini karıştıran küçük kuşlar görünüyordu. Ötedeki bir ağacın üzerinde analarının getirdiği yiyeceği yavruları uzanıp ağzının içinden alıyorlardı alelacele. Yeşil renkli bir yılan kuyruğuyla sarıldığı bir daldan aşağıya doğru sarkmış etrafa bakınırken, çekelezler[84] daldan dala atlayarak oyun oynuyorlar, kimileri de palamut taşıyorlardı yuvalarına.

Yerde yapraklardan oluşan bir örtü bir yandan alt kısımlarda içten içe çürüyerek toprağa karışıyor ve ormanın loşluğundan kaynaklanan nemli ortama, kendine özgü bir humus kokusu yayıyordu. Bazı yerlerde sarmaşıklar ağaçlara sarılıyor bazen da bir elbise gibi giydiriyorlardı onlara kendilerini. Kimi yerlerde ağaçların kökleri sanki birşeyleri tutmak istercesine, kaslı birer kol gibi toprağın dışına çıkıyor, sonra tekrar içeri girip derinlere doğru inerek kayboluyorlardı.

Ormanın derinliklerinde kuşlar dışında tüm mahlûkat susmuş ve sanki Güneş'in son ışıklarını içlerine çekmekte ve sindirmekteydiler hep birlikte. Ağaçlar, aldıkları ışığı bugün için son bir kez daha hep beraber bir bebek gibi emerlerken ve inanılmaz bir uyumla hep birlikte soluk alıp verirlerken ormandan gökyüzüne doğru ince bir nem tabakasına benzer temiz hava yükseliyordu. Derin bir huzur her yana tüm ağırlığıyla çökmüş ve bir daha kalkmayacakmış gibiydi. İçine girildiğinde bile anlaşılamayan ama duyumsanabilen, bir bütünün parçası olmanın huzuruydu bu, bütünün parçası olarak anlam kazanmanın…

Ağaçların arasında usulca dolaşan esinti yaprakları o kadar hafif hışırdatıyordu ki, sesler sanki doğmadan geri ölüyor, arkasından yeniden doğuyor, yeniden ölüyorlardı içerisinde sınırsız sayıda hayvan türüne barınaklık eden ormanda. Yaşam yoluna devam ediyordu burada. Yaşam… Her yer, herşey yaşama kesmişti burada, ölüm bile yaşam için vardı. Tüm varlık yaşama durmuştu, zaman bile yaşam gibi, yaşam için akıyordu.

Ağır ağır yürüyerek gelen, bir savaşçı ormanın alışılageldik sakinlerinin hemen dikkatini çekti; daha önce görmedikleri bu canlıya karşı tetikte, her an kaçmaya hazır hâlde bekleyerek bakıyorlardı. Genç adam kendisini izleyen bu gözlerin farkında bile değildi. Belindeki kılıcı, sırtındaki yayı ile heybetli bir görünümü olan genç adam uzun boyluydu. Artık ufka gömülmekte olan Güneş'in son ışıkları zırhından yansırken ağaçların kısmen seyreldiği bir yerde durdu, sağına soluna bakındı, nerede olduğunu anlamaya çalışan biri gibi ağaçlara göz gezdirdi. Sonra tekrar yürümeye devam etti. İleride ağaçların, ormanın başka hiçbir yerinde olmadığı kadar seyrelip azaldığı bir açıklıkta durdu. Karşısında toprağa gömülmüş ve bir at arabasından daha büyük bir kaya parçası duruyordu. Görünüşe göre toprak altındaki kısmı çok daha büyük olan kayaya yaklaşıp dokundu, yüzeyi soğuktu. Öylece bakınırken birşey dikkatini çekti; kayanın gölgesi sanki

---

[83] (*) Kuş türleri. –Editör.
[84] Çekelez (Çökelez): Sincap.

titriyor ve eğilip kırılıyordu. Gölge titrer miydi, kırılıp bükülür müydü? Belki bir ışık oyunuydu bu. Etraftaki diğer gölgelere baktı ama hiçbirisi titremiyordu, kırılmıyordu da. Olabilir miydi böyle birşey? Düşünerek yürümeye devam etti. Uzun, düz saçları omzundan bir karış kadar aşağıya inen adamın yüzünden genç sayılabilecek bir yaşta olduğu hemen anlaşılabilirdi. Çok fazla gitmemişti ki, tekrar durdu, ağaçlara yeniden bakındı, gözü ilerdeki bir ağaca takıldı. Derin bir soluk aldıktan sonra gözüne kestirdiği bir ağacın altına oturdu. Ellerini başının ardında birleştirerek ağaca yaslandığında artık her taraf çoktan loş bir karanlığa bürünmüştü.

Sırtından aşağıya doğru çaprazlama asılı, belinin yanına sarkıtılmış duran ve türlü türlü motiflerle dokunmuş olan çantayı çıkartıp yere koydu. Üzerindeki şekillere bakıp inceledi bir süre, bir geyiği kovalayan avcı betimleniyordu. Geyiğin kocaman çatallanan boynuzları o kadar güzel işlenmişti ki… Çantasını açarak içinden yiyecek birşeyler aldı, karnını doyurduktan sonra deriden yapılmış matarasından su içti.

Vakit ilerledikçe artık gözleri ağırlaşmaya başlıyordu, sanki çevredeki bir yerlerden veya birşeylerden ortamda uyku yayılıyordu ve insanın içine işleyen bu uyuma isteği dayanılacak gibi değildi. Defalarca kalkıp dolaştı ama ayaktayken bile baş edemiyordu, uyku amansız bir düşman gibi sürekli ve aralıksız saldırıyor ve çemberi daraltıyordu. Oysaki uyumaması gerekiyordu bu gece.

Zamansa bir türlü geçmek bilmiyordu.

Usul usul gezinirken birden durup belinden hançerini çıkardı. Kolunu, dirsekten bir karış kadar aşağısından keserek bir yara açtı. Karanlıktan dolayı kapkara görünen kan bileğinden aşağı süzülüp yere aktı damlayarak. Kesik yeterince derindi ve canını yakıyordu ama artık bu sayede uykusu kaçmıştı. Bir müddet sonra kan pıhtılaşmaya başladı, kendisi farkında olmasa da damarın o bölgesinde müthiş bir devinim[85] yaşanıyordu o esnada, yıkılan birşeyler yeniden onarılıyordu. Bir süre sonra da kanama tamamen durdu. Acı azalmaya başladığı andan itibaren gözlerinden içeriye, sanki tüm benliğine dayanılmaz bir yorgunlukla birlikte uyku dolmaya başladı yeniden. Ama artık ne yapacağını biliyordu çünkü daha kolunu keserken karar vermişti; çantasının başında yere çökerek biraz önce yediği patatesin üzerine döktüğü tuzun artanını ikiye bölüp ilk kısmını yaranın üzerine bastırdı ve yakıcı bir acı hissetti. Yaraya baktı, canı yanmıştı hem de uykusunu dağıtacak kadar.

Ayağa kalkarak ağacı inceledi, etrafında dolaştı yeniden; “Acaba doğru mu geldim?” diye düşünüyordu. Çevresine de bakındı; anlatılan yere, verilen tarife uyuyordu herşey. Böylesi bir ağacı karıştırmak imkânsızdı. Ne kadar olduğunu kestiremediği bir süre öylece oturdu, sonra uyku bu kez daha yoğun bir biçimde kendini gösterince tuzun ayırdığı diğer kısmını da yaraya bastırdı.

[85] Devinim: Hareket, faaliyet.

Vakit gece yarısını çoktan geçmiş olmalıydı. Bir yürek gibi atıyordu zaman; daima ilerliyor, geriye dönmüyordu. Ne demekti ki zaman? Ne anlaşılmaz, akıl almaz, tuhaf bir kavramdı: Zaman. Göremiyor, dokunamıyordunuz ama ölçebiliyordunuz. Olabilir miydi böyle birşey? İşte karşıda bir taş parçası duruyordu; eni boyu vardı, ağırlığı vardı. Eğer elleyen, yerinden kımıldatan olmazsa orada öylece dururdu belki yıllarca. Peki ya zaman? Zaman o taşın neresindeydi? Birbirlerine neyle bağlı, nasıl bağımlıydılar? Nasıl ölçerdiniz o taşın zamanla ilişkisini? Görmediğiniz birşeyi nasıl ölçerdiniz? Zihni buraya takılmış çıkamıyordu. Göremediğiniz birşeyi nasıl ölçerdiniz? Bir an delireceğini sandı. Zihnindeki sesi zorla susturdu.

İlerideki ağacın üzerine, ağzında avladığı hayvanı tutan bir uğu[86] kondu. Bir süre ona baktı.

Yine o elmayı düşünmeye başladı, bildiğimiz elmaydı işte. Meyvelerin anası, atasıydı. Kadınla erkeğin birbirine duyduğu tensel sevginin simgesiydi, insanın başına ne geldiyse ilk defa onun yüzünden gelmişti. Aksakallı kocanın elinden aldığı elmanın kabuğunu yiyen kısır kadın ikiz doğururdu. Kızılelma[87] için ordulara kıtalar aşmıştı. Gizemli bahçelerden hep o çalınmış, üzerine türküler yakılmış, yavuklunun yanağı ona benzetilmişti. Altın Elma[88] için kadınlar birbirlerine düşman olmuşlardı. Dilden dile anlatılırdı bunlar hep. Dünyada en çok türü olan ağaç oydu tahminine göre, en çok yetiştirilen ve en çok yenen meyve de oydu belki. Anlatılanlardan, öğrendiklerinden, bildiklerinden bunları çıkarıyordu… Basit, her gün yediğimiz, sürekli hayatın içinde olan bir yiyecekti.

Böylece kafasının içinde düşüncelerle boğuşup dururken gelip oturduğundan bu yana zamanın hayli ilerlemiş olduğunu farketti. Gecenin hangi vaktinde olabileceğine dair hiçbir fikri yoktu, zaman kavramı yitmişti sanki. Bekledikçe canı sıkılıyor, üzerine bir ağırlık çöküyor, göz kapakları ağırlaşıp kapanıyordu. Neredeyse bu kez uykuya dalacaktı elinde olmadan. Neredeyse…

Birden dikkat kesildi, ormana ait olmayan bir ses çalındı kulağına. Dinlemeye başladı, ses giderek artıyordu. Bir uğultuydu bu duyduğu; tuhaf, değişik bir uğultu... Sanki kurban edilen develerin çıkardığı homurtuya benziyordu. Evet, aynen öyleydi. Ama daha şiddetli, kat be kat daha şiddetli… Birazdan yüzüne hafif bir esinti çarpmaya başladı ama rüzgâra benzemiyordu ve dalga dalga dağılıyordu. Ağacın dibine koştuğunda sesin yukarıdan geldiğini anladı.

Herşey yukarıda olup bitecekti. Ama ağaca üzerindeki bu zırhla tırmanamazdı, olabildiğince çabuk çıkardı ve yere bıraktı. Eline kılıcını aldı, yayını ve sadağını[89] omzuna taktı. Hızla ağaca tırmanmaya başladı. Kılıç elindeyken tırmanması zor oluyordu, çünkü ancak tek elini kullanabiliyordu. Homurtu artmaya devam ediyor, sesin şiddeti yükseliyordu. Yüzüne vuran esinti de aynı şekilde artmayı sürdürmekteydi. Tırmandığı ağaç ve çevredeki diğerleri sarsılıyor,

[86] Uğu: Baykuş.
[87] Kızılelma: Türk mitolojisinde zaferi ve mutluluk ülkesini sembolize eden düşsel ülke.
[88] Altın Elma: Batı Anadolu ve Yunan mitolojilerinde güzelliğin sembolü.
[89] Sadak: Okluk. Ok koyulan çanta.

dalları sallanıyor, yaprakları dökülüyordu. Sallanırken bir açılıp bir kapanan dalların arasından kımıldayan birşey gördü. Sonra bir kere daha gördü ama tırmanmayı sürdürdü. Karşısında, dalların arkasında hareket eden birşey vardı. Ama henüz anlayamıyordu ne olduğunu. Korkuları somutlaşıp, vücut bulup karşısına çıkıyordu galiba zihninin en derin dehlizlerinden.

Zirveye ulaştığında Güneş doğuyordu. Kendisine söylenen zamanlama doğruydu ve çok geçmeden gözleri aradığı şeye ilişti. Elma oradaydı. Basit, sıradan bir elmaydı. Böyle düşünürken tam o anda üzerine değen ilk ışıkla birlikte elmanın renginin kırmızıya döndüğünü gördü. Bu bir ışık oyunu değildi, kesinlikle görmüştü. Elma göz açıp kapayacak kadar kısa bir sürede tamamıyla kızarıvermişti bir anda. Görmüştü. Ama meyveler ağır ağır olgunlaşıp gerçek renklerini yavaş yavaş uzunca bir zaman dilimi içerisinde bulurlardı. Böyle birden bire değil… Yoksa beyni kendisine bir oyun mu oynuyordu bu gece? Bir rüyanın içinde gibiydi. Belki de öyleydi. Uykusuzluğun ve uykuya karşı verilen uzun ve yoğun bir mücâdelenin ardından başına ateş basıyor, gözlerinin içi yanıyordu. Dünyaya bir merceğin ardından bakıyor gibiydi. Bu durum, görüntüler eğilip bükülüyormuş izlenimi bırakıyordu algısında. Sonra kafasını karşısındaki asıl soruna çevirdi. Homurtuyu ve esintiyi ve daha da ötesi sıcak bir soluğu yüzünde duyumsuyordu artık. Gerçek olabilir miydi böyle birşey? Zihninin bir yanılsaması mıydı bütün bu olanlar? Ne işi vardı burada? Niye, ne amaçla geldiğini bile unutmuştu artık. Bütün bunlar bir düş mü, yoksa geçek miydi? İkisi arasındaki sınırın bulanıklaştığını duyumsadı. Bu düşsel ıssızlığın içinde yalnızdı. Homurtu tiz bir çığlığa dönüştü.

***

Öğlene doğru Güneş, ateşin içinde kızıp çatlamaya gelmiş, akkorlaşmış iri bir taş gibi çevresine yaydığı ısıyla her yanı kavururken ormanın kıyısında birisi belirdi. Burada ağaçlar iyice seyrelmişti, sağda solda ufak tefek çalılıklar göze çarpıyordu. Biraz ileride alaca renkli iri bir tavşan koşarken aniden durup uzun kulaklarını dikip çevreyi dinledi, sonra tekrar sıçrayarak geniş yeşil yaprakları olan bir bitkinin arasına girip kayboldu. Ötedeki bir dağın yamacındaysa artık neredeyse bir adam boyuna varmış olan otlar hışırdayarak bir gölün yüzeyi gibi dalgalanıyordu. Yemyeşil bir göl gibi… Masmavi gökyüzünün alt kesimlerinde birkaç bulut, kumaşın üzerine dökülmüş bir iki damla mürekkep lekesini andırıyordu. Üç beş tane sığırcık oldukça alçaktan uçarak gidiyorlardı; kendi hâllerinde, acelesi olmayan, ücra yerlerde yürüyen birkaç yolcu gibiydiler. Aniden bir atmaca belirdi, hızlanarak kaçmaya çalışan kuşların üzerine doğru süzüldü. Nereden çıktığı, nereden geldiği belli bile olmadan, içlerinden bir tanesine tırnaklarını geçirerek aşağıya doğru inişe geçti, birkaç taştan oluşan yığıntının üzerine kondu.

Üst kısımlarında bir ağaçkakanın ritmik tıkırtılarla kabuğunda delik açıp içindeki böcekleri yediği, kollarını sevgilisine doğru uzatan biri gibi dallarını açmış, rüzgârsız havada yaprakları kıpırtısız duran bir kayın ağacının dibinde toynaklarıyla hafifçe yeri eşeleyen kapkara bir at beklemekteydi. Sırtında çok sağlam ve sade bir koşum takımı vardı. Kaslı bacakları, uzun taranmış yeleleri, örülüp bağlanmış kuyruğu, süslü bileklikleriyle bakımlı bir hayvan olduğu her

hâlinden belliydi. Bağlı değildi. Özellikle serbest bırakılmıştı, yabâni hayvanlara yem olabilirdi aksi takdirde.

Başını hafifçe ağaca sürterek kaşındı, sonra birşey duymuş olacak ki, tıpkı tavşanın biraz önce yaptığı gibi kulaklarını dikerek çevreyi dinledi. Değişik pek çok ses geliyordu, ama içlerinden çok zayıf da olsa bir tanesi dikkatini çekiyordu.

Genç adam sol kolunun altında, beline yakın bir yerde büyük bir yara olduğu hâlde güçlükle yürüyerek gelirken, at da uzaktan sahibine doğru yürümeye başladı alışkanlıkla. Devrilmemek için güçlükle yürüyen savaşçı elindeki kılıcı yere sürüyerek ancak getirebiliyordu, onu tutacak mecali bile kalmamıştı. Çok kan kaybetmişti. Bir eliyle yarayı tutarken, parmaklarının arasından ve avucunun altından bedenine, bacaklarına doğru sımsıcak kan akıyordu. Tüm bacağı kan içindeydi, neredeyse ayak parmaklarından yere inecekti artık; sol bacağı tümüyle kızıla boyanmıştı. Elbiseleri parçalanmış olduğu için belinden yukarısı çıplak kalmış olan vücudunun değişik yerlerinde daha pek çok kesik, sıyrık ve yara göze çarpıyordu. Sırtında çantası ve sadağı asılıydı, yayı ise görünürlerde yoktu. Atının yanına vardığında kılıcını eğerin yanına astıktan sonra zorlanarak hayvanın üzerine bindi. Başı dönüyor, gözlerinin önü kararıyordu, bozkır sıcaktan titriyor dalgalanıyordu gözlerinde. Hava inanılmaz sıcaktı, bir yandan da ağzı kuruyordu. At ters giden birşeyler olduğunu anlayarak çoktan kişnemeye başlamıştı, hayvanın boynuna sarılmadan önce gözünden yaşlar boşandı. Başaramamıştı. Sözünü tutamamıştı.

***

At sarayın bahçesinin kapısından içeri girdiğinde nöbetçiler başına koşarlarken içlerinden birisi;

– Hemen bir hekim gönderin, Batur Han yaralı, diye bağırdı.

Belinden akan kan vücudunu ve atın sol yanını kıpkırmızı etmişti, kanın üzerine sinekler üşüşüyordu. Hayvan toynaklarını yere sürterek başını bir yukarı bir aşağı atıyor, kuyruğunu sallıyordu bir yandan da. Şehzade ise baygındı. Sarayda büyük bir kargaşa yaşandı. Batur'u birkaç kişi dikkatle yukarıya odasına taşıyıp yatağına yatırdılar. Odasının duvarlarındaki tahtalara ve taşlara oyulmuş resimlerde değişik manzaralar ve olaylar tasvir edilmişti; engin ovalarda koşan atlar, vuruşan koçlar ve köy evleri, kağnılar, tarlalarda çalışan insanlar…

Dört gün baygın yattı ama başhekim aşırı kan kaybı dışında şu an için korkacak birşey olmadığını söylüyordu, ucuz atlatmış görünüyordu. Aslında keskin bir kılıç tarafından açılmışa benzeyen bu derin yara hafife alınacak birşey değildi ama neyse ki iç organlar zarar görmemişti. Aynı zamanda zehirli bir asit sürülmüş olmalıydı bu silahın ağzına çünkü yakmış gibi görünüyordu yaranın çevresini.

– Eceli yetmemiş besbelli, yoksa bu kadar kan kaybına mutlaka ölürdü, dedi hekimbaşı, hakana dönerek.

Batur Han gözlerini açtığında, tesadüfen başucunda bulunan bir uşağa;

– Yerini biliyorum, diyebildi ancak. Zorla yutkunduktan sonra; “Kanak Dağları’na doğru gitti, gördüm,” dedi. Güçlükle ekledi; “Elmayı da aldı.”

Son derece güçsüz ve zayıf sesi duvarların ardından geliyor gibiydi. Uşak hızla odadan çıktı. Ayak sesleri koridorda dalga dalga sönerek kayboldu. Sonra bağırması sarayın pek çok yerinden yankılanarak duyuldu;

– Batur Han kendine geldi, çabuk birileri ilgilensin.

***

Batur bir iki hafta içerisinde ayağa kalkmış, iki üç ay içerisinde de yarası neredeyse tamamen kapanmıştı. Gücü kuvveti yeterince yerine gelmişti artık, hekimbaşı yaralarının tamamen sağalması[90] için kendisine yakınlardaki bir kaplıcaya gitmesini önerdi. O da hem bedenen dinlenmek hem de saraydaki koşuşturmacalı ortamdan uzaklaşabilmek için bu öneriyi değerlendirmeye karar verdi.

Her zamankinin aksine ortalıkta kimseler görünmeyen saray çok dingin ve ıssız bir gün geçirecek gibiydi. Dışarıya çıktığında atı hazırlanmış kendisini bekliyordu yularından tutan bir seyisle birlikte. Yolbars’ı adamın elinden alıp yürüyerek ana kapıdan dışarıya çıktı, biraz gittikten sonra eğilip atın karnının altından dolanan kolan kayışını eliyle yokladı. Ayağını üzengiye geçirip, eyer kaşından[91] tutarak kendisini yukarıya çekti. Bir süre ağır ağır yürüttükten sonra tırısa kaldırdı, hayvan ne zamandır ahırdaydı ve biraz bacaklarının açılmasını istiyordu. Gerçi kendisi yatarken mutlaka ilgilenmişlerdi ama böyle özgürce koşması farklıydı. Bir çataktaki[92] yol ayrımına geldiğinde kendisine tarif edilen yöne döndü.

Büyük bir haranın yanına vardığında yavaşladı, içeride koşturup duran çok güzel atlar kendilerini hemen belli ediyorlardı. Sağlam çitlerle çevrili alanın sağ yanında büyük bir ahır bulunuyordu. Atını çitlere yaklaştırıp biraz izlemeye koyuldu, ak bir kısrağın yanında alnı akıtmalı[93] bir tay yayılıyordu. Yolbars’a böyle bir eş bulmak gerek diye geçirdi içinden.

Taş bir köprüden geçip ilerideki maden yoluna saptı. Yeni biçilmiş ekin saplarının bağlanarak oluşturulduğu yığınların bulunduğu tarlalarda, artık dövenlenip[94] savrulmak üzere

---

[90] Sağalmak: İyileşmek, tedavi olmak.
[91] Eyer kaşı: Eyerin üzerindeki çıkıntılı kısım.
[92] Çatak: Kavşak. Yolların birleşme noktası.
[93] Akıtma: Beyaz leke. Beyazlık.
[94] Dövenlemek: Ekinin buğdayını ayırmaya yarayan, altı çakmaktaşı döşeli tahtayı hayvanlara çektirmek.

hazırlanmış büyük tınazlar[95] yükseliyordu. Yoluna devam edip tepelerin arasına girdi. Bükülerek ilerleyen yolda hayvanın hızını yeniden kesti.

Bir müddet aheste gittikten sonra atından inip yularını eline aldı. Kel bir adam kafası gibi üst kısmı çıplak tepeyi döndüklerinde terk edilmiş bir ergene [96]gördü. Açılmış bir ağza benzeyen dalanına[97] yaklaştığında, çocukluğunda anlatılan, içinde Uluğ[98] Karanlık'ın uyuduğu yeraltı tapınağı geldi aklına. Bu lânet, oradan çıkıp dünyaya yayılacağı, her yanı is gibi bir zifire bulayarak çürütüp, toz gibi ufalayacağı güne hazırlanıyordu. Toprağın altına gömülmüş tapınak bulunmayı, birisinin yanlışlıkla kapıyı açmasını bekliyordu sadece.

Maden ocağının girişine yaklaşıp içerideki zift gibi karanlığa baktı. Dalanın ağzını ayakta tutan direklerden birisi kırılarak, öne doğru bir dirsek oluşturmuş ve üzerinde otların yeşerdiği tavan o yandan hafifçe çökmüştü. Girişin içerisinde, aşağıya doğru dimdik inen bir bayır vardı. Şimdi buralarda belki de haydutlar barınıyordu geceleri.

Bu eski ergeneyi geride bırakarak yeniden yola koyuldu. Böcek sesleri ve kuş cıvıltıları arasında kaplıcaya doğru ilerliyordu. Az sonra, sırtında renkli bir heybe bulunan ve tıpkı kendisi gibi yularından tuttuğu doru[99] atıyla yolculuk yapan bir adama rast geldi. Soyluluğu her hâlinden belli olan hayvanın arkasında iki tane de katır bağlıydı. Yan yana yaklaştıklarında selamlaştılar. Tüccar olduğunu tahmin ettiği adam;

– Yadbalığ[100(*)] bu tarafta mı? Doğru mu gidiyorum, diye sordu.

– Doğru gidiyorsun ama tepelerin arasından anayola çıkınca sağa döneceksin, dedi Batur'da.

Daha da ileride yaylaya çıkan bir göçmen oymağı gördü yolun solunda. Kadınlar, kızlar Çingene karı kocanın çevresine toplanmışlar ellerindeki bakır kapları, kazanlar, helkeleri kalaylatıyorlardı. Ağızları laf yapan kalaycılar da de genç kızlara, kızları gözleyen delikanlılara sataşıyorlar, etraflarındaki insanları güldürüyorlardı.

Akşama doğru çermik[101] uzaktan göründü.

O sırada önünden geçen bir ars[102] aniden Yolbars'ı ürküttü, hayvan ön ayaklarını yukarıya doru itip, arka ayakları üzerinde şaha kalkarken Batur Han yuları elinden kaçırıp atın sırtından toprak zemine düştü. Kafasını çarptı, gözlerinin önü karardı.

---

[95] Tınaz: Ekin yığını.
[96] Ergene: Maden ocağı.
[97] Dalan: Hol, antre.
[98] Uluğ: Ulu, yüce. (Asya lehçelerinde.)
[99] Doru: Kızıla çalan kahverengi. Kestane rengi.
[100] (*)Yadbalığ: Bir şehir adı. Asya'daki eski Türk şehirlerinin bir kısmının adı –balığ (duvar, sur) ile biter. –Editör.
[101] Çermik: Kaplıca.
[102] Ars: Gelincik veya benzeri yırtıcı bir hayvan.

Balçık

Aşağıdaki ağaçlıkta, baharları dut yaprakları üzerindeki yumurtalardan çıkan ve iştahla taze yaprakları yiyerek ve dört beş kez gömlek değiştirerek büyüyüp renkleri açılan ve artık tüyleri kaybolmuş olan ipek böcekleri görünüyordu. İyice büyüdüklerinde dudaklarından iplik gibi yapışkan bir sıvı çıkararak kendi vücutlarının etrafını örüp kozanın içinde görünmez olan, bir kaç hafta içinde ise kelebek hâline geldikten sonra ördüğü kozayı parçalayarak dışarıya çıkan bu canlılar bütün ağaçları dalamışlardı[103] sanki.

İki tane güçlü ve besili konur[104] atın çektiği araba, artık yeterli olgunluğa erişerek yumurtalarını dut yaprakları üzerine bıraktıktan sonra bir kaç gün içinde ölecek olan ipek böceklerinin tüm dalları sarmış olduğu aşağıdaki dutluğa göre daha yukarıda kalan tozlu toprak yolda ilerliyordu.

Arabanın yanında ilerleyen atlılardan ikisi kendi aralarında konuşuyorlardı. Saçlarının yanları hafifçe kırlaşmış olan geniş yüzlü, bıyıklı olanı diğerine doğru eğilerek fısıltı gibi duyulan bir sesle;

– İyi oldu, dedi. “Zulmedersen, mazlumun âhını alırsan oğlun böyle sürünür işte.”

Diğeri biraz daha umursamaz bir tavırla ve ötekine daha yüksek ve anlaşılır bir sesle;

– Bana ne yav! dedi; “Yerinde bir başkası olsa zaten çoktan ölmüştü.”

Araba dutluğu da geride bırakarak ücra bir yerdeki boz tepeye doğru yaklaşırken, ilk uşağın tüm dikkatine rağmen diğerinin patavatsızlığı sonucu konuşmanın içeriğini anlayan bir başkası, içinden böylesi bir durumun herkesin başına gelebileceğini düşündü. Ama delikanlının hâli gözünün önüne geldikçe iğrenme hissine kapılıyordu. Gerçi vicdanı kendisine tiksinmemesi gerektiğini söylüyordu ama bir türlü başaramıyordu.

At arabası tepenin kıyısında durdu, atlarıyla eşlik eden yedi tane iyi giyimli adam aşağıya inip arka kapıyı açtılar. Arabanın sürücüsü de oturduğu yerden kalkarak yanlarına indi diğerlerinin. İçerisinden tahta bir taşıyacağı çekerek çıkardılar. Bir kişi de arabanın içinde olmak üzere toplam dokuz kişiydiler. Hastanın her yanını artık bakanlarda iğrenti oluşturacak derecede yara bere kaplamış, elini yüzünü ve tüm vücudunu alacalar[105] taramıştı[106]. Cüzzama benziyordu hastalık ve öyle bir boyuta varmıştı ki artık adam yerinden kalkmaya bile derman bulamıyordu hatta neredeyse konuşma yeteneğini bile yitirmişti, boğazından ancak kesik hırıltılar çıkarabiliyordu güçlükle. Her tarafından irinler, iltihaplar akan bedenini iri çıbanlar sarmıştı.

[103] Dalamak: Sarmak, kaplamak, örtmek.
[104] Konur: Kahverengi.
[105] Alaca: Cüzzam. Deri hastalığı.
[106] Taramak: Sarmak, kaplamak.

Genci bu hâlde ilk defa orada gören yaşlı araba sürücüsü, bu zavallının sonunun bir an önce ve acısız bir biçimde gelmesi için dua etmeye başladı içinden.

Hekim de yanlarına yaklaşıp bu biçare delikanlıya baktı, henüz bir kurtuluş ümidi olup olmadığını düşünüyordu ama gerçekten de artık çıkar bir yol yoktu, galiba Bey haklıydı. Üstelik bu yaptıkları iş doğru değildi belki de ama mecbur kalmıştı işte.

Adamlar taşıyacağı tepenin üzerine çıkarmaya başladılar.

***

Yörenin beyi, oğlunun bu hâlini görmeye artık dayanamıyor, çektiği acıların vardığı boyutu gördükçe kahroluyordu. Bu illet niye kendisi gibi her belayı hak eden zalim bir adamın başına gelmemişti de oğlu gibi kötülük, fesatlık nedir bilmez, yumuşak huylu bir insanı bulmuştu. "Ettiklerimi böyle çekiyorum ama olan bir masuma oluyor, benim günahımın bedelini o ödüyor," diye düşünüyor, bu da azabını katlanarak artırıyordu. Ne yaptılarsa umarını[107] bulamamışlar, hatta zavallının acılarını bile azaltamamışlardı ve artık iş en son bu raddeye gelmişti. Bey, önce hekime oğlunu zehirletmeyi düşündü ama bunu kendi hekimi yapmazdı, adamı çok iyi tanıyordu. Belki yapacak başka birini bulabilirdi ya da cellada boğdurtabilirdi. Fakat böyle birşeyin duyulmasından veya birilerinin anlamasından korkuyordu. Üstelik buluncu[108] da buna izin vermiyordu. Yine de birkaç kez gece gidip oğlunun kalbine hançeri saplayarak bu işi kendisi gerçekleştirmeyi bile düşündü. O takdirde evlat katili olacaktı ve herkes kendisini öyle anacaktı dünya durdukça.. Ama çocuğunun durumu da artık yüreğini parçalıyor, acılarına bir son verilmesi gerektiğini düşünüyordu.

Sonunda beyin aklına bir yol geldi. Evet, o canı kendisi vermemişti ve kendisi de alamazdı o yüzden. Hele de kendi oğlununkini… O nedenle de kendisi almayacaktı. Bir dağın başına gönderip, oraya bıraktıracaktı. Ölümü kendi elinden olmayacaktı, kurdun kuşun ya da açlığın elinden olacaktı. Böylece biraz da olsa kendini kandırabilecek, avunacaktı. Artık acıları dinecekti evladının ama kendisi bu dünyada kalıp çilesini doldurmaya başlayacaktı.

Oğlunun boynuna gözyaşları içinde sarılıp af dilerken delikanlının gözlerinde bir pırıltı, dudaklarının kenarında zoraki seçilebilen bir tebessüm kırıntısı gördü. Belli ki verdiği bu karardan o da memnundu, böyle lânetli bir mumya gibi yaşamaktansa ölmek evlaydı. Hem tüm günahı evladının adına kendi yükleniyordu. Onun gideceği yer cennetti, inanıyordu buna. Ama kendisi…

***

[107] Umar: Çare, deva.
[108] Bulunç: Vicdan.

Tepenin üzerine vardıklarında artık kaç yaşında olduğu, ne kadar gösterdiği bile belli olmayan genci tahta taşıyacakla birlikte önlerindeki büyük kayanın dibine bıraktılar. İçlerinden bir iki tanesi zaman zaman geriye dönüp bakarak indiler tepeden aşağıya. Delikanlının göz ucuyla izleyebildiği adamlar birazdan yittiler. Artık burada yapayalnızdı ve gözlerini göğe dikmiş, acısız ve hızlı bir ölüm için Tanrı'ya yakarıyordu. Masmaviydi gökyüzü, tek bir bulut bile yoktu. Sonsuz bir okyanus gibiydi. Evvelde hiçbir varlık yaratılmadan önce var olan uçsuz bucaksız su belki de gökyüzünün kendisiydi. Henüz iyilik ve kötülük bile yokken… O su belki de hiçliğin simgesel anlatımıydı, belki de herşeyin…

Artık hava kararıyordu, gökyüzünde yıldızlar yavaş yavaş belirmeye başlamış ve dolunay çıkmıştı; serin bir rüzgâr esiyor, hava gitgide soğuyordu. Kış yaklaşıyordu zaten.

Sonra sesler duydu. Dinledi; bunların kurt sesi mi, yoksa köpek havlaması mı olduğunu ayırt edemiyordu. Herhalde kurttular, bu dağ başında başka ne olacaktı. Herşeye, bunca acıya rağmen içinde bir korku duydu, ölüm korkusuydu bu. Sesler yaklaşıyordu. Ölüm yaklaşıyordu. Af diliyordu içinden. Sonra canını almaya gelen bu hayvanlardan yana çevirdi kafasını. Oradalardı, gözleri ışıldıyordu alacakaranlıkta, dikkatle baktığında bunların kurt olmadığını anladı ama en az onlar kadar tehlikeli yaban köpekleriydiler. Dikkatini çeken birşey oldu; bu hayvanların da tüm vücutları yaralarla doluydu ve kanları akıyordu, kendisi gibi acınası bir hâlleri vardı. Belki bir boğuşmadan çıkmışlardı, belki evcil köpeklerle veya kurtlarla dalaşmışlardı ama kesin olan şuydu ki, paramparçaydı her yanları. İlerideki bir kayanın dibinde durmuş kendine doğru bakıyorlardı, belki karınları toktu, belki de yaralı olduklarından onu gözleri görmüyordu. Ama sebebi ne olursa olsun, anlaşılan kendisine zarar vermeye pek niyetli görünmüyorlardı. Belki de herkesin iğrendiği bu hastalık nedeniyle onlar bile kendisinden tiksinmişlerdi.

Aslında çevrede tanımadıkları bir canlının kokusunu aldıkları için tedirgin olan hayvanlar bir süre sonra kayanın ardına girip gözden kayboldular ama sesleri oradan duyulmaya devam ediyordu. Uğultularını sabaha kadar işitti. Sonra tan atarken yabâni köpekler kayanın ardından çıktıklarında gördüklerine inanamadı. Bir düş gördüğünü sandı. Sapasağlamdılar. Baştan ayağa yeniden düşündü. Hayır, yanılmıyordu. O köpekler dün yaralıydılar ama şimdi gayet sağlıklı görünüyorlardı. Acaba bunlar başka hayvanlar mıydı? İyice düşündü; bütün gece gözüne uyku girmemişti ve kafasını kımıldatmadan o yöne bakmıştı, fakat o tarafa gidip gelen başka köpekler görmemişti. Sonradan arkadan gelmiş de olabilirlerdi elbette ama bu çok düşük bir olasılıktı, çünkü diğer taraf bütünüyle kayalıktı. Eğer gördükleri doğruysa orada olağandışı birşeyler vardı.

Ve merak… Bu hâlde bile insanı kışkırtabiliyordu. Kararını verdi, hayatının son mücâdelesini gerçekleştirecekti.

Tüm acılarına, çektiği bütün ıstıraba rağmen zorla sürünmeye başladı. Varlığının içinde bulunan tüm gücünü son defa toplamıştı ve inançla kuvvet buluyordu kendinde. Dura gide belki ikindiyi buldu kayanın yanına varması. O kısacık mesafeyi kat etmek için neredeyse bir gün uğraşmıştı. Sonra kayanın arkasına doğru çekti kendisini elleriyle, kollarıyla ve bütün vücuduyla.

Döndüğünde fokur fokur kaynayan bir balçık gördü. Bildiği kara balçıktı. Kendisini, üzerine sarılı paçavralarla birlikte bu bataklık çamuruna benzeyen kaynar akışkanın içerisine bıraktığında hava çoktan kararmıştı artık. Ertesi gün sabaha kadar orada durdu ve ondan sonraki günün sabahına…

Tan yeri ağarırken çırılçıplak ve sapasağlam olarak kaynayan çamurun içinden çıktı tıpkı o yaban köpekleri gibi.

***

Batur Han yerde yatarken yanına yaklaşan ayak seslerini duydu. Gözlerini açtığında başucunda, üzerinde iki parçalı beyaz giysi bulunan genç ve yakışıklı bir adam dikiliyordu. Elini kendisine doğru uzattı o da uzanan bu eli tuttuğunda adam Batur'u çekerek ayağa kaldırdı. Sonra da ilerideki ılıcaları eliyle göstererek;

– Git; yun[109] yıkan, arın! dedi.

***

Batur Han gözlerini açtığında yerde sırtüstü yatıyordu ve her yanı ağrıyordu. Yolbars ise başucunda kendisini bekliyordu. Ağır ağır doğruldu, şükür ki, hiçbir yerinde kırık yoktu. Ağaçların ötesindeki kaplıcaya doğru baktı. İlerideki otlakta küçük bir çoban yalnızca danalardan ve balaklardan[110] oluşan yedi sekiz başlık küçük bir sürüyü güdüyordu. Havuzların biraz ötelerinde ise küçük bir türbe göze çarpıyordu.

O yöne yürümeye başladı. Sırtındaki keçeden yapılma kalın abayla hayvanların yakınlarında yere oturmuş olan çobanın yanına yaklaştığında eliyle türbeyi göstererek;

– Kim yatıyor burada? diye sordu.

Çoban, gülümseyen yüzüne duyduğu bu sorudan sonra ciddi bir ifade vererek;

– Barak[111] Ata, dedi; "Şu ilerideki kayaların dibinde de köpekleri yatar."

YOLCULUK

O gün büyük salonda yine şiddetli bir tartışma yaşandı. Konuşmalar önce sakin bir biçimde başladı. Batur Han;

---

[109] Yunmak: Yıkanmak. Suyla temizlenmek.
[110] Balak: Manda yavrusu. "Malak" da denir.
[111] Barak: Efsanevi bir köpek türü. (Barak Ata: Özel ad, bu türe isnat edilmiş.)

– Peşine düşeceğim, denemekte yarar var. Hiç olmazsa bu yıl önlemimizi alabilirsek bir sonraki yılı kurtarabiliriz, dedi.

Bunun üzerine hakan;

– Bunu yapmak istediğine emin misin? Gördün bir kez ölümden döndün, diye sordu oğluna.

– Kararım yine kesin.

Ellerinde başka bir seçenek olmadığından yine bunun üzerinde düşünmek zorundaydılar. Konuşma uzadıkça her kafadan değişik bir ses çıkmaya başladı. Batur tek başına gitmek istediğini, kendisine sadece yardım edilmesini, gerisini tek başına halledeceğini söylüyordu. Kardeşinin bu kararlılığını gören Tuğrul yine yanına bir bölük asker alarak yola çıkabileceğini, bu kez mutlaka başaracağını iddia ediyordu. Vezire göre tek başına gitmek de anlamsızdı, işte Batur gidip ölümün eşiğinden dönmüştü, bir dahaki sefere o kadar şanslı olmayabilirdi. En doğrusu bir keşif kolu göndermekti. Ama Batur hiç olmazsa bu keşif birliğinin içinde bulunma konusunda ısrarcıydı. O ortaya çıkınca ağabeyleri durmuyor, kendileri de gitmek istiyorlardı. Uzun münakaşalardan sonra, üç kardeşin birlikte yola çıkıp gerekli araştırmayı yapıp geri dönmesi üzerinde anlaştılar. Ama gereksiz denemelere kalkışmayacaklardı, sadece bir çözüm yolu olup olmadığını anlayacaklardı.

Gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra yazın sonuna doğru üç kardeş yola koyuldular. Önce şehrin içinden geçtiler. Kadınlar kapıların önünde bazen tek başlarına, bazen bir iki komşularıyla birlikte oturuyorlardı. Sokaklarda çocuklar oyunlar oynuyor, topaç çeviriyor, tahta çemberleri yuvarlıyorlardı. Başka bir sokaktaysa saklambaç oynayan çocuklar vardı. Çatısı düz, kerpiç veya ahşap evler ağırlıktaydı şehirde ve beyaz badanalıydı büyük bir çoğunluğu, bu yüzden de tekdüze bir görünüm sergiliyordu başkent. Bazen taştan yapılma, çatılı evlere de rastlamak mümkündü ama bunlarda genelde zenginler oturuyordu. Evlerin arasına gerilmiş ipe yıkadığı çamaşırları seren bir kadının yanından geçtiler. Kadın ıslak elbiseleri önce çırpıp silkelerken etrafa su zerrecikleri dağılıyordu, sonra da boyuna göre biraz yüksekte olan ipin üzerine asıyordu bunları.

Şehri çıkıp, kıyı bölgelerdeki tarlaların yanlarından geçtiler, çalışan insanlar kendilerine selam veriyorlardı. Bir keresinde, elindeki testiyi kaldırıp gösteren bir adam gördüler, durup kendilerine ikram ettiği ayranı içtiler ve teşekkür edip yollarına devam ettiler. Şehir arkalarında kalmıştı ve yavaş yavaş uzaklaşıyorlardı. Bozkıra çıkıyorlardı, ileride kızıl kuyruğu olan bir tilki gördüler, uzun sivri burnuyla bir tepenin dibindeki taşların arasındaki boşluğu kokluyordu, belli ki yiyebileceği bir hayvan sıkıştırmıştı köşeye.

Sonra köylerin yakınlarından geçtiler, yollarda artık sararmış olan ekinleri biçen insanlara rastlıyorlardı. Bu ırgatlar yan yana durmuş dörder beşer kişilik ekipler hâlinde ellerindeki

tırpanları uyumla eşgüdümlü olarak sallıyorlardı ve kollarının her gidiş gelişinde bir sıra ekin yana yatıyordu. Bazen buğday veya tarlasına göre arpa yahut yulaf saplarıyla birlikte içlerinde yuvalanmış olan yılanların kafaları da kopuyordu, ara sıra kuş yumurtalarına rastlayıp kenara biriktiriyorlardı bunları. Daha küçük tarlalarda veya tırpan kullanmanın zor olduğu aşırı eğimli yerlerde oraklarla çalışanlara rastlanıyordu.

Uzun bir süre ilerledikten sonra tarlanın birisinde birkaç kişinin yerde yatan başka genç bir rençberin başına toplanmış olduğunu gördüler, belli ki bir sorun vardı. Adam hastalanmış veya yaralanmış olabilirdi. Yanlarına yaklaştılar.

– Hayırdır ağalar? dedi Tuğrul.

İçlerinden kara yağız, kuru bir delikanlı;

– Tırpan değdi beyim, diye yanıtladı.

Karşısındaki insanların önemli kişiler olduğunu giyimlerinden kuşamlarından anladığı için saygılı konuşmaya özen gösteren adam sıcağın altında çalışmaktan terlemiş ve yorulmuştu besbelli. Kafasında, kenarları dantelli bir eşarbı kıvırarak alnına bağlamıştı. Tuğrul Han;

– Neresini kesti ki peki? Hiçbir yerinde kan yok, diye devam etti.

Köylü delikanlı gülümsedi;

– Öyle değil beyim, yani tırpanı yanlış salladığından karnı düğümlenir gibi oluyor. Bağırsakları belki de… dedi, yöreye özgü bir ağızla “e” seslerinin bazılarını “a” gibi telaffuz ederek.

– Anladım, dedi Tuğrul; “Yardım edebileceğimiz birşey var mı peki?”

– İleride köyümüz var, yolunuz o yanaysa bu arkadaşı oraya bırakın da evinde dinlensin size zahmet.

Yaşı 13-14 gibi duran çocuğu yedek atlardan birisine bindirip ilerideki köye bırakmak üzere yola koyuldular. Atın üstündeki çocuk elini karnının sağ tarafına bastırıyor bir yandan da inliyordu, acı çekiyordu besbelli. Yüzü şekilden şekle giriyor, atın üstünde bir o yana bir bu yana yalpalıyordu.

Köyün meydanına vardıklarında, oradaki bir çitin üzerine yaslanmış çene çalan birkaç kişi kendilerini fark ederek hemen yanlarına koştular, arkadaki atın üstünde oturan çocuğu tanımışlardı. Böyle kıvranmasından da durumu anlamışlardı zaten. Koşarak gelen köylülerden birisi;

– Tırpan değdi değil mi Ese? diye sordu.

Delikanlı, yüzündeki o acı ifadeyle başını evet anlamında sallayarak yanıtladı, konuşmaya bile mecal vermiyordu duyduğu sızı. Sonra, konuşmalarında iş bilir bir ifade olan bu köylü atlılara dönerek;

– Sağolasınız ağalar, eğer müsaadeniz olursa evine kadar da bırakayım, sonra atınızı ben geri getiririm, siz de bu arada köy odasında dinleniverin zamanınız varsa, dedi.

Bu kez Uruk yanıtladı;

– Olur götür. Bekleriz, ama pek zamanımız… derken susup, Tuğrul'un gözlerine baktı. Büyüğünden önce söze girmişti.

Ağabeyi yan gözle ona bakıp yanağını seğirterek, önemli değil gibisinden bir işaret yaptı ama önceliğin de kendisinde olduğunu anımsatırcasına onun fikrinin aksine bir cümle kurmaktan da geri kalmadı;

– Gidip köy odasında biraz dinlenelim, çok yorulduk. Ama önce atları sulayalım şu pınardan.

Adam atın yularından tutup çocuğu götürürken onlarda atlarından inip pınara doğru yürüdüler. Büyük boz taşlardan örülerek yapılmış bir çeşme duvarının üzerindeki yan yana iki tane oluktan bilek kalınlığı akan duru ve bu sıcakta bile insanı üşütecek kadar soğuk olan sudan içip ellerini yüzlerini yıkadılar. Pınarın önündeki yalakta[112] da hayvanları suvarıp[113], yularlarından tutarak kendilerine yol gösteren iki kişiyle birlikte köy odasına doğru yola koyuldular. Sağlarındaki bir evin toprak damını loğlayan[114] yaşlı bir adam kendilerine yüksek sesle selam verdi, onlarda karşılık verdiler. Tahta bir köprünün üzerinden geçerlerken aşağıdaki derede büyükçe taşların üzerinde çamaşırlarını tokaçlayarak[115] yıkayan kadınlar dikkatlerini çekti. Kadınların kolları ve bacakları dirseklerine ve dizlerine kadar sıvalıydı, kendilerine bakan erkekleri farkettikleri hâlde hiçbir tepki vermeden işlerini yapmayı sürdürdüler. Çamaşır yıkayan bu kadınların yukarısında, iri taş parçaları dizilerek oluşturulmuş basit bir büğetten[116] beslenen ark, bir süre ırmağa koşut ilerledikten sonra kıvrılarak köyün içine doğru dönüyordu. Bambaşka bir dünya görüyorlardı burada, herşey saraydakinden o kadar farklıydı ki…

Sarayın duvarlarının dışına çıktığında yaşadığı zihinsel sarsıntının etkisiyle eren[117] bir uzak ülke şehzadesinin öyküsünü anımsadı Uruk Han. Adam ömrü boyunca dışarı hiç çıkmadığı

[112] Yalak: Hayvanların su içmesi için yapılmış, çoğunlukla tahtadan tekne. Kürün.
[113] Suvarmak: Hayvanları (çoğu zaman atları) sulamak.
[114] Loğlamak: Loğ denen silindir şeklindeki büyük taş ile damların veya yolların toprağını pekiştirmek.
[115] Tokaçlamak: Tokaç adı verilen saplı, büyük yassı tahtalarla çamaşırı dövmek.
[116] Büğet: Küçük baraj, su bendi.
[117] Ermek: Olgunlaşmak. Dinsel ve/veya zihinsel olarak bir üst mertebeye ulaşmak.

için gördüğü bu yeni âlem karşısında bir ağacın altında düşünmeye başlamış ve orada erişmişti, sonra da etrafına yandaşlar toplamıştı.

Toprak yoldan biraz içerideki bir evin ahırından dışarıya, iki tarafına ikişer uzun kulp çakılmış küçük bir tahta sandığa benzeyen ilkel bir aracı kullanarak hayvan pisliği çekip ilerideki boşluğa döken bir adam ilişti bu kez de gözlerine. Kuruyan hayvan pislikleri tezek olup kışın ısınmada kullanılacaktı. Yanlarındaki köylülerden birisi böyle birşeyi ilk defa gördüklerini anladığı bu zengin beyzadelere adamın kullandığı aracı eliyle işaret ederek;

– Gecgerenin[118] ne işe yaradığını onu kullanan bilir ancak, dedi gülümseyerek.

Adam tek olduğu için gecgerenin bir ucundaki kulplarından tutmuş, diğer taraftaki kulpları yerde sürüyerek taşıma işini gerçekleştiriyordu; iki kişi olsalar bir sedye gibi iki ucundan tutarak kullanacaklardı. Bu tuhaf araçla adamın döktüğü hayvan dışkısı aslında ahbun[119] olarak da kullanılabilirdi ama genelde tezek hâline geldikten sonra parçalara ayrılıp üst üste dizilerek kalaklar oluşturulur; sonrada oradan alınarak yakıt olarak kullanılırdı.

Yol kenarında oynayan çocuklar, bu değişik görünümlü insanları ayrımsayınca, meraklı gözlerle izledikten sonra peşlerine takıldılar. Arkalarından koşturarak bu bakımlı hayvanları ve sahiplerini takip ediyor bir yandan da ellerine geçirdikleri dal parçalarını kullanarak kılıççılık oynuyorlardı. Birazdan burada yaşayan herkesin ortak malı olan köy odasına vardılar. İçeride bir ozan sanki kendinden geçmişçesine kopuz[120] çalıyordu. Gözlerini kapatmış, saçları önüne dökülmüştü. O ahenk bir anda sarmaladı hepsini;

Pınar başına in de gel,
Gözlerini sürmele gel,
Saçlarına kızıl güller
Takın da yârim öyle gel.

Ozan ayak seslerini duyunca gözlerini açtı, gelenleri görünce çalmayı kesip ayağa kalktı; tokalaşıp merhabalaştılar. Yerdeki saman dolu, enli ve uzun minderlerin üzerine oturup, sırtlarını yine içleri samanla dolu kilim yastıklara yasladılar. Ozan orta yaşlı, saçları seyrelmiş birisiydi; yüzündeki sürekli gülümseme ve huzur hâli bakana mutluluk veriyordu. Konuşurlarken adının "Turgay" olduğunu söyleyen ozan, bu çevrede çok tanınan birisiydi.

Serin odanın duvarlarında çam kozalaklarından yapılmış süsler asılıydı. Duvarın birisinde asılı duran halının üzerinde içeriye girenlerin yüzüne bakıyormuşçasına bir his uyandıran yalnız başına bir ceylan betimlenmişti ağaçların, çimenlerin arasında. Girenlerin ilgisini çektiğini görünce orada bulunanlardan birisi;

118 Gecgere: Tahtadan yapılma, kulplu, tekerleksiz ilkel taşıma aracı.
119 Ahbun: Doğal gübre. Tezek gübresi.
120 Kopuz: Bağlama'nın atası olan Asya çalgısı. Asya lehçelerinde "Komus" da denir.

– Bizim avulun[121] kadınları dokur bunları, iplikleri kökboyalarıyla kazanlarda kaynatarak boyar, sonra da evlerindeki tezgâhlarda böylesi halıları çıkarırlar ortaya," dedi.

Biraz sonra elinde tepsiyle bir adam geldi, üzerinde bardaklar ve bir testi ayran vardı. Tepsiyi yere koyup, bardaklara ayran doldurup konuklara ve odada bulunan köylülere dağıttı, bir tasın içerisinde de çobanın dün karlıktan çıkarıp getirmiş olduğu kırçıllanmış kar bulunuyordu ve tahta bir kaşıkla ayranların üzerine ekliyordu vermeden önce. Onlar ayranlarını içerlerken, çocuğu atla evine götüren adam içeriye girip selam verdi. Sonra da;

– Atınızı kapıya bağladım ağalar, dedi.

– Çocuk nasıl? diye sordu, Tuğrul

– İyi beyim yatağa yatırdık, anası tarhana çorbası kaynatıyor. Yarına kalmaz düzelir.

Onlar otururlarken içeriye sakalsız bıyıksız, uzun boylu, yaşlı bir adam girdi. Kafasında yaz günü bir kalpak vardı, selamsız sabahsız geçip oturdu bir köşeye. Odadaki üç yolcu da şaşırmış bakıyorlardı bu tuhaf adama. Köylüler gülümsemeye başladılar, anlaşılan adamın aklında biraz noksanlık vardı. Neden sonra odadaki yabancıları ayrımsayıp elini yukarıya kaldırarak, hoş geldiniz gibi bir işaret yaptı. Ayranları dağıtan çocuk;

– Bu da bizim Köse Aydar'dır, dedi.

– Nasılsın Aydar Aka[122]? diye sordu Tuğrul.

– İyiyim sağolun, sizler nereden gelip nereye gidersiniz?

– Bizde öyle geziniyoruz işte. Yolumuz nereye giderse…

– Gezmek, görmek iyidir; ibret alacak birşeyler bulur insan.

Odadakilerden birisi araya girerek;

– Köse Aydar da çok gezmiş zamanında. Hem de sizin bile görüp bilmediğiniz, adını duymadığınız diyarları, dedi gülerek.

– Nereleri gezdin Aydar Aka, dedi Tuğrul.

– Çok yerler gezdim, çok şeyler gördüm, dedikten sonra kafasındaki kalpağı çıkarıp dizine koydu. Sonra devam etti;

[121] Avul: Köy.
[122] Aka: Ağa. (Amca anlamında.)

– Kadın savaşçıların[123(*)] yaşadığı bir ülkeye gittim. Bu kadınlar bir nehrin kıyısındaki yurtlarında erkeksiz yaşıyorlardı. Senede bir ersiyorlardı[124] o da gebe kalmak, çocuk doğurmak için, soyları sürsün diye. Doğan çocuklar kız olursa alıp kendileri gibi yetiştiriyorlardı; ok atmayı, at binmeyi öğretiyorlardı. Eğer erkekse ya atalarına gönderir ya da öldürürlerdi. Öyle vuruşurlardı ki, değme yiğitler karşılarında dize gelir. Sağ memelerini daha çocukken kızgın demirle dağlarlar ki, büyümesin de iyi ok atabilsinler. Bir at binişleri vardır, aha bu yiğitler onların yanında karı gibi kalır. Erkekliğinizden utanırsınız onları görünce. Hele içlerinde biri vardı ki…

Az önceki adam gülerek;

– Aydar Aka Büyük Deniz'in öte tarafına da gitmiş, dedi.

– Anlatsana Aydar Aka, dedi Batur şaşkın ama ciddi bir ifadeyle. "Ne vardı Büyük Deniz'in öte yakasında? Oraya nasıl gittin?"

Batur, hiç görmediği uzak uluslardan birinde gemilerle yolculuk eden kurnaz, esmer bir kahramanının[125(**)] öykülerini hatırladı; lalası anlatırdı küçükken. Sonra bir tane daha vardı öyle denizlere açılan, o yiğit de altın bir postun[126(***)] ardında koşmuştu yıllar yılı. Dinlediği serüvenlerde, her ikisinin de başından sıra dışı olaylar geçer, tuhaf yaratıklara rastlar, bilinmedik diyarlara varırlardı. Ama bu adam hiç de öyle bir bahadıra falan benzemiyordu. Biraz gerçeklikle bağlarını koparmış gibi görünüyordu ama yine de anlattıkları hiç de yalan gibi gelmiyordu Batur'a. Köse Aydar sanki tarih içinde bir yolculuğa çıkıyormuşçasına düşündü, gözleri çok uzaklara bakıyor gibiydi. Anımsamaya çalışıyordu sanki;

– Rastladığım büyük bir gemiye bindim, onunla geçtik o engin suyu. Aylarca sudan başka birşey görmedik, belki de bir yıl boyunca tam hatırlamıyorum. Dört yanımız suydu, başkaca da birşey yoktu. Gemi kadar balıklar gördüm Büyük Deniz'de, o kadar büyüklerdi. Yelbeğenlerden[127] büyüktüler, kafalarının üstünden bir su püskürtüyorlardı bir ağaç boyu yukarıya çıkar. Geminin peşine takılıp izleyen sivri burunlu balıklar gördüm sonra. Ardından indik karaya içerilere girdik. Orada adamlar gördük, kadınlar da erkekler gibi üst kısımları çıplak dolaşıyor heriflerin arasında.

Oradan bir başkası lafa karıştı;

– Alkarısıdır[128] belki de gördüklerin… Sessizliğin üzerine, başka konuşan olmayınca bu kez bu adam devam etti; "Küçükken, dayımın bahçeye giderken bir ağaç vardı; yarılmış, oyuk gibi.

---

[123] (*) Anadolu'nun Karadeniz bölgesinde yaşamış efsanevi kadın savaşçılar olan Amazonlar kastediliyor. –Editör.
[124] Ersemek: Erkek istemek.
[125] (**) Arap masal kahramanı Sinbad. –Editör.
[126] (***) Yunan destanı Odessa'dan ve oradaki altın posttan bahsediliyor. –Editör.
[127] Yelbeğen: Dev.
[128] Alkarısı: Kızıl renkli kötü varlık. Albastı'ya neden olan yaratık.

İçine bir adam sığar. Yıldırım düşmüş de öyle bu hâle gelmiş derlerdi. Dışında bir adam bileği kalınlığında odundan kabuğu var, gerisi boşalmış sanki. Ama arka tarafı daha kalındı, ağacı herhalde gövdesinin o kalın kısmı tutuyordu; yoksa koca dallı budaklı ağaç, sırf kabukla kav'la[129] ayakta durur mu? Yokuşu çıkarken tam derenin dibindeydi ağaç. Derenin içi de yassı, yuvarlak çağal[130] taşlarıyla dolu… Çocukları korkutmak için, bu ağacın kovuğundan alkarısı uzanıp adamı içine çekermiş veya içine gireni bırakmazmış derlerdi kadınlar. Geçerken korkardım, ağacın ta o yüksek yokuştan aşağıya, suyun içine kadar inen köklerinden içeriye dereden süzülerek giren al elbiseler giymiş, gözlerine kan oturmuş kızıl saçlı bir kadının uzun kırmızı tırnaklı, kanlı elleriyle beni içeri çekeceğini, orada kaybolup gideceğimi düşünürdüm. Gebe kadınların çocuklarını düşürtürmüş yahut da loğusa kadınlara musallat olup en sonunda ölmesine sebep olurmuş derdi kimileri de."

Yine sustular bir süre. Sonra;

– Peki adamlar neye benziyordu? dedi aynı adam, Aydar'a bakarak.

– Sen neye benziyorsun? dedi Aydar sinirli sinirli. "Neye benzeyecek? Adama benziyordu. Çekik gözlülerdi, tıpkı bildiğimiz şu komşu budunların[131] adamları gibi. Amma boyları öyle kısa değildi, uzundu. Renkleri de sarı değil, tunç gibiydi. Ben de galiba komşu ülkelerden bir askerin gemisiyle gitmiştim oraya, beş altı ay kaldık o memlekette. Sonra geri döndük. Yine aylarca denizde kaldık, hem de bu kez daha uzun sürdü yolculuğumuz. Birkaç ay boyunca gökyüzünde hiç görmediğim yıldızları gördüm o güne kadar. Önce gökyüzü başka bir gökyüzüydü, tümüyle farklıydı; Demirkazık[132] yoktu mesela. Sonra yeniden değişti gök, eski hâlini geri aldı."

– Amma uydurdun, dedi az önceki soruyu soran adam. "Şimdi sen Büyük Deniz'in öte yakasını gördün öyle mi? Büyük Deniz'in ötesi diye bir yer var yani?

– Var tabi. Gitmediysem, dediğim yerleri görmediysem altı yıl boyunca nerelerdeydim. Gördünüz mü beni buralarda? dedi diğeri. "Dahası da var ama senin gibi kalın kafalılar anlamazlar ki, yoksa bu adamların sivri tapınaklarını ve oralara resimlerini kazıyıp taptıkları insan kılığındaki yılanları bile anlatırdım. Kamları[133] onlar için insan bile kurban ediyorlar. Adamı yutacak büyüklükte yılanlar var; boğarak yutuyorlar, sonra uyuyorlar aylarca. Yıldırımları da bir fırtına kuşunun çıkardığına inanıyor bazı boy'ları. Koca bir kuş, Anka gibi… Ama o yıldırım saçıyor. "

– Onu da mı gördün?

---

[129] Kav: Kurumuş ağaç kabuğu.
[130] Çağal: Oval, yassı, irice taş.
[131] Budun: Kabile, kavim.
[132] Demirkazık: Kutupyıldızı.
[133] Kam: Şaman. İlkel topluluklarda büyücü din adamı.

– Onu gördüm, dedim mi? Ona inanıyorlar dedim. Sen Anka Kuşunu gördün mü hiç?

– Ama sen gemi kadar balıkları gördüysen, Anka kadar kuşları da görmüşündür.

– O balıkları gördüm. Ama görmediğim birşeye yalan söyleyecek değilim.

Konuşmaları sessizce ve gülümseyerek dinleyen ozan odadakilerden müsaade isteyip kalktı. Yolculara esenlik diledi. O gittikten Aydar kendini tutamadı;

– Şimdi bu ozanın yır[134] söylerken kuşları susturduğuna hepiniz inanıyorsunuz değil mi? Belki de doğrudur. Bilemem. Yalan da diyemem. Gel gör ki, bize gelince hepiniz kırk lafa geçiyorsunuz.

Ardından da elini umursamaz bir tavırla salladı. Bunun üzerine;

– O başka, dedi köylülerden biri. Kesik kesik öksürdükten sonra ekledi; "Kendi gözüyle görenler var."

Düş

Turgay çocukluğunda babasının eline tutuşturduğu kopuzu çalmayı kendi kendine öğrenmiş, geliştirmiş; duyduğu tüm türküleri, koşmaları[135] çalar olmuştu. Doğuştan gelen bir kabiliyeti, duyduğu her ezgiyi kopuzuyla yeniden dillendirebilen bir müzik kulağı vardı. Gönlünün derinliklerinden, yeraltından yukarıya doğru fışkıran bir su gibi çıkıyordu tüm yeteneği. Boş kaldı mı alıyordu eline çalgıyı; her defasında yeni bir aşama kaydediyor, her seferinde yepyeni birşey öğreniyordu kendi çaldığını dinleyerek.

O gün akşamüzeri divanın üstündeki kilimleri, örtüleri topladı. Sağ başta duran çivisiz tahtaları kaldırdı. Bunların altındaki taştan yapılmış cağlıkta[136] yıkanacaktı. Divanın üzerine bir kazanla sıcak su, bir kazan da soğuk su getirip koydu. Odanın kapısını kilitleyip soyundu, cağlığa çıktı, güzelce yunup yıkandı. İçeriyi yoğun bir buhar kaplamış, duvardaki ayna buğulanmıştı. Aynalardan korkardı hep, içi ürperdi yine. İşlemeli bir havluyla kurulandıktan sonra herşeyi eski hâline getirip içeriye geçti. Anası önüne haşladığı hingeli[137] getirdi. Hamur işi de olsa yanında mutlaka ekmek yer, yoksa karnını doymuş hissetmezdi.

– Ekmek yok mu ana? diye tandır damına doğru bağırdı.

[134] Yır: Şarkı.Bazı lehçelerde"Ir" denir.
[135] Koşma: Saz eşliğinde söylenen halk şiiri. Genelde dörtlükler halindedir.
[136] Cağlık: Banyo. Oda içinde bulunan, üzeri kapatılabilen yıkanma yeri.
[137] Hingel (Hıngel): Hamurdan yapılma yiyecek. Bir tür mantı.

Kadın yeni ısladığı[138] yufka ekmeklerden getirdi. Üç beş aylık yufka ekmeğini mutfak yerine de kullandıkları o odadaki tandırda üçayaklı sacın üzerinde pişirir, üst üste yığardı anası. Sonra üzerini bir yaygıyla örter, gerektikçe birer ikişer çıkarıp üzerine eliyle su serper yumuşatırdı, o şekilde yerlerdi ekmeği. Bazen yiyecek birşey bulamadı mı, yufkanın arasına tereyağı sürüp üzerine şeker ekerdi. Çok hoşuna gider, değişik bir lezzeti olurdu. Bazen de, bir adam boyu olan bu tandırın iç kenarlarına yapıştırarak daha kalın ekmekler pişirirdi kadınlar. Bunları düşünürken, geçen yıl öğüzün[139] öte yanında bulunan evlerin bitişiğindeki damda tandırın içine düşüp yanarak ölen çocuğu anımsadı, lokması boğazına düğümlendi. Acı bir ölümdü. Çocuğun anası tam dört gün ağıt yakmıştı ardından, feryatları üç beş ev öteden duyuluyordu. Bir keresinde de bir kedinin gözlerinin önünde düştüğüne tanık olmuştu o harlı ateşe, o çığlıkları da bütün ömrü boyunca unutamayacaktı; tandır söndükten sonra kapkara bir iskelet çıkarmıştı kadınlar.

Akşama kadar öküzlerin ardında saban sürdüğü için iyice yorulmuş, boz öküz de bugün kendisini bayağı bir uğraştırmıştı. Zaten geçen yıl da başka bir tosunla vuruşmaya kalkmış, boynuzunu yarısından kırdırtmıştı huysuz hayvan, iyi bir çatırtı duymuştu o zaman. İnsan gibi hayvanın da değişik huyluları oluyordu; sakini, sinirlisi, aksisi, delisi… “Bir dahaki sefere Coruk Camız’ı götürürüm,” diye geçirdi içinden. Maşallahı vardı o hayvanın, gövdesine yağı sürdü mü ışım ışım ışılardı. Yarın da tapan[140] atıp, düzeltmeyi düşünüyordu tarlayı. Yemeğini yer yemez erkenden yatağa girdi, yatar yatmaz da hemen uyudu.

Uykunun derinliklerine dalıp, bedeni dinlendikten sonra bilinci yeniden yüzeye doğru yaklaşıyor, artık zihnin dinleneceği aşamaya giriyordu. Her gün onlarca rüya görürdü insan ama çoğu zaman büyük kısmını hatırlamazdı. Bilinç böylece o günü bitirir, o sayfayı kapatırdı bu rüyalarla, ertesi gün de bir yenisini açardı.

Rüyasında üç kadeh bade[141] duruyordu karşısındaki sırça[142] bir masanın üzerinde. Badelerin yanına sessizce varıyordu. Her yer öyle sessiz ve ıssızdı ki, korkuyordu. Mekân yoktu rüyada, nerede olduğu belli değildi. Sonra badelere elini uzattı.

İlkini içerken;

– “Yaradan aşkına!” dedi, bir yudumda bitirdi.

Yüreği ateş misali yandı, kor oldu.

İkinci de;

---

[138] Islamak: Islatmak. Su serpmek.
[139] Öğüz: Irmak, dere, akarsu. (Kimi şivelerde; “Öz”.)
[140] Tapan: Tarlayı düzlemeye yarayan tahta alet, kalın tomruk.
[141] Bade: İçki. Divan edebiyatı ve tasavvuf edebiyatında kutsal içki.
[142] Sırça: Cam. Camdan yapılmış nesne. (Sır: Cam)

– “Yalvaç[143] aşkına!” dedi, iki yudumda içti.

Zihninde bir rüzgâr esti, bilinmedik diyarlara ulaştı.

Üçüncü seferde;

– “Yar aşkına!” diyerek üç yudumda dikti kafasına.

Gönlü su gibi duruldu, engin denizler gibi dalgalandı.

Karşısında bir kız göründü. Adını söyleyip bir kopuz uzattı, kendisini bulmasını istedi; o da uzanıp sazı aldı yar elinden. Turgay’ın ağzından köpükler gelmeye, burnundan kan boşalmaya başladı o anda düşünde.

Ter içinde uyandığında ağzının her tarafı köpük köpük olmuş, burnu kanıyordu tıpkı rüyasındaki gibi; sıtmaya tutulmuşçasına tir tir titriyordu aynı zamanda. Korkuyordu.

Duvarda asılı kopuzunu gördü. Gidip ağzını burnunu yıkadıktan sonra döndü, çalgıyı eline alıp sundurmaya[144] çıktı; çalmaya başladı. Bu kez kendi içinden geleni çalıyordu, başkalarının yaktıklarını değil; o anda besteliyor, anında doğaçlama söylüyordu.

Giderim çiçekler derdiğin dağlardan,
Mor salkımlı ala üzümlü bağlardan,
Yanarım yurduma ırak diyarlardan;
Korkarım göremem deyi nazlı yâri.

Öğlene doğru komşuları başına birikmiş, saçlarını gözlerinin önüne dökerek kendinden geçmiş gibi çalan, yıllardır tanıdıklar bu genci afallamış bir vaziyette izliyorlardı. Yatsıya kadar yemeden içmeden, konuşmadan çaldı. Çalarken cezbeye geliyordu, cezbede sanki kendinden geçip başka bir âleme erişiyordu. Yatmadan önce bir bardak su içti sadece. Ertesi gün de anasının elini öpüp, helallik alıp yollara düştü; aramaya başladı kendisini bulmasını isteyen yârini. Divane gibi dolanarak dört yıl aradı düşüne giren kızı.

Bir keresinde konuk olduğu bir evde kendisi çalıp söylerken, kafeste duran kuşların sustuğunu öne süren ev sahibi, ertesi gün komşularına da izlettirdi bu olayı. Belki bir tesadüftü ama susuyordu hayvanlar. Gerçi Turgay kendisine soranlara; “Öyle saçma şey olmaz,” diyerek kestirip atıyordu. Lâkin o günden sonra kuşları bile susturup dinlettiği söylentisi etrafa yayılmıştı bir kere. Kendisinden önce adı gidiyordu bazı yerlere.

[143] Yalvaç: Peygamber, resul. [Tasavvuf edebiyatında bazen “Pir aşkına,” diye geçtiği de olur. –Editör.]
[144] Sundurma: Balkon, teras.

Dördüncü yılın ortalarında bir göçer obasında buldu aradığı sevgiliyi, işte sonunda görmüştü. Rüyasındaki kızın aynısıydı. Birkaç genç kız bir su kaynağının başında çamaşır yıkıyorlardı, o da aralarındaydı. Yakınlarında bir yere oturdu, aldı kopuzunu eline; döktü gönlünden geçeni. Yüreğindeki ses, telin üzerinden geçerek nağmeye dönüşüp oluk oluk akıyordu. Titreşen tel köprü oluyordu hislerine. Kızlar ellerindeki işi bırakıp bu yanık sesli aşığın yanına yaklaştılar, hayran hayran dinlediler. Öyle güzel çalıyordu ki, gönülleri kanat takıp birer kuş oldular, bilmedikleri diyarlara süzüldüler. Biraz daha çaldıktan sonra sustu. Kızlar tekrar işlerinin başına döneceklerken düşünde gördüğü kızın gözlerine bakarak;

– Bana bir tas su verir misin? dedi.

Kız sinirlenmiş gibi yaparak;

– Görmüyor musun, göze[145] orada? Git kendin iç, dedi.

– Eğer bir tas suyu esirgiyorsan, çöle düşüp susuzluktan yanıp kavrulsam da bir daha senden su istemem, dedi.

– Bir daha nerede göreceksin de, nerede isteyeceksin benden suyu?

– Eğer sen bana bir tas su verirsen, ben de sana söylerim nerede ne zaman yeniden su isteyeceğimi.

Diğer kızlar merakla izliyorlardı bu ilginç konuşmayı.

– Yanımda tas yok, dedi.

– Gidip getirsen olmaz mı?

– Ne şimdi, buradan çadıra gideceğim, tas getirip sana su vereceğim öyle mi? İşte su orada git iç, deyip arkasını döndü sinirle.

Gidip arkadaşlarıyla çamaşırını yıkadıktan sonra çadıra dönerken, göz ucuyla orada oturmuş bekleyen deli ozana bakıyordu. Çadıra dönüp çamaşırları astıktan sonra yerine oturdu, geri kalktı, tekrar oturdu, bir daha kalktı, dayanamadı. Sağına soluna baktı, anası ortalarda gözükmüyordu. Kap kacağın içinden rastgele eline geçirdiği tahta bir tas alıp dışarıya çıktı. Koşarak kaynağın başına vardı, ozan orada oturmaya devam ediyordu hâlâ. Geleceğini biliyormuşçasına orada öylece kendisini bekliyordu sanki. Doldurduğu tası getirirken kenarındaki çatlaktan suyun aktığını gördü, aceleyle farketmemişti.

Ozan suyu içtikten sonra;

---

[145] Göze: Kaynak. Suyun çıktığı yer.

– Sağolasın, dedi.

– Ee, dedi kız; “Söyle bakalım şimdi.”

– Neyi?

– Benden bir daha ne zaman su isteyeceğini…

– Belki her gün…

– O nasıl olacak?

– Adını söylersen söylerim.

Kız adını söyledi, rüyasında kendisine söylenenin aynıydı.

– Sen benim karım olacaksın, dedi Turgay.

Kız afallayıp kaldı. Turgay kendisine olanı biteni anlattıktan sonra;

– Eğer yalanım varsa, buradan kalkmak da, o kınalı ellerinden bir daha su içmek de bana nasip olmasın, dedi.

***

Bu ilginç öyküyü ve o tuhaf, yaşlı adamın anlattığı şeyleri düşünerek çıktılar dışarıya. Atlarına binip yola koyuldular yeniden; hayvanlar da dinlenmişlerdi bu arada, onlar içinde iyi olmuştu. Köylüler önlerine yeşil otlar koyup, helkelerle su vermişlerdi.

Tozlu ve ucu bucağı gelmez yollarda üç atlı ilerliyordu. Kanak Dağları’na doğru yaklaşıyorlardı her geçen an biraz daha. Yaklaştıkça kasvetli bir hava ortama hâkim olmaya başlamıştı. Sürekli rüzgâr esiyordu ve soğuktu, Güneş’in önünden bulut eksik olmayan gökyüzü ise sürekli kapalıydı. Bir koruluğun kıyısında geyik sürüsüne rastladılar; iri kocaman çatallı boynuzları olan erkekler, dalları yalnızca zarif bir biçimde ikiye ayrılan dişiler, boynuzları daha yeni çıkmaya başlamış olan veya hiç bulunmayan yavrular vardı aralarında. Belli ki bu besili geyikler otlamaya çıkmışlardı. Ara sıra kafalarını kaldırıp çevreye göz gezdirip, sesleri dinliyorlar, sonra yeniden yayılmaya devam ediyorlardı. Yolcular uzun süredir açtılar, Uruk sırtından yayını çıkarıp, eğerin yanında asılı duran sadağından bir ok çekip aldı. Ve oku yayla birlikte gerdi. Tek gözünü kapattı ama mesafe uzundu, bir eliyle arkadaki yedek atı çözdükten sonra yayını yeniden gerdi ve mahmuzlarını hafifçe dokundurdu atının karnına. Hayvan koşarak sürüye yaklaşırken, az sonra geyiklerde yaklaşan tehlikeyi fark edip kaçışmaya başladılar ama ara yeterince kapanmıştı. Oku yaydan saldı. Ses çıkarması için özellikle delik açılmış olan ok ıslık

çalarak uçup, boynuzunun çatalları çok da büyük olmayan bir geyiğin böğrüne[146] saplandı. Bu ok başları savaş alanlarında düşmanın moralini bozması için hedefe giderken ıslık çalacak biçimde imal edilirlerdi. Kalın bir çığlık sesi çıkaran hayvan acıyla havaya sıçrayarak yere düştü, ölümcül bir noktaya isabet ettirmişti oku Uruk; bu gerçekten hüner gerektiren bir atıştı. Yanına vardığında hayvan hâlâ debeleniyordu. Belindeki bıçağı çıkarıp boğazını keserek acısını sona erdirdi.

Çevredeki ağaçlardan kestikleri kurumuş dallarla ateş yakıp, yemeklerini hazırladılar. Kımızla[147] birlikte et yiyip karınlarını doyurdular. Gökyüzündeki bulutların şekli bir deve sürüsünü andırıyordu; en önde iri hörgüçleriyle buğralar[148] görünüyordu, dişilerin yanında ise torumlar[149].

Kanak Dağları'nın eteklerine vardıklarında insanı etkileyen bir görüntüyle karşılaştılar. Dağlar sanki göğe yükseliyordu; aylar sürerdi oraya tırmanmak, üst kısımlar bembeyaz karla kaplıydı. Kayalar sanki iç içe geçiyor tekrar ayrılıyor, çıkıntılar oluşturuyor, aralarından daha büyükleri yukarıya doğru uzanmaya devam ediyordu. Ve dağlık alan alabildiğine uzuyor, yayılıyordu, görkemli bir kaleyi andırıyordu bu sıradağlar. Kimselerin bir türlü rastlayamadığı cadıların veya ulu bilgelerin yaşadığı yerler buralar olmalıydı. Büyük Deniz vardı bu dağların ardında. Köy odasında rastladıkları adamı hatırladı Batur, o adamın savladığının[150] aksine Büyük Deniz geçilemezmiş derlerdi. O kadar enginmiş… Öyle anlatılırdı. Verev[151] bir dağ yamacındaki yeşil otları yiyen bir elik[152] belli belirsiz seçilebiliyordu, bir insanın öylesi sarp bir yüzeyde böyle rahat hareket edebilmesi mümkün değildi ama o hayvan için sıradan bir durumdu. Eliğin çevresinde görünen büyük kaya parçaları belki de bir depremden sonra yuvarlanarak takılıp kalmışlardı oralara. Yarık yarık görünen dikey oyuntular ise sel akaklarıydı, yağmurlar başladığında oralardan boğalar gibi böğürerek inen seller aşağılarda birleşerek ırmaklara karışıyorlardı. Bazen bir ırmak normaldeki su yüksekliğinin üç dört katına ulaşabiliyordu o zamanlar.

Biraz sonra gök gürlemeye şimşekler çakmaya, dağın doruklarına mavi yıldırımlar düşmeye, arkasından da inci gibi parlak ve düzgün biçimli, bıldırcın yumurtası kadar iri tolu[153] taneleri dökülmeye başladı. Atlarla birlikte kaçacak, sığınacak bir yer bulamadan deli gibi sağa sola koşturup durdular bu geniş ve açık alanın ortasında. Sonra Uruk, hayvanların birisinin arkasındaki çadırı çıkardı da başlarının üzerine tutarak bir parça da olsa korunmayı başardılar bu taş gibi tolulardan. Ama atlar için yapacak birşey yoktu, güçlükle zapt edebiliyorlardı canları yanan hayvanları. İliklerine işleyen bir soğuk çökmüş üçünü de titretirken, yağış başladığı gibi birden kesildi. Yerlerdeki kocaman tolu taneleri yavaş yavaş eriyerek kaybolmaya başladılar.

---

[146] Böğür: Karın, göğüs. Göğsün yan tarafı.
[147] Kımız: Kısrak sütünden yapılan, hafif alkollü, ekşimsi doyurucu içecek.
[148] Buğra: Erkek deve.
[149] Torum: Deve yavrusu.
[150] Savlamak: İddia etmek, öne sürmek. (Sav: İddia, tez.)
[151] Verev: Dik, eğimli yer. Halk ağzında "Verep" de denir.
[152] Elik: Dağkeçisi.
[153] Tolu: Dolu. (Halk ağzı ve Asya şivelerinde.)

Dağın eteklerinde yaklaşık bir gün boyunca dolanıp durdular, herhangi bir iz, sonuç çıkarabilecekleri bir işaret arıyorlardı. Buraya kadar gelmişlerdi ama bütünüyle bir bilinmezliğin karşısındaydılar.

Güneş batmak üzereydi. Bulutlar, kazanların içinde sarıya boyanan yünler gibi renk değiştiriyordu. İleride Kanak Dağları'nın yamaçlarının dibinde, dışarıya doğru uzanan bir kaya kitlesinin arasından dev bir yılan gibi çıkıp sürünerek ilerleyen bir uçurum yeryüzünü derinlemesine onmaz bir yara gibi kesiyor ve yukarıya uzanıp aşılmaz setler kuran dağlarla yarışırcasına aşağıya doğru yeni bir engel daha oluşturuyordu. Buralar insanın aşamayacağı her türlü engellerle donatılmış bir bölgeydi adeta.

Uçuruma yaklaşıp sakınarak kenarına vardılar. Dibi görünmüyordu ve zifiri bir karanlık vardı aşağılarda, demek ki ışığın ulaşamayacağı kadar derindi. Birkaç tane taş attılar, sonra daha büyük kaya parçaları... Ama en ufak bir ses bile geri dönmüyordu. Bir meşale hazırlayıp yaktılar. İyice tutuştuktan sonra meşaleyi uçurumdan aşağı bıraktılar, pür dikkat izliyorlardı. Uruk Han;

– Umarım sönmez, dedi.

Meşalenin ışığı küçüldükçe küçülüyordu ama bu söndüğü için değildi, düşmeye devam ediyordu; küçücük bir nokta gibi kaldı ışık, sonra kayboldu. Aşağıdan tuhaf bir esinti yüzlerine vuruyordu. Sanki yeraltına, Abra ve Yutpa'nın[154] yaşadığı karanlık denize kadar iniyordu bu dipsiz çukur. Bir süre ürpererek baktıktan sonra biraz uşaklaşıp yere oturdular ve düşüncelere daldılar tekrar. Galiba bu kadar yolu boşuna gelmişlerdi ve hiçbir sonuç elde edemeden geri dönmek zorunda kalacaklardı; hâlbuki o kadar aşıtlar geçmiş, yol tepmişlerdi.

Oturdukları yerden, kenarında söğüt açları bulunan sazlık bir göl görünüyordu. Kenarlarındaki uzun bacaklı, sivri gagalı balıkçıl kuşları kafalarını suyun içine sokup sallayarak karıştırıyorlardı bitkilerin aralarını ve çamurlu tabanı; ara sıra başlarını kaldırıp yukarıya doğru dikerek, yakaladıkları balıkları yutuyorlardı. Biraz içeride sazların ve kamışların azaldığı bir bölgede yaban kazları yüzüyorlar bazen suya dalıp yeniden çıkıyorlardı, belli ki onlar da avlanıyorlardı. Balığı bol olmalıydı bu suyun. Gölün başka bir köşesinde kambur sırtını eğerek su içen bir sırtlan etrafı sinsice izliyor, faydalanabileceği herhangi bir durumun olup olmadığına bakıyordu. Bu civarda çakallara da rastlanırdı sıklıkla; ellerine geçirdikleri her türlü hayvanı yiyen köpeğe benzeyen, sivri kulaklı, kır renkli bu acımasız canlıların birkaç gün önce yakalayarak yedikleri bir ceylanın kemikleri az ilerilerinde yavaş yavaş çevreye dağılmaya başlamıştı bile.

Bir ara uçurumun içerisinden çıkan bir kuş sürüsüne takıldı Uruk'un gözleri. Güvercindi bunlar; yükselip taklalar atıyorlar, gırtlaklarından kendilerine özgü boğuk sesler çıkarak ötüyorlardı. Bir erkek, dişinin çevresinde dönerek ona kur yapıyordu. Birkaç tanesi yeniden karanlıktan içeriye girerek kayboldu, diğerleri havada yaptıkları oyunlarına devam ediyorlardı.

[154] Abra ve Yutpa: Yeraltında yaşayan ve ejdere benzeyen devasa iki yılan.

Uruk'un dikkatini birşey çekti kuşlarda, gözlerini kıstı. İyice inceledi tüm dikkatini vererek. Doğal olmayan birşeyler vardı bu kuşlarda, evet. Eliyle hayvanları işaret ederek;

– Bunların bacaklarında birşey parlıyor, dedi; "Sanki bilezik gibi…"

İki kardeşinin de ilgisi kuşlara yöneldi bu kez, hayvanların kimilerinin bileklerinde geniş paçaları vardı. Ama gerçekten de hepsinin birer bileklerinde küçük halkalar parlıyordu, diğerleri boştu. Batur çevreye bakındı. Ne bir oba, ne bir çadır, hiçbir yerleşim yeri görünmüyordu yakınlarda; en yakın köyü geçeli bir buçuk hafta olmuştu. İki tane kuş uçurumun içinden çıkarak diğerlerinin arasına katıldı. Birazdan bazıları yere inip gagalarıyla toprağı eşelemeye başladılar. Buldukları yiyecekleri, belki de bir bitkiden dökülmüş tohum tanelerini topluyorlardı. Döşleri[155] aklı göklü güvercinler havada değişik figürler oluşturarak oyunlar oynuyorlardı. Zaman zaman erenlerin kılığına bürünerek diyarlar aştıkları söylenen ve yalvaçlara[156] yardım eden bu sevimli kuşlar binlerce yıldan beri insanın dostuydular.

Derler ki; Tanrı Ülgen insanoğluna yoldan çıktıkları için kızmış ve cezalandırmaya karar kılmıştı. Ama önce Nama'ya[157] haber salarak, çevresindeki iyi insanlarla birlikte onun kurtulmasını istediğini bildirdi ve bunun için bir gemi yapmasını buyurdu. Nama da bu işi üç oğluna bıraktı; onlar da gemiyi bir dağın üzerinde inşa etmeye koyuldular. Tamamladıktan sonra da bakması için atalarını yanlarına çağırdılar. Dağa gelip geminin bitirildiğini gören Nama, herbiri seksener kulaç olan sekiz halatla köşelerinden yağız yere bağlamalarını istedi gemiyi. Sonra ailesini, iyi insanları ve her hayvandan birer çifti alarak gemiye bindi. Yeryüzünü sis bastı, her yanı korkunç bir karanlık boğdu. Tanrı Ülgen'in[158] emriyle, 13 büyük rüzgârın birbirine kavuştuğu yerde bulunan fırtına tanrısı Zada Han[159] verilen buyruğa uyarak bulutları sürdü getirdi, göğün kapakları açıldı, sağanaklar boşaldı. 17 ırmağın birleştiği yerde oturan su tanrısı Yayık Han[160] kaynaklardan, ırmaklardan sular fışkırmasını sağladı kara toprağa; 19 denizin birleştiği yerde yaşayan okyanus tanrısı Talay Han[161] denizleri yükseltti.

Yedi gün sürdü tufan. Yedinci günün sonunda sular artık seksen kulaç yükselmişti ve bağlar geriliyor, gemi çatırdıyordu. Yağmurlar yağmaya devam edince halatlar koptu, gemi sürüklenerek yüzmeye başladı; böylece de tam yedi gün yüzdüler. En sonunda Nama oğluna, pencereyi açıp dışarıya bakmasını söyledi. O da atasına herşeyin sulara gömülü olduğunu, yalnızca dağların doruklarının göründüğünü bildirdi. Aradan biraz zaman geçip ikinci kez Nama kendisi de bakınca gökyüzünden ve sulardan başka birşey göremedi. Sonra sular çekilmeye, denizler alçalmaya başladı, gemi gürültüyle bir dağa oturdu. İlk önce bir kuzgunu pencereden serbest bıraktılar, geri dönmedi; ikinci gün alakargayı dışarıya gönderdiler, gelmeyince üçüncü gün saksağanı saldılar fakat o da geri gelmeyecekti. Dördüncü günün akşamında güvercini

[155] Döş: Göğüs.
[156] Yalvaç: Peygamber, resul.
[157] Nama: Orta Asya Türk mitolojisinde, Hz. Nuh Peygamber (veya benzer nitelikler taşıyan kutsal bir kişi).
[158] Ülgen Han: Büyük ve Baş Tanrı. Yaratıcı Güç. Diğer tanrılara göre mutlak üstünlüğü vardır.
[159] Zada Han (Yada Han): Rüzgar ve fırtına tanrısı.
[160] Yayık Han (Cayık Han): Irmak ve su tanrısı.
[161] Talay Han (Dalay Han): Deniz ve okyanus tanrısı.

uçurdular pencereden; hava kararmadan ağzında bir zeytin dalıyla gemiye girince, Nama bu kuşu kutlu kılması için Tanrı'ya yakardı. O günden sonra güvercinler insanların evlerine girdi, ulak olarak haberlerini götürdü getirdi. Kuzgunun ve alakargayla saksağanın ne yaptıklarını sorduğunda; birinin ölmüş hayvanların leşlerini yediğini, diğerinin sağa sola birikmiş çöpleri karıştırdığını ötekinin de su yüzüne çıkan malları çaldığını öğrendi güvercinden Nama. O üçüne kargışta[162] bulunarak, güvercine ise alkıyarak[163], o anda ne yapıyorlarsa Dünya durdukça aynı şeyi yapmalarını diledi; kuzgunlar leş yemeye, alakargalar çöp karıştırmaya ve saksağanlar da hırsızlığa mahkûm edildiler. Güvercin ise insanlara habercilik yapmaya, evlerde yaşamaya hak kazanmıştı. O yüzden o günden beri de öyle yapar dururlardı.

Tuğrul ayağa kalkıp, yedek atların birinin üzerindeki denklerin içinden çantasını bulup, içinden biraz ekmek çıkarıp elinde ufaladı sonra kuşlara doğru attı. Hayvanlar kendilerine doğru savrulan ekmeklerden ürkerek, kanatlarını şaklatarak çırpıp, yaklaşık birer adam boyu yükseldikten sonra tekrar kondular yakınlarda bir yerlere. Sonra ekmeklere ya yürüyerek, ya da birkaç kanat çırpışıyla sıçrayıp sekerek, yaklaşıp yemeye başladılar. Tuğrul biraz daha yakına attı ekmekleri yeniden, bu kez ürkmeden yaklaştılar. Hızlı hızlı toplamaya başladılar ekmek ufaklarını, gurultuya benzeyen kesintili sesler çıkartarak. Bu hayvanlar kesinlikle evcildi. Artık daha iyi seçilebiliyorlardı. Yuvarlak kafalarını kanatlarının altına sokarak bitlerini pirelerini ayıklıyor ya da boyunlarını çevirerek gagalarıyla sırtlarını kaşıyor sonra yeniden yemeye devam ediyorlardı kimileri. Artık emindiler, bu kuşların bileklerinde gümüş halkalar takılıydı. Kardeşler birbirlerine baktılar, üçünün de kafasında birşeyler vardı.

– Aşağıda birşeyler var, dedi Uruk. Bunu söylerken içi soğuk soğuk ürpermişti.

Sustular, çıt çıkmıyordu. Şu durumda ne yapacaklarına karar vermeleri gerekiyordu. Sarayda kendilerine birşey bulurlarsa geri dönmeleri söylenmişti ama henüz birşey de bulmuş sayılmazlardı. Bileklerinde gümüş halkalar takılı güvercinlerden başka birşey yoktu ortada. Bırakın gerisini, bacakları halkalı güvercinlerin burada ne aradıklarını bile bilmiyorlardı. Hem sonra o karanlık uçurumun içine nereye giriyorlardı? Sessizliği bozan Batur oldu;

– Ben aşağıya inip bakacağım.

Tuğrul, kardeşinin suratına boş boş baktı.

– Nasıl ineceksin? dedi.

– Yanımızda urgan var.

– Ne kadar derin olduğunu görmüyor musun? Bizdeki urgan yeter mi sanıyorsun oraya inmeye?

[162] Kargış: Beddua. (Kargımak: Beddua etmek, fiilinden.)
[163] Alkımak: Hayır dua etmek.

– Yettiği kadar inerim, olmadı geri çekersiniz. Ne kaybederiz ki?

Aslında kardeşinin bu son sözü aklına yatmıştı Tuğrul'un da ama hemen çark etmiş olmamak için karşı çıktı. İpi sağlam bağlayıp, sıkı tuttuktan ve denetimi yitirmedikten sonra çok da tehlikeli birşeymiş gibi görünmüyordu. Eğer Uruk söze karışmasaydı, biraz daha gevşeyip izin verecekti kardeşine.

– Aklına düşen herşeyi yapamazsın, dedi Uruk sinirlenerek.

Batur da, inatlaşarak;

– Yaparım, dedi tek kelimeyle.

Bu sözün üzerine uzun bir tartışmaya tutuştular. Tartışma büyüyor, kendilerine engel olamıyorlardı, ağızlarına geleni sayıp döktüler üçü de. Birbirlerine kargıyor[164], işi sövmeye kadar vardırıyorlardı. Neredeyse yumruklu tekmeli bir dövüşe girişeceklerdi. Neyse ki Tuğrul'un içindeki merak da kavganın şiddeti gibi giderek artıyordu ve içindeki bu arzuyu yenemeyerek kardeşinin aşağıya inme fikrini onadı en sonunda. Fakat bir şartla; önce kendisi sarkıtılacaktı. Tuhaf dürtükleyici bir cesaret duyuyordu içinde. Biraz inceleyecek ve eğer birşey göremezse kardeşinin de kendisinin gözden kaçırdığı birşeyler olup olmadığına bakması için inmesine izin verecekti.

UÇURUM

Tuğrul beline bağladıkları iple karanlığın içerisinde aşağıya doğru iniyordu çıkıntılara tutunarak, gediklere ayağını basarak. İndikçe iniyordu ama hiçbirşeye rastlamıyordu. İnmekle bitmiyordu bu kara uçurum. Bir ara ortam sıcaklaşmaya başladı, o indikçe arttı sıcaklık. Öyle ısınmıştı ki, uçurumun yan duvarlarını oluşturan kayalardan alev püskürüyordu sanki, elini taşlara değdiremiyor, dokundukça yanıyordu. İnsanın sırtına yapışıyordu sıcak, cehenneme iniyordu galiba. Artık dayanılmaz bir hâl alan bu durumda daha fazla devam edemeyecekti, ipi sallayarak işaret verirken, bir yandan da kendisini yukarıya çekmeleri için bağırmaya başladı. Nefesi kesiliyor, ölecekmiş gibi oluyordu. Yukarıya ulaştığında;

– Yerin fırını yanıyor galiba burada, dedi.

Batur ağabeyinin kendisine gelmesini beklerken, ötede Uruk'un titremekte olduğunu farketti. Islaklığı içine geçen tolunun etkisi birden baş göstermeye başlamış; yağrınlarını[165], kürek kemiklerinin arasını donduran bir üşümeyle birlikte titremeye tutulmuştu. Islak kedi gibi

[164] Kargımak: Beddua etmek.
[165] Yağrın: Sırt. Kürek kemiği bölgesi.

büzülüyor, dişleri hafiften birbirlerine çarpıyordu. Küçük kardeşi atların birisinden aldığı battaniyeyi üzerine sarmak için yanına yaklaştığında Uruk;

– Gerek yok, aşağıya inme sırası bende, diyerek ayağa kalktı.

Onun bu hareketinin üzerine bu kez de Tuğrul ayağa kalkarak;

– Ne dediğimi duymadın galiba? Orası cayır cayır yanıyor, dedi bağırırcasına kızgın bir ses tonuyla; “Üstelik bu hâlde… Sen kafayı bozmuşsun galiba.”

Bunun üzerine yeniden tartışmaya başladılar ama Uruk “dediğim dedik”, diyordu. İnadı tutmuştu ve laf anlamıyordu. En sonunda onun da isteğini yerine getirmek zorunda kaldılar fakat o daha ağabeyi kadar bile inemeden ipi sallayıp çekiştirmeye başladı, hem de aynı anda kendisini yukarıya çekmeleri için bağırıyordu. Çıkan rüzgâr kendi soğuğuyla birlikte, Uruk’un elbiselerinin ıslaklığının etkisini artırarak genç adamın vücuduna çarpıyor, iliklerine işliyordu. Uruk’u geri çektiklerinde zangır zangır titriyordu. Batur elini alnına ağabeyinin alnına koyarak kontrol etti, ateşler içinde yanıyordu. Giysilerinin üst tarafını çıkarmasına yardım ettikten sonra, biraz önce atın üstünden aldığı battaniyeyi tekrar üzerine sardı. Onun yardımı olmadan Batur’un inmesi mümkün değildi. Öylece beklemeye koyuldular.

Bir iki saat sonra, Uruk’un bu sefer de uyumluluğu tutarak;

– Ben o kadar da kötü değilim. Gücüm yerinde, yardım edelim de insin sorumluluk bizde kalmasın. Zaten nereye kadar inebileceği belli, orada kavrulsun da anlasın, dedi titreyen bir sesle.

Sanki sesi bile üşüyordu. Birazdan beline bağladığı iple birlikte uçurumun kıyısına varan Batur Han;

– Yansam da donsam da, ölsem de kalsam da, ağlasam da yalvarsam da sarkıtacaksınız, dedi, kesin ve inatçı bir tavırla.

İpin uzanabildiği yere kadar inecekti. Sonrası… Sonrasını oraya vardığında düşünürdü. Yanlarında getirdikleri ne kadar urgan varsa birbirine zaten eklemişlerdi. Düğüm yerlerini tekrar kontrol ettikten sonra Batur ipin bir ucunu beline bağladı, sonra uçurumun ağzına varıp aşağıya baktı. Kendisini yutmaya hazır bir canavar gibiydi, o da canavarın ağzına kendi isteğiyle giriyordu. Uruk da ayağa kalkarak ağabeyiyle birlikte ipin ucundan tuttu, yakınlarda herhangi bir ağaç veya kaya gibi urganı bağlayabilecekleri bir nesne olmadığı için çok sıkı kavramak zorundaydılar. Ellerinden bir kez kaçırırlarsa başka bir şansları olmayabilirdi; o yüzden de atlardan birisinin eyer kaşının üzerine ipin ucunu doladıktan sonra düğümlüyorlardı.

Batur, kendisini nerelere götüreceğini bilmediği bu karanlığın içine dalarak kayboldu.

Bir süre sonra ağabeyinin dediği gibi her yer ısınmaya başladı. Sıcaklık arttıkça artıyor ve de gerçekten de dayanılmazlaşıyordu. Önce ağzını sımsıkı yumup dudaklarını birbirine bastırdı, sonra dişleriyle dudaklarını ısırdı. Ancak bir yerde artık kendisini tutamayarak bağırdı fakat ağabeyleri ya kendisini duymuyor, anlamıyorlar ya da inerken üstüne basarak tembihlediği üzere isteğini yerine getiriyorlar ve sarkıtmaya devam ediyorlardı. O ise yanıyor, artık Tuğrul'un haklı olduğunu düşünüyor, ağabeyini dinlemediğine pişman oluyordu. "Güvercinler burayı nasıl geçiyorlar acaba?" diye düşündü içinden ama onların kanatları vardı, kendileri gibi duvarlara sürtünerek inmiyorlardı. Sonra ısı düşmeye başladı. Ara sıra bir yere tutunup dinleniyordu. Hava da gittikçe ağırlaşmaya başlamıştı, nefes almakta güçlük çekiyordu. İnmekle bitmiyordu bu kör çukur. Birden durdu, ip daha aşağıya inmiyordu; belli ki ulaşabildiği son sınıra varmıştı, orada öylece kalakaldı. İyi ama nereye gidiyordu o daha evvel gördükleri kuşlar? Karanlıkta hiçbirşey göremiyordu ki… Yukarılarda birkaç kanat çırpması ve kuşların üveyişini[166] duymuştu ama sonra yitip gitmişti o sesler de. Kararsızlık içinde bocalayıp duruyor, ne yapması gerektiğini bilemiyordu. Kardeşleri kendisini yukarıya çekebilirdi ama o takdirde hiçbir sonuç elde edemeden geri dönmek zorunda kalırlardı. Soluklandıktan sonra kendi kendine; "Gücümün yettiği yere kadar," dedi. Sonra belindeki ipi çözdü, artık yeryüzüyle hiçbir bağlantısı olmadan iniyordu. İnmeye başladıkça içerisi soğudu. Üşümeye başlamıştı şimdide, buz gibi soğuk bir hava akıntısı uçurumun oluşturduğu derin kanalın içerisinden akarak vücuduna çarpıyordu. İliklerine kadar üşüyor, titriyordu, böyle giderse burada buyacaktı[167]. Mesafe de o indikçe uzuyordu sanki, hiçbir yere varamıyordu. Bir yerde durdu, artık bir tercih yapacaktı; ya daha aşağıya inecek ya da tekrar yukarıya dönecekti. Bu karanlığın dibine ne kadar bir sürede ineceğini, hatta inip inemeyeceğini, başarsa bile neyle karşılaşacağını bilmiyordu. Burada başına birşey gelse yapılabilecek hiçbirşey yoktu, yardımına kimse gelemezdi, yapayalnızdı. Üstelik artık gücü tükenmişti, terliyordu. Elleri de yaralanmış, kan içinde kalmıştı. Deli gibi tırmanmaya başladı yukarıya, yapabileceği bu kadardı işte, vazgeçip geri dönüyordu. Gücü ve yeteneği ancak bu kadarına yetmişti ama ipe ulaşmaya yetebilecek miydi bilmiyordu. Soğuktan tüm vücudunu kımıldatmakta güçlük çekiyordu; el ve ayak parmaklarıyla, dudakları, burnu ve kulakları uyuşmaya başlamıştı bile çoktan. Orada biraz daha kalsaydı kendisi için çok tehlikeli olacaktı. İpi tuttuğunda başarabildiğine kendisi de şaşırdı. Urganı beline bağladı, birkaç kez salladı. Az sonra kendisini yukarıya çekmeye başladılar; o da yine tutunarak, çıkıntılara basarak yukarıdakilerin yükünü hafifletmeye çalışıyordu.

Sonra birden sağ tarafında belli belirsiz bir ışık gördü sanki. Gözlerinin ve beyninin bir oyunu muydu bu ona? Düş görüyordu herhalde. Farkında bile olmadan urganı yeniden salladı, bir iki arşın yükseldikten sonra, durdu. Çıkıntılardan destek alarak ışığa doğru yaklaştı, az önce aşağıya doğru inerken fark edememişti demek ki. Uçurumun yüzeyinden içeriye giren bir tünel vardı. Tutunarak tünelin girişine çekti kendisini, yüzüne temiz bir hava vurdu. Artık daha rahat nefes alıyordu. Ve ışık… İlerde güçlü bir ışık vardı. Sürünerek ilerlemeye başladı. Uzun bir süre süründü, yaklaştıkça ışık ve temiz hava artıyordu. Tünelin sonuna vardığında şaşkınlıktan küçük dilini yutacaktı neredeyse, yüzüstü uzanarak ve hayranlıkla içeriyi izleyerek bir süre dinlendi;

[166] Üvemek: Karından ses çıkarmak.
[167] Buymak: Donmak.

karşısında muhteşem bir görüntü vardı. Sonra arkasını dönerek aşağıya sarktı, yüzeye tutunarak inmeye başladı. Ara ara aşağıya bakıp yüksekliği kontrol ediyordu, kendisini sakatlamayacak kadar azaldığını düşündüğü bir yükseklikten, vücudunu hafifçe geriye iterek atladı. Önce ayakları yere değdi, sonra dengesini yitirerek kalçalarının üzerine düştü.

BAHÇE

Adın, asla söylenmeyecek,
Gizemli bir ezgi,
Bir sır, kimseler bilmeyecek,
Dilimde kilitli.
Hiçbir zaman gidilmeyecek,
Ve görülmeyecek,
Söylencesel bir gül bahçesi.

Olabildiğince geniş, akıl almaz büyüklükte ve güzellikte söylencesel bir gül bahçesi idi burası, tıpkı şairin sözlerindeki gibi. Bahçede uzun bir süre şaşkın şaşkın dolaştı. Kendisini cennette sandı; tüm yorgunluğu kayboluyor, içine bir enerji doluyordu. Ötedeki bir bulaktan[168] duru bir su akıyordu, yanına varıp kana kana içti. Başını suyun altına soktu, dirseklerine kadar kollarını yıkadı. Çevresine bakındı. Her tarafta kızıl, ak, gökçe[169] güller açmış, bahçeyi rengârenk boyamışlardı sanki. Lalelerden oluşan tarhlar[170] çizgiler hâlinde alabildiğine uzuyordu. Ağaçlara pençeleriyle yavaş yavaş tırmanan, o güne kadar hiç görmediği kısa boylu, ayıya benzeyen bir hayvan dikkatini çekti. Bir süre onu izledi; ne kadar sakindi, dünyada hiçbir derdi tasası yokmuş gibi. Başka bir tarafta renkli, şişkin gagası kafasıyla orantısız bir biçimde büyük olan bir kuş gördü, o da bir dalın üzerine tünemiş çevreyi izliyordu. Ağaçların üzerinde her renkten papağanlar uzun kuyruklarını sallayarak ya eşleriyle ya da tek başlarına bekleşiyorlardı. Düzenli ve bakımlı bir yerdi, insan eliyle yapılmış olduğu belliydi. Çeşmeden akan su, ağaçların ve çiçeklerin arasında dolaşarak, ilerideki bir çukurda kaybolup gidiyordu. Değişik bitkiler, küçük büyük çiçekler her tarafa yayılmıştı. Bir yerde küçücük ağaçlar dikkatini çekti, gerçek birer ağaçtılar ama boyları çok kısaydı. Bir iki karış boyunda olanları, bir arşına yaklaşanları vardı, en büyüğü bel hizasını geçmezdi. Buraya nereden, nasıl ve niye geldiğini kısa bir süreliğine de olsa unutmuştu. Mağaranın duvarlarına tırmanan geniş yapraklı asmalardan, iri, yeşil ve kara üzümler sarkıyordu salkım salkım, ileride uzun sarı muzlar hevenkler hâlinde büyümüşlerdi ağaçların üzerinde, incir ağaçları çok kollu gövdelerini yayarak meyvelerini sarkıtıyorlardı. Rengârenk kuşlar şakırken, çiçeklerden ve güllerden inanılmaz keskin kokular yayılıyordu her yana. Yine aynı şairin dizeleri geldi aklına;

---

[168] Bulak: Pınar, çeşme.
[169] Gökçe (Göğçe): Mavi.
[170] Tarh: Bitkilerin art arda, dizi halinde ekildiği toprak bölümü.

Zaman susmuş, yalnızca duyuluyordu,
Ahenkli yürek atışları evrenin.
Keskin bir gül kokusu fışkırıyordu,
Kesilmiş atardamarından gecenin.

"İçerisi nasıl aydınlanıyor?" diye düşündü kendi kendine, tamamen kapalı bir mekân gibi gözüküyordu burası. Geldiği tünelden zaten ışık girmesi mümkün değildi. Yukarılara, çok yüksekteki kayalık tavana baktı gayrı ihtiyari. Birer su oluğu büyüklüğündeki küçük deliklerden ışık süzülüyordu içeriye. Sadece ışık. Ne kadar yukarıya kadar çıkıyordu bu ışık olukları bilemezdi, belki de arkadaki dağların yüksek bir bölgesine kadar. Işık oluklardan doluyordu buraya; bu mağara da içine çekiyor, soğuruyordu[171] ışığı, çorak toprağın suyu emdiği gibi.

Çevrede türlü türlü başka meyve ağaçları görünüyordu. Ve o güne kadar hiç görmediği, bilmediği daha pek çok çeşit ağaç, hepsi yan yanaydı ve akıl sır ermez bir şekilde bu aynı iklimin içinde birlikte büyüyebiliyorlardı. Belki de ortam şartları sürekli aynı kaldığı, hiç değişmediği için mümkün olabiliyordu bu. Tomurcuklanmış, çiçeğe durmuş ağaçlar meyve vermiş olanlarla yan yana, onlar da yemişleri olgunlaşmış diğerleriyle kucak kucağaydı. Kim bilir ne kadar emek verilmiş olmalıydı burasını bu hâle getirebilmek için. İşte dışarıda gördükleri güvercinler de buradan, az önce gelmiş olduğu tünele geçiyorlar oradan da dışarıya çıkıyorlardı. Ak üzerine gök renkli bu kuşların birkaç tanesi ileride, bahçenin ortalarındaki büyükçe bir zeytin ağacının dallarına kondular. Bu görkemli sivri yapraklı ağacın dallarını zeytinler taramıştı[172].

Neden sonra bu büyük bahçenin başka bir köşesinde çıkış gördüğünde burada bulunuş amacını anımsadı. Eğer o kapıyı görmese sanki sonsuza dek burada kalacakmışçasına kendisinden geçmişti. Kendi kendine kızdı, gezmeye gelmemişti. O tarafa yönelerek bir süre yürüdükten sonra dışarıya çıktı; uzun bir koridoru geçti, duvarlara sağlı sollu meşaleler dizilmişti belirli aralıklarla. Kaya yontularak düzleştirilip bir duvar görünümü verilmiş, üzerlerine çeşitli hayvan figürleri kazınmıştı. Bir tanesinde koca bir öküze elindeki mızrakla saldıran bir savaşçı betimleniyordu. Bu resimler sanki yüzlerce yıldır buradaymış gibi eskiydiler. Bir başka resimde ise başı iri, kocaman gövdesinin önü arkaya doğru daralan, ince belli ak bir köpek çizilmişti. Koridorun sonuna vardığında süslü taş kemerli bir kapıdan geçti.

Karşısında inanılmaz büyüklükte, geniş ve yüksek tavanlı bir salon buldu. Bomboştu burası, sadece iki yanda sırayla dizilmiş kapılar vardı. Onlarca, yüzlerce kapı… Kapıların önünde pars, kaplan ve kurt heykelleri görünüyordu. Yukarıya doğru bir baca gibi çıkan ve çok hafif eğimi olan dimdik ve geniş bir boşluk gördü yüksek tavanda; oradan içeriye kıvılcımlar saçarak, şerareler oluşturarak dolan bembeyaz ışık insanın gözünü kamaştırıyordu. Bu koca salon sütunsuz, direksiz çökmeden nasıl duruyordu böyle, akıl almaz birşeydi, çadırlar bile direksiz ayakta duramıyordu. Belli ki burası da dağın altına gömülü devasa bir mağaraydı. Ama burada

171 Soğurmak: Emmek, özümsemek.
172 Taramak: Sarmak, kaplamak anlamında.

kimler yaşamıştı veya hâlâ yaşayan var mıydı acaba? Böylesine büyük bir yerde herhalde tek gözlü yalmavuzlar[173] yaşardı, onların evi olabilirdi burası ancak.

Sonra kapılara yöneldi, herbirinin anahtarı yanında asılıydı. Belli ki buralara kimsenin gelemeyeceğinden emindi ki bu gizemli mekânın sahibi, o yüzden rahat davranmıştı. Kapıların üst pervazlarına tutunmuş kartal ve doğan heykelleri başlarını aşağıya doğru uzatıyorlardı sivri gagalarıyla, sanki içeriye girmek isteyenleri tehdit ederek uyarırcasına; böylesi birşeye yeltenenlerin başlarını delerek, beyinlerini yiyecekmiş gibiydiler ve gözlerinde ürkütücü, kızgın ifadeler vardı gerçek gibi duran bu kuş heykellerinin. Rastgele bir kapıya yaklaştı, anahtarı duvardan alıp kilide soktu ve çevirdi, karşısına ne çıkacağını bilmiyordu. Kapıyı yavaş yavaş iterek aralarken bir eli kılıcındaydı. Sonuna kadar açtı, içerisi düzensizce yığılmış kitaplarla doluydu ağzına kadar. Kurtlar tarafından kemirilmiş, yıpranmış, dağılmış, sararıp bozarmış kitaplar, toz içindeydi; bir kitap mezarlığı gibiydi burası. Bir sonraki kapıyı açtığında yine kitaplarla karşılaştı, onlar da aynı şekilde doldurulup kaderlerine terk edilmişlerdi. İçeride yoğun biçimde küflenmiş, eskimiş kâğıt kokusu vardı bu odada; ilk girdiği odalarda bu kadar keskin değildi koku. Belli ki diğerlerine nazaran bunlar çok daha eskiden beri buradaydılar. Kim, neden doldurmuştu bunları bu odalara akıl alır gibi değildi, çok rahatlıkla büyük bir kütüphane oluşturabilecek kadar yapıt vardı.

Daha sonraki kapının ardından altından, gümüşten, değerli taşlardan yapılma eşyalar çıktı; bardaklar, tepsiler, tabaklar, heykelcikler, süsler… Bunlar da tıpkı kitaplar gibi düzensizce, sanki yığılarak doldurulmuşlardı içeriye. Açılan kapıların arkasında mücevherler, kıymetli bezekler[174], inciler, elmaslar bulunuyordu. Kimi odalar mücevheratla, kimileri kitaplarla doluydu, başka hiçbirşey yok gibiydi burada. Nereden, nasıl bulunup kim tarafından doldurulmuşlardı buralara, anlaşılacak şey değildi. Amaç neydi? İki yanda diziler hâlinde kapılar vardı, bunların tamamını açmak uzun sürecekti, o yüzden sonlara yakın bir yerde görünen koridora yöneldi, o kısmı da gözden geçirdi; mutfak, bir iki tane yatak odası, ayakyolu, banyo ve yiyecek dolu ambarlar vardı. Odalardan birisi büyük ve şatafatlıydı tıpkı varsıl bir tüccarın veya nüfuzlu bir bey'inki gibi. Ambarlara yakın bir yerde bulunan bir oda ise çok daha basit görünümlüydü; bir yatak, bir masa, sandalye ve tahta bir dolap… Demek ki burada yaşayanlar vardı. Eli gayri ihtiyari belindeki hançere uzandı sanki bir tehlike belirmiş gibi, çünkü eğer öyleyse o insanların güvenilirliğinden emin olamazdı, hele de böyle bir yerde. Diğer odalarsa henüz boştu. Tekrar salona dönerek, kapıları açıp odaları kontrol etmeye başladı yeniden. Karşılaştığı manzara ve bulduğu şeyler hep aynıydı.

Odanın birisinin anahtarını yanındaki çividen alarak kapısını açtı bir kez daha; yine değerli eşyalarla veya çürümeye terk edilmiş kitaplarla karşılaşacağını düşünüyordu.

Kapıyı itti… Nefesi kesildi, eli ayağı titredi.

[173] Yalmavuz: Dev. "Calmavus" da denir.
[174] Bezek: Süs. Süs eşyası.

Orada zaman çarkının dönüşü durdu, mekân eriyip kayboldu. Kim olduğunu unuttu, yeni bir kimliğe ulaştı. Akıl denen o bağdan kurtuldu.

Karşısında güzel mi güzel bir kız duruyordu. Güzel miydi gerçekten? Yoksa kendisine mi öyle görünüyordu? Kim bilir? Yanında, kapı açıldığında birbirlerine korkuyla sokulan iki nedimesi ile oturmuş gergef işliyordu. Genç kız da titredi, elindeki gergef yere düştü. Onun şaşkınlığı, karşısındaki bu delikanlıdan kat kat fazlaydı. Batur içeriye doğru birkaç adım girerken o da oturduğu sandalyeden kalkıp gerisin geri gitmeye başlıyordu, ayakları korkuyla çekiyordu kendisini odanın arka tarafına doğru farkında olmadan. Sanki hayatı boyunca hiç insan görmemiş gibi ya da korkunç bir varlığa rastlamışçasına geri geri gidiyordu ayakları. İçerideki kızlar sebebini çözemediği bir korku duymuşlardı kendisine karşı. Durumu farkeden gören Batur durdu, etrafa göz gezdirdikten sonra, öndeki kıza;

– Kimsin? diye sordu kıza.

22-23 yaşlarında ancak olan kız afallamış bakıyordu. Onun bu durumunu gören Batur'da şaşırdı; anlam veremiyordu, belki de kendisini bir düşman sanmıştı. Gelmesinden endişe ettiği bir düşman… Birşeyler söyleme gereği duyarak;

– Korkma, dedi; "Benden sana zarar gelmez."

Baktı ki kız hâlâ susuyor, birkaç adım atarak yanına biraz daha yaklaştı. İkisi de karşısındakini kollayan birer savaşçı gibi, birbirlerinin hareketlerini ve davranışlarını gözleyerek temkinli davranıyordu. Batur avını ürkütmek istemeyen bir avcı gibi bu ceylana yaklaşıyordu. Yukarıya doğru kalkık burnu, hafif çıkık çenesi, dağılmış zülüfleri, kapkara kaşları ve pembe dudaklarıyla büyülemiş gibi çekiyordu delikanlıyı kendisine doğru kız; dal gibi uzun ince boyu, kuğu gibi ak ve uzun boynu ve düzgün vücudu aklını başından alıyordu Batur'un.

Genç kız öylece bakıyordu sadece, korkmuştu ama ilk şaşkınlığı atlattıktan sonra soğukkanlılığını yeterli düzeyde korumayı başarabiliyordu arkasına saklanmaya çalışan kızların aksine. Karşısında bir delikanlı duruyordu. Erkek denilen insan cinsini bir tek çocukluğundan hatırlıyordu, bir de odalarına yemek getiren o yaşlı adamdan. Bir de rüyalarından… Ama bu farklıydı, işte karşısında kanıyla canıyla duruyordu; bir iki adım ötesindeydi, elini uzatsa dokunabilirdi. Yıllardır bu odada bastırılmış olan, ket vurmak zorunda kaldığı tüm duygular ve dürtüler bir anda ve hep birlikte devinmeye başlıyordu.

Batur Han;

– Adın ne? diye sordu bu kez.

Kız duraklayarak bekledikten sonra, artık kendisine de yabancı gelen bir sesle;

– Sevcen, dedi titreyen bir sesle.

Evet, karşısında hemcinsi olmayan birisi duruyordu. Tüm vücudunu bir sıcaklık kapladı, dalga dalga tüm bedenine yayıldı. Yüzüne kan yürüdü, gül gibi kıpkırmızı kesildi yanakları. Ruhu deniz gibi dalgalanıyordu.

Gözlerinden birbirlerinin ruhlarına aktılar. Orada kaldılar, zamanın gelmiş ve gelecek tüm lahzaları o an oldu; mekân kayboldu, her yer boşluğa boğuldu. Aşk oduyla yandılar, o anda, o ortamda birbirlerine tutsak oldular. Yokoldular, yeniden doğdular. Hayat aşka kesti, aşk yaşamın kendisi oldu. Korku sevgiye, sevgi korkuya döndü. Anladılar yanmanın ne demek olduğunu; yandılar, kül oldular, kendi küllerinden yeniden doğdular. Birbirlerinde kayboldular.

Aşkı anladılar. O, karanlıkta yolunuzu gösteren ışıktı, yolunu yitirmiş dünyada önünüzü görmenizi sağlayan kılavuzdu. İnsanı insan yapan şeydi aşk. Önce özgür kalmak, sonra kendi istenciyle tutsak olmaktı. Kaybettiğinizde, insanlığınızı da kaybettiğiniz kavram… Varlığını başka bir varlıkta eritmek; tek beden, tek yürek olmaktı. Aşk insanı insan kılan şeydi, tutunacak daldı. Peşine düşülecek, aranacak, uğruna mücâdele edilecek kutsal bir davaydı.

Batur Han kızın yanına vardı, o da artık kaçmıyor öylece bekliyordu. Delikanlı genç kızın elini tuttu, elleri kaynaştı, tek el oldu; alev alev yanan iki el birbirine kenetlendi. Kalp dile geliyor, bilinç aracısız koyuyordu kendisini ortaya. Anlıyorlardı, bu anın zaten hep var olduğunu; bu an için yaratıldıklarını. Birbirleriyle karşılaşacaklarını zaten bildiklerini anlıyorlardı, bu an'ı evvelde zaten yaşadıklarını anımsıyorlardı. Bu an, her andı. Kapılar açılıyordu, evrene karışıyorlardı. Eriyip kayboluyordu varlıkları daha büyük bir varlığın içinde. Av avcıya dönüşüyor, av avlanmaktan memnun oluyordu.

Güzel bir düşten sonra zorla yataktan kalkan birisi gibi Batur Han kendisini zorlayarak;

– Benimle gelecek misin? diye sordu.

Kız utanarak, evet anlamında başını salladı. Sonra ekledi;

– Artık yollarımız birleşti.

Artık yolları birleşmiş, yazgıları kesişmişti. Ama kız korkuyordu, dışarıda hatırlamadığı, bilmediği bir dünya kendisini bekliyordu; koparıldığı, kendisinin olmayan, içinde yaşamadığı, yaşadığı kısımlar ise bir düş zamanına dönüşmüş olan dünya… İnsan alıştığı şeyleri, alıştığı yerleri bırakmakta güçlük yaşar, çünkü o durum sonsuza dek devam edecekmiş gibi bir oyun oynar bilinci kendisine. Şimdi o da bu hislerle ne yapacağını bilemiyordu. Belki de biliyordu, fakat inanamıyordu.

– Önce buradan çıkalım, sonra anlatırsınız burada neler olup bittiğini dedi Batur. “Alacak birşeyiniz varsa çabucak alın,” diye devam etti.

Genç kız sadece burada kaldığı süre boyunca nakış nakış işlediği ve artık odanın yarısını doldurmuş olan gergeflerden bazılarını, seçtiği en iyilerini aldı. Daha da başka birşey yoktu almak istediği. Odadan dışarıya çıktılar, ayrılırlarken kız bir an duraksadı. Batur kızın gözlerinin içine baktı, onu anlıyordu; kolundan tutup usulca çekerken;

– Gel, korkma, dedi alçak bir sesle.

Büyük salon tüm ıssızlığıyla karşılarındaydı, genç kız bunca zamandır buraya bile ilk kez çıkıyordu. Kafasında bir hayal belirdi, buraya yıllar önce geldiği günü hatırladı. Titriyordu. Nedimeler de birbirlerinin kollarına girmişler, vahşi hayvanların karşısına bırakılan korumasız avlar gibiydiler. Ya da öyle davranıyorlardı farkında olmadan. Sanki bir saldırıya uğrayacaklarmışçasına tedirgindiler, önlerindeki hanımlarının arkasına sığınarak ilerliyorlardı.

O sırada bir böğürme sesi duyuldu, tıpkı boğazlanan develerin çıkardıkları homurtuya benziyordu ve Batur bu sesi tanıyordu. Kızlar onun arkasına saklanmaya çalışıyorlardı. O ise sesin nereden geldiğini anlamaya uğraşıyordu sağa sola bakınarak. Odadaki ışık azalmıştı ve içeriye kımıldayan gölgeler vuruyordu, tıpkı bir çocuğun mum ışığının karşısında eliyle oluşturup duvara yansıttığı şekiller gibi. Homurtu artarken anladı; ses yukarıdan, tavandaki bacaya benzeyen uzun boşluktan geliyordu. Ve yaklaşıyordu. Kızlara tekrar odalarına girmelerini ve ne olursa olsun, kendisi onları çağırana kadar dışarıya çıkmamalarını söyledi. Onlar da tereddüt içinde ama mecburen denileni yaptılar. Biraz önce korkarak çıktıkları odaya geri dönmek istemiyorlardı artık, geriye dönmek değil ileriye gitmek istiyorlardı. O anda gerçekten iliklerine kadar anladılar ki, o oda artık onlara ait değildi, kendileri de oraya ait değildiler. Ömürlerinin geri kalanını geçirecekleri yer burası değildi.

Kızlar kapıyı kapatırken, Batur da kılıcını çekiyordu.

***

Kapı gıcırdadı. Nedimeler istem dışı olarak Sevcen’in arkasına saklandılar ama kapı tamamen açıldığında derin bir rahatlama duyarak, tuttukları nefesi bıraktılar. Karşılarındaki Batur’du; üzeri kana bulanmıştı ve sol kolunda bir yara görünüyordu, elindeki kılıcı da kıpkırmızıydı. Neredeyse iki üç saat kadar süren mücâdele bitmişti en sonunda. Kızlar o süre boyunca dışarıdan, yüreklerini ağızlarına getiren, kulakları sağır edercesine güçlü böğürtüler, bağırışlar duymuşlardı. Ama nihayet bitmişti.

Sevcen hemen sevgilisinin yanına koştu;

– Yaralı mısın? dedi; “Birşeyin var mı?”

– Önemli birşey yok, merak etme, diye cevapladı.

– Orada ne oldu?

– Çıktığınızda görürsünüz ama endişe etmeyin, artık herşey yolunda.

Kızlar odadan bir kez daha çıkıyorlardı hep birlikte ama bu kez korkarak değil. Ancak gördükleri manzara karşısında tüyleri diken diken olacaktı. İrkildiler, yerler kan gölüne dönmüştü ve yüzlerine tabandan bir sıcaklık vuruyordu buğu gibi. Kanın buğusuydu bu. Birbirlerine sokularak geri çekildiler. Heykellerle süslü bu geniş salona bugün son kez bakıyorlardı ve bir daha da asla görmeyeceklerdi.

Buradan çıkacaklardı ama Batur'un kafasında bir soru daha vardı. Salonun diğer ucundaki büyük kapalı kapı… Diğerlerinden daha büyük olan ve önünde iki tane kocaman arslan heykeli bulunan kapı… Bu soruyu da açıklığa kavuşturmadan gidemezdi, onu da açıp içeride ne olduğunu görmesi gerekiyordu.

Yerlerde artık pıhtılaşmaya başlamış ve kızıl bir ateş gibi her yanı kaplayan kan midelerini bulandırıyordu kızların. Batur onlara dönerek;

– Siz burada bekleyin, dedikten sonra kapıya doğru yürüdü.

O kapıya doğru giderken kızlar da geri geri çekilerek duvara yaslandılar. Batur kapıya vardı ama bu kez anahtarı duvarda yoktu. Kapı sert meşe ağacından bütünüyle işlemeli ve yekpareydi. Eliyle kulpunu tutup açmaya çalıştı ama kilitliydi, sağa sola bakındı ama hiçbirşey göremedi. Kapının üzerinde kurt başı şeklinde iri bir tokmak vardı. Onu vurdu, sanki kapı kendiliğinden açılacakmış veya içeriden birisi açacakmış gibi anlaşılmaz bir hisle. Elinde olmadan yapmıştı bunu, elbette ki açıldığı falan yoktu. O sırada bir bağırma sesi duydu arkasından;

– Burada!

Bu nedimelerden birisiydi ve eliyle yerdeki kesik başı gösteriyordu. Koşarak yanına geldi, gerçekten de boynunda sallanan zincirin ucunda bir anahtar asılıydı, anahtarı çekip çıkararak aldı ve odaya yöneldi.

Anahtarı kilide sokup çevirdi, kapıyı açtı. Bembeyaz boyanmış olan oda bomboştu. Yan tarafta bir masa vardı, başka da hiçbirşey yoktu. İyice göz gezdirdi ama birşey bulamadı. Oysa… Elmanın burada olabileceğini sanmıştı.

Odadan çıkarak tekrar kızların yanına vardı, birlikte salondan dışarıya yöneldiler. Koridoru geçip o rüyalardan çıkmış gibi görünen bahçeye geldiklerinde, üç kız da artık önlerinde

yepyeni bir hayatın kendilerini beklediğini anlamışlardı. Herşey geride kalacaktı, en azından o boğucu oda bundan sonra yoktu artık, şimdi cennetten bir köşede duruyor gibiydiler. Onca yıl durdukları o oda ne kadarda yakındı buraya; burunlarının dibindeydi ama yıllarca orada kapalı kalmış, yanıbaşlarındaki şu gülistanı dahi görememişlerdi. Pınarın başına vardıklarında Batur kollarındaki ve yüzündeki kanı yıkadı, elleriyle ovalayarak temizledi. Kılıcını da suya tutarak üzerindeki kanı tazyikli suyun altında akıttı. Kızlar da aynı şekilde ellerini ve yüzlerini yıkadıktan sonra kana kana su içtiler, tüm bu gördüklerine inanamıyorlardı.

Batur Han çok yorgundu ve dinlenmek istiyordu ama öteki taraftan burada daha fazla kalıp riske girmek de istemiyordu; ne olacağı, başlarına başka ne geleceği belli değildi içeride kaldıkları sürece. Ancak kızları böyle hayran hayran dolanırken çekip koparmak da istemiyordu bu mutluluktan. Onlarsa çiçeklere bir arı gibi konuyorlar, birinden diğerine uçuyorlardı, meyveleri koparıp yiyorlardı iştahla. Kendisi de bir ağacın altına oturup onları seyrederek yorgunluk attı gülümseyerek baktığı bu manzara karşısında, burada zamanın nasıl geçtiğini anlamıyordu insan.

Artık gitme vakti geldiğini düşünerek kızlara seslenip yanına çağırdı. Bahçeden çıkıp tünele tırmandı ve sürünerek ilerleyip sonuna vardığında yukarıdan sarkan ipin ucundan yeteri miktarda keserek aldı. Geri dönüp bahçeye sarkıttı, böylece kızların yukarıya çıkabilmelerini sağladı.

Batur önce nedimelerden çakır gözlü olanını bağlayıp yukarıya gönderdi, kız yavaş yavaş gözden yitti. İp geri geldikten sonra da diğer nedimeyi bağladı, bu diğerine göre çok daha korkaklaşmıştı yıllarca içeride kapalı kalmaktan, kızcağız yukarıya çıkarken aşağıya düşeceğinden kaygılanarak bağırıyordu.

Ardından ip yeniden göründü bir süre sonra. Sıra Sevcen'e gelmişti. Kız;

– Önce sen çık, dedi.

– Delirdin mi sen? Seni burada bırakıp niye yukarıya çıkayım, diye karşılık verdi Batur şaşkınlık içinde.

Kız bir süre suskun bekledikten sonra;

– Sen dediğimi yap; diye cevap verdi.

– Seni burada bırakıp yukarıya çıkamam, olmaz öyle şey, dedi sevgilisi.

– Önce sen çıkmazsan yukarıdakiler seni burada bırakıp kaçarlar,

– Niye bıraksınlar? Beni burada bırakacakları ne düşmanlıkları var? Ha önce ha sonra, bırakacak olsalar şimdi de bırakırlar.

Kız daha başka birşey diyemedi, ama nedeni biliyordu. Neden kendisiydi, güzelliğiydi.

Batur ipin ucunu kızın beline bağladı. O sırada Sevcen aklına birşey gelmişçesine elini saçlarının arasına attı. Kulağının üzerindeki bir tutamı loş ışıkta kısarak baktığı gözlerinin önüne yaklaştırdı, sonra aradığını bularak saçından bir tel kopardı, ardından da rastgele bir tane daha kopardı;

– Bunca yıldır o odada anladığım birşey var ki, o da geçen bunca zamanın, bunca yalnızlığın saçımdaki tek bir teli ağartmaya ancak gücünün yettiğidir. Başka bir ak tel göremedim ben saçımda. Geçirdiğim tüm o karanlık yılları, bu telde ağartıp senin ellerine bırakıyorum, bunca yılı senin avuçlarına koyuyorum. Diğeriyse kapkara duran saçlarımın sadece bir teki… Ömrümün bundan sonrasını da sana armağan ediyorum. Hepsini seninle ağartmak istiyorum. Darda kalırsan bu iki tele bak, beni anımsa. Karşına ak ve kara hep çıkacak bunu unutma, neyin ak neyin kara olduğunu doğru anla. Önce onu anla, sonra doğru karar ver. Kendini şaşırma, ümitsizliğe asla kapılma, doğru bildiğin yolda yürü. Ama her zaman ak olana tutun, dedi.

Sonra bir bohça hâline getirip bağlamış olduğu gergef işlemelerinin içerisinden birisini çıkardı, nakışlı bir mendilin içine saç tellerini koyup sevgilisine verdi. Boynuna sarıldı, gözlerinden tek damla yaş düştü; inci tanesi gibi, iri tek damla yaş.

Batur Han pek de birşey anlayamamıştı ama; “Peki,” diyerek aldı bu iki telin bulunduğu mendili.

Sonra ipi bir kaç kez çekiştirerek salladı. Tekrar sarıldı sevgilisine, o yukarıya doğru çekilirken yeni kavuştuğu bu sıcak kollardan ayrılmak istemiyordu ama mecburdu. Kız yavaş yavaş gözden kayboldu, arkasından hasret ve özlemle baktı sanki aradan onca yıl geçmişçesine.

Delikanlı bir süre bekledi fakat ip geri gelmiyordu. Belki birşeylerle uğraşıyorlardır diye düşündü veya iplerin düğüm yerlerini falan kontrol ediyorlardı.

Sonra ipin ucu göründü. Geliyordu… İp geliyordu, fakat sanki yayından boşalmış zemberek gibiydi. Anladı; evet, ip aşağıya düşüyordu. Elini uzatıp tutmaya çalıştı ama başaramadı, çünkü mesafe çok açıktı. Aşağıdaki boşluğa bakakaldı. Urganla birlikte aşağıya yuvarlanan bir taş gözünün önünden ağıp gitti, sanki bir göktaşı gibi. Bütün ömrü boyunca gözünün önünden birşeyler ağıp gitmişti o taş gibi, kendisi de aynen şimdi olduğu gibi hep seyretmekle yetinmişti.

AT

Tuğrul ve Uruk hızlı hızlı urganı çekiyorlardı ama artık takatleri tükenmişti; arada durup soluklanıyorlardı. Sonra yeniden… Çekmekle bitmiyordu. Nihayet üçüncü genç kız da göründüğünde Tuğrul Han elindeki ipi bıraktığının farkında bile olmadı. Tüm ağırlığın kendi üzerine kalmasıyla Uruk, dizleri ve dirseklerinin üzerine yere düştü; neyse ki ipi elinden kaçırmadı. "Tuğrul!" diye bağırdı. Normalde büyüğüne adıyla hitap etmezdi ama bu kez can havliyle ağzından öyle çıkmıştı. Ağabeyi kardeşinin bağırmasını duyar duymaz toparlandı ve hemen eğilip urganı tuttu. O ipi elinden kaçırınca kız bir adam boyu aşağıya kaymıştı; çekerek çıkardılar yeniden. Tuğrul Han'ın aklı başından gitmiş, kıza büyüye tutulmuş bir adamın baktığı gibi bakıyordu. Ama karşısında incecik, uzun bir servi dalı gibi duran bu kız biliyordu ki kendisine bir av gibi bakan bu şehzade içindeki özü görmüyordu. O konuyla hiç ilgilenmiyordu, yalnızca tensel güzelliğine, cinsel çekiciliğine bakıyordu.

Yukarıya çıkma sırası Batur'daydı. Uruk kardeşini de çekmek için ipi aşağıya salarken, Tuğrul'un o sırada artık önüne geçemediği bir dürtüye teslim olduğunu bilmiyordu. Kafası ve gözleri alev alev yanan Tuğrul hızlı adımlarla diğer kardeşinin yanına varırken eğilip yerden irice bir taş aldı eline. Doğrulup birkaç adım daha atarak Uruk'un yanına vardı. Uçuruma doğru urganı sallayan kardeşini hızla yana iterek devirdi. Ne olduğunu anlayamadan doğrularak oturan kardeşinin şaşkın bakışları arasında ipin ucunu atın sırtındaki eyerin kaşından çözerek taşa bağladı, sonra da öfkeyle karanlığın içine fırlattı. Yerde oturarak kendisine bakan Uruk'a ve ileride korku içinde bekleşen kızlara sırayla kafasını çevirirken;

– Sesini çıkartan ölümlerden ölüm beğensin, diye bağırdı.

Tuğrul şu an kudurmuş bir hayvana benziyordu. Genç kızın yüreğine bir ateş bastı, delirecek gibi oldu. Böyle olacağını biliyordu, uyarmıştı. Uyardığı hâlde kendisini dinlememişti sevgilisi. Ne olurdu ki, kendisi arkadan gelseydi sanki? Biraz bekleyip bir ipi beline bağlayamayacak kadar aciz miydi?

Kız bunca yıldır sabretmişti, yine sabredecekti. Ama bu ötekinden çok daha acı bir sabır olacaktı, yeni acılar bazen ötekileri aratırdı. Yıllardır oradan çıkmayı düşlemişti, neler verirdi çıkabilmek için. Ama şimdi elinde olsa geri dönecekti aşağıya. O yanında olduktan sonra bin yıl daha kalırdı, yeter ki yanında olsaydı.

Uruk'tan hiç ses çıkmıyor, hatta durumdan memnun görünüyordu. Ne de olsa suçu işleyen kendisi değildi, sorumluluk ağabeyine aitti ve ortaya çıkması hâlinde niye sustuğu sorulursa bahanesi hazırdı; ölümle tehdit edilmişti.

Tüm hazırlıklarını tamamladılar, Batur'un atına Uruk binecekti fakat aksi hayvan kendisini üzerine almamakta direniyordu. Güçlükle binmeyi başardığındaysa at kendisini üzerinden attı. Her tarafı ağrı içinde yerden kalkan Uruk bunun üzerine kırbaçla girişti hayvana.

– Yedeğe alıp gidelim bari de hava kararmadan yola çıkmış olalım. Buradan bir an önce uzaklaşalım, dedi Tuğrul. Sesi çok ötelerden geliyordu.

Bunu derken elinde olmadan uçuruma doğru dönüp bakmıştı.

Ne yaptı ne ettilerse Batur'un atını kendileriyle birlikte götürmeyi başaramadılar, hayvan inatlaştıkça inatlaşıyor, kırbaç falan da kar etmiyordu. Başka bir atın arkasına bağlıyorlardı ama öyle güçlüydü ki bu kez öndeki hayvan da ilerleyemiyordu. En sonunda Uruk;

– Bırak şu inat hayvanı da burada kurda kuşa yem olsun, diyerek saldı.

Ama önce üzerindeki koşumları çıkarıp yedek atlardan birinin sırtına bağladı.

***

Batur Han, anlayacağını anlamıştı, sevgilisi haklı çıkmıştı ve üstelik dünyayı göreli yarım gün bile olmamış bir kız o dünyayı kendisinden daha iyi tanımıştı. Ve o dünya şu an başına yıkılmıştı, tanıyamadığı, anlayamadığı bu yerküre ise üstündeki gökkubbeyle birlikte üzerine çöktü tüm ağırlığıyla. Bu çukurun dibinde kaldığı, belki de öleceği için değil… Birincisi sevgilisini bulduğu anda kaybetmekten, ikincisi de ağabeylerinin kendisine böyle birşeyi yapabilmiş olmalarından dolayı. Artık yenilmişliği tüm hücrelerinde hissediyordu. Yaşadığı ömür kadar bir ömür daha yaşlanmıştı. Öfkeden deliye dönüyordu, nasıl yapabilirlerdi bunu kendisine? Nasıl olabilirdi böyle birşey? Anlayamıyordu. Onlar kardeşleriydi… Ama artık değillerdi. Tanımadığı yabancılardan hiçbir farkları kalmamıştı artık. Başından aşağıya kaynar sular dökülüyordu sanki. Tünelin ağzından aşağıya, uçurumun dipsiz karanlığına baktı. Hayat şu an kendisine bu kuyu kadar dipsiz, karanlık ve anlamsız görünüyordu.

ÇOBAN

Irmağın içine doğru uzanmış ağacın köklerinden birisinin altında bulunan, ağzı çalı çırpı ve bitkilerle örtülü kovuktan iri bir balık çıktı. Tedirgin ve dikkatliydi; sudaki en ufak bir dalgalanmayı, titreşimi tehlike olarak algılamaya hazırdı. Ancak karnını da doyurması gerekiyordu. Usul usul, nazlı bir kız edasıyla salınarak ilerledi, vücudu salınımlarla içinde var olduğu bu mucizevî sıvıyı geriye iterken solungaçlarıyla aldığı suyu ağzından tekrar dışarıya veriyordu. İri parlak pulları, gökyüzünden huzmeler hâlinde suya vuran ışıkla birlikte parlayıp sönmekteydi. Karşısına çıkan birkaç ufak bitki parçacığını ağzına alıp yoklayarak yedi. İleride, suyun yüzeyine yakın bir yerde duran su böceği gözüne çarpmıştı. Yüzgeçlerinin bir iki hareketiyle yönünü yukarıya çevirdi, suyun yüzeyi puslu bir sır[175] gibi gözüküyordu. Hızlandı. Avı kendisini fark edip kaçmadan tek seferde yakalaması gerekiyordu. Daha hızlandı. Karşısındaki

[175] Sır: Cam.

avına odaklanmış yalnızca onu görüyordu artık, yeşille mavi arasında bir rengi vardı böceğin. Bu küçük cezbedici yeme doğru hızla yaklaşıyordu. Yaklaştı… Küçük bir kabarcık oluştu. Yakalamasıyla birlikte tekrar aşağıya çevirdi yönünü. Yüzey her zaman tehlikeliydi, daha ötesine geçtiğinde yaşam alanı son bulan o çizgiye yaklaşmanın sonu kötü olabilirdi, o çizgiden ne kadar uzak olursa o kadar güvendeydi. Bunu bilecek kadar tecrübeliydi artık. Hayatta kalabilmek için sürekli çevresini kollaması, dikkatli olması ve en ufak bir tehlike sezdiğinde kaçması gerekiyordu. İnce borular gibi kolları olan, ırmak tabanına tutunmuş bir su bitkisinin arasına girdi. Böceği çoktan yemişti.

Birden bire ucu sivriltilmiş bir ağaç dalı balığın vücudunu delip geçti. Suda bir dalgalanma meydana gelirken çevrede küçük sürüler hâlinde gezinen balık yavruları hep birlikte uyum içinde bir o yana bir bu yana süratli dönüşler yaparak kaçıştılar. Hayvan çırpınırken çevresini kızıl bir renge boyuyordu, içinde gizlenmeye çalıştığı bitki de sallanıp duruyor, yayılan kızıllık suyun içinde eriyip, akıntıya karışıp kayboluyordu. Balık ağzını hızlı hızlı açıp kapatmaya başladı, gözleri artık donuk donuk bakıyor, yüzgeçleri ve kuyruğu sallanıyordu. Sonra sudaki bu kısa süreli ani karmaşanın ardından herşey eski hâline, olağan akışına dönmeye başladı; doğada yas tutma kavramına pek nadir rastlanırdı çünkü. İleride taşların ve kumun arasında bir yengeç ilerliyordu paytak paytak, bu şekilde giderken tabandaki çamuru kaldırıyor ve etrafındaki suyu bulandırıyordu. Kimi taşların üzerini kaplamış olan yosunlar yumuşacık hayvan tüyleri gibi yalpalanıyor, bazı sucul otlar rüzgârda dalgalanan çayırlar gibi akıntının etkisiyle yatıp kalkıyorlardı.

Yaydığı sığır sürüsünü ileride kendi hâlinde otlamaya bırakıp, bacaklarını dizkapaklarının üzerine kadar sıvayarak ırmağın içine girmiş olan çoban elindeki ağaç dalını sudan çıkardı, ucunda bir balık çırpınıyordu. Değneği çektiği su bitkisinin arasından suya bir kızıllık karışıyordu. Daha ötede suyun kıyısında, otlakla ırmağın arasındaki koyu renk toprağın üzerinde çobanın çarıkları, heybesi ve değneği duruyordu. Birkaç adım ötesinde de irice bir taşın üzerinde iki tane balık vardı. Bu tuttuğu sonuncu ile birlikte artık karnını çok rahat doyururdu. Yüzünde birşeyler başarmış olmanın mutluluğu vardı ve gülümsüyordu. Birazdan ateş yakacak, odunların kora dönmesini bekleyecekti. Üç tane küçük dal parçasının uçlarını sivriltip balıkları bunlara geçirdi. Büyük beyaz köpeği ise şu an yere uzanmış kendini seyrediyordu sakin sakin. Hayvanın kulakları, kurtlarla boğuşurken kaptırmasın ve daha iyi işitsin diye kesikti. Ama yavruyken yapılan bu işlem galiba pek bilmeyen birisi tarafından gerçekleştirilmiş olmaydı ki, biraz fazla kaçırılmıştı. Yine herhangi bir boğuşma anında boğazından yakalanmasın diye çangal[176] adı verilen, dikenli çıkıntıları olan bir metal geçirilmişti boğazına. Dişlerini boğazına geçirmeye çalıştığında kurdun ağzına batarak, köpeğin boğulmasını engellerdi bu dikenli tasma.

Heybesini açıp içinden, öğleyin azığından arta kalanları çıkardı. Zayıfça, orta boylu ve esmer teni güneşten yandığı için iyice siyaha çalan çoban on beşinde ya var ya yoktu. Çocukluğundan beri bu işi yapıyordu; hayvanları sabah günün ilk saatlerinde köyden toplayıp

[176] Çangal: Çengelli tasma. (Çengel kelimesinden.)

araziye çıkarıyor, akşamüzeri de günbatımında yeniden köye sokuyordu. Biraz sonra da kalkıp köye doğru yola koyulacaktı yine her zamanki gibi.

Sürüyü önüne katıp yönünü köye doğru çevirmeden önce dağın üzerindeki karlığa çıkıp yanındaki meşin[177] torbaya kar doldurmak istiyordu, yolda giderken yiyecekti. Köpeğinin başını okşadı;

– Sürüye göz kulak ol. Dağılmasınlar, yoksa bir temiz sopa çekerim haberin ola, dedi gülerek.

Gerçi döveceğinden falan söylemiyordu bunu. Şimdiye dek Setil'e sadece bir kere vurmuştu, o da bundan üç yıl önce, apansız kar bastıran o kış günü kurda bir koyunu kaptırdıklarındaydı. Gerçi hata kendindeydi ama onun da suçu yok değildi hani. "Olan oldu," diye geçirdi içinden. Bunları düşünürken çoktan dağın yarısına kadar tırmanmıştı bile. Bir çalının kalın gövdesine tutunarak dinlendi. Arkasına dönerek aşağıya baktı. Yukarıya çıktıkça herşey küçülüyor, sesleri duyulmaz olduğu için birer görüntüden ibaret hâle dönüşüyorlardı. Sanki başka birer varlıklarmış gibi… Başı döner gibi oldu, yönünü hemen çalıya doğru çevirdi yeniden. Sağlam görünen çalıları kavrayarak, iri taşlardan destek alarak tırmanmaya devam edip yukarıya ulaştı. Dağın üzerindeki kayaların arasında bulunan kuytu bir köşeye yaklaştı. Burada bir adam boyu yüksekliğindeki doğal bir çukurun üzerini örten kaba tahta kapağı kenara çekti ve içine doğru eğilip meşin torbayı karla doldurdu. Bu taş kuyunun içindeki kar, üzerinden bir diz boyu kadar eksilmişti çünkü çevre köylerin çobanları da çıkmaya üşenmedikleri zamanlar gelip buradan kar alırlardı. Kapağı kapattı. Az ilerideki daha yüksekçe bir kaya parçasının üzerine tırmandı. Kaya güneşten sımsıcak yanmış, kızgın bir saca dönmüş olduğundan çıkarken elleri yandı. Her yöne doğru, ufka kadar Dünya'nın görünen bu parçası gözlerinin önündeydi.

Aşağıda bir yılan gibi kıvrılarak ilerleyen ırmak her yıl yağmur mevsimlerinde yavaş yavaş, ya da sellerle birlikte gözle görülür biçimde akağını değiştirirdi toprak yumuşak olduğu için. Daha ilerideyse ırmağa kavuşan derenin ağaçlık bir alana yakın kesiminde kunduzların, kestikleri odunlardan inşa ettikleri küçük bir bent göze çarpıyordu. Suyun derinleşip akıntının azaldığı bir kesiminde yıkanan mandaları sudan çıkarmaya çalışan başka bir çobanı ise güçlükle seçebiliyordu. O da, boynuzları ay gibi kıvrık hayvanlardan oluşan sürüsünü yavaş yavaş topluyordu.

Daha ileriye, ormana doğru baktı. Uzakta, çok uzakta, gökle yerin birbirinin içinde eridiği o çizgiye yakın bir yerlerde ormanın başlangıcı görülüyordu. Yemyeşil bir alan başlıyordu oradan sonra ve sanki Dünya'nın ucuna kadar ilerliyordu. Ormandan ileride başka birşey yokmuş gibi geliyordu çobana. Alabildiğine uzanan bu ağaç denizi ileride güçlükle görülebilen Kanak Dağları'na kadar ulaşıyor ve seyrelerek dağa doğru tırmanıyordu. Fakat ormanın bu çabası, dağın gittikçe belirginleşen dikliğine yenik düşüyordu; öyle ki dağlar bir noktadan sonra üzerindeki topraktan bile sıyrılıp, yukarıya doğru uzanan sarp kayalıklara dönüşüyordu. Ürpertici

[177] Meşin: Kaba deri.

bir görünümleri vardı kayalıkların, sanki göğü yırtacakmış gibi keskindiler; eski çağlarda taşlardan yapılan bıçakların ağızlarına benziyorlardı. Üzerindeki kartal yuvalarını o güne kadar hiçbir insan gözü görmemişti, dönerek uçan kartalları ise ancak birer nokta hâlinde seçebilmek zar zor mümkün olurdu. Bir hayal dünyasına ait gibi görünen bu dağların üst kısımları sürekli sisliydi ve kimi yerlerde bulutların arasında kaybolan zirveleri vardı. Dağın aşağı kesimleri yırtıcı hayvanlara; parslara, kurtlara ev sahipliği yapıyordu, daha yukarılarda ise eliklere[178], karacalara, dağ koyunlarıyla keçilerine. Zirveye yakın yerlerde ise laçınlar[179], doğanlar, atmacalar hükümranlıklarını sürüyorlardı.

* * *

(I. BÖLÜMÜN SONU)

[178] Elik: Dağ keçisi.
[179] Laçın (Laçin): Atmacaya benzer yırtıcı bir kuş. Şahin.

YEDİGER BURCU

Sargun Emmi oturduğu sedirin üzerinde bacağını bir diğerinin altına katlayarak toparlandı, çevresindekilere bir göz attı. Bugün köy odasındaydılar ve civar köylerden iki korucu da konuklarıydı; adamlar öyle yorgundular ki oturdukları yerde uyuyorlardı. Arada bir önlerine düşen kafalarını tekrar kaldırıyorlardı. Odadaki köylülerden birisi tarlasına musallat olan bir köstebekten yakınıyordu. Toprağın altından açtığı tünellerden ilerleyip bitkileri kemirip bitiriyor, kurutuyordu ama kendisi birşey yapamıyordu bu kör hayvana karşı.

Odanın ortasında duran bakır mangalın üzerindeki bir cezvede kahve pişiyordu, mangalın sivri tepeli kapağıysa yerde yanında duruyordu. Kahveyi pişiren çocuk;

– Bu kahve yalnız Sargun Emmi'ye… İki üç fincan daha çıkar belki, isteyene veririm. Ama ondan gayrı yok, dedi.

Biraz sonra Koca Sargun kahvesini yudumladıktan sonra;

– İsterseniz bugün bir değişiklik olsun, farklı birşey anlatayım sizlere, dedi.

***

İki kardeş karşıda görünen süslü çadırlara hayranlıkla bakarak oraya doğru yürürlerken varsıl obanın içerisinden yanan ateşlerin dumanları yükseliyordu. Sağa sola gidip gelen, çalışan insanlar, iş gören kadınlar, oynayan çocuklar görünüyordu. Çadırlar çok geniş bir alana yayılmıştı. Yakınlarda, başlarındaki sığırtmaçların[180] güttüğü bir büyükbaş hayvan sürüsünden sesler duyuluyordu ara sıra.

Kardeşler çadırların arasından geçerek en büyüğünün olduğu tarafa çevirdiler yönlerini. Yan yana yürürlerken de çevreyi dikkatle inceliyorlardı. Çadırın önüne vardıklarında girişin üzerinden öne doğru uzanan sayvanın[181] altında oturan oba beyini gördüler, yerdeki saman dolu kilim yastıkların üzerinde bağdaş kurmuştu. Yanında, bellerindeki hançerleri ışıldayan birkaç adamı kendisini bekliyorlardı. Giyimleri kuşamları yerlerinde bu iki genç esenlik dileyip beyle görüşmek istediklerini söylediklerinde yanındaki adamlar tarafından buyur edilip içeriye alındılar. Bey de sayvandaki yerinden kalkıp onlarla birlikte çadırın içine girdi. Söze güler yüzlü bey başladı;

– Deyin hele ağalar ne görüşmek istersiniz? dedikten sonra yanındaki adamlardan birisine dönerek; "Söyleyin de ayran getirsinler," diye devam etti.

---

[180] Sığırtmaç: Çoban. Sığır çobanı.
[181] Sayvan: Tente, gölgelik.

Asık suratlı denecek kadar çok ciddi duran genç dışarıya çıkarak sağ tarafa dönüp arkaya dolandı, çadırın dışından ayak sesleri duyuluyordu. Ortasında, üzerine hayvan figürleri işlenmiş bir direk bulunan çadırın içerisine renkli ve bakışımlı[182] şekillerle dokunmuş kilimler serilmişti. İçerideki bir buhurdanlıktan kaynayan tütsünün kokusu insanın ciğerlerine kadar işliyordu. Söze, göreneğe uygun olarak büyük kardeş girdi;

– Bize at lazım; iyisinden iki aygırla, birkaç tane de kısrak. Siz de at bulunabileceğini düşünerek geldik buraya.

– Biz de at çok, satarız elbet, dedi bey.

– Yalnız, bugün atları görür beğeniriz, yarında size altın mı isterseniz, akça mı istersiniz bedelini getiririz, hayvanları da alır gideriz. Malum, üzerimizde o kadar parayı taşıyamıyoruz.

– Hay hay, size nasıl uygun düşerse… Ama en fazla üç dört gün daha buralardayız, sonra obayı toplayıp, çadırlarımızı söküp yola çıkacağız.

– Yok biz o kadar uzatmayız, hemen yarın hallederiz.

Kısa bir sessizlik oldu. O arada küçük kardeşi büyüğünün gözüne baktı; o da tamam, der gibisinden başını salladıktan sonra;

– Bize müsaade, kalkalım artık, dedi.

– Müsaade sizin ama ayranlarınızı için de öyle kalkarsınız, böyle kuru kuruya ağırlamak olmaz konuğu.

Kardeşler birbirlerine bakıp “olur,” der gibisinden başlarını sallayarak onayladılar. Biraz daha bekledikten sonra içeriye iki kız girdi. Birisinin elinde testi vardı, diğeri ise tepsiyle bardakları getirmişti. Kızlar içeriye girerken kafasını hafifçe kaldırıp bakan ağabey çarpılmışa döndü. Ama başını yeniden beyden tarafa çevirdi. Elinde testi olan kız bardaklara ayran doldurdu, diğeri ise konuklara uzattı. Ayranı almak için kafasını kaldırdığında küçük kardeşi de beyninden vurulmuştu. Birbirinin tıpatıp aynısı iki kız karşılarındaydı ve gözlerine dünyanın hatta gelmiş geçmiş çağlarının en güzel kızları orada duruyormuş gibi geliyordu ikisine de.

Anaları arka çadırdaki hizmetçileri su getirmeye yollamış olduğundan gönderecek kimseyi bulamamış, o yüzden de yaptığı ayranı kızlarının eline tutuşturup çadıra salmıştı ikisini de. Bugün obada öyle çok iş vardı ki, kimse hiçbirşeye yetişemiyordu.

Kızlar birbirlerine öyle çok benziyorlardı ki, şaşkınlıkları yüzlerine vurmuştu kardeşlerin. Durumu anlayan bey yine gülümseyerek;

[182] Bakışımlı: Simetrik. Birbirine bakan.

– Niye bu kadar şaşırdınız, ikizler işte, dedi. “Kızlarım…” diye ekledi.

İki kardeş de testinin dibini bulana kadar kızlara ayran doldurtup içtiler. İkizler de birbirlerine bakıp gülümsüyorlar, arada sırada babalarını kontrol ediyorlardı gözlerinin ucuyla. Delikanlılar arada kızlara bakıyorlardı. Ama artık oturma bahaneleri olan ayranın sonuna geldiklerinde mecburen izin isteyip kalktılar. Yarın geleceklerini söyleyerek ayrılıyorlardı ki, bey;

– Ee, atları görecektiniz hani, dedi.

Atı falan düşünecek hâlleri kalmamıştı, kafalarının içi boşalmıştı sanki. Bey’in yanlarına taktığı bir adamla birlikte giderek, etrafı eğreti[183] çitlerle çevrilmiş olan bir alanın içindeki atlara baktılar. Geri dönerlerken büyük kardeş, bulaşıkları yıkadıktan sonra dönmekte olan kızların ellerindeki testiyle bardakları mutfak çadırına bıraktıktan sonra girdikleri kendi çadırlarını gördü.

Yanlarındaki gençle esenleştikten sonra obadan ayrıldılar. Kardeşler yola çıktıklarında ikisi de kendi içlerinde yine kendileriyle konuşarak, yürüdüklerinin bile farkında olmayarak ilerliyorlardı; ayakları yürüyordu ama kafaları başka bir yerde duruyordu. Âşık olmuşlardı. Hangisi hangisine aşık olmuştu, birini diğerinden nasıl ayırt edebilirlerdi. Dışarıdan bakan birisi anlayamazdı, çünkü iki kız birbirinin tıpatıp aynısıydı. Ama âşık olan gönül maşukunu buluyordu, mıknatıs gibi etkisine kapılıp çekilerek ulaşıyordu ona. Suskunluğu bozan küçük kardeş oldu;

– Atlar ne olacak? Çalacak mıyız?

Ağabeyi uzun bir süre suskun kalarak, bayağı bir düşündükten sonra konuştu ama verdiği yanıt sorulmamış olan başka bir soruya aitti;

– Ben o kızı kaçıracağım.

– Hangisini? dedi kardeşi telaşla, yoksa kendisininkine mi göz koymuştu ağabeyi diye korkuyordu.

– Ne bileyim hangisini?... Biraz sustuktan sonra devam etti; “Elinde testi olanı…”

Ağabeyine belli etmeden, içinden derin bir oh çeken kardeşi;

– O zaman be de ötekini kaçırırım, dedi.

Yine suskunluk denizine dalarak bir müddet daha gittiler. Büyük olan;

– Sen de az değilsin, dedi gülümseyerek.

---

[183] Eğreti: Geçici. Sürekli olmayan.

Gülümsemişti ama kafasının içinde bin türlü soru uçuşuyordu şu an. Kendisinden çok da farklı bir durumda olmayan kardeşi de aynı şekilde, biraz da zoraki gülümsedikten sonra;

– Başaramazsak?... dedi; "Acaba istesek vermezler mi?"

– Doğru diyorsun, verirler. Gidince de deriz ki; "Biz bu yörenin en ünlü at hırsızlarıyız".

Kardeşi boynunu düşürüp başını önüne eğdi, hırsızlığından ömrü boyunca ilk kez utanç duyuyordu; daha önce hiç sorgulamamıştı bile yaptığı şeyi. Ağabeyi biraz önce sorduğu sorunun yanıtını gecikmeli olarak verdi;

– Çalacağız tabi atları (…) Onları çalarken kızları da kaçırırız. Herşey olacağına varır.

– Ya kızların bizde gönlü yoksa… Gönülsüz olmaz.

– Niye olmasın? Sanki babalarının kendilerini vereceği başka adamlara gönülleriyle varacaklar. Hem görmedin mi, bize nasıl baktıklarını?

Akşamüzeri diğer kardeşleriyle birlikte yola bakan tepenin ardındaki küçük bir inin girişinde oturmuş planlarını yapıyorlardı. Bu kovukta kendilerini bekleyen öteki kardeşleriyle birlikte toplam yedi kişiydiler. Obaya, beyin yanına gidenlerin birisi en küçüğün bir büyüğüydü, diğeri de onun iki büyüğü. Tartışmalardan sonra varabildikleri tek nokta, anlaşabildikleri tek husus şuydu; atların ve kızların yerini biliyorlardı ve gözleri kararmış iki âşık kızları kaçırırken diğerleri de atları çalacaktı. Nasıl yaklaşacak, nöbetçileri nasıl atlatacak, nasıl kaçacaklardı hiçbir fikirleri yoktu.

O gece yedi kardeş sessizce obanın içerisine süzüldüler, artık uzmanlık alanları hâline gelmiş olan bu işi yıllardır yapmanın verdiği rahatlıkla hareket ediyorlardı. Tüm nöbetçilerin yerlerini tespit ederek, aynı anda ve görünmeden davranıyorlardı. Çadırların arasından çıt çıkarmadan bir gölge gibi kayıyor, en ufak bir kıpırtıda, herhangi bir küşüm[184] verecek belirtide karanlıkların içine girerek kayboluyorlardı. Biraz sonra kardeşlerden beşi atların olduğu tarafa giderlerken diğer ikisi de kızların çadırına vardılar. Çevreyi kollayarak çadırın arka tabanının kumaşını kaldırıp içeri girdiler. Herhangi bir şüphe uyandırmaması için girişteki kapı yerine kullanılan kalın bezi hiç zorlamamışlardı. En iyisi arka taraftı.

İçeride yalnızca kızlar vardı ve bu işlerini daha da kolaylaştıracaktı. İkizlerden hangisinin kendi müstakbel yavuklusu olacağını bir bakışta anlamışlardı ikisi de hiç karıştırmadan. Birlikte kızların başlarında çömelmiş bir vaziyetteyken ellerini aynı anda ikizlerin ağızlarına kapayarak, ikisini de uyandırdılar. Ağızları kapalıyken belki de kâbus gördüklerini ya da karabasan çöktüğünü sanan iki genç kız da bağırmaya çalışıyor ama başaramıyorlar, bir yandan da debeleniyorlardı. Delikanlılar parmaklarını dudaklarına götürerek susmalarını işaret ediyorlardı.

[184] Küşüm: Kuşku, şüphe.

En sonunda bunların sabahki gençler olduğunu anlayarak, debelenmekten vazgeçtiler. Belli ki onların da gönlü vardı. Delikanlılar, elerini korkarak ve yavaş yavaş ağızlarından çektiler. Söze küçük kardeş girdi hemen;

– Eğer gönlünüz varsa bizimle gelin yoksa kusurumuza bakmayın ama sesinizi de çıkarmayın, dedi; çabuk çabuk ve telaşla.

Aslında gönüllülük kısmını çok da umursamayan ağabeyi şaşkınlıkla baktı yüzüne ama hiç sesini çıkarmadı yine de. Zaten kızlar gönülsüz olsalar şimdiye kadar çoktan zılgıtı basmış olurlardı. Kızların ikisi de olur anlamında kafalarını salladılar, bu kadar kolaydı işte. Büyük kardeş;

– Biz dışarıda bekliyoruz, çabucak hazırlanın ama en ufak bir ses bile çıkarmayın, dedi.

Sonra ikisi de dışarıya çıkarak beklemeye başladılar, biraz sonra ikizler hazırlanmış olarak yanlarındaydılar. Yavuklularının ellerinden tutarak karanlığın içinde yılan gibi aktılar. Gerçi acemi olan kızlar biraz hızlarını kesiyor ve sessiz olmayı çok iyi beceremiyorlardı ama yine de delikanlılara ayak uyduruyorlardı bir biçimde.

Ağaları[185], atların başında keşik bekleyen iki adamı enselerine sert bir değnekle vurarak bayıltmış; ellerini, ayaklarını ve ağızlarını bağlayarak etkisiz hâle getirmişlerdi. Yılların tecrübesi vardı ne de olsa. Atların üzerlerine binmiş kendilerini bekliyorlardı. İçlerinden bir tanesi, yanlarında kızlarla gelen kardeşlerine;

– Çabuk olun! Atlara binin hemen, dedi fısıldarcasına.

Atlar aralarındaki yabancılardan dolayı tedirgin olmaya başlamışlardı ve huysuzlanıyorlardı. İki kardeş terkilerine[186] sevgililerini de alarak birer ata bindiler. Hayvanlarda eyer olmadığı için kaba etleri biraz ağrıyacaktı ama yapacak birşey yoktu. Şimdiye kadar herşey yolunda gitmişti, ama işin zor kısmı daha yeni başlıyordu. Kardeşlerden birisi çitleri açıp atları, eliyle yağrınlarına[187] vurarak harekete geçirip dışarıya çıkarmaya başladı. Herbiriyle gürültü olmasın diye tek tek uğraşıyordu, hepsi bittikten sonra kendiside atlanacaktı. Bütün atlar dışarıya çıktıktan sonra, arkalarından onlarda çıktılar. Sonra hayvanları sürmeye başladılar. Yavaş ilerliyorlardı ki, olabildiğince kimseye farkettirmeden uzaklaşabilsinler. Ama bir müddet gittikten sonra bir bağırtı duyuldu. Bu, obada bir çeşit kolluk görevi yaparak devriye atan bir nöbetçinin sesiydi. Arkalarından gitgide yükselen sesler arasında bile hâlâ onu duyabiliyorlardı;

– Yılkıyı[188] kaçırıyorlar, diye bağırıyordu.

---

[185] Ağa: Ağabey anlamında.
[186] Terki: Eyerin arka tarafı.
[187] Yağrın: Kürek kemiği, omuz arkası.
[188] Yılkı: At sürüsü.

Kardeşler çoktan hayvanları dörtnala kaldırarak sürmeye başlamışlardı, gecenin karanlığını at kişnemeleri yarıyordu. Peşlerine düşemesinler diye geride hayvan bırakmamışlardı. Ama yörüklerin bazıları hayvanların bir kısmını tedbir için bölüp başka bir yere götürürlerdi. Bu olasılığı kendileri de biliyor ve öyle olmamasını umuyorlardı. Ama yanılıyorlardı.

Biraz sonra peşlerine düşmüş olan 20 kadar atlı kendilerini kovalıyordu. Önlerindeki sürüyü de dağıtmadan sürmeye çalışarak ağaçlık bir alanın yanından, sonra küçük bir dereden geçtiler. Arkalarındaki sesler çok hızlı olmasa da yaklaşıyor, yavaş yavaş ara kapanıyordu. Bu arada sürünün yanlarından kaçarak gecenin karanlığında kaybolan birkaç hayvan oldu ama onları önemsemiyorlardı artık. Önemli olan ilk önce peşlerindeki adamların ellerinden sağ salim kurtulabilmek, ancak bundan sonra mümkünse olabildiği kadar fazla atı hırsızlayabilmekti[189].

Tepelerin arasından yukarıya doğru çıkan bir yol gördüler ve arkalarındakileri sapıtabilmek[190] için o yana yöneldiler fakat kendilerini takip eden biniciler tahmin ettiklerinden daha fazla yaklaşmışlar ve girdikleri yolu da görmüşlerdi. Karanlıkta tozu dumana katarak gidiyorlardı. Yol gittikçe dikleşiyor, keskin dolamalar[191] hızlarını kesiyor, tepeler dağlık bir alana dönüşüyordu. Onlar da çıktıkça çıkıyorlardı. Uzaktan, obada gecenin karanlığını aydınlatmak için yakılmış olan ateşler görünüyordu. Yol bittikten sonra taşlık sayılabilecek bir alana girdiklerinde hızları iyice kesilmişti artık ve biraz daha ilerledikten sonra yörede kutlu sayılan ulu bir dağın üzerindeki yüksek bir düzlükte durdular. Yol bitmişti, sarp bir uçurum önlerinde duruyordu. Kaçacak bir yerleri kalmamıştı artık. Serin bir rüzgâr esiyordu.

Çok geçmeden kendilerini takip eden atlılarla bu dağ başında karşı karşıyaydılar. Kılıçlar çekildi ama oba atlılarının başı, iki hırsızın arkasında duran bey kızlarını görünce şaşırdı. Elbette ki bilmiyordu bu haydutlarla kaçtıklarını ve hiç de zorla olmuşa benzemiyordu, yine de onların salimen obaya dönmeleri gerekti. O yüzden de;

– Kızları bırakın, diye bağırdı.

Adam haklıydı, bir vuruşmanın ortasında kalmamaları gerekiyordu. Hem onlar arkalarındayken rahat da dövüşemezlerdi. Kadınları, kızları koz olarak kullanmak da yakışmazdı zaten kendilerine, her ne kadar hırsız olsalar da. Kızları ikna ederek orada bekleşen sürüdeki atlardan ikisine bindirdiler. Kızlar kenara çekildikten sonra artık gece kana bulanacaktı. Kaçınılmaz birşeydi bu.

Ama o anda olanlar oldu.

Atlar huysuzlanmaya, tedirginlikle kımıldanmaya ve kişnemeye başladılar. Önce gökyüzünde bir parlaklık gördüler, sonra bir uğultu duyuldu. Giderek artıyordu ışık da, ses de.

[189] Hırsızlamak: Halk ağzında çalmak.
[190] Sapıtmak: Kurtulmak. Farklı bir tarafa yönlendirerek kaçmak.
[191] Dolama: Dönerek çıkan yol.

Hepsi de şaşakalmış bakınıyorlardı. Gökten üzerlerine birşey yaklaşıyor, giderek büyüyordu. Daha doğrusu yaklaştıkça büyüyormuş gibi gözüküyor ve alev alev yanıyordu; kıpkırmızıydı. Ortalık gün gibi ağarıp aydınlandı. Bir alev topuna benziyordu. O derece yaklaşmıştı ki, ışığı artık gözlerini alıyor, bakamıyorlar, elleriyle kollarıyla gözlerini kapatıyorlardı. Atlar sağa sola kaçmaya çalışıyorlardı ürküntü içinde. Uğultu kulakları sağır edecek seviyeye ulaşmıştı artık. Ardından bir çarpma sesi duydular yakınlarında, altlarındaki toprak çırpılan bir halı gibi sarsılıp dalgalanırken, herbiri o uçurumun kıyısından boşluğa doğru savruldular.

Söylenenlere göre, göğe savrulan bu insanların ve atların hiçbirisi bir daha yere düşmedi. Genç kızlar, bazı halkların gözlerinin gücünü sınamak için baktıkları bir ikizyıldıza[192] dönüştüler ve yedi kardeş de Yediger[193] burcunu oluşturdu. Kaçırılan yılkıysa Çolpan'a[194] sığınarak onun sürüsünü meydana getirdi. Yedi kardeşi kovalayan atlılar da yıldızlara dönüşüverip her yana dağılarak onları aramaya başladılar ve sonsuza dek orada kaldılar. İşte bu yüzden yedi aygırlı haydut alplar, hırsızların ve yağmacıların koruyucudurlar ve hırsızlığa ve uğruluğa[195] çıkanlar da onlarla yönlerini bulurlar.

II. BÖLÜM

ELMA

RİVAYET

Anlatılanlar ağızdan ağıza aktarıldı, dilden dile dolaştı. Söylenenler bazen eksildi, unutuldu. Bazen de üzerine eklemeler yapıldı. Boşluklar kimileri tarafından düş gücüyle dolduruldu, kimileri de aklını kullanıp yorumladı. Bazıları anlatılan başka şeyleri uladı, bazıları da gereksiz gördüğü yerleri çıkarıp attı. Birisi yorulduğu için kısalttı, ötekisi süslemek için birşeyler kattı. Diğeri de elinden geldiğince duyduğu gibi anlattı. Yalan diyenler de oldu, içindeki gerçeği arayanlar da. Düş gerçeğe karıştı. Zaman geçti, gerçek düşe dönüştü. Hepsi bir yalan oldu. Kim dedi, kim söyledi unutuldu.

Anlatanın ne önemi var, anlatılana bakmak gerek. Bazen de anlatılanı bir kenara koyup, anlatana kulak vermeli. Kimi anlatır, kimi dinletir. Öylesi vardır işittiğini dile getirir, dinlemekle bıkılmaz. Bazısı da vardır ki, kendi yüreğinin sesidir. Dedikleri sözden ötedir.

Kim kime söyledi, hangisi hangisinden duydu. Biri birine anlattı, öteki diğerine. Kimden duyduğun değil ne duyduğun önemlidir. İşittiğin değil, anlattığın senindir.

---

[192] İkizyıldız: Birbirinin etrafında dönen iki yıldız. Çoğunlukla tek bir yıldız gibi görünür.
[193] Yediger: Büyük Ayı takımyıldızı.
[194] Çolpan: Venüs gezegeni.
[195] Uğru: Soygun. Haramilik, yolkesicilik.

A. Tas

Geniş bir salonun ortasında yarı çıplak rakkaseler dans ederken, kasnaklara gerilmiş derilerden yayılarak her yanı dolduran sesler ve birbirine çarpan metal şıngırtıları ortama şehvet yayıyor; tefler ve ziller çalınıyordu. Süratle ve dönerek oynayan kadınlar herkesin yüreklerini ayağa kaldırıyordu. Kıvrımlı, genç bedenleri salınarak, kıvranarak, başlarını geriye atarak ve ritimle tüm uzuvlarıyla birlikte deviniyor, ortamdaki iç yakıcı, kösnül[196] gerilimi doruğa ulaştırıyorlardı. Kalçaları sağa sola giderken göbekleri daireler çiziyor, göğüsleri ise ileri geri oynuyordu. Bütün bu, insanın kanını kaynatan hareketler birbirleriyle müthiş bir uyumla iç içe geçerek sergileniyordu. İzleyenlerinse akılları başlarından çıkıp bambaşka yerlere gidiyorlardı. Tüm salon tutuşmuş yanıyordu sanki. Masalara yerleştirilmiş olan beyaz, kırmızı, pembe ve ala renkli zambakların geriye doğru kıvrılan ince yapraklarının ortasından yayılan kokular, oynayan rakkaselerin ter kokularına ve masalardaki içkilerin kokularına karışarak her yana dağılıyordu.

Bor[197] ve arak[198] su gibi akıyor, esriyen[199] adamlar oturdukları masanın başından, yeşil kürklü dağlardan inmişe benzeyen bu ahuları seyrederken kendilerinden geçiyorlardı. Oturanların herbiri önemli birer boy'un han'ıydı. Sık sık böyle toplanıyorlar ve büyük şamdanların aydınlattığı salonlarda, onları aratmayacak büyüklükteki çadırlarda, otağlarda[200] sefahat âlemlerine dalıyorlardı. Günlerini gün ediyor, zevk içinde yüzüyorlardı. Başlarında bulunan Salar Han'a bağlılıklarını bildirip onun uyruğu olmuşlardı geride kalan yıllar içerisinde. Öyle yapmasalardı zaten başlarına gelecekleri düşünmek bile istemezlerdi. İki gün içinde yurtları başlarına yıkılır, ala çadırları, gök otağları üzerlerine göçerdi. Salar Han güçlüydü, kafa tutmak yarar sağlamazdı; en iyisi ona katılmak, onunla birlik olmak, eğlenip, coşkun geceler içinde boğulmaktı.

Rakkaselerin ayaklarının altına serilmiş gül yaprakları etrafa dağılıyor, kırmızı bir halı gibi her yanı kaplıyordu.

Gece biraz daha ilerledikten sonra bu han'ların hepsi ortada rakseden bu sülün gibi kadınları ya da düşmanlarının ülkelerinden ele geçirdikleri kolları kınalı erden[201] kızları, halayıkları[202], karavaşları[203] alıp odalarına çekileceklerdi. En az ayda bir toplanıp bu toprakların o güne kadar görmediği eğlenceler tertipliyorlardı; açgözlülükleri doymak bilmiyor, bileylenmiş nefisleri bir türlü körelmiyordu. Bu eğlenceler ne zamana dek sürecekti kim bilir? Orada bulunan herkes sonsuza kadar devam edeceğini sanıyordu belki de. Ancak bazen beklenmedik şeyler olur hayatta, basit ama etkileyici olaylar. Ne zaman nerede karşınıza nasıl çıkacağını

[196] Kösnül: Şehvetli.
[197] Bor: Şarap.
[198] Arak: Rakı.
[199] Esrimek: Sarhoş olmak.
[200] Otağ: Büyük çadır.
[201] Erden: El değmemiş, bakire.
[202] Halayık: Cariye. Kadın köle.
[203] Karavaş: Odalık, cariye.

bilemezsiniz, tüm gidişatı bir anda tersine çeviriverir. O gece de öyle olacaktı, olayların akışı beklenmeyen bir biçimde değişecekti.

Sırtında kalın yün kumaştan eskimiş bir atkı sarılı, yaşlı, ak saçlı bir kadın kapıdaki nöbetçilerden birisine yaklaştı. Beli hafifçe bükülmüş, gözleri çukurlarının içine kaçmıştı ve altları kırış kırış olup kararmıştı. Diğerine göre daha uzun boylu olan nöbetçiye bakarak;

– İzin verin de bir tas çorba içeyim aşlıkta[204], dedi. "And olsun oğlum, iki gündür ağzıma sıcak birşey değmedi, boğazımdan da sokum[205] geçmedi."

Sonra yüzü gibi kırışmış olan ellerinde tuttuğu eski çatlak tahta bir tası göstererek;

– Yahut da şu tasıma biriniz yiyecek bir aş doldurun da verin, içeriye sokmasanız bile, dedi. Giysisinin kısa gelen kollarından incecik bilekleri görünüyordu.

Söyledikleri gerçekten de doğruydu; iki gündür yalnızca su girmişti midesine, yiyecek bir lokma ekmeği bile bulamamıştı. Şehirdeki tek gözlü evinden buraya yürüyerek gelmişti. Açlıktan dolayı soğukta iki belki üç misli daha fazla üşüyordu. Her yer apaktı, uğul uğul bir rüzgâr esip karları kaldırarak tipiye dönüyor, havada kar çevrintileri oluşuyordu. Kapıdaki nöbetçi askerler birbirlerine baktılar. Yaşlı, aciz bir kadındı. Bu kadar acıkmasa, bu kadar muhtaç olmasa buralara kadar gelir miydi? Tüm şehir, tüm yöre bunlardan kaynıyordu, tüm hanlıklar böylesi insanlarla doluydu. Askerlerden birisi;

– Bırakalım geçsin. İçeridekiler har vurup harman savururken, millet dışarıda acından geberiyor; anası ağlıyor, dedi sessizce.

– Tamam, geç ana, dedi diğeri de.

Ardından içeriye doğru dönerek eliyle bir yeri gösterip;

– Şu tarafa doğru gideceksin, oradan da aşağıya in. Sonra birine sor aşlığı gösterir sana. Ama sakın dediğimden dışarı çıkma, sağa sola saparsan başımıza iş açarsın. Ondan sonra ayıkla pirincin taşını, canımıza okurlar sanki çok mühim birşeymiş gibi. Kimselere görünmeden istediğini ye çık. Olur ya, yine de birine falan rastlarsan da; "temizlikçiyim," dersin.

– İşin gücün rast gelsin, tuttuğun altın olsun, diyerek içeriye girdi yaşlı kadın.

Arkalarından ettiği duaların, alkımaların[206] sesi duyuluyordu yavaş yavaş, titrekçe yürüyen kadının. Denileni yapıp mutfağı buldu, oradaki bir hizmetçi kıza durumu anlattı.

[204] Aşlık: Mutfak.
[205] Sokum: Lokma anlamında.
[206] Alkımak: Hayır dua etmek, övmek.

Birazdan önüne çorbası da, daha başka istemediği çeşit çeşit yemekler de konmuştu. Giderken de bir bohçanın içine istediği kadar yiyecek vereceklerini söylemişlerdi mutfaktaki aşçılar ve hizmetçiler. Kör istemişti bir göz, Allah vermişti iki göz. Karnını doyurdu güzelce.

Sonra kendisi için hazırlanan bohçayı ve kırık tahta tasını eline alıp, kalkarak ağır aksak adımlarla yine dışarıya çıktı. Ama bu kez dümdüz gideceği yerde sağa saptı yanlışlıkla. Yaşlılığın da etkisiyle yolunu temelli kaybedip, birkaç yanlış yere daha döndü ve alınyazısı bu yaşında da kendisini yönlendirerek bir seçim yapmak mecburiyetiyle baş başa bıraktı onu. Karşısında cümbüş hâlinde akıp giden salondaki hayatı, ağır kalçalarını sallayarak o hayattan daha hızlı oynayan rakkaseleri gördü. Damarlarındaki kan çekildi, beynine yürüdü. Dışarıda ölmeye yüz tutmuş fukaralar İmir'in iti gibi titrerken[207(*)] soğuktan, onlar burada âlem yapıyorlardı. Oysa sanıyorlardı ki, kendilerini, zavallı halkı düşünen yöneticileri var ama onlar buralarda neler ediyorlardı. Gerçi bilenler zaten biliyorlardı olup biteni, dönen dolapları ama onun gibi garibanlar ihtimal vermezlerdi böyle birşeye. Tercihini yapacaktı; ya çıkıp gidecekti buradan, "elimden ne gelir" diyerek. Ya da tepkisini koyacaktı. Belki bu yaşından sonra zindanlara atılacaktı ya da kellesinden olacaktı ama alımını almıştı bu Dünya'dan, göreceğini görmüştü; yitireceği birşey de yoktu. Bu yaşından sonra başkaldıracaktı. Bunca sene kimseye sesini çıkarmamıştı ne çocukluğunda anasına atasına, ne gençliğinde kocasına, ne kaynanasına kaynatasına. Ama şimdi yapacaktı. Kararını verdi.

Salona daldı, yürümeye başladı. Titreyen başı dimdikti, kendisine aval aval bakarak dans etmeye devam eden rakkaselerin yanından geçti. Müzik devam ediyordu. Az sonra masadakiler de farkettiler kadını, kendilerine doğru yaklaşan bu ak saçlı ihtiyarı izliyorlardı. Kadın masanın ortasında oturan ve hepsinin başı olduğunu tahmin ettiği han'a doğru yürüdü, göz göze geldiler. Birbirlerinin gözbebeklerinin derinliklerine bakarak oradan ruhlarını görüyorlardı sanki. Masaya vardıktan sonra öne doğru uzanarak elindeki çatlak tahta tası adamın önüne sertçe bıraktı. Sonra da tek kelime etmeden arkasını dönüp yavaşça yürüyerek orayı terk etti. Kadını yakalamak üzere harekete geçmeye hazırlanan askerleri eliyle işaret ederek durdurdu Salar Han. Tahta çanağa bakıyordu. İşaret ederek müziği susturduğunda rakkaseler de oynamayı kestiler. Hayatının ilk isyanını gerçekleştiren bir kadından hayatının ilk ibretini alıyordu. İçerideki ışıltılı devinim birden sona erdi ama artık onun zihninde birşeyler kımıldanıp harekete geçmeye başlıyordu. Sımsıcak kaynayan ortam buz kesmişti. Salar Han da ateş basan vücudundan buz gibi terler akıtıyordu.

Ayağa kalktı; çalgıcılarla, dansözlere işaret ederek dışarı çıkmalarını istedi. Müzisyenler çabuk çabuk ellerindeki, kucaklarındaki müzik aletlerini toplayıp kollarının altına koyarak, sırtlarına asarak ayağa kalkar, rakkaseler kapıya doğru yürürken birden aklına birşey gelmişçesine;

– Durun! diye bağırdı Han. Hepsi kendine doğru döndükten sonra;

[207](*) İmir'in (veya Emir'in) iti gibi titremek: Fukaralıktan ve çaresizlikten soğukta kalıp üşümek.

– Herkes buraya gelsin ve olanlara tanık olsun, dedi. “Burada kim varsa gelsin.”

İnsanlar masanın başına toplanıyorlardı.

– Herkes toplansın, gelmeyen kimse kalmasın. Bu konakta kim varsa çağırın gelsin, dedi. “Ayrım yapılmadan tüm herkes gelecek.”

Yarım saat içinde kim var kim yok salonu doldurmuştu, herkes merakla ve sabırsızlıkla ne olacağını, han’ın ne yapacağını bekliyordu. Salar Han ayaktaydı ve diğerleri de ona olan saygıları gereği iki yanında ayakta duruyorlardı. Nihayet Han;

– Tüm malımı mülkümü, bunca yıldır yığdığım servetimi yarın halkım yağma edecek, herkese duyurula, dedi.

Eski bir geleneği uyguluyor, yeniden yaşama geçiriyordu. Han’lar, beyler neleri var neleri yok şölenlerde, toylarda[208] yağma ettirirlerdi eski çağlarda. Bu uygulama onları yoksul bırakmaz, aksine daha etkili bir konuma yükseltirdi. Daha sonraki devirlerde ise tüm varlığını dağıtmak yerine; dağ gibi et, tepe gibi ekmek yığdırırlar, göl gibi kımız[209] döktürürlerdi. İnsanlar da bu 90 atla 900 sığırın ve 9000 koyunun eti ile 90 havuz kımızı yağma eder, eğlenir yer içerlerdi.

Kısa bir suskunluktan sonra;

– Bir daha söylüyorum, duymayan kalmasın! Yarın çığırtkanlar çıkartılsın, davullar vurulsun herkese haber salınsın; tüm varlığımı yarın halkım yağma edecek, dedi. “Devletin malları dışındaki herşeyim talan edilecek.”

Kimseden çıt çıkmıyordu. Herkes şaşkınlık içindeydi. Kulaklarına inanamıyorlar, duyduklarının gerçek olup olmadığını sorguluyorlardı. Acaba han çok mu sarhoş olmuştu, delirmiş miydi, ne dediğini bilmiyor muydu, büyülenmiş miydi o yaşlı kadın tarafından? Ama ne olursa olsun ertesi gün kalktığında bunca insanın karşısında verdiği sözü tutmamazlık edemezdi. Öyle olursa tüm itibarını yitirir, kimsenin yüzüne, hele de diğer hanlarınkine bakacak hâli kalmazdı. İnsan içine çıkamazdı o takdirde. Üstelik gayet de normal görünüyordu şu anda, çıldırmış ya da esrimiş gibi bir hâli yoktu. Ama daha bitmemişti, yanında güç sırasına göre kendisine en yakından uzağa doğru dizilmiş han’lara, beylere dönerek gözlerinin içine baktı. İlk önce Oğur Han’a çevrilmişti bakışları doğal olarak, içlerinde en saygın ve güçlü olanı oydu. Daima sinirli bir görünüm sergileyen ama bu görünüşün aksine çok soğukkanlı bir insan olan Oğur Han da kendisinden istenileni anlayarak;

– Ben de tüm malımı yağmalattırıyorum, dedi kısa ve öz olarak. Söz onun ağzından bir kere çıkardı. Bir daha da geriye dönmezdi.

---

[208] Toy: Şenlik.
[209] Kımız: At sütünden yapılan ekşimsi, alkollü bir içki.

Arkasından diğer yanındaki Mergen Han'a çevirdi yüzünü, kısa boylu neşeli birisi olan bu han da aynı şeyi yapmakta tereddüt etmedi. Gerçi o eline fırsat geçse söz falan dinlemez geri dönerdi ama gücün karşısında boyun eğmek gerektiğine inanırdı. Sonra diğerleri de sırayla aynı taahhütte bulundular. Kimileri bağlılıklarının sınandığı bu olayın gerçekliğinden kuşkulanıyor, çoğu da tamamen korkudan itiraz etmeden uyuyordu diğerlerine.

Sıra, çok da belli olmayan hafif kemerli sivri bir burnu, kalın, kara kaşları olan bir han'a geldi. Ayuk Han'dı bu. Ses soluk duyulmuyordu. Herkes bekliyor, onun yüzüne bakıyordu ama taştan ses çıkıyor ondan çıkmıyordu. Salar Han biraz bekledikten sonra gözünü bir sonraki kişiye çevirdi. Ondan sonrakiler de aynı sözlerin benzerlerini yinelediler, hepsi de mallarını mülklerini yağma ettireceklerdi. En sonunda Salar Han, yeniden Ayuk Han'a dönerek;

– Sen ne dersin Ayuk Han? Sesin soluğun çıkmaz, yoksa benim sözümü çiğner misin? dedi.

Ayuk Han susmuş, yanıt vermiyordu, ağzını bıçak açmıyordu. Başını hiç kaldırmadan gözlerini masanın üzerindeki bir yere sabitlemiş öylece bakıyordu. Salar Han sesini yükseltti bu kez, bir kaplan gibi kükrüyordu sanki.

– Konuş, ne diyeceksen onu de, diye bağırdı.

Ayuk Han başını kaldırıp, Salar Han'ın gözlerinin içine bakarak;

– Çiğnerim, dedi. "Senin sözünü de çiğnerim, mezardan atam çıksa onun sözünü de çiğnerim. Ben malımı kimseye vermem. Böyle birşey istemeye hakkın da yok, bunun törede yeri de yok. Siz hepiniz ne dediğinizi bile bilmiyorsunuz, kafayı bozmuşsunuz."

Gözleri akşamdan beri içtiği içkinin ve tüm bu olan bitenin etkisiyle kan çanağına dönmüştü. Ağzından, yoğunlaşmış alkolün kokusunun da karıştığı zehir gibi bir hava püskürüyordu dışarıya konuştuklarıyla birlikte. Bütün bu olup bitenlere inanamıyor, inanmak istemiyordu. Oradan yaşlı bir moruk çıkagelmiş ve herşeyi berbat edip arkasına bile bakmadan çıkıp gitmişti.

– Verir misin, vermez misin görürüz, diye karşıladı bu sözleri Salar Han. "Törede yeri yokmuş öyle mi? Peki bütün bu yaptıklarımız uygun mu töreye?" diyerek eliyle salonu gösterdi. Sonra aynı hiddetle devam etti; "Tüm malına mülküne el koyuyorum, halka dağıtıyorum. Hanlığını da alıyorum elinden, seni de bu ülkeden sürüyorum."

O esnada üzerine bastığı yumuşak karları gıcırdata gıcırdata ilerleyen yaşlı kadın evine gidiyordu, yaptığı davranışın nelere yol açtığını bilmeden. Dayak yemediğine, dövülerek, sövülerek kovulup dışarıya atılmadığına ya da zindana tıkılmadığına şükrederek yürüyordu.

Ancak yarın çığırtkanlardan, han'ın tüm malını yağmalatacağını duyduğunda anlayacaktı yaptığı şeyin etkilerini.

B. Yumurta

O sabah Kozan Aka ve karısı erkenden kalkmış, yola koyulmuşlardı. Karısı Harva, eşeğe binmiş kendisi ise öne geçmiş köyün yakınındaki tarlaya çalışmaya gidiyorlardı. Yıllardır bahar gelince böyle düşerlerdi yollara. Gündüz çalışırlar, öğle sıcağı bastırınca Kozan Aka'nın orada inşa ettiği alaçığın[210] gölgesinde dinlenirler, yemeklerini yerlerdi. Akşam eğer mevsimi gelmişse önce topladıkları ürünlerini eşeğe yükler sonra da düşerlerdi yola, tekrar evlerine dönmek üzere. Köyle tarlanın arası çok uzak değildi zaten.

Şu an evde birbirlerinden başka kimseleri yoktu. İki kızları gelin olmuş, biri köyün içinde kalmış diğeri başka bir köye gitmişti.

İşte, her zamanki gibi böyle tarlaya çalışmaya gidip, akşamı edip geri evlerine döneceklerdi o gün de. Aslında onlar için yine sıradan bir gün olarak devam edecekti.

Hayatın dokusu örülür iç içe geçer, ayrılır yeniden birleşir, sonsuz seçenek arasından o veya bu seçeneğin niye gerçekleştiğini anlayamazsınız. Anlamaya çalışırsanız işin içinden çıkamazsanız, çünkü örgünün ipliğinin nerede başlayıp nerede düğümlendiğini, hangi düğümün diğerine hangi yoldan ulaştığını çözmek insan idrakinin sınırları dışına taşar. Aslında tüm düğümler birbiriyle bir biçimde bağlantılıdır, neyin hangi sonucu doğuracağını asla bilemezsiniz.

İleriden, bozkır yönünden uzunca boylu, saçları kulak hizasına kadar inen, 45-50 yaşlarında bir adam göründü. Yüzünde tuhaf bir ifade vardı, bakanın garip bir endişe duymasına sebebiyet veriyordu bu çehre. Biraz uzunca ve çok da belli olmayan kemerli hafif sivri bir burnu; kalın, kara kaşları vardı ve gözleri yüzüne göre küçük sayılırdı. Zayıf denebilecek bir vücut yapısına sahip adam uzun, siyah, deri çizmeler giyinmişti ve giyiminden kuşamından varlıklı birisine benziyordu. Belindeki ipek kuşağın içine sokulmuş hançerin görünebilen üst kısmından elmas kakmalı olduğu anlaşılıyordu. Gözlerinde anlam verilemeyen bir nefret okunuyordu sanki, öyle ki bu öfke içine sığmıyor, o küçük gözlerinden dışarıya taşıyor gibiydi. Dudaklarını sımsıkı birbirine bastırarak yumuyordu.

Birbirlerine doğru yaklaştılar. Yolcu, Kozan Aka'nın yanına gelip selam verdikten sonra konuşmaya başladılar. Yabancı adam;

– Bu yolak[211] nereye çıkar dayı? diye sordu.

---

[210] Alaçık: Kameriye tarzı yarı açık, üstü örtülü kulübe. (Ala-açık kökünden.)
[211] Yolak: Patika. Toprak yol.

Konuştuğu ağız buralardakinden biraz farklıydı, belli ki başka bir yöreden veya başka bir ülkeden geliyordu.

– İleride Savran köyü var, onun yakınından geçer. Sonra da Balçak Irmağı'nın kıyısına iner. Oradan da su boyunca ilerler, diye yanıtladı Kozan Aka.

– Sağolasın dayı, işin rastgelsin.

Bu kısa konuşmadan sonra tuhaf yolcu ardına bile bakmadan yoluna yürüyüp gidecekken, Yaşlı Kozan, aslında adama içi hiç de ısınmadığı hâlde eliyle biraz ötedeki, dalları yerlere kadar değen birkaç söğüt ağacını göstererek;

– Bizim tarla aha şuracıkta, yüz adım ya var ya yok. Açlığın, susuzluğun varsa yahut yorgunsan konuğumuz ol.

Bunları söylerken aslında içinden de; "İnşallah kabul etmez," diyordu ama yolcuya teklif etmeden de olmazdı. Üstelik adam yorgun görünüyordu ve kendi içi ısınmadı diye ille de yoldan çıkmışın, azıtmışın teki olacak değildi ya. Yine de bir yandan da anlam veremediği bir rahatsızlık duyuyordu bu yolcuyla ilgili.

Adam biraz duraksadıktan sonra;

– Olur dayı, bir soğuk suyunuzu veya ayranınızı içerim, dedi.

Gerçekten de, Kozan Aka'nın da tahmin ettiği üzere, çok yorgundu ve en azından oturma teklifi bile kulağına bir bebeğe söylenen güzel bir ninni gibi geliyordu. Biraz dinlenip kalkar, yoluna devam ederdi, geç kalacağı bir yer yoktu ne de olsa.

Biraz sonra tarladaki alaçığın altında oturmuşlar, Harva Nene de soğuk suyla şerbet hazırlıyordu. Söğütlerin kırbaç gibi dalları, rüzgârda salınıyor, ileride bir geleni[212] topraktan kafasını çıkarmış bakıyordu. Az ötesinde gezinen evsiz bir köpeği fark eden hayvan hızla fırlayıp ilerdeki başka bir deliğe girdi.

Yolcunun gözüne alaçığın güneye bakan tarafında, kurumuş ağaç dallarının arasına güneşi kessin diye sıkıştırıldığı belli olan yumurta kabuğu parçasına benzer birşey ilişti. Sadece bir parçaydı ve tıpkı ekmek sacı gibi eğimliydi, neredeyse o boylarda da vardı. Kafasında tasarladığına göre eğer bu bir yumurtaysa, deve kuşununki bile öyle bir yumurtanın yanında karpuza nazaran portakal gibi kalırdı. Beyaz renkli, üzeri gözenekli, kirecimsi sert bir tabakaydı bu gördüğü. Yumurta kabuğuydu işte, başka ne olabilirdi? Merakını yenemeyip eliyle işaret ederek;

[212] Geleni (Geleği): Tarla faresi veya benzeri bir hayvan.

– Merakımı hoş görürsen, bu nedir dayı? dedi.

Konuk gayet saygılı, terbiyeli konuşuyordu. Bu yolcudan niye huzursuzluk duyduğuna bir anlam veremiyordu yaşlı adam. Kafası sürekli bir yerlere dalıp gidiyormuş gibiydi yolcunun ama o gördüğü kabuk ilgisini çekmişti.

– Yumurta kabuğu, dedi hafifçe gülümseyerek Kozan Aka.

– Ben de benzettim ama birşeyi anlayamadım, böyle bir parça ancak yerden şu yükseklikte bir yumurtadan kırılıp kopmuş olabilir, diyerek oturduğu sedirin üzerindeyken neredeyse kafa hizasına gelen bir yüksekliği gösterdi eliyle.

– Doğru, dedi Kozan Aka; “Herhalde o kadar vardı.”

– İyi de o kadar yumurta… Ne yumurtasıydı ki? Filler yumurtluyor olsa fil yumurtasıdır, derdim.

Kozan Aka gülümseyerek biraz durakladıktan sonra, yüzüne ciddi bir ifade takınıp;

– Ejder yumurtası, dedi.

Adam hayret içinde kalarak;

– Ejder mi? diye sordu.

– Kime söylesem, bana kafayı oynatmışım ya da yalancıymışım muamelesi yapıyor, dedi yaşlı adam, son derece ciddi ve biraz da kızgın bir ses tonuyla.

Aslında konuk da kendisiyle dalga geçildiğini düşünmüştü. Matrak birisine benzeyen ve alaçağında oturdukları bu tarlanın sahibi kendisine bir şaka yapıyormuş gibisine gelmişti fakat adamdaki bu ciddiyeti görünce belki de ayıp olmasın diye düşünerek;

– Niye yalan söyleyesin, koskoca yaşlı başlı adamsın. Aklın da yerli yerinde gördüğüm kadarıyla, diye yanıtladı.

Bunun üzerine, ciddiye alındığı için gururu okşanan Kozan;

– Anlatayım mı, dinler misin? dedi.

– Anlat dayı, dinlerim. Merak ettim şu ejderin öyküsünü.

C. Dağ

Yaşlı adamın söyledikleridir.

Büyük kıtlıktan hemen önceydi, ikinci kızım yeni doğmuştu. Kıtlık bastırınca permeperişan olduk hepimiz, o zamanlar yiyecek bir lokma ekmek bulan artık daha birşey istemiyor, istemeye hakkı olmadığını düşünüyordu. Çocuklar açlıktan bas bas bağırıyorlardı evde. Kadıncağız çocuğu emzirecek ama afedersin sütü yok. Çünkü kendi de aç. İnsanlar çarıklarını pişirip yiyorlardı. Sanki bütün cihan aç. Açlıkla terbiye olmak büyük sınamalardan biridir. Ötekiler de zaten; yalnızlıkla, sayrılıkla[213], korkuyla terbiyle olmaktır. Öyle bana mısın diyen her babayiğit kalkamaz bunların altından.

Benim asıl mesleğim marangozluktur. Bakma buralarda tarlada tumpta çalıştığımıza, övünmek gibi olmasın fena da değildir işçiliğim hani. Dedim ya, kıtlıktan önceydi. Bir gün bir adam geldi ben arkadaki işliğimde çalışıyorum, kusuruma bakma, methimi duymuş. Benden bir tahta yontu[214] istedi. Maymun biçiminde olacak dedi, kuyruğuyla birlikte tek ağaçtan olacak dedi, gerçek bir maymunun boyunda olacak, dedi. Dedi de dedi… Ben öyle bakıyorum adama;

–Yapabilir misin? diye sordu.

– Yaparım, dedim.

Ama biraz zaman alacağını da söyledim. On tane altın bıraktı. Meğer komşu ülkelerden birinin hakanı sarayına türlü çeşitli hayvan bedizleri[215] toplarmış. Bu gelen de onun adamıymış. Yanımdan ayrılmadan önce söyledi.

– Ne gerekiyorsa yap, bitirince 20 tane daha veririm, dedi.

Olur dedik bizde. O kadar altını ben bir daha nerede kazanırım. Yiyecek içecek aldım, eve bıraktım yeterince erzakı. Çıktım yola. Ormanda da güzel ağaçlar, meşeler var ama iyi pırnal meşesi Kanak Dağları'nın eteklerinde vardır. Bir katırım vardı o vakitler; yiyeceğimi, aletlerimi yükledim hayvana. Adam o kadar altın sayacak, kazanacağımız lokmayı hak edelim istedik. İyi bir ağaç bulayım, ortaya güzel birşey çıksın, dedim. Bizim hanım;

– Delirdin mi sen, nereye gidiyorsun, bir ağaç için Kanak Dağları'na gidilir mi? dediyse de dinlemedim.

Delilik çağı işte... Düştüm yollara, vardım Kanak Dağları'nın yamaçlarına. Dağların arasından dereler akıyor, aşağıdaki kapuzda[216] birleşip bir ırmağa dönüşüyor. Çam ağaçları mis

[213] Sayrılık: Hastalık.
[214] Yontu: Heykel.
[215] Bediz: Heykel. Suret.
[216] Kapuz: Vadi.

gibi kokuyor. Ağaçları inceliyorum, hangisi işe yarar diye bakıyorum. En iyisini bulayım istiyordum. O ara nasıl oldu, nereden gördüysem ileride bir geyik gözüme çalındı. Ama ne geyik... Boynuzları çatal çatal; bir adam kollarını iki yana açsa, o kadar rahat var. Aha şu tesbihden daha koyu bir rengi olan tüyleri parlıyordu, aklım başımdan gitti sanki. Düştüm peşine yukarılara doğru çıkıyorum, o çıkıyor ben de onun peşi sıra. Bazen kaybettim sanıyorum sonra yeniden görüyorum. Dönüyor bana, gözlerimin içine bakıyor. Ağacı falan unuttum, elimde yay geyik kovalıyorum. Atsam belki de vuramam, avcı değilim ki ben. Yayı, oku, kılıcı yanıma belki gerekir de kendimi korumak için kullanmak zorunda kalırsam diye almışım zaten. Yoksa ben ne anlarım ok atmaktan. Ama hayvan öyle güzel ki, çekiyor seni peşine. Bayağı bir çıkmışım dağa farkında olmadan, çıktığım yer de Kanak Dağları ha! Giden gelmez derler, insanın içini bir karaltı kaplar oralarda. Sonra aklım başıma geldi. Baktım bu işin önü sonu yok, vazgeçtim geyikten. Kovala kovala nereye kadar?

Bıraktık geyiğin peşini bırakmaya ama bir de baktık ki çoktan kaybolmuşuz. Dolanıp duruyorum, sanki dağın içine girmişim. Kayaların, koyakların arasında yol arıyorum, bulamıyorum. Geceyi orada geçirmek zorunda kaldım. Hayatımda bir o gün korktuğumu bilirim lâyıkıyla. Hele bir de gece uyandım ki. O daha beter… Düşün ıssız bir dağın başındasın, yerini yurdunu bilen yok, başına birşey gelse. Dalmışım sonra yeniden, sabah erkenden de uyanmışım. "Aşağılara doğru ineyim de elbet bir çıkacak yer bulurum," dedim kendi kendime. Biraz ilerlemiştim ki, yukarıdaki kayalıkların üzerinde az önce senin gösterdiğin büyüklükte bir taş gördüm. Yumurtaya benziyor tıpkı. Merakımı yenemedim, tırmandım kayaya. Yanına vardığımda anladım ki, taş falan değil, gerçekten yumurta… Hem de tam sekiz tane. Onları incelerken bir baktım ileride bir mağara var. Girdim içeriye. Buz gibiydi hem de karanlıktı. İyice bakındım etrafa, işte ileride dört tane daha var, daha ötede yedi tane… Ama onların arasında bir tanesi gözüme çarptı. Yerlerdeki taş yığınlarının, kemiklerin üzerinden atlayarak oraya vardım. Bir yumurta çatlamış, yavru içinden kafasını çıkarmış ama o vaziyette ölmüş, öylece kurumuş kalmış orada. Önce o yumurtayı tümüyle kırdım, gördüm ki bu bir ejder yavrusu; kertenkeleye benziyor biraz ama kanatları da var. Bir başka daha kırdım, onun içinden de yine bir ölü yavru çıktı. Yumurtaların içindeki herşey kurumuş. Daha ileriye yürüdüm, mağara aşağıya doğru inmeye başlıyor. Kar dolu içerisi, daha da ötesi tamamen buz. Karların içinden baş kısımları görünen, bana yakın olan birkaç yumurta daha gördüm. Artık üzerine bastıkça çıtır çıtır ezilen karların üzerinde yürüdüm. Yumurtaların yanına vardım, salladım hepsinden ses geliyor, belli ki bunların içinde yavru falan da yok. Herhalde bunlar donmuşlar da geri çözülmüşler, orasını bilemiyorum artık. Yani o yüzden öyle sapasağlam kalmışlar. Hiç olmazsa birkaç tanesini eve götüreyim dedim. Ancak iki tanesini yüklenebildi bizim katır. Sağlamca bağladım ikisini de, usul usul düştük yeniden yola.

Buldum bir yolunu çıktım. O dağlar tehlikelidir. Altan Han'ın[217] yaşadığı Altın Dağ gibi güzel ama bir o kadar da zorludur. O yüzden fazla durmamak gerekir oralarda. Ben de bir an önce uzaklaşmaya baktım. Daha doğrusu bizim katır yolu buldu çıkardı kendini de, beni de oradan. Sonra da ağacımı bulup kestim, onu da yükledim hayvana. Ardından da döndük evimize.

[217] Altan Han: Bir mitoloji kahramanı. Altın Dağ'ın koruyucusudur.

Getirdim yumurtaları ama kimse inanmadı bunların ejder yumurtası olduğuna. Bütün köylü geliyordu bu koca yumurtaları görmeye. Tam iki gün boyunca evimiz doldu taştı görmeye gelenlerle. Fakat çoğu kimseyi söylediğime inandıramadım. "Gördüm gözümle, kurumuş yavruyu," diyorum, kafadan atıyorum sanıyorlar. Kuş yumurtasıymış… Sanki bu kadar büyük kuş yumurtasını daha önce görmüşler gibi. Her yer bunlardan doluydu. Günülediler[218] beni, kendilerinin göremeyip de benim görmüş olmamı kıskandılar. Bizim köylü böyledir, günücüdür[219].

***

– Yumurtalara ne oldu sonra peki? Kırıldılar demeyesin…

Kozan Aka gülümsedi.

– Büyük kıtlıkta yedik.

– Ne yani şimdi siz, ejder yumurtalarını yediniz mi?

– Yiyecek birşey yoktu başka… Bizim kız hiç hastalanmaz, belki de ondandır.

Adam düşündü, daha önceleri de soyu tükenen azman gibi fillere dair birşeyler duymuştu. Soğuk bir yörede yaşayan bir boy'un o hayvanlarla ilgili efsanelerini yaşlı bir bahşıdan[220] dinlemişti. Mamut[221] denilen bu dev gibi fillerden birisini buzların altında nasıl bulduklarını da anlatmıştı kendisine. Kar gibi bembeyaz dişleri birer tomruk kadarmış, hâlâ avullarında[222] saklıyorlarmış. Dediğine göre, Erlik Han[223] yeraltına çekerek tutsak aldığı bu hayvanların yeryüzündeki varlıklarına son vermişti. O yüzden mamutlar eğer yeryüzüne çıkmaya kalkışırlarsa ceza olarak derhâl buz tutarlarmış.

Yolcu derin düşüncelere dalıp gitmişti. Sessizliği bozan yine Kozan Aka oldu;

– O adam da sonra gelip maymunu almadı. Yontu hâlâ evdedir.

D. Mağara

Çam kokularının her tarafı kapladığı bir vadide yürüyen adam etrafına bakınıyordu. Ağaçlar, kayaların arasında buldukları toprak parçalarında bile büyümüş, taşları yararak kök

[218] Günülemek: Hasetlenmek, kıskanmak.
[219] Günücü: Haset, kıskanç.
[220] Bahşı: Ozan, şaman. Bazı Asya lehçelerinde "Baksı" da denir.
[221] Mamut: Nesli tükenmiş ve fillerin atası olan hayvan.
[222] Avul: Köy.
[223] Erlik Han (Yerlik Han): Yeraltı tanrısı, kötülük tanrısı, şeytan.

salmışlardı. Büyük bir ırmak vadinin ortasından gürüldeyerek, çağıldayarak akıyor sonra da ileride yüksek bir çağlayana dönüşerek aşağıya dökülüyor ve gümüş bir pelerin gibi salınıyordu. Etrafta sık sık toygarlara[224] ve çulluklara rastlanıyordu, ileride bir keklik sürüsü bitkilerin yoğun olarak tohum döktüğü bir yeri bulup oraya konmuştu. Daha ötedeki iri köknar ağacını bir toğurtka[225] sivri gagasıyla deliyordu hızlı hızlı.

Yükseklere çıktıkça bitki örtüsü değişiyor, ağaçlar azalıyor, kısalaşıp bodurlaşıyorlardı; çalılıklar ise artık yoğun biçimde kendilerini belli etmeye başlıyor, egemenliklerini ortaya koyuyorlardı. Bu arada sıcaklık da yavaş yavaş düşmeye başlarken serin bir hava etkisini gösteriyor, rüzgâr esiyordu. Adamın yanında yürüyen kulanın[226] yağrınlarında iki tulum yiyecekle, bir tulum su yüklüydü. Üzerindeyse tulumların ortasında, posttan yapılma bir çantanın içerisinde aletlerle eşyalar bulunuyordu.

Bu zayıf adamın belli ki aradığı bir şey vardı, sürekli sağa sola bakınarak kayaların arasına girip çıkıyor, kuytulukları inceliyordu. Bazen durup dinleniyor, yiyecek bir şeyler atıştırıyordu. Geceleri en ufak bir korku duymuyordu. Yarasalar nasıl gece için yaratılmışsa o da geceyi aynı gözle görüyor, karanlığı içine dolduruyordu. Yırtıcı hayvanların kendisine zarar verebilmelerinden dahi çekinmiyordu. Çünkü onun kafası başka birşeye kilitlenmişti. Tasarladığı intikamı en ince ayrıntısına kadar kafasında hesaplıyor ve geleceği sanki şimdiden zihninin içinde yaşıyor, ona can veriyor, hatta sabırsızlanıyordu.

Tarlasında oturup dinlendiği yaşlı adamın kendisine anlattığı tepeyi dördüncü günün sonunda buldu. Birebir aynısıydı onun anlattığı yerin, adam doğru söylemişti. Biraz sonra da yumurtaları gördü; çoğu bozulmuş, kırılmıştı. Kimilerinin içinde yavrular oluşmaya başlamış ama bilinmeyen bir nedenden ötürü çıkamadan ölmüşlerdi. Çok eski çağlardan, tarih öncesinden kalmış gibiydiler sanki. O yüzden bir kısmı taşlaşmıştı. Yalnız gerçekten de bazılarını salladığında içinden bir sıvı sesi duyuluyordu. Sırayla seslerini dinledi. İçlerinde en kötüsü olduğunu düşündüğü bir tanesini kırdı; bozuk, pis kokulu bir sıvı aktı. Başka bir tanesini daha kırdı, o da bozuktu. Ama yaşlı adam kıtlıkta bunlardan iki tanesini yediklerini iddia etmişti. Bu hâlleriyle öldürürdü bunlar adamı, ağza bile sürülmezdi. Adam hastalandıklarını falan söylemediği gibi, kızının sırf bu yüzden çok sağlıklı olduğunu bile düşünüyordu. Öyleyse ihtiyarın ve ailesinin yediği yumurtalar sağlamdı. Zaten o yumurtaları kar dolu bir mağaradan aldığını anlatmıştı.

Bu kez bulunduğu yerden kımıldamadan mağarayı aramaya başladı gözleriyle; aralarında durduğu kayalardaki yükseltilerin her yanına bakındı.

Sonunda buldu. Fazla değil hemen biraz yukarısında, karşıdaydı o koca in. İçine girdiğinde gerçekten de yerde yumurtalar olduğunu gördü, tabanda da Kozan Aka'nın söylediği gibi taş yığınları ve hayvan kemikleri bulunuyordu. Acaba hangi hayvanlara aitti bu kemikler? Şu

---

[224] Toygar: Tarlakuşu.
[225] Toğurtka: Ağaçkakan.
[226] Kulan: Yaban eşeği. Evcilleştirilebilen bir hayvandır.

anda bu civarlarda yaşayan dağ hayvanlarına mı, yoksa bu yumurtaları bırakan canlılara mı, ya da bilmediği başka bir türe mi? İlerledi, her yer karanlık ve soğuktu. “Bir dahaki sefere içeriye girerken meşale almak lazım,” diye düşündü. Sonra yumurtalar gördü karların arasında yeniden. Yine sallayarak dinledi. Bu kez gelen ses biraz daha farklıydı; daha yoğun, daha koyu bir sıvıdan çıkıyor gibiydi. Bir tanesini kırdı. Evet, bu bozuk değildi. Bedeninde dolaşan kanın akışı hızlandı, kollarındaki damarlar şişti. Kan basıncı artıyor, heyecanından yerinde duramıyordu. Ama artık hava kararmış olduğu için önünü bile göremiyordu, dışarıya çıktı.

Ağaçlardan kuru dallar toplayıp, kırarak ateş yaktı ve gözlerini yalımlara dikerek oturdu. Sonra da yatıp uyudu. Uykuya dalmadan önce düşündü. Bu yumurtalar belki de binlerce yıldır buradaydılar; karın, buzun içinde gömülü olarak korunmuşlar sonra bir biçimde buzlar eriyince ortaya çıkmışlardı. Ejderler efsanelerde, masallarda hep anlatılırdı, bu kadar çok şey söylenmişti haklarında ama yeryüzünde ejder diye bir canlıyı gören yoktu. Öyleyse niye o kadar sık bahsediliyordu onlardan insanlığın ortak hafızasında? Hemen her toplumun anlatılarında rastlanıyordu bu yaratıklara. Demek ki çağlar önce bu hayvanlar yaşamışlar ve sonra soyları tükenmişti tıpkı mamutlar gibi. İşte bulmuştu yumurtalarını, kim bilir yüzyıllar sonra belki yine birileri daha onların kemiklerini bulacaklardı dünyanın değişik yerlerinde.

“Böylesine güçlü bir yaratığın soyu tükenir mi?” dedi kendi kendine. Niye tükenecekti ki? İnsanoğlunun gücü bunu başarabilmeye yetmezdi. Bunları yiyip, köklerini kurutabilecek güçte başka canlılar mı vardı ki? Öyle olsaydı onlar yaşıyor olurdu, şu an o büyüklükte bir canlı türü de yoktu ortada. Söylediklerinin çoğunda haklıydı ama yanıldığı bir kaç nokta olabileceğini düşündü. Herşeyden önce, doğadaki en vahşi canavar bile insanoğlu yanında masum kalırdı. Belki de bu canlıları yeryüzünden silen insan ya da başka bir canlı türü de değildi. Ne olduğu tam olarak bilinemeyen başka doğal bir sebepten ötürü yokolup gitmiş olabilirlerdi. Kıran mı girmişti yoksa? Hastalanır mıydı ki bu yaratıklar?

Ertesi gün erkenden kalkarak birkaç tane meşale hazırladı ve mağaraya girdi. Yanında bulunan kulanın semerinde kürek, kazma, balta gibi işine yarayabileceği şeyleri getirmeyi akıl etmişti. Yakınlardaki bir pelit ağacından düzgün bir dal keserek yontup ucunu sivriltti, demir gibi sağlam olurdu bu ağaçlar. Mağaraya girerek uygun gördüğü yerlere meşaleleri yerleştirip, elindeki çubukla karların içini yoklayarak ilerledi. Hem yumurta varsa onlara zarar vermek istemiyordu, hem de bu inin çukurluk olan arka kısmının ne kadar derine indiğini bilmiyordu. Bir çökerse ne kadar aşağıya düşeceğini de tahmin edemezdi dolayısıyla. İlerleyince karın tavana doğru yükseldiğini ve donduğunu, buza döndüğünü gördü. Bu taraf insanın iliklerine işleyecek kadar soğuktu. Bu kuytu mağara karı ve buzu koruyordu, belki yüzlerce ya da binlerce yıl boyunca da öyle olmuştu.

Donmuş karı ve buzu kazmaya başladı, sağlam yumurtalar bulmalıydı. Akşama kadar çalıştı, sabırla eşmeye devam diyordu. Elindeki değneği kullanarak önce karın içini yokluyor sonra işini sürdürüyordu. Hava kararırken dört tane yumurta çıkarmıştı. Yerde yine karların

içinde bir çukur kazdı ve oraya koyup üzerlerini örterek gömdü. Ne yapacağına tam olarak karar vermeden önce, dışarıya çıkarıp yumurtaları bozmak istemiyordu.

O gece ve ertesi gün boyunca düşündü, yine de bir çözüm yolu üretemedi. Ama daha ertesi gün, hatırladığı bir olay kafasında bir ışık yaktı. Köylünün birisi eğer sayısı çok değilse hindi yumurtalarını da tavukların altına koyup öyle kuluçkaya yatırıyordu hayvanları. Böylece kuluçkaya yatan hayvan sayısından tasarruf etmiş oluyordu. Hatta tavukları anaları sanıp peşlerinden dolaşan hindi civcivleri göstermişti kendisine. Birden durdu. Evet, bu işin yolu buydu… Ama bu yumurtaların üzerine kuluçkaya yatacak büyüklükte kuşu nereden bulacaktı? Aklına doğal olarak devekuşları geldi. Yeterince derin bir çukur kazıp, etrafını ısı kaybetmeyecek şekilde kil ve samanla doldurabilir sonra herbirinin üzerine birkaç tane devekuşunu kuluçkaya yatırabilirdi. Ama bir sorun vardı; onları buraya getiremezdi, yumurtaları götürmeye kalksa cılk olup bozulabilirlerdi. Düşünüyordu, acele etmeyecek sabredecekti. Çözümünü üretip planını uygulamaya koyacaktı.

Bir ay sonra yanında devekuşu yavrularıyla mağaranın önüne tekrar geldi. Kendisine orada barınacak bir yer inşa etti, kuşları da etrafını çevirdiği bir yere koydu. Önce onları büyütecekti. Dayanıklı canlılardı bu uçamayan kuşlar, hemen her iklime uyum sağlıyorlardı.

***

İçinde bulunduğu yer Kanak Dağları'nın altına doğru uzanan o büyük mağaraydı. Devekuşlarını yetiştirebileceği bir yer ararken tesadüf eseri keşfetmişti burayı. Yüzyıllar önce buralarda yaşayanlar olmuştu belli ki; duvarlar düzgünce yontulmuş, biçimlendirilmiş, hatta odalara basit kapılar bile takılmıştı. O yüzden işi kolaydı ama yine de tek başına çalışması çok yorucu ve zaman alıcı oluyordu. Fakat diğer taraftan da böylesi bir meşgale oyalanmasını sağlıyor, sıkıntıdan bunalmasını engelliyordu. Bir yandan da içeriyi düzenliyor, burasını bir ev hatta saray hâline getirmeye çalışıyordu. Önünde zamanı çoktu ne de olsa, artık saplantılı bir biçimde hem yavruyu yetiştiriyor hem de yeni malikhânesini düzenliyordu. Eski konağından getirdiği, kendisine sıkı sıkıya bağlı, aklı kıt yaşlı uşağı Kalva'yı da buraya bir daha ayrılmamak üzere yerleştirdi.

Ara sıra dağın eteklerinde dolanıyor, çevreyi öğrenmeye çalışıyordu. Tuhaf bir huzursuzluk vardı bu yörede, sanki insanların yaklaşmasını engelleyen mânevi bir kalkan gibi itiyordu herkesi. Başka bir boyuta açılan kapı gibi bir izlenim bırakıyordu zihninde. Belki de öyleydi, insanın kendi zihninde başka bir âlemde yol almasına sebebiyet veriyordu, geçmişin karanlık bölgelerine indirip orada bırakıyordu bir başına.

Yine bir gün kayaların arasında, küçük bir çayın kıyısında gezinirken karşıda iki tepenin arasına sıkışıp kalmış viran bir ev gördü, terk edilmiş gibiydi. Merakı uyanıp depreşmeye başladı, içgüdüsel bir biçimde çekiliyordu oraya doğru.

Evin önüne vardı, aralık duran kapıyı yavaşça ittiğinde gıcırdayarak sanki yerinden sökülecekmişçesine sallanarak açıldı. İçeride yer yer beyazlamış kızıl saçları olan, oldukça yaşlı bir kocakarı, üzerinde hiçbir minder veya örtü bulunmayan bir sedirde oturuyordu. Ortam çok pis kokuyordu, sanki bir leş vardı odada. Adamı görünce kadının yüzü gülümsedi, göz göze geldiklerinde Ayuk Han içinde bir ürperti duydu.

Kadın eliyle işaret ederek kendisini yanına çağırdığında Ayuk Han çekinerek ilerledi. Yanına yaklaştığında, kadın bir baykuşunkine benzeyen uğultulu bir sesle;

– Seni bekliyordum, dedi.

Ayuk şaşırmıştı. Daha önce hiç görmediğinden emindi bu kadını ama yine de sanki bir yerlerden tanıyormuş gibiydi. Başka bir âlemde karşılaşmışlarcasına anlaşılmaz bir hisse kapılıyordu. Öylesine gerçekti ki bu duygu, tüm benliğini kuşatıyordu. Varlığı sarsılarak titriyor ve müthiş bir tedirginlik duyuyordu ama yine de tüm cesaretini toplayarak;

– Ben seni tanımıyorum, nasıl bekleyeceksin ki beni? dedi.

– Rüyamda gördüm geleceğini, diye yanıtladı kadın.

Belki yalan söylüyordu ama bazen insanlar anlayamadıkları bilinçüstü durumlarla karşı karşıya kalırlardı. Öyle bir durumun içerisinde de olabilirdi şu anda, bilemezdi. Fakat emin olduğu birşey varsa, o da bu kadına güvenilemeyeceğiydi. Zaten ussal yetilerini iyice yitirmişe benziyordu. İçinde bulunduğu bu yer de durumunu alenen ortaya koymuyor muydu? Hava yeterince sıcak olmasına karşın odanın bir köşesinde soba yanıyordu. Karşısındaki adamın sobaya bakakaldığını gören kadın elini ağzına götürüp, susmasını isteyen bir işaret yaparak;

– Od Is’ı[227] burada, dedi fısıldayarak.

– Anlamadım, kim burada?

– Od Is’ı… dedi. “Onun yatağı yağlı kurum ve kara istir; soluğu dumandır, aşı kuru odundur. Köz yastığı, kül yorganıdır. Od Isı’nı sakın kızdırma.”

Ateşin koruyucu ruhundan bahsediyordu, anlamıştı. Kadın yanına gelmesini eliyle işaret etti. O da yürümeye başladı, sanki arkasından gizli bir el kendisini ona doğru itiyordu. Yaşlı kadına doğru çekilip gidiyordu elinde olmadan. Aslında buradan kaçmak istiyordu, lâkin ruhunun derinliklerinden hatta daha da ötelerinden gelen bir dürtü ile ona doğru yürüyordu. Kocakarının yanına oturdu.

– Derdini söyle çaresini bulayım, dedi kadın.

---

[227] Od Is’ı: Ateşin sahibi, koruyucusu olan ruh. (Od: Ateş, Is: Sahip.)

– Bir derdim olduğunu nereden biliyorsun?

– Yeni bir soru mu istiyorsun, yoksa cevap mı?

Ayuk Han biraz bekledikten sonra, itirafa karar vermiş bir suçlu gibi;

– Ejder, dedi; “Altı ayı uyuyarak geçiriyor, bütün tasarılarımı alt üst ediyor bu durum.”

– Onun çaresi kolay dedi kadın; “Ama herşeyin bir karşılığı vardır,” diye ekledi sırıtarak.

Ayuk Han, kadının kastettiğinin aklına gelen şey olduğunu düşünerek iğrendi ama merakını da yenemiyordu. Kendisini kandırdığını düşünüyordu, yine de bir taraftan da inanası geliyordu. Her insanın ara sıra yaşadığı bu çelişkiyi daha derinden duyumsuyordu. Eğer öğrenirse kadını atlatabileceğini tasarlayarak,

– Nedir? diye sordu.

– Benim borcum alınmadan ödenir.

Ayuk Han’ın tüyleri ayağa kalktı, diken diken oldu tüm vücudunda. Ne yapacağını bilemeden kıvranıp duruyordu, düşünmesi bile tiksinti vericiydi. Bu çelişkili ruh hâlinin içinde kendisiyle boğuştu bir süre. Neden sonra;

– Doğru söylediğini ne bileyim, ya beni aldatıyorsan, dedi.

Kadın, adama doğru eğilerek bir bilge edasıyla;

– Bilemezsin, dedi. “Bazı şeyleri ne yaparsan yap bilemezsin. Sadece öyle olduğunu umarsın, öyle olduğuna inanırsın, denersin. Sonuçlarına yaşayarak katlanırsın. Herşey olacağına varır.”

Ayuk Han acı içinde anlamıştı, kıvrılarak dans eden şuh kadınlarla geçirdiği şehvetli gecelerin bedelini ödeyecekti.

Ertesi sabah tahta sedirin üzerinde uyandığında hayatında ilk kez kendisinden tiksiniyordu. Az sonra kadın yatağın içinde doğrularak Ayuk Han’ın gözlerinin içine baktı. Kesik kesik nefes alıp veriyordu. Kafasını öne doğru uzatarak biraz daha yaklaştı ve fısıldarcasına alçak bir sesle;

– Ağacı bul! dedi.

Emrediyormuş gibi konuşuyordu. Ayuk Han anlamamıştı elbette ki.

– Hangi ağacı? diye sordu.

– Birbirine sarılmış iki ağacı… Hançeri de o ağacın altına gömdüm.

– Nerede o ağaç? Bulunca ne olacak?

Kadın birdenbire deliye dönmüşçesine geriye doğru çekilerek bağırdı;

– Sen ne laf anlamaz adamsın. Hiçbirşey bilmez misin sen?

Karşısındaki adam şaşkın şaşkın kendisine bakıyordu. Neyden bahsettiğini bile anlayamamıştı çünkü. Kocakarı hırıltılarla bir süre soluduktan sonra;

– Dinle öyleyse, dedi.

E. Hançer

Yaşlı kadının anlattığıdır.

Olcay uykusundan sıçrayarak kalktı gece yarısı. Geçmiş yine bir yabâni hayvan gibi üzerine atlamaya hazırlanıyor, o da kurt sürüsü karşısındaki silahsız bir çoban misali ne yapacağını bilemeden umarsızca bekliyordu.

Dar denilebilecek odasının içerisine tüm eşyalar düzenli olarak yerleştirilmişti. Sağda bir masa ve onun üzerinde şişlerin saplanmış olduğu, henüz tamamlanmamış kırmızı renkli bir örgü işi ile yanında ipleri duruyordu. Masanın iki adım ilerisindeyse yerden tavana kadar uzanan yüksek bir dolap göze çarpıyordu. Olcay'ın gözleriyse karşıda duran bu dolabın kapaklarına takılıp kalmıştı. Bir şeyi incelercesine o kapakların üzerinde bir ayrıntıya çakılmış gibi bakıyordu.

Kocası da uyanarak yatağın kenarında doğruldu. Başını önüne eğerek yere dikti gözlerini. Bu bakışların taban tahtalarındaki herhangi bir nesneye takılıp kalmış olduğu sanılabilirdi, orada gezinen ya da bekleyen bir böceğe saplantılı bir korkuyla bakan birisi gibiydi o anda. Oysa zihninin gittiği yerlerin uzaklığından kaynaklanıyordu o bakışların bir şeyleri delip geçmek ister gibi sabitlenmiş olması. Kadınsa yatağın içinde ince geceliğiyle doğrulmuş ve ne yapacağını bilemez bir durumda öylece bekliyordu. Odanın köşesindeki küçük üçayağın[228] üzerinde duran bir vazoya bulunan, tepesi toplu başaklara benzeyen, mor renkli lavanta çiçeklerinin kokusu içeriye burcuyarak yayılıyordu. Duvarda, bir ormanda saz çalıp eğlenen insanların resmedildiği büyükçe bir halı asılıydı.

O odada öylece suskun bekleşiyorlardı ikisi de. Adam;

[228] Üçayak: Sehpa. Üç tane ayağı olan küçük masa.

– Yanına yattığımda sırtını dönsen, hatta yanımda yatmasan bu yaptığından daha dürüst davranmış olursun bana, dedi.

Sesi titriyor, ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Karşısındaki sandalyenin üzerinde elbiseleri vardı, öylece rastgele atılmışlardı. Eskiden olsa düzgünce katlayarak, tertipli bir biçimde yerleştirirdi oraya ya da bir yerlere asardı. Ama artık hiç umurunda bile değildi, içinde kaybettiği pek çok şeyle birlikte tüm hayatı da alt üst olmuş, önem verdiği ilkeleri ve kuralları da anlamsızlaşmıştı gözünde. Dünyayı yaksalar umurunda olmazdı şu anda. Yitirdiği şey ise yüreğindekilerden çok daha fazlasıydı, kendisine olan saygısıydı. Aldatılmışlık, bir kenara itilmişlik hissi zirveye ulaşıyordu.

– Ne yapıyorum ki? dedi yanağının üzerinde iri siyah bir ben olan kadın, yatağın içinde ellerini hafifçe geriye atarak.

Sırtının orta yerine kadar inen upuzun kahverengi saçlarının bir kısmı da boynunun önünden göğsüne dökülüyor, artık olgunluk yaşlarına yaklaşan bu kadının yüzü mum ışığında, rüzgârda titreşen kızıl bir çiçeğin yapraklarını andırıyordu.

– Artık beni kocan olarak görmediğinin farkındayım, dedi adam.

Kısa bir suskunluğun ardından bu kez;

– Beni kocan olarak görüyor musun, görmüyor musun Olcay? diye sordu.

İştahı uzun zamandır kesik olduğu için yemek bile yemeyen ve yanakları içine çökmüş, acınası bir görünüm sergileyen adamın kafasında tereddüt uyandıracak suskun bir bekleyişin ardından Olcay;

– Sen benim kocamsın, dedi.

Bu kez adam hiddete kapılarak;

– Ben sana kocan mıyım, değil miyim diye sormuyorum. Beni kocan olarak görüyor musun, görmüyor musun? dedi.

Biraz bekledikten sonra sesini alçaltarak;

– Ama cevap belli, diye ekledi.

– Neymiş belli olan Boran?

Adamdan bu soruya yanıt gelmeyince, kadın beline kadar örtülü olan, kırmızı çiçek desenli ince yorganı bir kenara iterek yataktan çıkıp;

– Neymiş belli olan? Diye sesini yükseltti. Sonra da kendisini tutamayarak bağırmaya başladı;

– Sen o acayip bitkilerin, otların peşinde diyar diyar dolanırken kocam olduğun hiç aklına geldi mi?

– Ben otacıyım[229], mesleğim bu. Ekmeğimizi bu işten yiyoruz, diye cevapladı Boran fısıldarcasına.

Kadın, üzerine basıldığında hafifçe içe çökerek gıcırdayan taban tahtalarının üzerinde, yatağın etrafından dolanıp adamın karşısına geçerek;

– Kafayı şimdi de bir ağaca takmışsın. Var olduğu bile belli değil. Aslında besbelli… Yok işte öyle bir şey. Uyduruk söylentilerdeki, ordan burdan duyduğun efsanelerindeki hayallerin peşindesin.

– Bulmama az kaldı, dedi Boran yine alçak bir sesle. "Geçen gün söyledim ya, yerini öğrendim. Hatta sana tarif bile ettim. Söylencelerdeki devasa sürüngenleri kış uykusundan ayıltabildiği söyleniyor. Kimbilir ne hastalıklara çare olacak.

Yine sustular. Sessizliği bozan adam oldu.

– Hem şimdi bunlarla ne alakası var konunun? O olmazsa başka bir şey çıkar. Benim işim bu. Gezmek, dolanmak bu mesleğin bir parçası… Bitkiler bulmak zorundayım, ilaç yapabilmek için.

Kadının bu kez tümden gözü döndü;

– Otu falan bırak da sen neyi duymak istiyorsan adam gibi onu sor, dedi Olcay.

Adamın vücudunu bir ateş bastı. Aslında içi yanarken, bedeninin dış kısmı ise üşüyordu. Gerçekle yüzleşecekti artık. Bu kaçınılmazdı. Bunun eninde sonunda olacağını önceden beri zaten biliyordu. Ama hep kaçınıyor, erteliyordu. Birkaç kez soluk alıp verdi. Başı dönüyordu.

– Beni aldattın mı hiç? dedi.

Olcay;

[229] Otacı: Eczacı. Şifalı bitkilerden ilaç yapan kişi. (Ota: İlaç, bitkisel ilaç.)

– Madem o kadar istiyorsan söyleyeyim," dedikten sonra konuşmayı sürdürmekte tereddüt edercesine sustu. Ama artık lafın vadesi yetmişti; "Ben seni hiçbir zaman kocam olarak görmedim." dedi aşağılar gibi bir ses tonuyla, bunu söylerken yüzünde iğrenir gibi bir ifade belirmişti.

Adamın gözleri yuvalarından oynadı, dudağının kenarı seğirmeye başladı. Çenesini bir kenara doğru kaydırarak kurumuş dudaklarını birbirine bastırıyordu. Ama Olcay'ın susacağı yoktu artık, bağırıyordu;

– Seni kocam olarak görebildim mi sanıyorsun? Kendini bir halt sandın, beni zorla aldın. Yerinde yatmayasıca anamla babam da verdiler beni. Yok dediysem de dinlemediler, anlamadılar. Sen de anlamadın.

Biraz sustuktan sonra konuşmayı, daha doğrusu bağırmayı sürdürdü.

– Aldattım, dedi. "Hem de defalarca… Seni mi bekleyecektim? Sen orda burda gezerken…"

Boran artık boş gözlerle bakıyordu dünyaya. Biçimli kalın beyaz bacakları geceliğinin altından görünen ve yaşça kendisinden oldukça küçük olan karısı soluk soluğaydı, bir o tarafa bir bu tarafa gidip geliyordu. Aklını kaybetmiş gibiydi. Yıllardır içinde biriken öfke ve hınç, büğetini[230] parçalayan su gibi denetimden çıkıyordu artık. Odada artık yalnızca lavanta çiçeklerinin kokuları vardı. İkisi de şu anda geçmişin farklı bir anında hapsolup kalmıştılar. Ama Olcay devam edecek, içindeki tüm kini kusacaktı. Belki burada kesseydi, belki daha ileriye gitmeseydi… Eliyle yatağı göstererek;

– Şu yatağın içinde hiçbir kere mutlu edebildiğini sanıyor musun beni? Sen benim gözümde hiçbir zaman erkek değildin, sonradan da olamadın. Hem de bu yatakta yattım onunla bununla. Üstelik cümle âlem biliyor bunu. Bir sen bilmiyordun. Sonunda kim söylemişse veya nereden anlamışsan sen de öğrenmişsin. Çok iyi olmuş.

Öylece donakaldılar, zaman orada durdu. Sesler kesildi. Tüm dünya, tüm evren sustu, mekân yok oldu. Orada, o boğucu odada bir mıh gibi çakılıp kalmış kımıldayamıyorlardı. Killi, yapışkan, koyu bir çamura saplanmış gibiydi ayakları.

Odayı terk eden kadın oldu. İçeriye geçip oturdu, saatlerce bekledi süslü eşyalarla dolu uzun salonda. Ne yapacağını hiç bilemiyordu. Artık eteğindeki taşları dökmüş, ok yaydan çıkmıştı, yıllarca sustuktan sonra konuşmuştu. Belki de hiç sevmediği bu adamdan kurtulacaktı. Ama belki de çok uzun zaman önce yapılması gereken bu konuşma en olmadık zamanda gerçekleşmişti, farkındaydı bu durumun. Aslında o adamı umursadığı falan da yoktu. Koca bir hayat kaybetmişti onun yüzünden. Kendisine bu dünyada tek kereliğine bahşedilmiş olan o en

[230] Büğet: Baraj, su bendi.

kıymetli şeyi, yaşamını mahvetmişti. Uzunca bir süre bunları düşünerek oturdu. En sonunda ayağa kalktı, saçlarını elleriyle arkada toplayıp tekrar saldı. Odaya yöneldi.

İçeri girdi. Boran kalbine sapladığı kulpu ve kabzası gümüş kakmalı bir hançerle yatağın üzerine sırtüstü devrilmiş, göğsünden ve ağzından akan kan yatağı kırmızıya boyamıştı. Can çekişmekte olan kocası boğazından çıkan hırıltılarla son soluklarını alıp veriyordu bu dünyadaki. Dizkapağına sert bir cisimle vurulan birisinin verdiği refleksle olduğu gibi atıyordu bacağının teki. Olcay yerinden kımıldayamıyor, yalnızca o bacağı görüyor ve o hırıltıyı duyuyordu. Bundan sonra yıllar boyunca yatağa her girdiğinde de o hırıltıyı duyacaktı. Kısa bir süre sonra adamın bacağındaki bu ritmik tepke kesildi. Hırıltı susmuştu. Kendisine yıllarca zindan olan bu yatağın görüntüsü artık, o zindanın içindeki bir hücreye dönüşecek ve ömrünü bir ur gibi kaplarken içten içe tüketecekti. Olduğu yere çöktü.

Ne kadar geçtiğini anlayamadığı bir süre sonra kalkıp, yavaş yavaş rengi solan ve ölüm katılığına bürünmekte olan cesedin başına güçlükle varabildi. Elini uzatıp yüzüne dokunabildi ancak. Buz gibi soğuktu, hızla geri çekti elini tüyleri diken diken dolarak. Birden ölü uzanıp kolunu tutacakmış gibi geldi o buz gibi elleriyle. Ama şu hâlde bile hiçbir acıma duyamıyordu yerde yatan adama. Ne yapacağını bilemez bir hâlde koşarak odadan çıktı.

Ama o günden sonra geceleri yatağa girip gözlerini kapattığında bilinç denen lânet, bir hayalet gibi karanlıkların arasından çıkıp üzerine gelecekti.

***

Kocakarı, Ayuk Han'a Kanak Dağları'nın eteklerinden başlayarak uzanan uçsuz bucaksız ormanın içinde bulunan gökten düşmüş bir taşın yakınındaki ağaçta yetişen elmayı anlattıktan sonra;

– Gidip onu alacaksın ama yılda bir günün var alabileceğin, dedi.

F. Ejder

Ayuk Han karşısında duran ve artık yeterince büyüyüp gelişmiş olan erişkin ejdere et veriyordu. Hayvanı kendisine alıştırıp her dediğini yapacak şekilde eğitmişti. Ancak yine de zaman zaman vahşileşen bu canavarla daha uğraşacağı vardı. Derisinin üzeri zırh gibi pullarla kaplı sırtında iri dikenleri olan ejderin uzun kafasındaki çenesinde güçlü, keskin dişleri bulunuyordu. Elinde, ucu ateşte bekletilerek kor gibi kırmızıya dönmüş, uzun, kızgın bir demir vardı. Küçüklüğünden beri sözünü dinlemediğinde bununla terbiye ediyordu hayvanı ve canavar öyle şartlanmıştı ki, artık kendisini bir lokmada yutabilecek büyüklükte olduğu hâlde o demiri tanıyor ve çekiniyordu. Adam, buzul çağlarından gelme bu canlının bedenindeki çok nadir rastlanan zayıf noktalarını öyle iyi biliyordu ki, sürekli oralarda kullanıyordu bu kızgın demiri.

Bu arada her yere bir söylenti yayılıyordu. Korku dolu, insanların kanını donduran, iç karartan bir söylenti. Köyler yıkılıyor, kadınlar kaçırılıyor, çocuklar bile öldürülüyordu. Tüm yöre bu dehşeti yaşıyor, insanlar başlarına hangi gece ne geleceğini bilmeden korkuyla giriyorlardı yataklarına. İlençli hikâyenin girdiği yere ardından da ölüm giriyordu, anlatılanların duyulduğu yerler iflah olmuyordu. Gece gelen bir böğürtü, yıkılacak olan yerin üzerinde duyuluyordu önce. Sonra o karabasan tüm köyün üzerine çöküyordu. İliklere işleyen bir esinti, kasabaların tozunu toprağını, otunu çöpünü havaya kaldırıyordu. Sonra onu görüyorlar, duyumsuyorlardı insanlar; parlayan kızıl gözler, sıcak bir nefes…

Anlatılanlara göre bir ejder köyün içine iniyor, insanları parçalıyor sakat bırakıyordu. Yağlı, parlak ve zırh gibi derisi karanlığın içinde ay ışığıyla çakıp sönerken, yülgü[231] gibi keskin pençeleri ucundan yakıcı ve ağulu[232] bir ekşit[233] akıtarak önüne çıkan hiçbirşeye acımıyordu. Ölüm saçıyordu bulunduğu yere. Kimilerini kaçırarak, çığlıklar atan bu zavallıları havada parçalıyordu. Küçük çocukları, yaşlıları, aksakallıları, aksaçlıları, gebe kadınları bile ayırt etmiyordu. Ertesi sabah geriye acı ve feryat içinde kıvranan harap olmuş köyler kalıyordu. Bu acı ölümleri görenler akıl sağlıklarını yitirecek duruma geliyor, korkarak kendilerini evlere kapatıyorlardı. Ama oraların da güvenli olmadığını anlayanlar kendilerine gidecek başka bir yurt aramaya çalışıyorlardı.

Salar Han bu canavarla nasıl baş edeceğini bilemiyordu. Aslında olayın gerçekliğinden bile emin değildi; böylesi şeyler kocamış, karımış[234] yaşlıların anlattığı öykülerde yer alırdı. Gerçi artık kendisinin de nerede, nasıl bir dünyada yaşadığını bilemiyordu. Bazen hiddete kapılıyordu ama bu hiddeti yöneltebileceği, yeri yurdu belli olan veya üzerine gelen somut bir düşman bulamıyordu. Nereden ne zaman çıkmıştı bu yaratık, niye kendi ülkesine musallat olmuştu? Anlayamıyordu. Karanlık çağların içinden çıkan bu canavara karşı ellerinden ne gelebilirdi, hiç bilmiyordu. Zavallı halk bir zamanlar kendisinden çektiği gibi şimdi de onun elinden mi çekecekti? Hepsinden önemlisi bu sorunu nasıl çözeceklerdi? Yoksa ülkede yıkılmayan köy, oba kalmayacaktı. Geçenlerde yaylaya çıkan göçebeler saldırıya uğramıştı. Böyle giderse insanlar başka ülkelere de kaçmaya başlayacaklardı, bu vatanın da üzerinde yaşayan kalmayacaktı.

Ejderin bir süre sonra şehirlere saldırdığına dair haberler duyulmaya başladı. Ok işlemeyen, mızrak kâr etmeyen yaratığın karşısında askeri güçler hiçbir işe yaramıyor, çaresiz kalıyorlardı. Ülkenin her tarafına fermanlar gönderilerek, insanların sakin olmaları, bu soruna en kısa zamanda bir çözüm bulunmak üzere olduğu bildiriliyordu ama nasıl olacağını o fermanları yazdırıp gönderen de, maiyeti de, çevresindekiler de bilmiyordu. Rivayetler çoğaldıkça korku, sorunun kendisinden daha tehlikeli bir hâle geliyordu.

[231] Yülgü: Jilet, ustura.
[232] Ağu: Zehir.
[233] Ekşit: Asit.
[234] Karımak: İhtiyarlamak, yaşlanmak.

Sıra başkentteydi… O gece şehirde büyük bir kargaşa yaşanıyor, pusat[235] işlemeyen bu yaratığa karşı kullanılan mancınıklar da bir sonuç vermiyordu. Gökyüzünde o kadar kıvrak bir biçimde uçuyordu ki, mancınıklarla savrulan taşlardan kurtuluyor, fırlatılan kaya parçaları gidip evlerin çatılarına, sokaklara düşüyordu. Halk ürkü[236] içinde sağa sola koşuşuyor; canavarsa evlere, insanlara ve saraya saldırıyordu. Son derece sistemli ve bilinçli olarak yapıyordu bütün bunları, sanki birisi tarafından yönlendiriliyordu. Şehir, uykusuz ve vahşet içinde bir gece geçirdikten sonra, bu akıl almaz olay tan yeri ağarmaya başlarken sona erdi. İnsanlar korkudan ne yapacaklarını bilemez bir hâldeydiler ve üstelik geri dönerse diye de endişeleniyorlardı ve bu konudaki kaygıları yersiz de değildi. Ejderha ertesi gün yeniden gelecekti.

Saldırı tam dört gece üst üste devam etti. Son gün artık karanlığın içerisinde tüm dayanma ve direnme gücünü yitirmiş olan sarayın çatısına konduğunda, tüm askeri güç onun üzerine yüklenir ve bütün dikkatler ona yönelirken ejderin sırtından inerek çatıda açtığı gedikten içeriye giren asker kıyafetindeki bir adamı kimsenin farketmesi mümkün değildi.

Adam avucunun içi gibi bildiği sarayın koridorlarında ilerlerken içeride büyük bir telaş ve korku yaşanıyordu. Herkes bir taraflara koşuşturuyor, birilerine buyruklar veriyor, kimse ne yapacağını bilemiyordu. Her yanda içinden çıkılmaz bir kargaşa vardı. Koridorda yürüyen bu uzun yüzlü adama koşarak kaçmaya çalışan orta yaşlı bir uşak rastladığında; "Ayuk Han'a ne kadar da benziyor bu leşker[237]," diye geçirdi içinden. Ama şu anda kendi canının derdine düşmüştü ve bunu düşünecek hâlde değildi, üzerinde bile durmadan unutup koşmaya devam etti, ileride görünen bir kalabalığın içine karışarak kayboldu. Ayuk Han bir alt kata inerek koridorun başlarında sayılabilecek bir odaya yaklaştı, kapıyı vurup cevap bile beklemeden içeriye daldı telaşlı ve heyecanlı bir görünümle.

Sarışın dadı ve sesleri duymaması için kulağını kapattığı küçük kız birbirlerine sarılmış yatakta bekliyorlardı öylece. İçeriye giren askere şaşkınlıkla ve korku dolu gözlerle bakakaldı kadın; her an ne olacağını bilmediği için en ufak birşeyden tedirgin oluyor, en küçük bir gürültüde içinde bulundukları yapının başlarına çökeceğini sanıyordu. Asker;

– Salar Han'ın buyruğu var, benimle geleceksiniz sizi güvenli bir yere götüreceğim dedi. Sonra sürdürdü; "Yeraltındaki sığınak hazır olacak birazdan."

İşin ilginç tarafı, Ayuk Han'ın çok iyi bildiği o sığınağı kullanmayı hiç kimse akıl edemiyordu bile bu hengâmenin içinde, oysaki yeterince güvenli ve böylesi durumlar için düşünülüp tasarlanmış bir yerdi orası. Ama olağandışı durumlarda insanların eli ayağına dolaşır, kimse ne yapacağını bilemez, normalde tasarlanan herşey unutulur, uçar gider insanın kafasından. İşte şimdi hiç kimse de orasını düşünemiyordu bile.

[235] Pusat: Silah.
[236] Ürkü: Panik
[237] Leşker: Asker.

Dadı hemen kalkarak söyleneni yaptı; o anda karşısındaki insanın kim olduğunu sormak, sorgulamak aklının ucuna bile gelmemişti. Bu ortamda nasıl gelebilirdi ki? Yerinde kim olsa o durumda, onun gibi düşerdi bu tuzağa.

Genç dadı kucağında taşıyamadığı için, 12-13 yaşlarında görünen kızı yere indirip elinden tutarak koşturmaya başladı. Biraz ilerledikten sonra çocuğu bu kez asker kucağına aldı, genç dadı adamın bunu hızlı davranabilmek için yaptığını sanıyordu. Oysaki onun niyeti çok farklıydı. Merdivenin başına geldiklerinde Ayuk Han, dadıya;

– Aşağıya ineceğiz, dedi kısa ve net olarak.

Onun bu sözü üzerine merdivenlerden aşağıya inmek üzere ilk adımını atan genç kadının sırtına bir tekme atarak aşağıya yuvarladı. Dadı, uzun ve yüksek merdivenlerden çığlıklar atarak aşağıya düşüp kolu ve bacağı kırılmış olarak dibe vardığında kafasını merdivenlerin sonundaki duvara çarparak bayıldı. Ayuk Han'sa yukarıya kıvrılan merdivenlere yönelirken ağlayan kızın ağzını kapatıyordu. Koşar adımlarla merdiveni çıktı.

Çatıya vardığında kızın ellerini ve ayaklarını bağlayarak, ilk indiğinde oraya bırakmış olduğu kıldan yapılma büyük bir çuvalın içine koyup ağzını da bir iple sarıp sıkıca düğümledikten sonra ejderin sırtına bindi ve bu vahşi hayvan kanatlarını çırparak havalandı.

Durumun henüz hiç kimse farkında değildi ama ertesi gün kolu üç yerinden, bir yerinden de bacağı kırılmış olan dadı olanı biteni anlattığında Salar Han'ın içine kor gibi ateş düşecekti. Tarif edilen kişi o'ydu. Salar Han'ın bilincinin içindeki bütün hareket ve orada dönen bütün evren durmuş karanlık, sonsuz bir boşluğa dönmüştü.

Ayuk Han Kanak Dağları'na ulaştığında, dağın zirvelerinden birisinin yakınlarındaki bacaya benzer, derin açıklıktan içeriye girerek büyük bir salonun ortasına kondu ejder. Ayuk çuvalı açarak çıkardığı kızı oradaki odalardan birisine kapattı. Birkaç gün içinde çevre köylerden getirdiği iki kızı da yalnız kalmaması için Sevcen'in yanına koyacaktı. Yıllardır emek vererek hazırladığı ve gizli bir saraya dönüştürdüğü bu mağarayı kimsenin bulabilmesine olanak yoktu.

Kızların yiyeceklerinin temini ve bakımlarıyla uşağı Kalva'yı görevlendirdi. Yalnızca o girip çıkıyordu odaya, kendisi bile görmüyordu. Kızların dışarıyla irtibatını sağlayan bu yaşlı ve keçisakallı, zihinsel yetileri eksik uşak onlara oyalanabilmeleri için ince renkli iplikler, gergef kasnağı ve iğneler getirdi. Sevcen'i diğerlerinden ayrı tutması ve bir Han kızı olduğunu bilmesi sıkı sıkıya tembihlenmişti kendisine, o da ne söylenirse harfiyen uyuyordu denilenlere.

***

Salar Han deliye dönmüş ne yapacağını bilemez bir vaziyetteydi ve kelimenin tam anlamıyla yıkılmıştı. Kızının başına ne geldiğini veya geleceğini bilemiyor, aklına türlü düşünceler

üşüşüyor ve çıldırtıyordu kendisini. Dadının verdiği tanımdan bu adamın Ayuk Han olduğunu anlamıştı ama ahlaksız, namussuz adamdan en ufak bir haber gelmiyor, çıt çıkmıyordu. O da zaten bunu bilerek ve bilinçli olarak yapıyordu. Yakından tanıdığı Salar Han'a kafayı bozdurtacak en iyi yöntem buydu. Bilinmezlik... O bişey yapmayacaktı. Salar Han kendi kafasında kuracaktı, kurdukça da batacaktı, bunu çok iyi biliyordu.

Ayuk Han saldırılarına ara vermeden devam etti. Köyleri, obaları, şehirleri, kervanları dağıtıyor, talan ediyordu. Ele geçirdiği ganimetleri, kalın kayışlarla ejderhanın sırtına bağladığı o koca sandıklara yükleyip mağaraya getirip yığıyor, odalara dolduruyordu. Biraz daha sabretmesi gerektiğini düşünüyordu. Ondan sonra Salar Han'a son darbeyi vuracaktı. Az kalmıştı…

Ama nedendir bir süre sonra ejderhanın saldırıları da, tıpkı çağlar önce yeryüzüne çarpan devasa bir göktaşının meydana getirdiği yıkım nedeniyle Yeryüzü'nden silinen atalarının izleri gibi kayboldu. İnsanlar arasında dolaşan korkunç söylentiler de giderek etkisini yitirmeye başladı.

KOÇ

Batur Han geriye, gül bahçesine döndüğünde temiz hava ve çiçek kokuları öfkesini biraz yatıştırdı. Bir ağacın altına uzanarak uyudu, çok yorulmuştu ve beynini düşünmekten uzak tutmak istiyordu. Uyandıktan sonra bahçedeki ağaçlardan kopardığı meyveleri yedi. Çevreyi gezdi biraz. Düşündükçe, hatırladıkça deliye dönüyordu; sonra kendisini sakinleştirmeye çalışıyor, az da olsa başarıyordu. Ardından yeniden çöküyordu üzerine o altından kalkılamaz öfke ve aldatılmışlık duygusu.

Tüneli ve o hoş kokular saçılan bahçeyi bırakıp salona döndü. Eğer burada yaşayan biri veya birileri varsa ve bu kızları besleyip, bir biçimde burayı bu hâle getirip düzenlemişse, buraya birşeyler getirip götürüyorsa bir giriş ve çıkış yolu mutlaka olmalıydı. Her yanı gözden geçirdi, yukarıya doğru giden o bacadan başka birşey görünmüyordu, oraya tırmanmaksa imkânsızdı. Gözü yine karşıdaki büyük odaya ilişti ve oraya yöneldi, varıp içeriye girdi. Beyaz boş bir oda ve bir masa… Başka hiçbirşey yoktu. Tam çıkacaktı ki, o sırada masanın altında bulunan, yerdeki iki çizgiyi gördü; duvarın köşesinde tabanda bir dikdörtgen oluşturuyordu bu çizgiler. Masayı çekti, çömelerek incelemeye başladı; yerde kesik bir taş parçası vardı. Belindeki hançeri çıkarıp aradaki çizgi gibi görünen ince boşluğa sokmaya çalışarak taşı oynatmayı denedi. Boşluk çok inceydi ama zorlayarak uğraşınca hançeri sokup taşın ucunu kaldırmayı başardı. Kenara çekerek aşağıya baktı, kayaya oyularak yapılmış ilkel bir merdiven görünüyordu. Gidip salondan bir meşale daha almak için arkasını dönmüştü ki, yaşlı bir adamla burun buruna geldi. Ucu taşı kaldırmaya çalışırken yıpranmış olan elindeki hançeri adamın gırtlağına dayadı ani bir hareketle. Ağzı açık, gözleri yuvalarının içinde oynayarak korkuyla kendisine bakan adam, sesi titreyerek;

– Ben sana birşey etmedim ki beyim, dedi.

Batur bir süre öyle kaldıktan sonra adamın zararsız birisi olduğuna kanaat getirerek elindeki hançeri yavaş yavaş indirerek ama temkinle beline soktu. Sonra da adama;

– Bahçeye gidelim de oturup konuşalım, anlat bakalım bana burada olup bitenleri, dedi.

İnsanın içine huzur veren bahçeye vardıklarında bodur bir ağacın dibine çöktüler. Batur sırtını ağaca yaslayıp ayaklarını uzatırken adam da karşısına çömeldi. Yaşlı adamda tuhaf birşeyler vardı, fırıl fırıl dönüyormuş hissi veren küçük gözlerini dikmiş sürekli Batur'un gözlerine bakıyordu; bu durum rahatsız ediyordu genç adamı ama yine de herhangi bir tepki vermedi. Düşünme yetilerinde bir eksiklik oluğunu anlamaya başladığı bu adamda bir saflık seziyordu aynı zamanda. Bacağına koyu kahverengi bir çakşır[238] geçirmiş, sırtına da kolları kesilmiş boz bir gömlek giyinmişti. Ayaklarında her hangi birşey yoktu, yalınayak dolaşıyordu anlaşılan.

– Anlat bakalım dayı, dedi Batur.

– Ne anlatayım evlat? diye yanıtladı.

– Adın ne, önce onu söyle.

– Kalva.

– Peki, Kalva dayı… Şimdi de hele bana; burada ne arıyorsun, nasıl geldin, nasıl girip çıkıyorsun buraya?

– Ben odadaki kızlara bakıyorum, Bey öyle görev verdi bana. Ama kızlarda gitmişler. Geldiğimde bulamadım, her yer kan olmuş üstelik. Bey dönünce ocağımı batırır artık, öldürse yeridir.

Sonra birşeyler hatırlamaya çalışıyor gibi derin derin düşündü. Ardından devam etti;

– Gerçi o da kaç zamandır yok ortada. Gelmiyor niyeyse?

– Sen buraya nasıl gelip gidiyorsun?

– Gelip gitmiyorum ki, burada kalıyorum.

Batur biraz sessiz kaldıktan sonra yine sordu;

– Ne zamandır kalıyorsun?

Adam yine uzun uzun düşündükten sonra cevapladı;

[238] Çakşır: Şalvar. Geniş pantolon.

– Hatırlamıyorum. Yine kendisini biraz zorlayarak düşündü, sonra; “Hiç hatırlamıyorum, çok uzun zaman oldu galiba. O kızlar küçücüktü o vakitler.

– Peki, ben geldiğimde neredeydin? Onca gürültüyü duymadın mı?

– Bostandaydım, sebzelere su veriyordum.

– Bostan, nerede peki? Buradan başka bir bahçe mi var?

– Gel de göstereyim, dedi adam.

Kalktılar, adam önde Batur arkada yürüyorlardı. Bahçenin arka duvarlarından birisine kadar bir süre gittiler. Köşedeki büyük bir ağacın arkasındaki kaya çıkıntılarının arasında, karanlık kuytuluğa doğru ilerleyince yukarıya doğru sanki hiç bitmeyecekmiş gibi uzanıp giden bir merdiven göründü. Aslında özellikle gizlenmiş değildi ama gölgeler ve kayalar görsel bir algı yanılsaması oluşturuyor ve geçidin girişini seçebilmek çok zor bir hâle geliyordu. Burayı bilmeyen birisinin bulabilmesi imkânsızdı.

Merdivenleri çıkıp dışarıya ulaştılar. Kayaların arasında her türlü yiyeceğin yetiştiği, ileride küçükbaş hayvanların otladığı geniş bir alandı burası ama her tarafı aşılmaz kayalarla çevriliydi. Yukarıda gökyüzü masmavi görünüyordu fakat kayalar o kadar yüksekti ki, aşmak için aylarca uğraşılsa yine de başarmak mümkün olmayabilirdi; üstelik o kadar diklerdi ki, tırmanmak da pek olası değildi.

Dönümlerce büyüklüğü olan arazinin ancak tertipli, bakımlı görünen küçük bir kısmı ekilmiş, geri kalanı hayvanlara bırakılmıştı. Kafasının içinde yavaş yavaş taşlar yerine oturuyordu; bu adam yıllardır burada tek başına çekip çevirdiği bu arazilerde yetiştirdiği sebzelerle, besleyip büyüttüğü hayvanlarla hem kendisinin hem de kızların yiyeceğini, içeceğini temin ediyordu.

Batur bir kere daha bahçeye döndü yanındaki yaşlı adamla birlikte, yeniden çimlere oturdular. Biraz sonra Kalva kalkıp yakındaki bir ağacı yanına giderek ırgaladı[239], yere düşen bir meyveyi alıp geri döndü. Cebinden bir çakı çıkararak bu uzun, ucu dar, üzerinde yeşil sivri yaprakları olan meyveyi kesip soydu. Dilimleyerek kendisine uzattığı meyveyi yediler birlikte. Bitirmek üzereydiler ki, Batur’un aklına odanın içinde bulduğu o merdivenli kuyu geldi. Kalva’ya;

– O odadaki kuyu nereye iniyor? diye sordu.

– Hangi kuyu?

– Hani seninle karşılaştığımız oda yok mu?

[239] Irgalamak: Sallamak, sarsmak.

– Ha, ora mı? Bey bir iki kere indiydi. Besbelli işe yarar bir yer değil ki, kapattırdı üzerini bana, dedi Kalva.

Batur kararını vermişti oraya inecek, bir de orayı araştıracaktı.

– Bey'in nerede peki şimdi, diye sordu Batur?

– Uzun zamandır yok ortada, gelmiyor artık nedense.

– Ne kadar zamandır yok?

Adam yine uzun uzun düşündü, sanki kafasında önemli bir hesap yapıyormuş gibi.

– Belki iki belki üç yıl. (…) Ama en az iki…

Anlaşılan buraları kurup bir gizli sığınak gibi inşa eden, o kızları oraya kapatan adamın başına dışarıda birşeyler gelmişti, belki de ölmüştü.

Biraz sonra odaya tekrar girerlerken Batur, Kalva'ya;

– Bey'inin adı neydi peki? diye sordu.

Kalva kafasını kaldırıp, karşısındaki gencin gözlerinin içine derin derin bakarak yanıtladı;

– Ayuk Han.

***

Çıkıntı ve oyuklardan oluşan bu son ilkel basamakları da indikten sonra, ileriye doğru yürümeye başladı genç adam. Elinde etrafa kımıldaşan ışıklar saçan, titreyerek yanan bir meşale vardı. Biraz sonra geniş bir mağaranın içinde buldu kendisini, bu dağların altı mağaralarla örülmüştü sanki. Taban topraktı ve her yer nemden küflenmiş gibi kokuyordu. "Buradan bir çıkış bulabilirim belki de," diye düşünüyordu. Mağara, daha başka iç mağaralara açılıyor ve her yöne giden yollar görünüyordu; bu girift yeraltı dolambacı kim bilir nerelere kadar uzanıyordu. Bir kayanın üzerine oturup, ilerideki gürül gürül akan yeraltı ırmağına baktı. Gitse, nereye kadar gidecekti? Geldiği yolu geri dönüp, yukarıya bahçeye tekrar çıkabilirdi ama sonra ne olacaktı? Bir süre daha öylece oturup bekledi.

Neden sonra aklına teller geldi. Çantasından çıkardı, iki tane saç teliydi. Eline aldı ve baktı, titrek ve güçsüz ışığın içinde doğru dürüst göremiyordu bile. Ak ve kara iki saç teli… Ak ve kara… Gündüzün ve gecenin rengi, iyiliğin ve kötülüğün simgeleri… Saçları yeniden mendilin içine koyacaktı ki, üzerindeki nakışlar cezbetti dikkatini bu kez de. Bu da sevgilisinin elinden

çıkmıştı; bunları o işlemişti gökçe renkli keten bir kumaşa. Yine gökçe renkli ama daha koyu kelebekler vardı üzerinde. Ağlamaklı oldu o an. Sonra telleri içine koyup, katlayıp çantasına yerleştirdi.

Kalkıp gezinmeye başladı yeniden, arkadaki diğer mağaralara geçip oralara baktı. Daha aşağıya inen başka bir mağara vardı geride. Burada sarkıtlar vardı tavandan aşağıya doğru inen ve üzerinden sular süzülerek damlıyordu, damlayan sular tabanda küçük birikintiler oluşturarak eğimli zeminden akıp gidiyorlardı. Kim bilir kaç yüz yıldır üzerine damladıkları bu granit zeminde bile çukurcuklar oluşturmuşlardı. İçerisi nemli ve soğuktu. Geriye dönüp mağaranın girişine tekrar vardı, yaklaşırken kulağına yinelenip duran tok bir ses çarptı. Dinledi, sanki birbirine çarpan iki nesnenin sesiydi bu. Gümbürdeyen davulları andırıyordu. Nereden geldiğini anlamaya çalıştı. Bulunduğu yere açılan ve yukarıya doğru çıkan bir mağara girişinden geliyordu sesler. O yana doğru yürüdü.

Gördüğü manzara, lalasından dinlediği anlatılardaki canlıları andırıyordu. İki tane koç vuruşuyorlardı. O kadar iriydiler ki, bir boğa kadar vardılar; biri apak, diğeri kapkara. Boynuzları geriye doğru kıvrıktı ikisinin de ve bir insan kolu kalınlığında rahat vardılar. Herhalde dağların eteklerinde yaşayan arkarların[240] koçlarıydı bunlar. Ama buraya nasıl geldiklerini anlayamamıştı. Aslında birer koçkara[241] benziyorlardı. Şehirlerde dövüş için yetiştirilip şenliklerde, şölenlerde, toylarda[242] dövüştürülen besili koçlar olurdu, onlar gibiydiler tıpkı. Öyle vuruşuyorlardı ki, çıkan gümbürtü büyük köslerden çıkan ses gibi çok ötelerden rahatlıkla duyulabilirdi, zaten kendisi de bu sesi duyarak gelmişti Her toslaştıklarında kafatasları çatırdıyordu sanki. Kıvrım kıvrım yünleri upuzundu. Burunlarından çıkan solukla birlikte yoğuşmuş[243] alev fışkırıyor gibi geliyordu Batur'a. Ve her çarpışmadan sonra böğürerek geri çekiliyor ve birazdan tekrar ileri atılıyorlardı. Yassı ve tüylü kafaları birbirine değerken kıvılcımlar saçılacak, yıldırımlar çakacak zannediyordu. Arasıra boynuzları birbirine takılıyor, çıkarabilmek için uğraşıyorlardı kafalarını sağa sola çevirerek. Böğürtüleri gök gürültüsünü andırıyordu, gözleri kıpkırmızı kesilmişti. Bu arada birşeyi farketti; meşale sönmek üzereydi, birazdan bu karanlığın içerisine gömülüp kalacaktı. Işık titremeye başladı, titredi… Tit-re-di… Ve karanlığın içinde kaldı.

Gözleri karanlığa alışıyordu yavaş yavaş. Hayatında böyle ilginç bir mücâdeleyi ilk kez görüyordu. Çevrede kendisi için mücâdele edilecek bir sürü veya bir dişi falan da yoktu. Liderlik için veya o dişiye eş olabilmek için savaştıklarını gösterebilecek hiçbir belirti gözükmüyordu. Belki de saatler boyu vuruşarak farkında olmadan buralara kadar inmişlerdi. Böyle düşünürken aklına bir fikir geldi, bu hayvanları izleyerek buradan çıkabilirdi. Bunlar buraya geldilerse, çıkabilirlerdi de. Hayvanların içgüdüsel bir yol ve yön bulma yetenekleri olurdu, o içgüdüye güvenebilirdi. Ama önce bu kavganın sona ermesi gerekiyordu fakat hiç de biteceğe benzemiyordu. Ayrılıp birbirlerin etrafında dönüyorlar, soluklanıyorlar tekrar ileri atılıyorlardı. Mağaranın içerisinde koşturarak dolanıp yeniden kavgaya tutuşuyorlardı. Koşarlarken kayalık

[240] Arkar: Dağ koyunu.
[241] Koçkar: Dövüş koçu.
[242] Toy: Merasim, şölen.
[243] Yoğuşmak: Yoğunlaşmak. Koyulaşmak.

zeminden çevreye taşlar sıçratıyor, sert toynakları ve tırnaklarıyla kıvılcımlar saçıyorlardı ama ayrılmaya hiç de niyetli görünmüyorlardı. Aralarındaki amansız mücâdele tarihin derinliklerinden kopup gelen ve bilinçaltında yansıyan ilkel bir ölümcül kavganın dışavurumuna benziyordu. Bazen kendisine doğru yaklaşıyorlardı hiç umursamadan, etrafında dönüyorlar ve durup yeniden tokuşuyorlardı, o esnada şimşek çakar gibi bir ses duyuluyordu. Bir süre daha izledi belki bıkarlar diye ama boşunaydı, bunları ayırmanın bir yolunu bulmalıydı, kendi çözümünü kendisi üretmeliydi.

Önce yerde bulduğu taşlardan fırlattı üzerlerine ama işe yaramadı, hayvanlar biraz uzaklaşıp yeniden devam ettiler. Sonra kalınca bir değnek aradı, bulamadı. Aklına meşale geldi. Getirdiği sönmüş meşaleyi alarak yanlarına yaklaşıp ayırmayı denedi fakat kızgın hayvanlardan bir tanesi kendi üzerine yürüyünce kaçmak zorunda kaldı. Kenara çekilip yeniden izlemeye koyuldu. Bir yolunu bulmalıydı.

Bu nasıl bir düşmanlıktı anlayamıyordu, birbirlerine öldüresiye saldıracak kadar neden bu kadar büyük bir öfke duyuyorlardı anlamıyordu. Sonsuza dek sürecek bir kavgayı andırıyordu izlediği; iyiliğin ve kötülüğün kavgasını… Çocukluğunda gördüğü bir parşömen tomarına çizilmiş o şekli anımsadı, birbirine sarılmış iki balık tam bir yuvarlak oluşturuyordu[244(*)]. Biri ak diğeri karaydı; kara olanın gözü ak, ak olanın gözü karaydı. Sonraları öğrenmişti ki, onlar balık değil bir bütünün birbirinin tıpatıp aynısı ama karşıtı olan iki parçasıydı ve göz sandığı şeyler de parçaların içindeki zıtlık çekirdekleriydi. Herşeyin içinde en az düzeyde de olsa zıddından bir parça bulunacağı anlamına geliyordu bu. İyiliği harekete geçiren şey içinde kötülüğe karşı duyduğu öfkeydi ve çok gariptir ki, öfke de kötülüğün bir parçasıydı. Kötülüğü harekete geçiren şey ise aslında iyiliğe duyduğu ama açıklayamadığı hayranlığıydı ve bu gizli tevazu iyiliğin bir parçasıydı. Evrende herşeyin karşıtı bulunurdu. Şimdi bu iki ezeli düşman, karşısında vücut bulmuş, ete kemiğe bürünmüş ve çarpışıyorlardı. İçinde bulunduğu şu çelişik durumda öyle değil miydi? Ruhunda aşk ve öfke yan yana durmuyor muydu şu an için?

Yere bıraktığı değneği alarak koçların üzerlerine doğru koştu ve vurmaya başladı sırtlarına. Artık öfkeden kudurmuş olan hayvanların ikisi birden boynuzlarını kendisine karşı kullanmakta gecikmediler. Vurarak yere düşürdükleri, araya giren bu yeni düşmana karşı ayaklarıyla ve çengel gibi boynuzlarıyla saldırıya geçtiler. Birkaç darbe alan Batur Han, böyle giderse kendisini öldüreceklerini anlayarak ayaklarıyla karşı koymaya çalışıyordu. Artık hangisi hangi hayvan onu da anlayamıyordu, bir o vuruyordu bir diğeri. Birşeyler yapmazsa işi burada bitecekti, bir anlık kızgınlığı başına iş açmak üzereydi. Can havliyle koçlardan birisini boynuzundan yakaladı ama yakaladığı gibi de mağaranın karşı duvarına savrulup çarptı, yere nasıl düştüğünü anlamadı bile. Üzerinden bir boğa geçmiş gibi ağrıyordu her yanı.

Koçların yeniden üzerine yürüdüğünü görüp kendisini güç bela toparlamaya çalışarak dizlerinin üzerine doğruldu, yine aynı tepkeyle[245] kararan gözlerini kapatarak üzerine gelen

---

[244] (*) Uzakdoğu, özellikle de Çin felsefesindeki Yin-Yang sembolü. –Editör.
[245] Tepke: Refleks.

koçlardan birisinin boynuzlarından tekrar yakaladı. Ama bu sefer çok sıkı tutmuştu, bırakmadı. Bir ara gözlerini araladı, kara olanın sırtındaydı. Aldığı sarsıntının etkisiyle midesi bulanıyordu, gözlerini yeniden yumdu, tekrar açtığında her yer gözünün önünden kaymaya başladı. Hayvan koşuyordu, hem de çılgın gibi. Hızları gittikçe artıyor, yerden kıvılcımlar çıkıyor, her yer sarsılıyordu. Hızdan içi karışıyordu. Görüntüler bir çizgiye dönüşmüş akıyordu, ya da kendisine öyle görünüyordu. Bayılacak gibi oluyordu ama kendisini tutması gerektiğinin çok iyi farkındaydı. Bu hızda koçun boynuzlarını bırakırsa bir yerleri mutlaka kırılırdı.

Sonra hızları azalmaya başladı. Azaldı… Koçun duracağını anlayarak boynuzlarını bırakmaya niyetlenen Batur zaten ellerini gevşetmişti ki hayvan silkinerek sırtındaki adamı var gücüyle fırlattı kafasını sallayarak. Koç derin derin soluduktan sonra yoluna devam edip gitti aynı hızla. Batur Han'sa soğuk suyun içine gömülürken, suyun etkisiyle biraz açıldı birkaç kez batıp çıktıktan sonra. Ama akıntıya karşı koyacak gücü yoktu, yeraltı ırmağı kendisini almış götürüyordu ve batıp çıkarken güçlükle nefes alıyordu. Son bir umutla kıyıya uzanmaya çalıştı ama başaramadı, geriden hayvanların gök gürültüsünü andıran böğürtüleri ve tokuşma sesleri yeniden kulağına çalınmaya başlamıştı, sesler ırmağın gürültüsüne karışıyor ve gitgide uzaklaşıyordu. Birazdan karanlık bir dehlizin içindeydi, o müthiş akıntıyla sürüklenen Batur Han artık sonunun geldiğini düşünüyordu. "Buraya kadarmış," diyordu kendi kendine. Ama kafasını suyun üzerinde tutmaya çalışıyor, zifiri bir karanlığın içinde çaresizce ilerliyordu. Akıntıya kapılmış bir dal parçasından farkı yoktu şu anda. Sonra eğimin artarak yatağın dikleştiğini hissetti, müthiş bir hıza ulaşmıştı ırmak. Neyse ki suyun üzerinde yeterince boşluk vardı da nefes alabiliyordu. Sonra yeniden eğim azalarak hızları biraz kesildi. Ama karanlık çok korkunçtu. Galiba günahkârlığından ötürü yerin yedi kat altına çekiliyordu, hesap verecekti orada. Acaba o kadar suçlu muyum? diye düşündü. Bu ırmağın sonu yeraltındaki okyanusta bitecekti belki de, sonra orada bedel ödeyecekti. Ne suçlar işlediğini hatırlamaya çalıştı.

Taş dehlizin içinde yankılanarak artan suyun uğultusu kulaklarını sağır edecekti neredeyse. Bir önceki sonbaharda yayın balığı avlamaya gittiklerinde göğün kapakları açılmışçasına başlayan yağmurun ardından, boğa gibi böğürerek gelen bir sel görmüştü, onu anımsattı bu ses kendisine. Su bir iki saat içerisinde üç dört katına çıkmış, ırmağın üst çığırında gelirken üzerinden geçtikleri bir taş köprüyü bile yutmuştu. Yukarı köylerden aldığı kazanları, hamur tahtalarını, çömlekleri, giysileri karşı konulmaz bir hızla sürüklüyordu. Irmak kıyısında bu eşyaları yıkayan kadınlar seli gördüklerinde bırakıp kaçıyorlardı canlarını kurtarmak için, önlerinde başka ne varsa hepsini unutuyorlardı. Şimdi de kendisinin o eşyalardan bir farkı yoktu, suya kapılmış gidiyordu. Birkaç kere bu uçsuz tünelin yan duvarlarına çarptı. Kolu bacağı çizilmiş, berelenmişti ama suyun soğukluğundan şu an hiçbirşey duyumsayamıyordu; elleri ve ayak parmakları uyuşmuştu.

Üzerindeki boşluk kayboldu, hava bitti. Soluğunu tuttu. Tuttu. Ciğerleri patlayacak gibi oldu. Artık öleceğini anlamıştı. Ardından belli belirsiz bir ışık gördü. Işık bir merceğin ardından süzülerek dağılıyor, çoğalıyor gibi görünüyordu suyun altından. Önce bunu bir düş sandı; ışığa yaklaştıkça gözleri kamaşıyor, gördüğü ışık huzmesinin kenarlarında saydam kelebekler gibi

uçuşan zerrecikler dağılarak kayalarda sekip yansıyordu. Bilinmeyen bir boyuta açılan bir kapı gibi görünüyordu gözüne bu yansımalar. Işık arttıkça arttı. Sonra dışarıya çıktı. Su yerin altından fışkıran bir kaynak gibi kayaların altından yukarıya yükselirken kendisi de yukarıya itilmişti. Ama ırmak o kadar genişti ki kıyıya çıkabilme imkânı bulamadan gidiyordu. Kıyıya yüzmeye çalışıyor fakat tam yaklaştığı anda bir akıntı, bir çevrinti kendisini alıp içeriye çekiyordu yeniden; batıp çıkıyordu. Bazı yerlerde şiddetlenen bu su akımı savuruyordu ileriye doğru kendisini. Bazen de küçük çavlanlardan[246] aşağıya doğru iniyordu. Ama dahası vardı. Önündeki yaklaşık bir kavak ağacı yüksekliğindeki çağlayanın sesini duyduğunda kıyıya ulaşmaya çalıştı ama nafile, uğuldayarak ve homurtular çıkararak yerçekimine uyup aşağıya doğru dökülen suyun kolları arasında düşmeye başladı. Düşmeden hemen önce su damlacıklarından yansıyan bir alkım[247] gördü, yedi rengini de ayrımsadı. Aşağıdaki, bu muhteşem gücün oyduğu ve suyun burgaç gibi çevrinerek yakaladığı herşeyi yutmaya çalıştığı obruğun[248] içine doğru çekildikten sonra kendisini yukarıya doğru itecek gücü buldu ayaklarıyla. Köpük köpük kaynayan suyun üstüne çıktığında tüm gücü tükenmişti, son bir umutla daha çaba gösterdi ama artık dibe doğru batıp yiteceğini anlamıştı. Tam o sıra da birkaç kulaçlık bir mesafede yanından geçmekte olan bir kütük gördü ve bütün gücünü bir kez daha toplayıp ona ulaşmayı başardı, sımsıkı sarıldı.

Öylece ne kadar gitti bilinmez…

Burada ırmak denize kavuşuyordu ve akıntı tomrukla birlikte ona sarılmış olan adamı da denizin içlerine kadar sürüklüyordu. Ama artık mücâdele edecek gücü kalmamıştı, tüm vücudu titriyordu. Hava kararıyordu, gök çadırının üzerinde küçük delikleri andıran ışıklar belirmeye başlamıştı. Kafasını kaldırıp Ülker'e baktı. Altı yıldızı olan bu takımyıldıza bakarken, umutları da onlar kadar uzak görünüyordu kendisine.

İnanışa göre Ülker'in[249] altı yıldızı, göğün altı deliğiydi ve oradan gelen soğuk hava dünyanın iklimini sıcak hava dolduğunda yaza dönderirdi, tam tersi olduğunda ise kışa.

Bu kez ölecekti. Bu ıssız denizin ortasında ölecekti. Öyle uzaklaşmıştı ki kıyıdan, en ufak bir kara parçası bile görünmüyordu. Cesedini balıklar ve daha bilmediği bir sürü deniz hayvanı yiyecekti, başına ne geldiğini dahi kimse bilmeyecekti. Mezarı bile olmayacak, engin sulara karışacaktı. Gönderdiği dalgalara duydukları hayranlık ve korku nedeniyle atalarının bu engin suyu yönettiğine inanarak sunular sunduğu Talay Han'ın[250] yaşadığı uçsuz bucaksız denizde boğulacaktı.

Artık sonu gelmişti. Sonra gözleri karardı ve karanlık diyara doğru yola çıktı.

246 Çavlan: Şelale. Küçük çağlayan.
247 Alkım: Gökkuşağı.
248 Obruk: Suyun oyduğu çukur ve bu çukurdaki girdap.
249 Ülker: Bir takımyıldız.
250 Talay Han: Okyanus Tanrısı.

GEMİ

Gözlerini açtığında, kılları vücuduna batan bir battaniyenin altında, gıcırdayan tahta yatakta yatıyordu. Koyu kırmızı sakalları ve aynı renkte uzun saçları olan iri yarı bir adamsa karşısında sırıtarak kendisine bakıyordu. Sanki bir beşiğin içindeymiş gibi sallanıyordu her taraf. İçerisi tuz kokuyordu. Bütünüyle ahşap olan odanın yapıldığı tahtaların herbirinin uçlarında ve ortalarında çakılı olan iri çivi başları görünüyor, duvarda asılı büyük bir balık yüzgeci hemen göze çarpıyordu. Tüylü, iri sarman bir kedi ise yatağın üzerinde ayakucunda dolanıyordu. Yatağın yanında, yerde su dolu demir bir çanağın içerisinde bez parçaları görünüyordu, belli ki bunlarla ateşini düşürmeye çalışmışlardı.

Az sonra tahta duvarlı odanın üstündeki bir deliğin ağzından, aşağıya uzanan merdivenlerden inerek içeriye kirli siyah düz sakalları olan başka bir adam daha girdi. Başının ortası tamamen açılmış, dazlak kısmı güneşten simsiyah yanmış olan bu yeni gelenle diğeri hiç bilmediği, duymadığı bir dilde birşeyler konuştular aralarında. Elini kolunu sallayan siyah saçlı olanı ara sıra gülüyordu. Bir iki kez dönüp kendisine baktılar. Batur'unsa tüm vücudu hâlâ titriyor ve ateşler içinde yanıyordu. Biraz sonra siyah sakallı adam tekrar yukarıya çıktı. Kısa bir süre ancak geçmişti ki, aynı adam elinde bir tas çorbayla geri döndü. Yataktaki hastanın ellerini kollarını kıpırdatacak bile hâli olmadığı için tahta bir kaşıkla veriyordu ağzına. İçerisinde balık etleri olan çorbayı güçlükle yutabiliyordu. O çorbayı yerken odayı, içerisinde koyu bir yağ bulunan, kalın bir ipliğin is yayarak yandığı cam lamba aydınlatıyordu.

Birkaç gün içerisinde yavaş yavaş toparlanıp yukarıya çıktığında tahmininin doğru olduğunu anladı, içinde bulunduğu yer bir gemiydi. Artık güverteye çıkıyor ve nemli havayı ciğerlerine dolduruyordu, vücudu ise tuzdan yapış yapış oluyordu. Dillerini bile anlamadığı ve çoğu kızıl, sarı saçlı olan bu adamların yanında nereye dahi gittiğini bilmeden yol alıyordu içinde bulunduğu gemiyle birlikte. İçinin sürekli sıkılmasına neden olan hava boğuk ve kapalıydı çoğunlukla ve bir türlü açılmak bilmiyordu. Gemideki tayfalarla el kol işaretleriyle anlaşarak en azından temel gereksinimlerini karşılayabiliyordu ve birbirlerinin isimlerini de öğreniyorlardı yavaş yavaş. İlk gün, yatağının başında gördüğü adamın kaptan yardımcısı ve aynı zamanda hekim olduğunu öğrendi. Kaptan da tıpkı yardımcısı gibi uzun, kızıl saçlıydı. Üç direği olan bu büyük araç, tam olarak çözemiyordu ama galiba yolunu kaybetmiş bir balıkçı gemisiydi. Ancak bu kadar büyük bir balıkçı gemisine de hayatında hiç rastlamamıştı. Daha doğrusu bu kadar büyük bir gemiyi ilk kez görüyordu.

Bir süre sonra sağlığı düzelerek diğerleriyle birlikte çalışmaya başladı, tamamen kendi isteğiyle. Gerçi belki de bir süre sonra gemidekiler isteyeceklerdi çalışmasını ama o buna gerek kalmadan ortama uydu. Bu durum bir yandan tayfalarla olan arkadaşlığını sağlamlaştırıp onlarla kaynaşmasını sağlıyor bir yandan da boş oturduğunda bir arı sürüsü gibi başına üşüşen düşüncelerin oluşumunu engelliyordu, can sıkıntısına kapılmıyordu böylece. Yavaş yavaş bu insanların dillerindeki bazı kelimeleri öğrenmeye, sözel iletişim kurabilmeye de başladı. Zaman geçtikçe bu gemicilerin aslında yeni topraklar arayan kâşifler olduğunu anlıyordu.

Rüzgârların gücüyle şişen yelkenler gemiye sürekli hareket sağlıyordu. Bazen geminin önüne çıkıp Rüzgâr Tanrısı'na dua eden gemiciler ona şükranlarını bildiriyorlardı. Tıpkı Zada Han'a[251] yakaran kendi ülkesindeki bazı balıkçı şamanlarının yaptığı gibi.

Batur Han, eğer kendisini arkada bekleyen birisi olmasaydı herhalde bu gemide kalarak hayatının geri kalanını denizlerde geçireceğini, bir daha geriye dönmek istemeyeceğini düşünüyordu. Aklındaki kanı bu yöndeydi çünkü sevdiği kızdan başka kimse kalmamıştı kendisi için. Kardeşleri bile kendisini ölüme terk etmişlerdi, tıpkı kuyuya atılıp sonradan oradan geçen bir argışın[252] bulduğu yalvaç[253] gibi. Kardeş öldürme de zaten yeryüzünün ilk kıyacılığı[254] değil miydi? Ama yapması gereken şeyler vardı ve burada kalamazdı.

Havanın açık olduğu, Güneşin parlak yüzünü gösterdiği ender günlerde denize girip yüzüyorlardı hep birlikte. Suyun içinde sürüler hâlinde rengârenk balıklar, yarı saydam denizanaları dolanıyorlar, iri sivri kılıç gibi burunları olan insandan daha büyük balıklar sıçrayarak eğleniyorlardı. Bir seferinde de tıpkı o köy odasındaki adamın anlattığı gibi büyük balıklara rastladılar, hem de yedi sekiz tanesine birden. Kafalarının üzerinden bir ağaç boyu yükselen sular püskürtüyorlardı gerçekten de, şu an içinde bulundukları gemiden çok daha büyüktüler. Eski çağlarda yaşamış olan savacıyı[255] da herhalde böylesi büyük bir balık yutmuş olmalıydı.

Ara sıra yetenekli tayfalar bellerine deri kırbaları[256] bağlayarak dalıyorlardı. Su altındaki dağların yüzeye yaklaştığı yerlerde sığlıklar buluyor, buralarda denizin tuzlu suyunun içinde tabandan kaynayarak çıkan tatlı su kaynaklarını bulup bu tulumlara doldurarak taze soğuk su çıkarıyorlardı yukarıya. Batur'da henüz yeterince acemi olmasına karşın balık tutmayı, ağ atmayı, toplamayı öğreniyordu günden güne. Emek vermenin, çalışmanın mutluluğunu duyuyordu hayatında ilk kez, alın teri döküyor ve gece yatağa yorgun girip çabucak uykuya dalıyordu.

O gece, hissettiği sarsıntıyla birlikte yüreği sıkışarak uyandı. Nerede olduğunu anlamaya çalıştı, tahta bir odanın içerisindeydi. Gemi suya düşmüş bir ceviz kabuğu gibi sallanıyordu, bulunduğu yeri anımsaması da fazla sürmedi bu yüzden. Dışarıdan bağrışmalar duyulurken yataktan kalkıp üzerini giyindi ivedilikle, bir aksilik olduğu belliydi. Yukarıya çıktı.

Karanlığın içinde kuduz bir yak[257] boğası gibi üzerlerine gelen dev dalgaları gördü, onların sırtlarında bir inip bir çıkıyorlardı. Gerçekten çok şiddetli bir fırtınaydı; dalgaların üst kısımları bazen gemiyi yalıyor, bazen de kendilerini yutup yeniden bırakıyordu. Geminin çatırdadığını

[251] Zada Han: Rüzgâr Tanrısı.
[252] Argış: Kervan.
[253] Yalvaç: Peygamber. [Hz. Yusuf kastediliyor. –Editör.]
[254] Kıyacılık: Cinayet. "Kıya" da denir. [Habil ve Kabil kıssası kastediliyor. –Editör.]
[255] Savacı: Peygamber, nebi. [Burada Hz. Yunus kastediliyor. –Editör.]
[256] Kırba: Deri matara. Su tulumu.
[257] Yak: Asya sığırı.

duyuyordu. Nama'nın[258] gemisinin dağa oturduğu gibi bunun da bir sığlıkta karaya oturması için dua ediyordu içinden. Bu ulu suya batıp çıkıyorlardı, neyse ki kaptan fırtınanın kopacağını ufukta biriken kara bulutları gördüğünde anlayarak direkleri söküp götürmesin diye yelkenleri toplattırmıştı hemen, öyle olmasa şimdiye belki de çoktan işleri bitmişti. Kaptan şu anda da dümene geçmiş gemiyi abramaya[259] çalışıyordu ama su yola gelmiyordu. Sabaha kadar boğuşup durdular; gökyüzünün öfkesi dinip rüzgârın şiddeti azalırken, adamlardan birisini alarak geri çekilmiş olan deniz de duruluyordu.

Ertesi gün tüm kemikleri kırılmış gibi yattılar hep birlikte, soğuğu yiyip üşüterek hastalananlar olmuştu. İnce bir yağmur çiselerken deniz çoktan süt dökmüş kediye dönmüş, sakin sakin uyuyordu; dün geceki kızgınlığının yerini merhametli bir sükûnet almıştı. İleride geniş çimenlik alanlar gibi yosun tarlaları görünüyor, yemyeşil uzuyorlardı ufkun iki yanına doğru. Geminin hasarlarını giderip, darmadağın olmuş tüm malzemeleri de topladıktan sonra denizin engin bağrına kavuşmuş olan arkadaşları için saçılar[260] verdiler.

Bu olaydan birkaç gün sonra küpeştede oturan kaptan aşağıdaki tayfalardan birisine bağırarak eliyle ufku gösterdi, o da pruva direğine tırmanarak elini alnına kaşlarının üzerine koyup kaptanın gösterdiği yöne doğru baktı. Sonra arkaya doğru dönerek bağırdı. Birşeyler oluyordu, gemide bir hareketlilik baş göstermişti.

Bir süre sonra anladı, artık karayı bulmuşlardı.

Dibi görünen, cam gibi berrak suda ilerleyerek koya giriyordu gemi, ancak kıyıya çok fazla yanaşmadan ve ileride belirginleşen yakınlardaki balıkçı köyüne pek de görünmeyeceklerini tahmin ettikleri bir yerde durdular. Kaptan geminin kıyıdakiler tarafından fark edilmesini istemediği için yeterince uzakta duruyorlardı. Sebebini anlayabiliyordu; bu bir korsan veya savaş gemisi değildi ve kendileri için tehlike olasılığı bulunan bilip tanımadıkları, üzerinde insan yaşayan tüm yerlerden uzak durmaya çalışıyorlardı. Anlayabildiği kadarıyla da daha önce bir yerde çok masum görünen yerlilerin mızraklı saldırılarına uğramışlardı, o yüzden de temkinli davranıyorlardı. Onların aradığı el değmemiş topraklardı, bundan sonra kıyıyı uzaktan izleyecekler ve yollarına o şekilde devam edeceklerdi ama önce sandalla kıyıya yaklaşıp, tedarik edebilecekleri birşeyler varsa alıp gemiye döneceklerdi. Bir saldırı ihtimaline karşı da sandalda iki kişi bekleyecek, öylesi bir durumda küreklere asılıp hızla uzaklaşacaklar ve kaçıp geri döneceklerdi.

Aylardır birlikte yolculuk yaptığı, dillerini bile bilmediği ama aynı sofrayı, aynı ekmeği paylaştığı, aynı tabaktan yemek yediği bu yabancı insanlardan ayrılırken böylesine zorlanacağını hiç düşünmemişti. Hepsiyle tek tek sarılarak vedalaşıp geminin yanında, içinde kendisini üç kişinin beklediği yayvan sandala, sallanmış olan bir halattan kayarak indi. Sandaldakiler kürekleri

---

[258] Nama: Hz. Nuh.
[259] Abramak: İdare etmek, dümen kullanmak.
[260] Saçı: Cansız kurban. Nesnelerin veya yiyecek içeceklerin doğaya armağan edilmesi, sunulması.

çekmeye başladılar, gemi yavaş yavaş arkalarında kalarak uzaklaşıyordu. Küreklere bu üç kişiden ikisi dönüşümlü olarak geçip, diğerini dinlendirirlerken suyu yararak karaya doğru hızla yaklaşıyorlardı. Sonra alacakaranlığın içinde sandalın ucu, koyu sarı kumlara değdi.

Yanındaki arkadaşıyla birlikte köye doğru ilerlemeye başladılar, küçük ahşap evler göze çarpıyordu her tarafta ama etrafta kimsecikler görünmüyordu. Köyün içine girdiklerinde bu ıssızlığın nedenini anladılar. Burası terk edilmişti. Evlerin kapıları sonuna kadar açıktı; bir tanesinin içine girdiler, bomboştu. Köşede duran bir sedirin tek ayağı kırılmış ve çökmüştü, duvarlar da yer yer mavi kabarcıklarla kaplıydı, küflenmişti her yanı. Dışarıya çıktılar, evlerin arasında gezinmeye başladılar. İn cin top oynuyordu, kimsecikler yoktu. Bir iki evin içine daha baktılar, ilk girdiklerinden pek de farklı bir durumda gözükmüyorlardı onlar da. Bir diğerinin açık dış kapısının üzerinde ağ asılıydı, öylece bırakılıp gidilmişti. Uzun bacası olan, odaya doğru çıkık bir ocak görünüyordu içeride. Belki de bir zamanlar gürül gürül yanan bu ocak şimdi susmuş, yas tutar gibi hüzünlü göründü gözüne. Ocağın yanındaki duvarlardan birisinde yan yana elek ve kalbur asılıydı, diğer yanındaysa büyük bir su küpü göze çarpıyordu. Bir başka kapının önündeyse devrilmiş ve çürümeye yüz tutmuş büyük bir masa duruyordu.

Bu beklenmedik bir durumdu. Burada insanların bulunduğunu zannederek inmişti gemiden. Birbirlerinin yüzlerine baktılar yol arkadaşıyla. Bir karar vermesi gerekiyordu. Ya sandalla tekrar gemiye dönecekti, o takdirde kıyıyı izleyen gemiyle yeni bir yerleşim yeri bulma ihtimalleri vardı. Ya da buradan yoluna tek başına devam edip içerilere girecekti. Gemiyle başka bir yere daha ulaşabilirdi ancak bu bir ihtimaldi ve gerçekleşmeyedebilirdi. Şu an hiç olmazsa, terk edilmiş de olsa bir yerleşim alanına, insan izine rastlamıştı. Ayrıca gemiyle yeniden açık denizlere sürüklenme ihtimalleri vardı, doğanın insana oynayacağı oyunlar belli olmazdı. Batur Han için sularda daha fazla gitmenin bir anlamı yoktu, en azından karaya ayak basmışken nerede olduğunu öğrenmeli ve ülkesine dönmeye çalışmalıydı.

Arkadaşıyla sarıldıktan sonra kıyıya kadar yürüdü, sandaldaki iki kişiyle de tekrar vedalaşınca tayfalar kürekleri çekmeye başladılar. Arkalarından bir süre izledi, onlar gitgide uzaklaşırken görüntü de küçülüp bir hayale dönüşüyordu tıpkı çöllerdeki ılgımlar[261] gibi. O da arkasını dönerek köye doğru yürüdü yeniden. Evlerin arasına tekrar ulaştığında geriye dönüp arkadaşlarının bulunduğu gemiye doğru baktı, uzakta küçücük bir nokta gibiydi artık. Şu andan itibaren yapılabilecek birşey yoktu, yapayalnızdı burada.

ŞEHİR

Her taraf tuz kokuyordu. Dalgalar köpük köpük kıyıya vuruyor, içeriye uzanmaya çalışıp tekrar geriye çekiliyorlardı, giderken de kum tanelerini denize doğru sürüklüyorlardı. Çok ötelerde kayalara çarparak çatlayan dalgalar dağılarak sular saçılıyordu etrafa. Ta buralardan

[261] Ilgım: Serap. Yanılsama.

bile görülebiliyordu bu mücâdele; su karanın içine girmek istiyor, ileriye doğru atılıyordu tıpkı vuruşan koçlar gibi ama o da buna izin vermiyor engel oluyordu.

Ne yapmalıydı, ne yana gitmeliydi? Hiçbir fikri yoktu bu konuda; öylece kalakalmıştı burada, hiç bilmediği bir yerde. Koca Dünya'ya sığamamış, yedi gökle dokuz yerin arasında sıkışıp kalmıştı.

Terkedilmiş köyün arkasında dümdüz bir tundra[262] uzanıyordu. Bu düzlük bir bozkırı andırıyordu ama bildiklerinden biraz farklıydı. Bodur çalılıklar, ot kümeleri, küçük basit çiçeklere benzeyen mantar öbekleri, sarı ve turuncu likenler[263] görünüyordu her tarafta. Koyu yeşil yosunlar göze çarpıyordu taşların üzerinde. Az yapraklı, kısa, sırsıl bitkiler bulunuyordu çevrede yalnızca. Katı toprak yaşamı tükenmekte olan, ölüme hazırlanan, can çekişen bir varlığı andırıyordu, içerisine bir kasvet işlemişti sanki. Yapabileceği birşey yoktu, o yöne doğru yürümekten başka. O da öyle yapıp yola koyuldu.

Saatlerce yürüdü. Burada, bu ıssız tundradan başka birşey yok gibiydi. Her yer anlaşılmaz bir biçimde nemli bir kuraklığa boğulmuştu sanki. Yakınlarda deniz vardı ama hiç tatlı su görünmüyordu. Toprakta da aynı şekilde belirgin fakat alışagelmişin dışında bir çoraklık göze çarpıyordu. Adını koyamıyordu lâkin nemli, katı bir çoraklıktı bu; belli ki aylardan beri yağmur düşmüyordu, yine de havanın nemi yerdeki bu otsu canlıları besliyordu. Bu arada birşey daha dikkatini çekiyordu; hava hâlâ alacakaranlıktı. İndiğinden bu yana sanki hiçbir değişiklik olmamış gibiydi. İçini bir huzursuzluk kaplıyordu. Oldu bitti sevmezdi boğuk, kapalı havaları. Susamaya da başlamıştı ancak etrafta ne bir su kaynağı, ne bir akar göremiyordu.

Nihayet çok da fazla kullanılmadığını tahmin ettiği bir yol gördü. Ama en azından bir yoldu, onu izleyecekti. Gökyüzünde bir değişiklik olmadığı için ne kadar süredir yol aldığını da kestiremiyordu. Güneş ne doğuyor ne batıyordu bunca zaman geçmesine karşın, ortam tan vaktinden hemen öncesi gibi loş bir karanlığa gömülüydü. Yol dümdüz uzanıyor, ufka kadar erişiyordu. Hiç bitmeyecekmiş gibi görünen bir yol… Yavaş yavaş susuzluğu artıyordu. Gemiden inerken bir yerleşim yerine gireceğini düşünerek yanına ne yiyecek ne de su almamıştı. Arkadaşları geri dönerken de, ne kendisinin ne de onların aklına gelmemişti yanına azık alması gerektiği. Hava sürekli alacakaranlıktı ve insanı içten içe deliye dönderiyordu, sürekli nasıl yaşanırdı böyle? "Hiç mi gün doğmuyor acaba?" diye düşündü. Güneş doğmaz, ay çıkmaz bir ülkeydi burası galiba. Tedirginlik ve huzursuzluk kaplıyordu insanın yüreğini. Doğadaki bu kasvet insanın içine yansıyıp bunalımlı bir ruh hâli oluşturuyordu. O da derin bir ümitsizlik duygusuna dönüşüyordu.

En sonunda ileriden evler görünmeye başlamıştı tek tük. Bir kenarda oturup dinlendikten sonra yeniden kalkıp yola devam etti. Şehrin içine girildiğinde bayağı kalabalık bir yer olduğunu hemen anlaşılıyordu. Her tarafta insanlar yan yana oturmuşlar, ayakta bir araya gelmişler,

[262] Tundra: Küçük çalılar ve kara yosunları bulunan düzlük arazi.
[263] Liken: Yosun ve mantarın ortak yaşamıyla ortaya çıkan bir bitki türü.

birşeyler konuşuyorlar, çene çalıyorlardı. Aylardan sonra ilk kez kalabalığın içine giriyordu; ilginç bir duyguydu, ömründe ilk kez kalabalık görüyor gibiydi sanki. Çevreye bakınarak gezindi, şehrin içine doğru ilerleyip, merkezine doğru yol aldıkça dükkânlar belirmeye, gölgelikler altındaki satıcılar gözüne çarpmaya başladı. Ancak birşey dikkatini çekiyordu; herkeste bir tedirginlik, bir karamsarlık seziliyordu, kimsenin yüzü gülmüyordu. "Böyle ışık yüzü görmez bir yerde başka nasıl olabilirler ki," diye geçirdi içinden. Ne olursa olsun yine de hiç mi bir insanın yüzü gülmezdi? Hiç mi kimse tebessüm etmezdi? Herkesin suratı asıktı, ifadesiz, bomboş bakıyorlardı. Kendisi de iyice geriliyordu artık, kopmayan, sürekli aynı tekdüzelikle ilerleyen bir kâbusun içinde gibiydi; dozu artıp ya da azalmayan bir işkenceye benziyordu bu.

Bir han bulmayı düşündü kalabileceği ama cebinde parası da, verebileceği hiçbirşeyi de yoktu. Yeniden ne yapacağını bilemez bir hâlde kenar mahallelere doğru yöneldi. Günün hangi vaktinde olduğunu bilememek, zamanı ve hayatı tekdüzeleştirip başka türlü bir zihinsel kargaşaya daha yol açıyordu. Ne kadar bir süre geçtiğini bilmeden aç ve susuz dolanıp durdu. Uykusu iyice bastırdığında taşlık bir alanın ilerisindeki kerpiç konutlara yöneldi, diğerlerine göre biraz daha dışarıda kalan bir evi gözüne kestirdi.

Evin yanına vardığında kısa bir kararsızlıktan sonra yumruk yaptığı eliyle kapıyı hafifçe döğdü ama açan olmadı, içeride kimse yoktu. Birkaç kere daha vurup bekledi, açan olmuyordu. Ama o sırada;

– Evde yoklar, oğullarının yanına gittiler Göksagun'a[264(*)], diye bir ses işitti yan tarafından.

Biraz ötedeki alçak damlı bir evin kapısına çıkmış orta yaşlı, alnının yanında küçük dövmesi olan bir kadındı bu. Kendisini evin kapısını çalarken görmüştü.

– Yakınları mısın? Ben seni daha önce görmedim de… diye devam etti elmacık kemikleri çıkık, kalkık burunlu kadın. Sesini duyurabilmek için bağırır gibi konuşuyordu.

Kadının şivesinde farklılık vardı ama yine de anlayabiliyordu. Delikanlı yanına doğru yürüdü, çakıl taşları dökülmüş kısa bir yolu geçip yaklaştı güleç yüzlü bir kadına.

– Merhaba ana, dedi.

– Esenlik olsun oğul, kimsin sen tanıyamadım, yanlış anlama.

– Nerden tanıyacaksın ana, ben o evde oturanların akrabası falan değilim. Tanıdıkları birisi de değilim. Öylesine rastgele çaldım o kapıyı, yabancı bir yolcuyum. Artık açlıktan gözümün önü karardı, bir iki lokma da olsa ekmek isteyecektim.

---

[264] (*) Göksagun: Bir kasaba adı. –Editör.

Kadın şaşkın şaşkın baktı.

– Geç içeriye hele, dedi.

İçeriye girdiler, bir çocuk yerde pancar kökünden yaptığı iki koca tekerden oluşan bir oyuncağı sürüyordu. Temiz, küçük bir odaydı. Kadın çocuğa;

– Barkan git de atanı çağır arkadan, dedi.

Adının Barkan olduğunu öğrendiği çocuk fırlayıp çıktı dışarıya.

– Kocam arkada çömleklik harç karıyor. Çamur yapar, sonra ocaklar, uğraşır durur işte. Yıllardır çömlekçilik yapar, dedi. Sonra devam etti konuşkan kadın; "Ekenekteki[265] köklerden söküp haşladıydım. Bu dönemde kendigelen[266] olur ancak. Gerçi onların tadı da daha iyidir diğerlerinden. Birazdan alırım ocaktan.

Kadın yere serdiği bir yaygının üzerine kurduğu sofraya konuğunu buyur edip önüne sıcak pancar yemeğinden koydu, biraz da yoğurt verdi. Batur yemeğe kattığı yoğurdun kaşıkta kalan kısmını ağzıyla sıyırdıktan sonra, bir kaşık daha aldı. Yoğurdun tadı o güne kadar yediklerine hiç benzemiyordu, değişikti. Batur Merak edip sordu;

– Ne yoğurdu bu? Daha önce böylesini hiç yememiştim.

– Geyik[267(*)] yoğurdu, dedi; "Bizim çevredeki göçebelerden alır kocam."

– Geyiği nasıl sağıyorlar peki?

– Bayağı. Koyunu, ineği nasıl sağarsan öyle…

– Yani nasıl yakalıyorlar geyikleri?

Kadın delikanlının ne demek istediğini anlamıştı;

– Ha, sen geyikleri yabanda sanıyorsun. Bunlar evcil, dedi gülümseyerek.

Batur bayağı şaşırmıştı. O yemeğine başlarken içeriye yuvarlak yüzlü, kır saçlı, burnunun kenarında et beni olan, hafif şişmanca bir adam girdi; kadının kocasıydı. Esenlik verip o da sofraya oturdu. Kadın yulaftan yapılmış değişik bir çörek çıkardı, getirip sofraya koydu. Kocası

[265] Ekenek: Tarla.
[266] Kendigelen: Kendiliğinden veya önceki yıl tarlada kalan köklerden büyüyen bitki.
[267] (*) Kuzeyde yaşayan Türk boylarında ve başka ulusların bazı göçebe kabilelerinde, Ren geyiğinden günümüzde dahi evcil hayvan olarak yararlanılmaktadır. –Editör.

bölerek herkesin önüne bir parça bıraktı. Bu alışageldiklerinin dışında görünen konuk, iştahla yedi yemeği. Az sonra kadın kalkıp ocağa vardı;

– Yoğurt aşı da kaynamış, biraz sıcak ama olsun, dedi.

Ortaya büyük bir sahanla koydukları aşı yemeye giriştiler hep birlikte, kadının kocası da arkada çalışmaktan yorulup acıkmıştı besbelli. Batur kendisine gökten gönderilmişçesine değerli görünen bu sofraya bakınarak göz gezdirdi bir ara. Ablak yüzlü ev sahibi durumu farkederek;

– Birşeye mi baktın? diye sordu.

– Su var mıydı? dedi Batur.

Kadın ayağa kalkıp odanın dibindeki bir küpün üzerinde bulunan örtüyü kaldırıp kapağını açtı, bir maşrapayla aldığı suyu getirip verdi konuğuna. Batur bir yudumda dikti kafasına. Suya kanamamıştı ama yeniden de istemeye utandı. Durumu anlayan kadın;

– Bir daha vereyim mi? dedi.

Batur olur gibisinden başını sallarken şaşırmış bir hâlde düşünüyordu; böylesi konuksever insanlar kendisinden suyu esirgeyecek, kıskanacak değillerdi. Fakat suyu niye böyle maşrapayla azar azar veriyorlardı? Allah'ın suyuydu işte. Kadının getirdiği suyu farkında olmadan tekrar içti bunları düşünürken. Susuzluğu biraz olsun kesilmişti. Elindeki maşrapayı dalgın dalgın sofraya bıraktı. Artık merakını yenemeyerek;

– Yanlış anlamazsanız size birşey soracağım, dedi.

Ev sahibi de;

– Buyur sor tabi, niye yanlış anlayalım, diye karşılık verince Batur;

– Konukseverliğinize diyecek laf yok. Siz olmasanız belki de acımdan ölecektim. Ama sofraya su getirmemiştiniz, belki unutmuş olabilirsiniz diye düşündüm ama istediğimde bile bardakla verdiniz. Onu da geçtim, gelirken yolda da su içecek bir tane yer bulamadım. Bu civarda su bulmakla ilgili bir sorun mu var? diye sordu.

Kadın ve kocası birbirlerine şaşırmış gibi baktılar. Bu kez de adam merakını yenemeyerek;

– Sen nereden geliyorsun? diye sordu. "Senin gibi değişik konuşan birisine daha önce hiç denk gelmemiştim. Sofraya oturduğumdan beri sorayım diyorum ama ayıp olur diye çekiniyorum. Madem laf açıldı… Kusuruma bakmayasın."

– Hiç yabancı gelmez mi sizin buralara?

– Gelir ama geldikleri yerlerin tümünü de bilirim ben. Bir iki şehirle, birkaç kasaba… Oralarda böyle konuşan birilerini görmedim.

Artık karşılıklı olarak şaşkınlıkları had safhaya ulaşıyordu, gerçi delikanlı yavaş yavaş anlıyordu. Emin olmak için devam etti;

– Anlamadığım şey, bunların suyla ne ilgisi var? Sonra devam etti; “Bu konuya nerden geldik onu anlamadım.”

– Suyumuz az. Ama bunu sormana şaşırdım. Herkes bizim suyumuzun az olduğunu bilir.

Düşündüğü doğru gibi görünüyordu. Bu insanlar burada Dünya’dan yalıtılmış, soyutlanmış bir hayat sürüyorlardı ve kendisi gibi farklı bir dil konuşan bir insanla karşılaşınca şaşırmışlardı çünkü bildikleri dünyanın dışında bir yerlerde başka uygarlıklar var olduğu anlamına geliyordu bu. Ev sahibinin de dediği gibi belki birkaç şehir, beş on tane kasaba ve köyler… Hepsi bu kadardı işte. Bu insanlar için daha ötesi yoktu.

Batur bir yandan da düşündüğü gibi böylesine kapalı bir toplumun olup olamayacağını düşünerek şaşırıyor ve bu görüşünün doğruluğundan emin olamıyordu. Bunca yorgunluğun arasında zihni beklenmedik çıkarsamalar yapıyor, şaşırtıcı sonuçlara ve olasılıklara ulaşıyordu. Ya kendileri de bu insanlardan çok da farklı değillerdiyse… Çağlar sonra kim bilir insanoğlu da bütünün içinde küçücük bir parça ancak olabildiğini anlayacak ve şaşıracaktı böyle bir duruma.

Batur artık susmayı yeğledi çünkü konuşacak, birşeyler anlatacak şevki ve gücü kendinde bulamıyordu. Hem zihnen hem de bedenen yorgundu. Ama evdekiler meraklarını yenemiyorlardı ve onların adına evin reisi yine devam etti.

– Peki, ama sen nereden geldin?

– İndiğimde terk edilmiş bir balıkçı köyü vardı.

– Neyden indiğinde?

– Gemiden.

– Bizim bildiğimiz en büyük gemiyle buradan çıkar ve ancak yine buraya dönersin. Germiye nereden bindin peki?

Batur, adamın bu sözlerinin üzerine emin olmuştu, varsayımı doğruydu. Yüce dağların arasında sıkışıp kalan ataları gibi bu insanlarda burada bir yerlerde sıkışıp kalmışlardı. Belki de

gözlerden ırak bir adaydı burası, belki yerin altında devasa bir mağaraydı kimsenin bilmediği… Ayrıntıları elbette ki tam bulamıyor, çözemiyordu ama işin özünü anlamıştı.

– Anlatacağım şeylere inanmayabilirsiniz, yalancı veya deli olduğumu da sanabilirsiniz, o yüzden belki daha sonra yeniden karşılaşırsak anlatırım, dedi.

Ev sahibi bir süre sustuktan sonra;

– Olur, sonra anlat. Belki şimdi yorgunsun fakat seni dinlemeden bir yere bırakmam, konuğumsun benim, dedi.

– Bende bir ay sonra anlatırım o zaman, dedi Batur gülerek.

– Özün[268] sağolsun, istediğin kadar kal. Konuğun külfeti bir tas çorbadır, o da bir kepçe sudur.

– Sağolun ama çok kalmaya niyetim yok.

– Hele bir dinlen bakalım. Bu arada bir ad koyduracak iş başaramadın mı?

Batur soruyu anlayamayarak adamın yüzüne bakakalınca ev sahibi durumu anlayarak;

– Adını soruyorum, yoksa adsız mısın? dedi.

Batur şimdi anlamıştı. Bu geleneği hatırlıyordu, eski çağlarda çocuklar bir kahramanlık yaparlardı, sonra da bir ozan veya saygıdeğer bir kişi gelerek çocuğa gösterdiği yiğitliğe göre bir ad koyardı. Ondan önce ya adsız olurlardı veya geçici bir ad takılırdı.

– Yok, dedi Batur Han; “Benim ileride yapabileceğimi düşündükleri işlere göre vermişler adımı.”

Söylediği sözdeki nükteyi biraz geç anlayan karı koca güldüler. Biraz sustuktan sonra;

– Adım Batur, dedi.

Ev sahibi de;

– Benimki de Tokar, dedi. “Karımın adı Narman, oğlumunki de Barkan.”

[268] Öz: Can.

Kendisine bir yer yatağı açtılar. Hava sürekli alacakaranlık olduğu için ne zaman yatacağını ev sahipleri söyleyene kadar tahmin edemedi. Yatağa girip, geyik yününden sırınmış[269] yorganı üzerine çekerek yine düşünceler arasında dalıp gitti.

Ertesi sabah bir gürültüyle uyandı. Narman evin dalanında[270];

– Gözü kör olasıca, diye bağırıyordu.

Çabucak elbiselerini giyinip dalana çıktı. Ne olduğunu gördüğünde anladı, evin kedisi bir sıçan yakalamış onu da içeriye getirmişti ancak sıçan canlıydı ve bir bırakıyor bir yakalıyordu bu ince uzun kuyruklu küçük hayvanı, oyun oynuyordu onunla. Kadında elindeki yazın yün çırptığı uzun, boğumlu, düzgün bir çubukla hem kediye hem de sıçana vurmaya çalışıyordu. Batur'u bir gülme tuttu. Narman ona dönerek;

– Gülme! dedi.

Kendi oğluna söyler gibi davranmıştı bunu söylerken. Kadının bu tavrı onu daha çok güldürdü.

Tokar arka tarafta çömlek çamurunu hamur gibi yoğuruyordu bir dönen bir tablanın üzerinde. Alttan ayağıyla iterek çevirdiği bir düzeneği vardı. Çamur hayatın özüydü, insanın mayasıydı, o da böylesine önemli bir maddeyi elleriyle biçimlendiriyordu.

Her tarafta ya henüz çamur hâlinde, ya güneşte kurumaya bırakılmış veya fırından yeni çıkmış yahut da sırlanmış toprak çömlekler ve testiler göze çarpıyordu. En son aşamada ise Tokar bu çömlekleri evde kökboyalarıyla, çivitle nakış nakış işleyip bezemelerini yapıyordu. Sonra da oğluyla pazarda satıyorlardı belirli aralıklarla.

Bir süre bu huzur verici işi izledikten sonra Batur ev sahiplerinden izin isteyerek şehir meydanına çarşıya indi, kalabalığın arasına karıştı. Geçen gün karşılaştığı manzara yine aynen devam ediyordu; herkeste bir korku, hatta öfke, yılgınlık ve tedirginlik vardı. Yüzlerinden kitap gibi okunuyordu bu.

Akşama denk gelen bir vakitte eve döndüğünde hep birlikte yemeklerini yedikten sonra otururlarken Narman önlerine armut turşusu getirdi. Batur'un o kadar hoşuna gitmişti ki yemeye doyamıyordu. Tokar;

– Konuğumdan turşuyu esirgediğimi sanma ama onu çok yemezsen iyi edersin, dedi.

– Niye? dedikten sonra da ağzına bir turşu daha attı Batur.

---

[269] Sırımak: Yün üzerine bez geçirip, toplanmaması için her yerini sıra sıra dikmek. Yorgan yapmak.
[270] Dalan: Antre, hol.

– Esritir[271] adamı da o yüzden.

– Peki, bu sonuncu olsun o zaman, diyerek bir taneyi daha aldı ağzına.

– Ne katıyorsunuz yaparken bunun içine?

– Birşey katıldığı yok; armut ve su, o kadar.

– Hepsi o, öyle mi? dedi Batur şaşırarak.

– Evet, iki üç ay içinde yumuşacık olur. Ama armut iyi olacak. Bizim arkadaki Büyük Armut var ya, işte onun üstüne daha iyi turşusu yapılanını görmedim.

– Şu arkadaki koca ağaç mı? Onun turşusu mu bu?

– Evet, ondan topladığımız armutlarla yaptık. Çok iyidir yemişi, bizim burada ağaç zor bulunur, hele de öylesi.

Biraz sustuktan sonra Tokar devam etti;

– Dedem, kendi dedesinin dikmiş olduğunu söylerdi o ağacı.

– Bayağı da yaşlıymış…

– Benim küçüklüğümde bile bu kadar vardı dallarıyla budaklarıyla neredeyse.

Biraz sustuktan sonra konuşmaya devam ettiler… Tokar'a;

– Sizin burada yüzler hiç gülmez mi? Hep somurtur mu herkes böyle? diyerek asıl merak ettiği konuya girdi Batur.

– Bazı zamanlar kimsede gülecek istek kalmaz.

– Niye, herkesin başına hep birlikte mi gelir dert sıkıntı birikip de? Olur mu öyle şey?

– Öyle de denebilir?

– Mümkün mü bu? Anlatsana, merak ettim şimdi, dedi Batur.

Elinde olmadan morali bozulmuş olan Tokar;

[271] Esritmek: Sarhoş etmek.

– Önce sen, dedi kendini zorlayıp gülümseyerek.

Batur derin bir iç çektikten sonra başladı. Nereden başlayacağını da bilemiyordu ama önce buraya nasıl geldiğini anlattı, sonra yaşadığı ülkeyi, başından geçenleri… Barkan bir masal gibi dinliyordu bu anlatılanları, gerçi annesiyle babasının da ondan bir farkı yoktu ya. Birkaç saat boyunca anlattı durdu Batur. Bitirdiğinde;

– Ben hakkımı savdım, sıra sende, dedi Tokar'a.

O da, biraz önceki heyecanı eriyip kaybolarak yanıtladı soruyu;

– Yazları arka bahçedeki o büyük armut ağacının altındaki sekide[272] uyuyan dedemin yanında yatardım bazı vakitler. O zamanlar herhalde Barkan'dan daha küçüktüm. Geceleri ya izin alarak, ya da gizlice kaçarak bu yaşlı ve huysuz adamın yanına gider, ince yorganın altına girer, sarılıp uyurdum. O ağacın altından gökyüzü ne kadar da güzel görünürdü o zamanlar. Bu armut ağacı gözümde kökü yerin derinliklerine, dalları göklere kadar uzanan, gökle yeri birbirine bağlayan hayat ağacı Ulu Kayın[273] gibiydi. Dedem anlatmıştı, Umay[274] oradan inip yeryüzündeki çocuklara mutluluk dağıtıyordu. Göklerdeki süt gölünden yanındaki meşin kırbaları[275] dolduruyor, sonra da anasının karnından doğacağı vakti gelmiş olan bütün bebeklerin ağzına bir damla damlatıyordu bu sütten. Ondan sonra sütün tadını alan bebekler çıkmak ve süt içmek için hareketleniyorlardı. Umay ben uyanmadan önce de ağacın arkasından dolanıp göğe doğru tırmanmaya başlardı. Öyle sanırdım. Her sabah uyandığında dedem çoktan kalkmış olurdu, ileride birşeylerle uğraştığını görürdüm. Kalkıp doğruca onun yanına koşardım. Umay'ı görüp görmediğini sorardım bazen kendisine. O da; "Umay Ana ağaca çıkmadan önce seni öptü," derdi bana. Bir sabah uyandığımda dedem hâlâ yanımda yatıyordu. Dürtükledim, uyandırmaya çalıştım fakat kalkmıyordu. Defalarca kalkmasını söyledim ama boşuna. Sonra yataktan çıkıp içeriye koştum. Başına insanlar yığıldı. Sonra bana dedemin öldüğünü söylediler. "Bir daha gelmeyecek," dediler. O günden sonra ömrüm boyunca ölümden korktum. Ama şimdi ölümden kendim için korkmuyorum. Kendi evladımı düşünüyorum.

Batur adamın yüzüne boş gözlerle baktı. "Çocuğun bir derdi, bir sayrılığı mı var acaba?" diye düşündü ama soramadı. Tokar içini çekti ve sesi titreyerek devam etti;

– Bizim burada su bulabildiğimiz tek bir ırmağımız vardır. O ırmak bizim tüm varımız yoğumuzdur. Gördün işte, su en değerli şeydir burada, tek damlası altın değerindedir. Ama o her yıl suyun önünü keser ve bir kurban almadan bırakmaz. Kurbanları genç erkek ve kızlar arasından her yıl kura ile seçeriz. İlle de genç olacak. Ne ocaklar battı bu yüzden.

Adam biraz durakladı, sonra;

[272] Seki: Alçak divan. Tahta kanepe.
[273] Ulu Kayın: Yerle göğü birbirine bağlayan yaşam ağacı. Asya'da"Bay Terek" de denir.
[274] Umay: Ana tanrıça.
[275] Kırba: Matara, suluk.

– Şimdi o gün yine yaklaşıyor, bakalım kime çıkacak, dedikten sonra yine susup başını önüne eğdi; “Hele şimdilik ufak. Ama belki bir gün benim oğluma da çıkacak, bilemeyiz ki…”

Batur, merakını yenemeyerek sordu;

– O kim?

ALAN

Şehrin meydanında müthiş bir kalabalık toplanmıştı. Karşıda görkemli bir saray hemen göze çarpıyordu. Kimseden çıt çıkmıyor, tüm topluluk derin bir sessizlik okyanusunun içinde boğuluyordu; yazgısına boyun eğmiş olan bu kitle artık tüm ümidini kesmiş durumdaydı.

Üzerine uzun bir elbise giymiş olan paspal görünümlü genç, arasına karıştığı bu kalabalığın içinde orta yaşlı bir kadına yaklaşarak neler olup bittiğini sordu. Kadın yanıtladı;

– Kura çekildi, dedikten sonra durakladı; “Kağanın kızına çıktı.”

Delikanlı aldığı bu haber üzerine işinin biraz daha zor olacağını düşünerek sarayın kapısına doğru yürümeye başladı. Halk, sarayı çevreleyen duvarların etrafına yığılmıştı. Bütün şehir buradaydı sanki ama kimsede herhangi bir taşkınlık belirtisi görünmüyor, herkes ne olacağını bekliyordu yalnızca. Birazdan bitkinliği o uzaklıktan bile belli olan kağan, sarayın sundurmasında[276] belirdi. Yere eğilmiş başlar yukarıya kalktı, tüm dikkatler o yöne çevrildi, bütün fısıltılar kesildi. Yıllardır açık duran bir yaradan akan kanın içinde boğulmak sırası artık kağana gelmişti ve ne yapacağı merakla bekleniyordu. Sınava girme sırası ondaydı.

Az sonra kağan konuşmaya başladı;

– Kararım şudur; herkesin oğlu kızı herkese nasıl değerliyse benim kızım da bana değerlidir. Ve bunca yıldır herkes en sevdiklerinden, en değer verdiği varlıklardan özveri gösterip çocuklarını göndermiştir. Madem şimdi sıra bana gelmiştir, bu benim yazgımdır ve ben de aynı özveriyi göstereceğim. Herkes nasıl davranmışsa ben de öyle davranacağım.

Sözlerinin sonuna doğru sesi titremeye ve alçalmaya başlamıştı, birşeyler sanki boğazına düğümleniyordu. Herkes acıyarak bakıyordu karşılarında duran bu insana çünkü şu anda. Hele de şu söylediklerinden sonra ona bir kağan gibi değil de herşeyden önce yalnızca bir insan olarak sonra da evladını kaybetmek üzere olan bir baba olarak görüyorlardı. Gerçi tam tersi bir durum yaşansaydı, örneğin kağan soyuna el sürülemeyeceğini ileri sürerek kızının yerine başka birisinin gönderilmesini isteseydi acaba nasıl bir tepki verilirdi açıktan veya gizli olarak, bu

[276] Sundurma: Balkon, teras.

bilinemezdi elbette ama şu andaki durum buydu. Kağan adaletini tereddütsüz ve şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya koymuştu.

Tüm alanda bir uğultu yükseldi, bir dalgalanma yaşandı. O sessiz okyanus bir fırtına çıkmış gibi coşmaya başladı. Herkes kağanlarına alkıma dolu övgüler yağdırıyor, sarayın duvarlarının taşlarından yankılanan cümleler dönerek kulaklarına geri geliyordu. Yöneticileri adaletini kanıtlamış ve halkının gözünde biraz daha büyümüştü, bu kesindi ancak sundurmadan içeriye giren bu babanın artık tüm ümidi de tükenmişti.

Batur Han kalabalığı yavaş yavaş yararak ve sabırla ilerleyerek duvarlardan birisine yaklaştı. Kağandaki bu adaletli yaklaşım kendisini de çok etkilemişti, böyle bir yöneticiyi her zaman bulabilmek pek mümkün olmazdı. Duvarın arkasından askerlerin boyunlarından üst kısmı görünebiliyordu ancak. İçlerinden birisine doğru yaklaştı.

– Nasılsın çeri[277] kardaş? dedi

– Sağolasın, herkes nasılsa biz de öyleyiz işte, diye yanıtladı.

– Senden birşey istesem…

– De bakalım. Ama akça[278] isteyeceksen, benden çıkmaz baştan söyleyeyim.

– Yok akça değil, daha kolay birşey; beni kağanla görüştürür müsün, diyecektim.

Asker güldü bu karşısındaki paspal kılıklı yarı perişan adama. Cevap bile vermedi. Batur;

– Ee, yanıt da mı vermeyeceksin soruma? dedi.

– Git işine kardeşim. Şu kalabalığı görüyor musun bak? diyerek kafasıyla işaret etti. Sonra sürdürdü; "Ellerinde olsa şu an buradakilerin hepsi kağanla görüşmek ister. Ama yine hepsi de bilir ki öyle canın istediği zaman kağanın yanına çıkılmaz. Şu günde lafa tutma beni."

– Ben sizi bu durumdan kurtarabilirim, diyerek üsteledi karşısındaki bu sefil, yoksul görünümlü genç.

– Hangi durumdan?

– Bugün bu kalabalık ne diye toplandı? dedikten sonra biraz sustu. "Ondan…" diye ekledi.

---

[277] Çeri: Asker.
[278] Akça: Para.

Asker şaşırıp kalmıştı;

– Kim sen mi? dedi gülerek; “Deli misin, bela mısın arkadaş sen?”

Batur böyle bir sonuca ulaşamayacağını anlamıştı, o anda aklına bir fikir geldi. Eliyle, bir paçavraya sarıp üzerindeki uzun giysinin altına sakladığı, ülkesinin en iyi demircilerinin dövdüğü göz alıcı kılıcını açtı;

– Bak, dedi askere.

Asker karşısındaki bu kılıksız adamın beline doğru bakarken gözleri faltaşı gibi açıldı. Batur;

– Bu kılıç büyülüdür, dediğimi yap, diye emretti tok bir sesle.

Elma gibi çıkık yanakları olan, kırmızı yüzlü asker ne yapacağını şaşırıp kalmıştı. Batur bu fırsatı değerlendirmekte tereddüt etmeyerek yineledi, karşısında kafası karışmış biri vardı artık ve öylesi insanların çözülmesi ve teslim olması çok daha kolay olurdu. Sert bir ifadeyle emrederek;

– Dediğimi yap! diye sesini yükseltti.

Bunu öyle söylemişti ki, tanrısal bir güç tarafından kendilerini kurtarmaya gönderilen birisi olduğuna, gören ve duyan herkes inanırdı; hatta kendisi bile. Kılıcın güzelliği ve meczup görünümlü adamın bu tavrı karşısında çeri korkarak irkildi, kafası allak bullak bir hâlde hemen içeriye koştu. Kalabalık arka taraflardan yavaş yavaş çözülmeye başlıyordu, geçen senelerde olduğu üzere yine evlerine dönüp bekleyeceklerdi suyun birkaç gün içinde açılmasını.

Birazdan başka bir asker koşarak gelip kendisini içeriye alacağını söyleyince o da kalabalığı yararak, insanları iteleyerek dış kapıya doğru yanaştı. Askerler üzerinde simgesel ayı figürleri bulunan büyük, kanatlı demir kapıyı açıp kendisinin içeriye girmesine izin verdiler. Sarayın heykellerle süslü avlusundan, yanında yürürken kendisine çekinerek ve biraz da inceleyerek bakan iki askerle birlikte geçerek asıl yapıya girdiler.

Batur Han mütevazı bir sarayın içinde geniş bir koridordan yürüyerek kağanın huzuruna çıktı. Yuvarlak bir salondu burası, birbirine simetrik dört sütun ortada büyük bir boş alan bırakacak şekilde yerden tavana kadar yükseliyordu ancak sütunlar tavana doğrudan birleşmiyor, aralarında yuvarlak, kendilerine nazaran küçük denebilecek küreler bulunuyordu. En kalabalık günlerinden birini yaşayan salonda herkes bir süre bu beklenmedik konuğu süzdükten sonra kağan söze girdi;

– Askere söylediğin şey doğru mu? dedi.

– Bu size ve alınyazımıza bağlı, diye yanıtladı karşılarında duran yoksul genç. Sonra devam ederek; “Benim dediklerimi aynen yaparsanız kurtulma olasılığınız yüksek,” dedi.

Üzerinde kırmızı bir kaftanı bulunan vezir kağana dönerek bakınca o da;

– Söyle, diyerek eliyle işaret etti vezirine.

Vezir de Batur’a dönerek;

– Cesur birisi olduğun belli ama sırf cesaret hiçbirşeyi çözmeye yetmez. Eğer başarısız olursan sen zaten ölürsün ama bütün yıl boyunca susuzluktan tüm halk da kırılır geçer. Ülkenin sonu demektir bu da. Dediklerimi düşünüp, olayın ciddiyetini kavrayabiliyor musun bilmem, dedi.

Bunun üzerine Batur Han;

– Hem de çok iyi anlıyorum, o yüzden de karar bana değil size aittir. Ben anlatacağımı anlatayım, diyeceğimi diyeyim. Sonra kararınızı kendiniz verin, dedi.

Kağan tekrar vezire dönüp, kafasıyla fikrini soran bir işaret verdiğinde, ihtiyar adam;

– Dinlemekten zarar çıkmaz, söyleyeceklerini söylesin bence, diyerek görüşünü bildirdi.

Bunun üzerine kağan;

– Anlat, dedi.

Batur Han da bu işi nasıl başarabileceğini, kafasındaki tasarıyı açıkladı. Yüzlerindeki ifadelerden anladığına göre herkese makul görünüyordu söyledikleri. İnsanların düşüncelere daldığı, birbirlerine bakıştığı, yüz ifadelerinin kullanılarak ancak muhatabının anlayabileceği, güçlükle sezilebilen işaretlerin verilip alındığı uzun sayılabilecek bir sessizliğin ardından kağan;

– Peki ama karşılığında ne istiyorsun? dedi

– Siz ne verebilirsiniz?

– Hazine, arazi, sürülerle hayvan, ne istersen… Hatta…

– Hatta?...

– Hatta kızımı verir, seni damadım yaparım. Zaten erkek çocuğum yok. Benden sonra ülkenin başına geçersin.

Batur Han az ötedeki masanın kenarında bitkin bir hâlde oturan kağanın kızına döndü, gerçekten çok güzel ve alımlıydı. O sırada kendi aklına sevgilisi geldiği için gülümsedi elinde olmadan.

– Peki siz? Benimle evlenmeyi kabul edecek misiniz? diye sordu gülümsemesini sürdürerek.

Kız üzerindeki tüm çökkünlüğü bir anda kenara bırakarak, ani bir çıkışla ve yüksekçe bir sesle;

– Asla! diye yanıtladı.

Sonra başını önüne eğdi yaptığından biraz da utanmış olarak. Bir sessizliğin ardından tüm cesaretini toplayıp;

– Benim gönlüm bir başkasına aittir ve halkıma bir iyilik yapacaksam bunu canımla yerine getirmeyi yeğlerim, dedi.

Ne de olsa yakında ölecekti ve artık kaybedecek hiçbirşeyi kalmamıştı, o yüzden söylemekten korkacağı hiçbirşeyi de olamazdı.

Herkes susmuştu. Kağan da şaşkınlık içindeydi çünkü böyle bir durumdan haberi yoktu. Koskoca ülkede neler olup bittiğini çaşıtları[279] sayesinde öğreniyordu ama saraydaki, yanı başındaki kızının sevgilisinden haberi bile yoktu. Ne tuhaf bir çelişkiydi. Yazgısı kendisiyle dalga geçiyordu sanki. Kızının gözlerinin içine şaşkın şaşkın bakakaldı, şu durumda ne diyebilirdi ki. Nasıl bir açmazdı bu? Kız durumu anlayarak devam etti.

– Saray yazmanınızın oğlu… dedi utanarak. Böyle bir durumda utanmayı nasıl becerebilirdi bir insan; “Şu anda hazırlanıyor ve kendisi ölmeden beni kimsenin alamayacağını söylüyor,” diye devam etti.

Vezir hemen öne çıkarak kağandan izin istedi ve birkaç askere emir verdi;

– Gidin durdurun şunu, bir düşüncesizlik yapmasın, diye bağırdı.

Genç begümün[280] sevgilisinin kim olduğunu söylemesinin asıl sebebi de buydu zaten, onun kurtulmasını sağlamak istemişti.

Askerler ok gibi yerlerinden fırladılar.

[279] Çaşıt: Casus.
[280] Begüm: Prenses.

Batur Han, kağana döndü;

– Şu durumda sizden başka bir istekte bulunmak durumundayım ama kızınızı da mutlaka sevdiği adamla evlendirin. Sizin burada sadakat gerçekten değerli birşey gördüğüm kadarıyla, dedi.

Bunu söylerken ağabeylerinin yaptıkları aklına gelmişti. Kağan;

– Gücümün yettiği ne istersen, dedi.

– Su, diye yanıtladı genç adam.

Kimse birşey anlamadı, orada bulunan herkes birbirine baktı. Aslında basit bir sözcüktü ama insan bazen basit şeylerle karşılaştığında, o kadar basit olamayacağını düşünüp karmaşıklaştırmaya çalışırdı. Vezir söze girerek;

– Ne istediğini tekrar söyler misin? diyerek siyasi bir teyit yolu denedi bu anlamadıkları istek karşısında.

– Su, dedi tekrar; "Su istiyorum."

Kağan bu kez anladığını düşündü;

– Suyumuzu, ırmağımızı mı istiyorsun? Gerçekten zeki bir insansın çünkü buradaki en değerli şeydir. Ona da kabul, kurtardığın şey senindir, diye sürdürdü.

Batur Han güldü;

– Hayır dedi. "Su istiyorum, ırmağı değil. Susuzluktan ölüyorum şu an. İçmek için biraz su yalnızca…"

Vezir o şaşkınlığın içinde hemen işaret etti, bir kişi su getirmek için fırladı. Kağan'da afallamış olarak;

– Hepsi bu mu? diye sordu

– Evet diye yanıtladı delikanlı; "Hepsi bu."

Suyun gelmesini beklerken, o sessizliğin içerisinde Batur'un gözleri karşı duvarda asılı büyükçe bir tabloya takıldı. Bir dağın üzerinden aşağıdaki akarsu ve ilerideki orman görünüyor; bir yılan gibi kıvrılarak ilerleyen nehir, içine kızıl bakır katılmış altın bir kolye gibi parlıyordu yanan gün ışığında.

SU

– Peki, dedi kız gülerek; “Suyu nasıl açtın? O kısmı anlatmadın, bütün bunların hepsini akıl almaz bence.”

Delikanlı biraz düşündü, sonra bu kez o sordu;

– İyi de, seninle yaşadığımız olaylar, başımızdan geçen onca şey gerçek de, bunlara mı inanmıyorsun?

– Bütün yaşadığımız dediğin şeyler… Yani şimdi kağan kızını sana vermeye kalktı öyle mi? Neyse anlat bakalım, şu öyküyü de dinleyeyim.

Genç adam derin derin düşündü bu defa. Ardından anlatmaya başladı…

***

Söylediklerim akıllarına yatmıştı hepsinin. Sadece gönüllü birisini bulacaktık ki, o zaten hazırdı. Yazmanın oğlu… Ben evvelce gidip görmüştüm suyun önünün kesildiği yeri. Önce düşmanını tanıyacaksın; nasıl yaşadığını, nerelerde yatıp kalktığını iyice öğreneceksin. Tam dört gece gözetledim etrafı, gizlice gittim izledim. Meydana o kalabalığın toplandığı günden önce yaptım bunları.

Nehrin darboğaza girdiği bir yer vardı, oranın önünü büğemiş[281] birileri, su koca bir gölet oluşturarak yükselmiş kayaların arasında. Belirli bir seviyeye çıktıktan sonra sol yanda bulunan kayaların arasındaki bir çatlaktan, daha doğrusu koca bir yarıktan aşağıya akmaya başlıyor, dağın altına doğru gömülüp gidiyordu. Belki de bir yeraltı nehri olarak akıp gidiyordu bir yerlere ama ön tarafa tek damla geçmiyor, koca şehir de susuzluktan kuruyor, kavruluyordu. O diyarda başka bir su kaynağı yok, ayrıca ülkeye yağmur da değmiyor zaten. Şehir halkı da sanıyor ki akarsuyun önünü bir su ejderi ya da dev bir su yılanı kesiyor. Dilden dile dolaştıkça herkes daha çok inanmış yıllar boyunca bu anlatılanlara. Ondan sonra da senede bir kez kurban sunuyorlar bu canavara. Orada bulunan bir direğe bağlanan insanla birlikte ya bir koyun sürüsü ya da sığır sürüsü ırmağa bırakılıyor. Suyun içine giren hayvan da insan da sağ çıkamıyor tabi ki. Kurbanları götüren bazı kimselerden olayı gördüğünü söyleyenler var. Ejder kurbanı yerken uzaktaki ilençli[282] bir dağda kocaman iki yılan sevişerek deri değiştiriyor sonra da gelip ortaya çıkan bu kan gölünün içinde yıkanıyorlarmış. Ertesi gün de su serbest kalıyormuş.

Aslında nehrin içindeki de bir timsah sürüsü… Ama timsahları görmek lazım, koca kocalar. Fili bıraksan aralarına parçalarlar, kemiklerini bırakmazlar.

[281] Büğemek: Suyun önünü kesmek, baraj yapmak.
[282] İlenç: Lânet.

İnsanlar o bölgeye gelmeye korkuyorlardı. Hem zaten yasaklanmış, tabu hâline gelmişti burası da, hatta o yerden söz etmek de. Timsahları anladım ama yine de çözemediğim birşey vardı işin içinde; o suyu kim kesip, geri kim salıyordu? O kurbanları kim alıyordu? Timsahlar değildi herhalde, o hayvanların o kadar zeki olduklarını sanmıyorum. Bir de o iki yılan kafamı kurcalıyordu.

Canavara, daha doğrusu canavarlara kurbanın sunulacağı gün yazmanın oğlu Ener'le ikimiz düştük yola, giderken herşeyi anlattım ona da en ince ayrıntısına kadar. Koca bir tepeye çıktık birlikte. Oradaki şeyin bir ejder değil de, timsah sürüsü olduğuna önce inanmak istemedi. Ama sonra dedi ki;

– Ha bir tane büyük, ha yüz tane küçük… Ne fark eder?

O da haklıydı gerçi ama asıl düşmanın ejder veya timsahlar değil sapkın düşünceler olduğunu kavradı sonunda. Ondan sonra da tasarımı kafasına iyice yerleştirmesini sağladım. Yanımızda götürdüğümüz davar sürüsündeki koçlardan birisini ve bir koyunu bir kenarda durup kestik, yüzdük güzelce. Sonra yeniden düştük yola. Büğetin oraya varınca dere yatağının alt tarafından, kurumuş akaktan sürüyü öteki tarafa geçirdik. Ener'in yapması gereken tek şey kendi başına birşey getirmeden, ben ne olup bittiğini tam olarak anlayana kadar beklemek ve sonra kaçıp kurtularak sürünün içine karışmaktı.

Kurban ayininin yapıldığı yerde koca, kalın bir ongan[283] direği vardı; üzeri süslü, hayvan betileri[284] çizilmiş. Kurbanları getirenler, o zavallıları oraya bağlayıp gidiyorlarmış kaçmasın diye. Sonrasını da kimse doğru dürüst bilmiyordu zaten.

Ener'i o kütüğe yasladım, ellerini arkadan birbirine kavuşturdu bende bağlar gibi yaptım elimdeki iple. Sonra da oradan hızla uzaklaştım. Herşeyi gerçekmiş gibi oynadık yani. Kayaların kuytuluğunda koç postunun altına girip sürünerek geldim ve yakınlarda olan sürüye karıştım. Kendimi öyle bir kaptırmışım ki, hayvanların arasında meleyerek dolanıyordum artık. Koyun sandım kendimi bir ara iyice, onların arasına karışmadan anlayamıyor insan kendisini nasıl kaybedebileceğini. Hayvanların arasından kafamı kaldırıp bakıyordum. Bu karanlıkta kimsenin benden şüphelenmesi, beni koyunlardan ayırt edebilmesi neredeyse mümkün olmadığı için, rahattım o açıdan. Beklemeye başladık. Bir elimde de diğer post duruyordu, Ener gelince vermek için.

Biraz sonra uzaktan alacakaranlığın içinden iki tane timsah veya yılana benzer yaratık, insan gibi yürüyerek gelmeye başladı. Birinin elinde kemikten yontulmuş bir balta vardı. Yaklaşırlarken tüm dikkatimle onlara bakıyordum. İyice yakınıma gelip sürüye göz gezdirdiler, o anda anladım ki bunlar bir kadınla bir erkek. İkisi de timsah derilerinden yapılmış giysiler giyiyorlar, kafalarının üzerlerine timsahların üst çene kemiklerini geçiriyorlardı. Kurban

[283] Ongan: Totem.
[284] Beti: Figür, motif.

ayinlerinde kendilerini uzaktan nadiren görebilen birkaç kişi de o ikisini yılan sanıyordu. Daha evvel duyduklarımızdan anladığımıza göre önce koyun sürüsünü parçalattıracaklardı o azmanlara. Herhalde öylesi daha büyük haz veriyordu o sapkınlara. Bu arada ben de yavaş yavaş kafamın içinde çözmeye başlıyordum soruları.

Sonra Ener'in yanına vardılar, karşısında çığlıklar attılar, vurdular ama o gık bile demedi. Ardından adamın elindeki uzun saplı kemik baltayı havaya kaldırdığını gördüm. Ödüm koptu ama Ener tam zamanında davranarak sürüye doğru koşmaya başladı. Adamla kadın bir an afalladılar hiç beklemedikleri bu hareket karşısında, delikanlı var gücüyle koşuyordu. Kısa bir süre sonra onlarda koşmaya başladılar. Hele kadın deli gibi ilerliyordu, adamı geride bıraktı. Ama Ener arayı yeterince açmıştı. Tam sürünün içine gireceği sırada elimdeki postu havaya kaldırdım. "Elimi görmüştür umarım," diye de dua ediyordum içimden. Hayvanların üzerlerine basarak yanıma doğru yaklaştığını görebildim ancak. Postu kaptığı gibi birkaç adım daha atarak sırtına geçirdiği gibi daldı sürünün içine, artık o da kaybolmuştu. O anda da kadının belinden yine kemikten yapılmış bir bıçak çıkardığını gördüm. Deliye dönmüş vaziyette hayvanların arasına dalıp bir ona bir buna saplamaya başladı. Zavallı koyunların sırtlarından, yanlarından kanlar fışkırarak bembeyaz sürü kanla kırmızıya boyanıyordu. Hırıltılar, acı melemeler kulağıma geliyordu. Kocası da onun arkasından girdi. Baltasıyla koyunların kellelerini dağıtıp, kafaları boyunlarından uçuruyordu ve ikisi de bana doğru da yaklaşıyorlardı.

Bir iki adım kalmıştı ki ayağa kalkarak kılıcımı çektim, ikisi de donup kaldılar orada öylece ama kadın üzerime atlamakta gecikmedi, gözünü kan bürümüştü. Birkaç hamlenin ardından onu yere sermem uzun sürmedi. Ayaklarımızın altında ölmüş ya da sağa sola kanlar saçarak debelenen koyunlar vardı. O arada yanımıza ulaşmış olan kocasıyla karşı karşıya geldik, sürüngen kılıklı adam karısının ölmesiyle birlikte temelli kudurmuştu artık. Baltasıyla kılıcımı karşıladı ama bir süre dövüştükten sonra onu da haklamayı başardım. Ener elini arkamdan sırtıma vurduğunda öyle bir sıçradım ki yüreğim ağzıma geldi.

Bence bu kadınla adam da olağandışı bir hâller, tinlerinde[285] yolunda gitmeyen birşeyler vardı. Belki de yılın bazı dönemlerinde ya da zamanı geldiğinde belli bir mevsimde azıtıyorlardı. Öyle birisini tanımıştım eskiden, bahar gelip sular bulandığında o da bulanırdı. Seller gibi akağına sığmaz taşar, her türlü taşkınlığı yapar, yerinde duramazdı. Hatta geceleri uyuyamazdı. Aysar[286] kimseler vardır ya, onların da huyları husları ayla birlikte değişir hani. Dolunay da farklı, ayça[287] da farklıdır davranışları. İşte bunlarınki de ona benzer birşeydi bence. Yılın o döneminde kendilerini kaybediyorlardı kanımca. Delleniyorlar, kana susuyorlar, başka birer insan gibi oluyor, sanki başka bir kişiliğe bürünüyorlar. İkisinde birden mi? Olmayacak iş değil. Ya birbirlerini bulmuşlar ya da birlikte sonradan o hâle gelmişler. Hayvanlar kurban edilen sürüyü parçalarken o arada bu iki sapkın da uzaklarda bir yerlerde tören gibi birşeyler yapıp dans ediyorlarmış anlaşıldığı kadarıyla. O töreni yaptıkları dikilitaşların bulunduğu yuvarlak alanı da

---

[285] Tin: Ruh.
[286] Aysar: Ruhsal durumu Ay'dan etkilenen kimse.
[287] Ayça: Hilal.

daha sonra gördüm. Belli ki kan döktükten sonra ruhlarındaki ateş sönüyor ve duruluyorlar. Elbette ki o bölgeye kimse yaklaşmaya cesaret edemiyordu hiçbir zaman.

Gerisini anlamak kolay zaten... Ertesi gün artık çorak topraklar, suyu aç bir bebek gibi emiyordu.

***

Batur Han bu ışık yüzü görmeyen ülkede ne yapacağını bilemez bir hâlde dolanıyordu ve buradan nasıl kurtulacağına dair en ufak bir fikri bile yoktu. Bahsini duyduğu civardaki köylere gitmeye karar verdi. Oralardan bir geçit veya ulaşım aracı bulabileceğini umuyordu, çok küçük bir ihtimal olsa da. Kendisini buraya getiren gemi gibi bir deniz aracına rastlamak neredeyse imkânsızdı. O yüzden karadan deneyecekti buradan çıkmayı. Dünyadan soyutlanmış bu diyarda kalakalmıştı. Önü deniz, arka tarafı dağlıktı bu bölgenin. Bu dağlar iki yana doğru bir duvar gibi örülerek yükseliyor, geriye doğru aşılması imkânsız yükseltiler oluşturuyordu. Birbirlerine sırt veren askerlerden oluşan bir ordu gibi güçlenerek ilerliyorlardı dorukları. O yöne gidenlerin karşısına ulaşılmaz, aşılmaz engeller hâlinde çıkardı bu dağlar. Öyle anlatıyorlardı kendisine. Doğal bir hapishanenin içine kapanıp kalmıştı.

Önce kıyıdaki balıkçı köylerinden birisine vardı, buralardan geçen gemiler olup olmadığından son kez emin olmak istiyordu. Deniz kıyısında küçük sandallar göze çarpıyordu ama bunlarla o engin suya açılmaya kalkmak, alenen intihar etmek demekti. Kendisini buraya getiren kuzeyli yabancıların o büyük gemisi bile ne güçlüklerle karşılaşmıştı. Hem de defalarca… Koca koca dalgalarla boğuşmuşlardı, üzerine yüklenen dalgaların ağırlığından defalarca geminin beli çatırdamıştı.

Köye girdiğinde rastladığı, sandalını ters çevirmiş, alt tarafını katranlayan orta yaşlı bir adamın yanına yaklaşıp selam verdi;

– Kolay gelsin dayı, dedi.

Adam kafasını kaldırıp, bu tanımadığı delikanlının yüzüne baktı;

– Sağolasın, dedi asık bir suratla. Sonra yeniden işine devam etti.

Yaptığı işi bir süre izledikten sonra, pek de insan canlısı olmayan adamın yanından ayrılarak köyün içerisine ilerledi. Birkaç kişinin ağzını aradıktan sonra ümidini tamamen kesmiş olarak geri dönüyordu. Bu insanlar hayatlarında o büyüklükte bir gemiye rastlamamışlardı, inşa etmeye ihtiyaç da duymamışlardı. Zaten öylesi bir tekniğin gelişebilmesine imkân verecek doğal çevrede mevcut değildi burada.

Ertesi gün de dağların eteklerindeki köylere doğru çıktı yola. Aslında burada gün kavramı da yoktu. Yalnızca insanlar bir geleneğe ve birbirlerine uyuyor gibiydiler, alışkanlık hâlinde belirli aralıklara böldükleri süreler bir günü ifade ediyordu onlar için. Ama zor da olsa alışılıyordu bir süre sonra. Kendiliğinden bir düzene biniyordu. Köye doğru yaklaştıkça davul sesleri duymaya başladı, yaklaştıkça da köyde bir düğün olduğunu anladı.

Kalabalık düğün evinde insanlar kendi aralarında birşeyler konuşuyorlardı. İçeriye giren yabancıyı fark edince konuşmalar, gülüşmeler azalıp dikkatler ona yöneldi. Omzundan aşağıya sarkan bir çanta bulunan bu yabancı;

– Düğününüz kutlu olsun, izin var mı? dedi.

Düğün kâhyası[288] olduğunu sonradan öğreneceği bir adam;

– Bu kapı gelen herkese açıktır, gel otur şöyle, diyerek kendisine yer gösterdi.

Biraz sonra önlerine etli bulgur pilavı getirilmiş, herkes sofraya oturmuştu. Tam yemeğin üzerine gelmişti. Kadınların yere serdikleri genişçe bir sofra bezinin üzerine koydukları büyük bir siniye yayvan toprak kaplara pilavlar koyuldu, tuzlu ayranlar yerleştirildi. Yanına acı soğanlar kırıldı, büyük kömbe[289] ekmekleri bölündü. Hep birlikte karınlarını doyurmadan önce aksakallı bir koca şükretti sesli olarak.

Sofradan kalkıldıktan sonra ilgi bir süre için bu yabancıya yoğunlaştı. Adını öğrendiklerinde ise artık tüm gözler onun üzerine çevrilmişti, başardığı işi duymayan kalmamıştı. Ne yaptı ne ettiyse o gün oradan ayrılamadı, kendisini bırakmadılar. İlerleyen vakitlerde düğün oyunlarını izledi. Kimilerinde gülmekten karnına ağrılar girdi. Önce sırtlarına aldıkları kilimlerle postların altına girerek deve kılığına bürünen iki kişinin yaptığı gösteriyi izledi. İkisi birlikte tek bir deveyi oluşturuyor; böğürerek, sallanarak türlü çeşitli gülünçlükler yapıyorlardı. Daha sonra başka birisi et satacağım diyerek odadakilerden birisini sırtına aldı. Adamın, kendi beline doladığı ayaklarını ve ellerini bağlattırdı. Sırtındaki et yerine saydığı köylüyle birlikte bir süre içeride dolanan bu hayali satıcı birkaç kere eti duvara vurdu, insanlar gülüştüler ama asıl numara gerideydi. "Et satarım," diye bağırarak ortalıkta dolanan oyuncu biraz sonra elinde gizlediği iğneyi sırtındaki adamın kalçalarına, kaba etlerine acımadan batırmaya başladı. Canı yanan köylü sıçrıyordu. O sıçradıkça diğeri iğneyi daha derine saplıyordu; adam o zaman öyle bir sıçrıyordu ki, sırtına bağlı olduğu satıcı kılığındaki adamı da yukarıya hoplatıyordu. Odadan dışarıya kahkahalar taşıyordu. Oyunlar bir süre daha devam ettikten sonra yaşlılardan birisi, gençliğinde karısını öteki köyden nasıl kaçırdığını anlattı. Kız kaçırarak evlenme burada o kadar yaygındı ki, bir gelenek gibiydi. Bazen kızı ailesinden hiç istemeye bile gerek duymadan kaçırırdı erkek, bu tabi ki kızın da rızasına bağlı birşeydi. Ondan sonra aileler aralarında konuşur anlaşırlardı. Bir ara, orada bulunan ve saçları gibi kaşları da

[288] Düğün kâhyası: Düğünü yöneten, konukları ağırlayan kişi.
[289] Kömbe: Ateşe gömülerek veya tandırda bazen de fırında yapılan, oval şekli olan bir çeşit ekmek.

apak[290] bir ihtiyar oturduğu yerde doğrularak geriye doğru yaslandı. Divanın üzerinde, ayağının tekini göğsüne doğru çekmiş vaziyette oturan, geniş alınlı, yuvarlak burunlu bir adama doğru bağırarak;

– Bize biraz gizek[291] çal hele, diye emreder gibi seslenince herkes gülüştü.

İhtiyarın kulakları biraz sağır olduğu için herkesi de kendisi gibi zor duyuyor zannetiğinden veya sesinin düzeyi kendisine de alçak geldiği için, elinde olmadan bağırarak konuşuyordu. Üstelik buyurgan tavrı da cabasıydı. Ama diğeri alınıp kızmamış hatta uykudan uyanır gibi çevreye bakınıp gülümsemiş ve bacağını indirdikten sonra yerde, divanın önünde duran gizeğe uzanmıştı. Biraz sonra da çalıp söylemeye başladı. Ahşap bir çubuğa at kılı gerilerek yapılmış yay, tellerin üzerinde gidip gelirken içeriye, odadaki havayı titreştiren derin bir sükûnet ve huzur doluyordu;

Kızıl goncalar dökülür al yanağından,
İnci saçılır gözlerinin bakışından,
Bülbüller susar sesinin çağlayışından;
Yüreğin yanar kor gibi avucumda.

Dudakların açılsa sırça dişler balkır[292],
Bakışların ok, kapkara kaşların yaydır,
Samur saçların çağan[293] günü kıskandırır;
Sevdan coşkun ırmak olur akar ruhumda.

İlerleyen vakitlerde güveyin, gelin odasının kapısına kadar götürülüşüne eşlik etiller hep birlikte. Burada da sırtına vurarak içeriye gönderiliyordu tıpkı kendi ülkesinde olduğu gibi. Konuk olacağı eve döndüklerinde ise yataklarını hazır buldular.

Batur ertesi gün kalkıp, çoktan hazırlanmış olan kahvaltıyı yaptıktan sonra yeniden yola koyuldu. Anlatıldığına göre, köyün dibinde kurulmuş olduğu bu dağları bugüne kadar aşan hiç kimse olmamıştı. Arkasında da herhalde hiçbir yer yoktu, dünya burada bitiyordu onlar için. Ya da öyle sanıyorlardı. Gerçekten de aşılmaz görünüyorlardı, buradan da ümidini keserek geri dönecekti. Kendisine köyün dışına kadar eşlik eden bir gençle birlikte, yukarılara doğru tırmanan bir yola çıktılar. Çıplak dağların, tepelerin arasında bir süre yürüdüler. Burası sağ taraflarında kalan o büyük dağ kitlesinin yanında onun yavrusu gibi kalıyordu. Delikanlı, üzerinde derince bir çukurun bulunduğu bir tepeyi gösterdi. Doğal ve derin bir oyuktu bu, sönmüş küçük bir yanardağa benziyordu.

– Buradan eskiden kaynar sular fışkırırmış, su sonra kurumuş, dedi.

---

290 Apak: Bembeyaz (ap-ak).
291 Gizek: Kemençe.
292 Balkımak: Parlamak, ışıldamak.
293 Çağmak: Işık vurmak, ışık düşmek. Aydınlatmak.

Biraz daha ilerledikten sonra yanındaki genç adam, kendisiyle vedalaşıp geriye döndü. Bu kez daha önce geldiği yolu değil de, kestirme olduğunu söyledikleri bir başkasını, dağın eteğindeki bu yolağı izliyordu. Çıplak, boz tepelerin arasında, taşlı arazide ilerliyordu tek başına. Yol bazen aşağılara iniyor bazen daha yukarılara çıkıyordu. Bir süre daha yürüdükten sonra yine tırmanışa geçeceği zaman biraz durup dinlendi. Bu kez biraz daha yüksek ve daha dikti bu yürüyeceği kısım. Yerinden kalkıp yokuşu çıkmaya başladı. Ondan sonra uzunca bir süre bu yükseltide, inişsiz çıkışsız dümdüz gitti. Bir ara gözüne mavi kelebekler iliştiğinde sevgilisinin verdiği mendili anımsadı, tıpkı oradan çıkmış gibiydiler. Ya da uçarak o mendilin üzerine konup, keten kumaşla iç içe geçip kaynaşmıştılar. Merakını yenemeyerek kelebekleri izleyip, sağındaki kayalıkların arasına yöneldi yoldan ayrılarak.

KUŞ

Yanlarına yaklaştığında kelebekler kaçışıyorlar, gelincik çiçeği yaprakları misâli dağılıp, kar gibi eriyorlardı. Kayaların arasında bir o yana bir bu yana dönerek ilerleyen daracık bir yol vardı. Kelebekler gitgide azalıyordu ama yol sürüp gidiyordu. Dışarıdan bakıldığında anlaşılması imkânsızdı, çünkü dönerek içeriye dışarıya kıvrılan bu dar geçit sanki kayalarla tıkanıyormuş, yol bitiyormuş gibi göz yanılsamalarına neden oluyordu çok yakından bakmadıkça. En sonunda büyük bir açıklığa çıkıyordu ve bu geniş alanın etrafı dağlarla çevriliydi bir duvar gibi. Sağ kenarına yakın bir yerdeyse devasa büyüklükte bir ağaç görünüyordu, o kadar büyük bir ağaçtı ki çevresini 20-30 kişi el ele tutuşsa kavrayamazdı. Yüksekliğini ise ölçebilmek ve anlamak iyi bir hayal gücü gerektirirdi herhalde. Göğe kadar uzanıyormuş gibiydi. Dalları, bu geniş açıklığın neredeyse yarısının üzerini çadır gibi kapatıyordu. Gövdesine tırmanan kalın sarmaşıklar ve yüzeyini kaplayan yosunlarla öyle ihtişamlı duruyordu ki hayran olmamak elde değildi.

Burada biraz oyalanıp, dinlenmeye karar verdi. Kendisiyle baş başa kalıp kafasını dinleyecekti, hem de bu güzel ortamın tadını çıkaracaktı. Ah bir de Güneş olsaydı… Ağacın dibine otururken, aylar önce altında beklediği başka bir ağacı anımsadı. Aylar olmuş muydu? Olmuştu galiba. Düşündü… Belki yılı bile geçmişti. Hayatı ne kadar da değişmişti bu süre içerisinde; ne kadar çok şeyler yaşamıştı, başına hayal bile edemeyeceği işler gelmişti. Bambaşka bir diyara savrulmuş ve bir çıkış yolu arıyordu nerede olduğunu bile bilmeden. Bunları düşünürken yavaş yavaş uyuyakaldı.

Aniden kulağına çalınan seslerle uyanırken, etrafına bakındı. Sesler duyuyordu. Kulak kabarttı. Hayvan çığlıydı bunlar. Dinledi. Yukarıdan geliyordu, yavru kuşların ötüşlerine benziyordu ama daha gürdü. Ağacın etrafında dolanıp bakındı ama birşey göremedi. Çığlıklarsa giderek artıyordu. Çantasını omzuna takıp tırmanmaya başladı, yukarıya yaklaştıkça sesler artıyordu. Ama çıkmakla bitmiyordu. Aşağıya baktı, yerdeki iri taşları bile artık güçlükle görebiliyordu.

Ağacın tepesindeki bir yuvanın içerisinde bulunan kuş yavruları gözüne çarptı. Ama olağanın üstünde büyüklükteydi bunlar, iri bir hindi kadar rahat vardılar. Yaklaşmış olduğu bu mesafeden, az aşağılarından görebiliyordu onları. Yuvanın yanındaki kabuk parçalarından bu civcivlerin yumurtadan çıkalı en fazla birkaç gün olduğu anlaşılıyordu. Ama bu hayvanlar niye böyle bağrışıyorlardı? Aç mıydılar? Bir yandan etrafına bakınıyor, bir yandan da yuvaya doğru ilerlemeye devam ediyordu. Sonra ileride, bedeni yaprakların rengiyle ve dalların desenleriyle aynı olan iri bir canlının kımıldadığını ayrımsadı. Önce bir ağaç dalı zannettiği ve çok iri olduğu için hızlı hareket edemeyen bu yaratık kıvrılarak yukarıya doğru çıkıyordu. Bu bir yılandı, hem de bugüne kadar hiç görmediği büyüklükte… Hayvancağızlar yaklaşan tehlikeden ötürü böylesine bağrışıyorlardı, belki de ana babalarına seslerini duyurmaya çalışıyorlardı.

Kılıcını çekti ve hızla yukarıya doğru atıldı. Ellerini bıraktı, düşme riskini göze alıp birkaç dalı basamak gibi kullanarak yılana yaklaştı. Artık yuvanın dibinde olan sürüngen ağzını açmış yavrulardan birisini kapmak üzereyken arkasından yaklaşmakta olan tehlikeyi sezip geriye döndü. Göz göze geldiler. Işıldayan gözleriyle kendisine bakan yılan tıslayarak dilini çıkardı. Bu soğuk dilin boynuna değdiğini hisseden Batur tepkesel bir davranışla kafasını geriye çekerek, güç alıp üzerine atılmaya hazırlanan hayvandan önce davranıp kılıcını kullandı. Hızlı ve sağlam bir darbe indirdi. Yılanın kafası gövdesinden ayrılırken, aşağıya doğru düştü. Kesilen bedeninden kanlar fışkırıyor, ağacı kızıla boyuyordu. O koca gövde hâlâ can çekişip çırpınırken, dalları çatır çatır kırarak aşağıya doğru düşüyordu. Bazen kıramadığı dallara takılıp, eğilip bükülerek kayıyor, ardından daldan kurtuluyor sonra yine düşmeye devam ediyordu. Batur ise arkasından bakakalmıştı.

Genç adam yavrulara usulca yaklaştı ve dokundu. Hayvanları oldu bitti severdi, hele de yavrularını. Yumuşacık, kızıla çalan tüyleri vardı bunların ve artık susmuşlardı. Elindeki kılıcını yukarısındaki bir dalın üzerine koydu. Gülümseyerek civcivlerden birisinin başını okşamaya başladı, gerçi bunlara civciv demeye dili pek varmıyordu ama öyleydiler.

O esnada müthiş bir çığlık duydu arkasında, döndü ve o güne kadar görmediği büyüklükte bir kuşla karşılaştı. Aslında sandığı kadar abartılı değildi büyüklüğü ama kanatları açıkken insanda uyandırdığı ihtişam daha da büyükmüş gibi algılanmasına neden oluyordu. Gagası inanılmaz sivri olan bu hayvanın nesli yüzyıllar önce tükenmiş bile olabilirdi, dünyadan bihaber bu topraklar üzerinde neslini sürdürebilen tek örneğiydi. Kim bilirdi? Yavrularını koruma içgüdüsüyle saldıran anaç hayvandan dalların arkasına saklanmaya çalışarak kurtulmaya çabalıyordu Batur. Kılıcı yukarıdaki bir dalın üzerindeydi ve ulaşamıyordu. Birkaç kere yer değiştirdi. Tam elini kılıcına atacakken kuşun dalların üzerine basarken oluşturduğu sarsıntıyla ayağı bir çatalın arasına sıkışarak baş aşağı döndü. Kayan kılıç aşağıya düşerken bacağını sıyırarak kesti. Artık tamamen savunmasızdı, karşısında yapacak birşeyi kalmamış gibiydi. Biraz aşağısında kalan hayvandan kurtulup inemiyordu. Yapacak tek birşey var gibiydi; o da daha yukarıya çıkıp yuvadan uzaklaşarak hayvanın sakinleşeceğini ummak. Tüm gücünü beline vererek doğrulup bir dalı tuttu. Aksayan bacağıyla daha yukarılara çıkmaya başladı. Böylece gerçekten de, kuşun yuvasını kurduğu açıklıktan uzaklaşmış oldu, sık dalların arasına girerek

kendisini biraz daha güvene almıştı. Ama hayvan peşini bırakmıyordu, o da çıktıkça çıkıyordu yukarıya. Bir ara durakladı, aşağılara ve çevreye baktı. Tüm dünya küçücüktü.

Kuş aniden saldırıya geçerek dalların arasında bulduğu bir boşluktan kendisine doğru atılınca dengesini kaybeden delikanlı, hayvanın kanatlarını tutmak zorunda kaldı. O anda olanlar oldu ve kanatlarını kullanamayan hayvanın da dengesi bozulup, ağacın dallarından ayakları kaydı. Sağa sola çarparak düşmeye başladılar. Ardından Batur'un, kuşun üzerinden sıyrılan elleri havada kalıverdi. Bir anda kendisini boşlukta buldu. Kulağında, analarına tiz çığlıklar atarak, belki de birşeyler anlatmaya çalışan yavruların sesleri çınlıyordu.

Son anda, kızıla çalan konur[294] renkli hayvanın ayaklarına tutundu ve boşluğun içinde dönerek attıkları bir iki takladan sonra kuş havada süzülmeye başladı. Aşağıdaki dağların ve tepelerin bazılarının üzerinden geçtiler. Bu kızıl kuş kanat çırparak yükselmeye çalışıyordu ama başaramıyordu, ayaklarındaki kendisini aşağıya çeken ağırlığın ve ondan kurtulmaya çalışmasının da etkisiyle yönünü düzeltemiyor, sağa sola dönerek rastgele gidiyordu. Ve yine bu ağırlık gücünü keserek kendisine, yere doğru bir baskı yapıyordu. Dağların bir kısmı altlarında kalmıştı ama bazıları hâlâ çok yüksekti ve böyle giderlerse bir yalçın kayaya çarpıp parçalanacaklardı. Fakat hayvan içgüdüsel olarak veya çevreyi çok iyi bildiği için bu dağlık alanın iç kısmındaki başka bir boşluğa yöneldi. Hiç de kısa olmayan bir mesafeyi geçmiştiler böyle uçarak. Sonra döne döne, süzülerek indiler. Batur yere birkaç arşın mesafe kala hayvanın ayaklarını bıraktı. Düşüşünün ve hızın etkisiyle yerde birkaç takla atarak yuvarlandı. Kuşsa biraz ilerisine düzlüğe kondu, iri pençeleriyle birkaç adım atıp durdu. Aralarındaki uzaklık çok fazla değildi ve Batur'a öyle geliyordu ki yeni bir dövüşe başlayacaklardı. Ve bu kez silahsız, savunmasızdı açık bir alanda. Üstelik bacağı da yaralıydı. Karşısındaki bu, tarihin derinliklerinden çıkıp gelmiş hayvanın ise doğal silahları vardı. Artık yapacak birşey kalmamıştı. Kuş kendisine bakıyordu. Birkaç kez silkelendi, yere kıpkızıl birkaç tüy döküldü. Batur'a doğru biraz yaklaştı sıçrayarak ve yürüyerek. Birbirlerini öylece gözlüyorlardı. Genç adam artık kendinden ve herşeyden vazgeçmiş olarak bu işin bitmesini bekliyordu.

Kuş yanına yaklaştı. Sonra ıslak ve sıcak diliyle bacağındaki yarayı bir iki kere yaladı. Bu belki de kendisinin anlayamadığı ama onların gayet net olarak kurdukları iletişim sonucu, yavruların çığlıklarıyla analarına verdikleri mesajdan kaynaklanıyordu. Bu sevgi gösterisi de olasılıkla kendisine verdiği zarardan dolayı bir özür dileme niteliğindeydi. Hayvan kanatlarını çırparken Batur'un yüzüne esintisi vurdu. O da, başının üzerinden uçup giderken kuşun arkasından bakakaldı.

Şimdi bu dağların arasında sıkışıp kalmıştı. Öylece oturup, biraz kendisini toparladıktan sonra zaten boğuşma esnasında parçalanmış olan elbiselerinden yırttığı parçalarla bacağını sardı. Ayağa kalkarak etrafı incelemeye başladı. Bu hayatta kim bilir başına daha neler gelecekti. Veya bu kez burada sonu gelecekti. Kuşun biraz önce durduğu yere gitti. Yere iri parlak tüyleri dökülmüştü, onlardan en sağlam görünen iki tanesini alıp çantasına koydu. Olur ya, buradan

[294] Konur: Kahverengi.

kurtulabilirse bu diyarda yaşadıklarına dair bir anı olarak yanında götürmek istemişti. Lâkin buradan çıkmayı pek başarabileceğe de benzemiyordu.

Çevresine bakındı, her tarafına dağdan ve kayalardan duvarlar örülmüştü. Yalnızca ileride bir mağara girişi görünüyordu ve oraya doğru ilerledi. Onun da içinde aşağıya doğru inen bir çukur bulunuyordu. Derinliği bir adam boyundan fazlaydı. İçerisine indi. Bu karanlığın içerisinde ileriye doğru giden bir kanal vardı burada.

Bu bir kanaldı. Doğal bir yapı olmadığını hemen anladı çünkü duvarlar yuvarlak ve son derece biçimli olarak kazınıp yontulmuştu. Bundan emindi, doğada saplantılı simetrilere rastlanmazdı; o insana özgü bir hastalıktı. Nerede biçim takıntısı olan birşey varsa o insanın elinden çıkmış demekti. Ayrıca duvarlara çakılmış demir halkalar gördü, onların bir kol boyu aşağısındaysa bu kanalın yan duvarlarına birer yumruk büyüklüğünde oyuklar açılmıştı. Anlıyordu, buralar meşale takabilmek için yapılmıştı ve karanlık tünelin içinde bir sıra hâlinde ilerliyorlardı. Buradan en son kim bilir ne zaman önce insanlar geçmişti. Dışarıya yeniden çıktı. O geniş alanı yeniden baştan sona gözden geçirdi, her tarafını dolandı. Başka bir çıkar yol bulamıyordu, girecekti o yeraltı yoluna. Belki de çağlar önce kullanılan bu yol, önündeki bu açıklığa çıkıyor, oradan da içinde bulunduğu ülkeye geçiliyordu. Ama kendisini o iri kuşun indirdiği bu kapalı alandan öteki tarafa nasıl aşılıyordu. Herhalde eskiden buralarda başka bir geçit daha vardı veya evvelinde alanın önü tamamen açıktı ama ya göçmüştü ya da bir depremde falan kapanmıştı. Şu an tam olarak bilemezdi bunu elbette ki.

Bir süre düşündükten sonra kararını kesin olarak verdi. Çaresi yoktu; ışıksız, azıksız girecekti o tünele.

Bir karanlık dehlizin içinde yürüyor, arkasına bile bakmıyordu. Geriye dönerse bir kere, bir daha başaramazdı. Ara sıra korkudan ter basıyordu, burada ölüp kalmak düşüncesi bile ölüm gibiydi. "Keşke dışarıda kalsaydım, belki birileri gelirdi veya beklenmedik birşeyler olurdu," diye düşünüyordu içinden. Ama öteki taraftan da biliyordu ki kimse gelip kendisini kurtarmazdı orada, kendisini kandırıyordu. Sonra bunları düşünüp, yapacak başka birşeyi olmadığına kanaat getirip kendisini teskin ediyordu. İnsanın bazen kendi çözümlerini tek başına üretmesi gerekirdi. Ardından; "Burada çıldırarak, delirerek ölmektense dışarıda adam gibi ölürdüm hiç olmazsa," diyordu. Beyni böylesi gidip gelişler içindeydi. Bacaklarıysa ilerlemeye devam ediyordu.

Ne kadar yürüdü o yalnızlığın içinde bilinmez… Sonra başka şeyler düşünerek yalnızca ilerlemeye odakladı kendisini. Önce sevgilisini düşündü. Sonra intikamını… Bütün bunları, bu sıkıntıları çekmesine sebep olanlara hesap soracaktı. Aslında öç almasını gerektirecek durumların ortaya çıkmış olmasını hiç mi hiç anlayamıyordu. Ne işi vardı burada? Bu sıkıntıları çekecek ne yapmıştı kime? Ama sebebi yoktu. Ayak sesleri duvarlarda yankılanıyordu. Bu yankılar, kazınıp üzerine su damlatılan bir kafanın içinde çoğalan seslerin yaptığı işkence gibi bir eziyete dönüşüyordu.

Sırılsıklam ter içinde kalmış olarak durdu. Çıldırmak üzereydi, geriye dönüp koşmaya başladı. Bu yol nereye gidiyordu? Belki üç haftalık, üç aylık veya üç yıllık bir mesafe vardı önünde. Öyleyse ne olacaktı, açlıktan susuzluktan ölüp gidecekti burada. Ama fazla sürmedi, durdu. Öyle bile olsa denemekten başka şansı yoktu. Başka bir yol yoktu. Bu kez tekrar diğer tarafa dönüp koşmaya başladı. Soluğu kesilene kadar koştu. Sonra durdu, ellerini dizlerine dayayıp başını öne eğerek derin derin nefes çekti. Yeniden koşmaya başladı arkasından ama bu kez düşüncelerinin denetimini eline aldı, hızını kesip tekrar yürümeye başladı. Sükûnetini kaybederse, başarma olasılığını da kaybederdi, mücâdeleyi kaybederdi. O zaman herşeyi kaybederdi. Esemesi[295] korkularına baskın geliyordu. Açlıktan gözünün önü karardığında, tüm gücü tükenmeye yaklaştığında bile yürüdü akıl almaz bir kararlılıkla.

En sonunda cılız bir ışık gördüğünde inanamadı, bir kere daha koşmaya başladı. Deli gibi koşuyordu artık. Dışarıya çıktığında yere yığılıp kaldı. Evet, o dağların altından yürüyerek çıkmıştı, başarmıştı bunu. Ne kadar süre yürümüştü, tahmin bile edemiyordu ama içindeki tüm enerjiyi tüketene kadar direndiği kesindi. Etrafına bakındı. Bulunduğu yer, bir ağaç boyundaki bir çukurun dibiydi ve yukarıya çıkması gerekecekti. Fakat zihninin içinde bir baykuş uğulduyordu, gözleri kapandı.

Kendine geldiğinde dar bir çukurun içindeydi.

Bulunduğu yeri dikkatlice inceledi, yukarıya çıkması çok da zor olmayacaktı. Kafasının biraz üzerindeki bu boru gibi boşluğun kenarında bulunan küçük bir taş çıkıntıyı tutarak kendisini yukarıya çekti. Bunu yaparken kol kasları bayağı bir zorlandı ama yinede başardı. Sonra bu çıkıntının üzerine basarak kısa bir süre dinlendikten sonra tırmanmaya başlayacaktı ki, ayağı kayarak yere düştü. Her yanı ağrıyordu. Ama neyse ki bir yeri kırılmamıştı. Biraz dinlenip, ağrıları azaldıktan sonra yeniden bu kaya parçasından tutunarak aynı şekilde yukarıya çekti gövdesini daha dikkatli olarak. Bu taşa basar hâldeyken birkaç soluk aldıktan sonra bacaya benzeyen deliğin çıkıntılarından tutunarak tırmandı. Sonunda kendisini dışarıya doğru iterek bu kuyunun başında yığılıp kaldı. Bulunduğu yer bir mağaraydı yine, tepesindeki genişçe açıklıktan içeriye loş bir alacakaranlık ışığı doluyordu ama ön tarafında da çıkışı gördü.

“Evet,” diyordu kendi kendine; “burada zaten var olan doğal bir tüneli genişleterek, düzelterek bir geçit oluşturmuşlar, kim bilir ne kadar zaman önce.” Tokar’ı ve Barkan’ı hatırladı. Hiçbir haber bile veremeden, vedalaşamadan ayrılmak zorunda kalmıştı oradan. Nasıl öyle birden habersizce geldiyse, öylece de gitmişti. Merak edeceklerdi kendisini, belki arayacaklardı ama yapabilecek birşey yoktu.

Mağaradan çıkıp, yokuş yukarı tırmanmaya başladı. Bu dik ve sarp bayırı tırmanırken güçlü bir uğultu duymaya başladı. Yaklaştıkça anlıyordu, bu su sesiydi. Yukarıya vardığında gördüğü manzara muhteşemdi. Bir şelalenin altında bulunan ve şu an kendisinin de içinde durduğu boşlukta, önünde bir perde gibi köpük köpük çağıldayarak aşağıya dökülen suyu

[295] Eseme: Mantık.

seyrediyordu. İleride kim bilir ne kadar süredir kullanılmayan kayıklar ve sallar duruyordu. Belki 30 tane vardılar, belki de daha fazla… Salların bazılarının ipleri çürüyüp kopmuş, kütükler oldukları yerde dağılmışlardı.

Artık kesin olarak emindi burası eski bir ulaşım yoluydu. Sağ tarafta aşağıya kıvrılarak inen küçük bir yol vardı, yolun sonundaki küçük bir delikten de dışarıya çıkılıyordu. Önce inip çevreyi kontrol ettikten sonra tekrar yukarıya çıkarak kayıklardan birisini yüklenip indirdi ırmağın kıyısına. Hava içeriye göre ve hatta geldiği o ülkeye göre çok daha aydınlıktı. Kayığa binip ırmağı izleyerek aşağı çığırlara doğru indi. Ardından kıyıya çıkarak, bir korulukta bulduğu yabâni meyvelerle karnını tıka basa doldurdu.

Bu topraklarda bir aya yakın bir süre yolculuk yaptı ama hiçbir insan izine rastlamıyordu. Irmaktan tuttuğu balıkları, çakmak taşlarıyla tutuşturarak yaktığı ateşlerde pişirip karnını doyuruyordu. Irmağı izliyordu yalnızca. Çünkü biliyordu ki, yerleşim yerleri daima tatlı su kaynaklarının kıyılarına ya da yakınlarına kurulurdu. Irmaktan yukarıya doğru tırmanmaya çalışan, sıçrayarak küçük yükseltileri aşıp yollarına devam eden balıkları izliyordu. Kendisi gibi zor bir yolculuk yapıyorlardı, üstelik onlar bir de akıntıya ters yüzüyorlardı. Doğdukları yerlere vardıklarında yumurtalarını bıraktıktan sonra yorgunluktan öleceklerdi bu hayvanlar ama kendisinin öyle bir niyeti yoktu.

Irmak bir lığ[296] ovasında küçük kollara ayrılarak denize karışıyordu ama maalesef şimdiye dek hiçbir köye, kasabaya ya da insan izine denk gelmemişti. Hâlbuki yürüttüğü fikir o kadar mantıklı görünmüştü ki kendisine, çok umutluydu ama olmamıştı işte, yine denize varmıştı. Fakat umudun bittiği yerde, beklenmedik olaylar gerçekleşiyordu bazen.

Gözlerine inanamadı, küçük bir balıkçı teknesiydi bu gördüğü.

KONUK

Yaşlı kadın o sabah yine erkenden, henüz Güneş doğmadan uyandı. Hep böyle oluyordu, geceleri bir türlü uyuyamıyor sabahları erkenden uyanıyordu. Nedense çevresindeki tanıdığı tüm yaşlılar da hep aynı dertten şikâyetçiydiler, insan yaşlandıkça uykuya olan ihtiyacı azalıyor muydu neydi? “Elimiz ayağımız tutuyor, ele avuca düşmedik çok şükür. Aklımız fikrimiz de alınmadı, varsın az uyuyayım,” diye mırıldandı kendi kendine.

Evi toparladı. Toparlanacak birşey de yoktu ya aslında… Evde çoluk çocuk mu vardı sanki de dağılacak, düzenleme ihtiyacı duyulacaktı? Eksikliğini duyduğu tek şey buydu belki de; evde koşturan, oynayan torunlar. Dört çocuk doğurmuştu ama hiçbirisi iki yıldan fazla yaşamamıştı. “Biz de böyle sınandık demek ki,” derdi zaman zaman. Kocası da öleli on yıldan fazla oluyordu.

[296] Lığ: Alüvyon.

Bu dünyada herkesin bir süresi vardı ve er ya da geç o süre bitecekti. Zaten ölüm bir aşamadan sonra güzel bir şeydi; acıları, ıstırapları dindiren büyük bir lütuf… En büyük dileği ele avuca düşmeden, acısız sıkıntısız bir ölümdü.

Yaşlı Tanay o gün ateş yaktı. Büyükçe, eski bir kazanın içinde su kaynatıp, çamaşır yıkadı. Üç beş parça şeyi suda çalkalayıp durulayana kadar yorulmuştu. Arada bir durup dinlenmek zorunda kalıyordu soluk soluğa, gençliğinde olsa tek başına koca bir köyün düğününü derneğini çekip çevirirdi. İçerideki çamaşırların bir kısmını yıkamayı unuttuğunun farkında bile değildi. İşini bitirdikten sonra biraz dinlenip bahçeyle oyalanmaya girişti, domates fidelerinin diplerindeki ayrık otlarını çapayla temizlemeye koyuldu.

***

Karşıda bir köy görünüyor, ilerideyse tepelerin üzerinde sapsarı tarlalar göze çarpıyordu. Yolların kenarlarındaki çalıların, otların içinde bazen keklik, bazen de bıldırcın sürülerine rastlıyordu. Sonra küçük bir akarda[297] yaban kazı sürüsü gördü. Yolun kıyısında bir kağnıya öküzleri koşan orta yaşlı bir adam hayvanların boyunduruklarını bağlıyordu. Ötede tarlalarda çalışan insanlar vardı. Biçilmiş ekinleri dirgenlerle[298] toplayıp, anadutlarla[299] arabalara yüklüyorlar, harman yerlerinde saman artıklarından buğdayı ayırmak için enli tahta yabalarla[300] savuruyorlardı.

Köyün bitimine yakın bir ev gözüne çarptı. Yaşlı bir kadın evinin önündeki bahçesinde birşeylerle uğraşıyor, elindeki çapayı ağır ağır güçlükle kaldırıp vurabiliyordu toprağa. Bahçenin kenarlarını çevreleyen, yıllardır bakımsız olduğu, artık hiçbir işe yaramadığı belli olan derme çatma çitlere yaklaştı.

– Merhaba Ana, dedi.

Kadıncağız kafasını kaldırdı, karşısında duran genç adama baktı.

– Merhaba oğul, diye karşılık verdi. “Birşey mi istedin?” diye devam etti.

– İçecek soğukluğun var mı, diyecektim ana.

– Biraz beklersen ayran çalkarım[301].

– Zahmet olmazsa, çok makbule geçer.

[297] Akar: Akarsu. Dere.
[298] Dirgen: Ekin toplamada kullanılan sivri uçlu, çatala benzer bir alet.
[299] Anadut: Ekin atmaya yarayan, üç çatallı bir tarım aracı.
[300] Yaba: Ekin savurmada kullanılan enli, yassı, tahta çatal.
[301] Çalkamak: Çalkalamak. (Burada, ayran yapmak anlamında.)

– Ayranın zahmeti ne olacak, bekle de getireyim. Gir içeri de şuraya otur hele.

Batur Han, artık kendisine bile faydası dokunmayan dökük kapıdan içeri girdi, yaşlı kadının gösterdiği kütüğün üzerine oturdu. Bu iri ağaç parçasının odun kesmek amacıyla kullanıldığı belliydi. Hemen yanında yerde paslı, eski bir balta duruyordu. Etrafta da kesilmiş çalı çırpı ve dal parçaları vardı.

Tanay Ana ayranları getirdi.

– Nereden gelip, nereye gidiyorsun oğul? diye sordu yaşlı kadın.

– Uzaktan, çok uzaktan geliyorum.

Bu geçiştirmeci cevabı pek beğenmemişti ama hırsıza, hayduda benzemiyordu bu delikanlı. Bu sıralar o yomsuz[302] uğrular her yanda cirit atıyor, insanları soyup haraç kesiyorlardı; duyuyordu bunları. Ama bu genç öyle biri değildi, anlıyordu bunu. Yüzünde garip bir hüzün, bir acı okunuyordu. Adını koyamıyordu bunun. Koyamazdı da… Ama bunca yılın görmüş geçirmişliğiyle anlayabilir ve yaşlılığın verdiği o ruh hâliyle sezebilirdi. Tanay Ana fazla üstelemedi, belli ki bir derdi sıkıntısı vardı. Yaradan, bazı insanlara sıradışı dertler ve acılar tattırırdı.

– Yorgun musun? dedi Tanay.

– He ana, yorgunum ya…

– İstersen gidip içeride biraz uyuyabilirsin. Bende sana yiyecek birşeyler hazırlarım o arada, uyanınca yersin.

Batur Han, teklifi ikiletmedi bile;

– Böyle bir iyilik yaparsan ömrüm boyunca unutmam, dedi.

– Onda ne var, şuradan gelen bir misafirin önüne evdeki ekmeği koymakla iyilik mi olurmuş?

– Olur ana olur, bir bardak su vermekle de iyilik olur.

Kadın önde, Batur arkada içeriye girdiler. Kapı doğrudan evin salonuna açılıyordu, perdeleri çekili bu oda loş bir yerdi. Ev tümüyle kerpiçten yapılmış olduğundan, içerisi bu yaz sıcağında bile serindi. Tanay Ana sol duvara yaslı duran sediri gösterdi uyuması için. Tahta sedirin üzeri, desenlerle süslenmiş kilimlerle örtülüydü. Karşı duvarda asılı duran bir aynanın alt

[302] Yom: Uğur.

kısmından, çam kozalaklarıyla örülmüş, topa benzeyen bir çeşit duvar süsü sarkıyordu. Aynanın yanında bulunan, pencere büyüklüğündeki bir girintiyi ise küçük bir dolap olarak kullanıyordu.

Batur Han sedire sırtüstü uzanıp düşüncelere daldı. Tavanda ağaç kirişlerin üzerine atılmış olan tahtaların arasından kurumuş çamurlar sarkıyordu, araları birer parmak kadar açılmıştı çünkü. Pek çok yerde örümcek ağı görünüyordu. Bu tahtalar yıllardır orada oldukları için çürümüş çatlamışlardı. Tavana öylece bakarken günlerdir uykusuz olduğu için hemen dalıverdi. Deliksiz, rüyasız bir uyku uyudu. Kalgayarak[303] uykusundan uyandığında, bulunduğu ortamı tanıyamayarak şaşırdı. Etrafına bakındı, olmuyor çıkaramıyordu içinde bulunduğu yeri, yüreği sıkıştı. Kapı açılıp yaşlı kadın içeriye girince hatırlayarak gevşedi.

Gün çoktan batmıştı. Tanay Ana'nın bir tepsiyle getirdiği yemeğini yedi, karnını doyurdu; taze ıspanak pişirmişti yaşlı kadın, yanında da yoğurt vardı. Yemeğini bitirdikten sonra ayrılmak için izin istedi ve yola koyuldu.

Temiz havada dolaştı biraz, o geceyi dışarıda çimlerin üzerinde geçirdi. Sırtüstü uzanmış yatarken, geçmişi ve geleceği kadar uzak görünen gökyüzünde Kürüt'ü[304] hemen tanıdı. Sonra tepe noktasına yakın bir yerlerde Demirkazık'ı gördü. Gök bu yıldızla sabitlenmiş, onun etrafında dönüp durmaktaydı. Bir atın, seyisin elindeki ipin ucunda döndüğü gibi… Göğün çivisiydi o. Daha ötede Erendiz[305] vardı, uzak bir köşede ise kardeşi Sekendiz[306]. İleride de Kömük[307]… Anlatılanlara göre bu burçta görünen, Cedey Han'ın[308] yedi köpeği Altın Dağ'ın kapısını bekliyor, orayı koruyorlardı.

Batur Han, ertesi gün şehre girdi. Uzamış sakalları ve yıpranmış giysileriyle kendisini kimsenin tanıyabilmesine olanak bile vermiyordu. Yabancı bir yere veya yıllardır görmediği bir şehre gelmiş gibiydi, herşeyi uzak bir anı gibi hatırlayan elginlere[309] benziyordu. Ayrıca şehirde de bir farklılık vardı, her yer bir bayrama veya şenliğe hazırlanıyor gibiydi. Bu mevsimde yapılan hiçbir şölen hatırlamıyordu.

Bir duvarın kenarında toplanarak gevezelik yapan birkaç yaşlı adamın yanına yaklaşıp selamlaştı. Ne olup bittiğini, kentteki bu şaşaanın ne için olduğunu sorduktan sonra, verilen yanıtın tamamını duyamadı bile… Kafasının içi alev alıp yanmaya başlamıştı sanki. Tüm dünya etrafında fırıl fırıl dönüyordu. Gidip, yıkılacak gibi eğrilip yatmış bir duvarın dibine çöktü. Koca kâinat da onun üzerine çöküyordu sanki. Nefesi daralıyor, sırtına binen yükün ağırlığı altında eziliyordu. Yığılıp kalmak üzereydi oracıkta. Sonra yavaş yavaş sakinleşti ve gözünün önü ışıdı. Henüz hiçbirşey için geç değildi. Son bir şansı daha vardı. Üstelik tam bir haftası bulunuyordu

303 Kalgamak: Sıçramak, hoplamak.
304 Kürüt: Mars gezegeni.
305 Erendiz: Jüpiter gezegeni.
306 Sekendiz: Satürn gezegeni.
307 Kömük: Küçük Ayı takımyıldızı.
308 Cedey Han: Mitoloji kahramanı bir hakan.
309 Elgin: Garip, yabancı.

önünde, bu son fırsatı değerlendirebilmek için. Bu kez aklı başına sonradan gelmeyecekti, düşünecek çözüm üretecekti.

Ayağa kalktı yürümeye başladı. Farkında olmadan, sanki kırk yıldır aynı eve, kendi evine gidip gelen bir insanın alışkanlığıyla, bir gün önce yanında konuk olduğu yaşlı kadının evine doğru yürüyordu. Oraya gittiğinin ayrımında bile değildi, ayakları oraya doğru götürüyordu kendisini bilmeden. O sadece düşünmeye çalışıyordu ama kafasının içi boşalmış gibiydi, bir çöl gibi ıssızdı şu an. Yanına yaklaşıp, kendisine doğru elini uzatarak sadaka isteyen dilenciyi farketmedi bile.

Eve vardığında kadın delikanlıyı karşısında görünce şaşırdı;

– Hayırdır oğul, birşey mi oldu?

Tanay Ana'nın sesini duyan Batur Han irkildi. Ne zaman, nasıl gelmişti buraya, kendisi de şaşırdı.

– Uykum var ana. Uyumak istiyorum, diye yanıtladı.

– Geç içerde uyu, dedi kadıncağız şaşkın şaşkın.

Batur Han içeriye girdi. Üzerine bir çarşaf aldı, kafasını koyar koymaz da uyudu. Karmakarışık rüyalar gördü. Uyandıktan sonra kalktı bahçeye çıktı, kuyudan su çekip elini yüzünü yıkadı. Tanay Ana yine birşeylerle uğraşıyordu. Kadın, yalazlanarak yanan bir ateşe odun attıktan sonra elindeki bıçakları alevlere tutarak temizledi, atasından dedesinden öğrendiği göreneklere uyarak. Batur, kadının yanına varıp yaptığı şeyi bir müddet izledi. İhtiyar, üçayaklı sacı da alevlerle temizledikten sonra ateşin üzerine oturtarak ekmek pişirmeye koyulunca kendi de ateşi beslemek için odun kırmaya başladı. Böylece çalışmaya başladı. Tüm beyni, zihinsel faaliyetleri durmuş gibiydi, hiçbirşey düşünemiyordu.

Ertesi gün de çalışmaya devam etti. Yaşlı kadın sadece evin önündeki küçük bir kısmı ekebilmiş, o yüzden arka taraflar bütünüyle boş kalmış, ot bürümüştü her yanı. Batur Han bütün bahçeyi elden geçirdi; toprağı belledi, tırmıkladı, yabâni otları temizledi. Aynı şekilde ev de yıllardır bakım yüzü görmemişti. Duvarları badana etti, elediği toprağa komşu evlerden aldığı samanı da katarak çamur kardı. Kadıncağızın çaput parçaları teperek tıkamaya çalıştığı kapıların, pencerelerin aralarındaki boşlukları, gedikleri kapattı. Çalışmak büyük bir mutluluk veriyordu ve kafasını boşaltıp doğru düşünme fırsatı tanıyordu. Tanay Ana ise evin ve bahçenin topu topu birkaç gün içinde böylesine değiştiğine inanamıyordu.

Batur tüm beynini akşama kadar boşaltıyor, gece yatağa girdiği zaman ise düşünüyordu ne yapabileceğini. Saatlerce düşünüyordu hem de. Ama kesin, sağlam bir çözüm üretemiyordu. Elini kolunu sallayarak saraya girip, olan biten herşeyi anlatabilirdi. İnanırlardı, inanmazlardı

orasını bilmiyordu. Gerekirse çeker kılıcını dövüşerek ölürdü, yaşam o kadar da değerli birşey değildi şu an gözünde. Ama daha etkili, daha kökten bir çözüm arıyordu kafasında. Madem mücâdele edecekti, hiç olmazsa kazanma ihtimalini biraz artırmalıydı. Mantıklı hareket etmeliydi. Çünkü yenilenin kendisi değil, karşısındakilerin olması gerektiğine inanıyordu. Bu durumlara düşmesine sebebiyet verenler, bedelini ödemeliydiler. Üstelik kimdi onlar? Öz kardeşleri… Hem de ne için? Kendi sevdiği kadını elinden alabilmek için. Düşündükçe öfkeden deliye dönüyordu.

O gün öğleden sonra köyün dışına çıktılar, yaşlı kadının kışlık kurutulacak meyvelerini dermek[310] için. Tepelerin yamaçlarında, bayırlarda alıç, kuşburnu, hatungöbeği topladılar. Akşama doğru da rastladıkları karamuk ve böğürtlen çalılarından hem yiyip hem çantalarına biriktirerek evin yolunu tuttular. Akşamüzeri, yaşlı kadın topladıkları kuşburnuları kaynatarak demledi. Kıpkırmızı çıkan çayın kokusu tüm odayı dolduruyor ve insana huzur veriyordu. Kuşburnuyu içerlerken Tanay Ana hemen yanındaki duvarın dibinde duran, üzerine kabartma şeklinde bir kurtbaşı ongunu[311] işlenmiş olan büyük bir toprak saksının içindeki çiçeğin toprağını elledi;

– Pekişmiş, dedikten sonra ayağa kalkıp dışarıya çıktı.

Elinde getirdiği bir tahta çubukla, saksının yanına tekrar oturduktan sonra toprağını kabartmaya başladı. Usul usul ama sabırla kalın gövdesi ve geniş yaprakları olan, uzun bitkinin köklerine zarar vermeden işini tamamladı. Batur'sa çayını içerken onu izliyordu. Kadın emek harcıyordu, kendisinden birşeyler katıyordu. Onu izlerken bile içinde bir mutluluk çığ gibi büyüyordu. Bu acımasız dünyada hiçbirşey kolay değildi, en azından kendisi gibi insanlar için. Açgözlü değilseniz işiniz rast gitmezdi, bu dünya onların dünyasıydı çünkü. Yine d,e işte şu karşısındaki kadının çabası gibi ufak tefek şeyler kendisine mutluluk veriyordu. Çünkü o anlamı arıyordu. Anlam… Kendisini yapayalnız hissettiği bu dünyada onun peşindeydi.

– Güzel çiçekmiş ana, dedi; "Gerçekten iyi bakmışsın."

Çiçeğin kalın enli ve uzun yeşil yapraklarının üzerinde, sarıya çalan daha açık yeşil tonlarda şeritleri vardı. Gövdesini oluşturan iki dal insan bileği kalınlığındaydılar. Daha yukarılarda bunlar dallanıp budaklanırken bitkinin boyu da omuz yüksekliğine ulaşıyordu.

– Güzel ya oğul dedi; "Bu ot benden daha yaşlı biliyor musun?" diye ekledi.

Batur şaşırarak; "Gerçekten var mı o kadar?" diye sordu.

– Var ya, dedi Tanay; "Bunun başından geçen bir iş de var."

---

[310] Dermek: Toplamak, biriktirmek.
[311] Ongun: Arma. Sembolize edilmiş motif.

– Ne işi Ana? dedi merakla.

Tanay, saksının artık kabarmış olan toprağını elleriyle düzelttikten sonra anlatmaya başladı;

– Kaynanamın eskiden bir komşusu varmış ama bunlar bizim ulustan değillermiş. Hatta evlerinde de, aralarında kendi dillerini konuşurlarmış. Komşu ülkelerden birinin soyundan geliyorlarmış. Sonra o ülkeyle savaş çıkmış. Bunlar anlamışlar ki, başlarına iş gelecek. Ülkeyi terk etmek zorunda kalmışlar. Kaynanama da bu çiçeği hediye etmişler göçmeden önce. "Ömrün yettiği müddetçe bak, bizi anımsa," demişler. O zamanlar kocam daha doğmamış, kocamdan üç dört yıl önce vermişler herhalde bu çiçeği. Bende bizim adamdan herhalde altı yaş kadar küçüktüm. Nereden baksan dokuz on yıl büyük benden bu çiçek. Ben geldiğimde evdeydi, aynı bu saksının içinde duruyordu yine. Ama onca yıla rağmen çok da büyümemiş küçük bir şeydi. Biz de cinsini öyle sanırdık.

Kaynanam ölmeden birkaç yıl evvelceydi, bir gün kapı çalındı. Karşımda tanımadığım iki adamla bir kadın duruyordu, kaynanamı sordular. Aldım içeriye, önce konukları tanıyamadı ama sonra onlar tanışlık verince çıkardı. Yıllar önce giden o komşusunun bir oğluyla kızlarından biriymiş. Bir de kızın kocası… Anaları babaları ölmüş onlar da büyüdükleri bu yere ziyarete gelmişler. Hoş beş ettikten sonra asıl dertlerini dediler. Bu çiçeği almak istiyorlarmış. Bir sürü dil döktüler ama kaynanam; "O bana hatıra," dedi de diretti. Para vermek istediler. Yine yok. Kaynanam olmaz dedikçe çiçeğin ederi arttıkça arttı. Baktılar ki, mesele gerçekten para değil, bu sefer kem küm ettiler, bir sürü yalan söylediler. Anladık ki bu işin içinde bir iş var, bu kez biz onları sıkıştırdık. En sonunda ağızlarının altındaki baklayı çıkardılar, dertlerini söylediler. Gözümüzün önünde çiçeği, işte şu gördüğün koca saksıdan söküp, içinden deri keselere koyulmuş altınları çıkardılar. Haklarıdır, zorluk çıkarmadık. Bir kuruş bile istemedik.

Kaynanam onlar gidince toprak doldurdu yeniden çiçeği dikti içine. Ondan sonra boy verdi bir senede, onca zamandan sonra. Şaşırdık kaldık. Meğer altında yer olmadığı için kök salamaz da büyüyemezmiş. Bizim de onca yıl gözümüzün önünde altınlardan oluşan bir servet dururmuş da haberimiz bile yokmuş. Gerçi olsaydı da farketmezdi, kaynanam onların bir tanesine bile elimizi sürdürtmezdi ya. Orası da öyle…

Batur bu ilginç hikâyeyi düşünerek girdi yatağa o gece, bundan sonra herhalde tüm saksılara şüpheyle bakacaktı. Ertesi gün erkenden kalktıktan sonra yine çalışmaya koyulup, evi badana etti. Elediği toprağa komşu evlerden aldığı samanı da katarak çamur kardı. Kadıncağızın kapıların, pencerelerin aralarındaki, çaput parçaları teperek tıkamaya çalıştığı boşlukları, gedikleri kapattı. Çalışmak büyük bir mutluluk veriyordu ve kafasını boşaltıp doğru düşünme fırsatı tanıyordu. Bütün gün yorulduktan sonra yeniden koydu kafasını yastığa. Tanay Ana ise evin ve bahçenin topu topu birkaç gün içinde böylesine değiştiğine inanamıyordu. Gençlik yıllarındaki düzen geri gelmiş gibiydi.

Batur Han o gece bir kişneme duyarak uyandı, ses evin etrafında bir yerlerden geliyordu. Dikkatini verip dinledi. Bu ses tanıdıktı, yanılmıyordu. Hemen yataktan fırlayıp dışarıya çıktı, evin çevresini dolandı. Atı gecenin karanlığında karşısında duruyordu. Üzerinde herhangi bir koşum yoktu. Yanına varıp başını okşadı. Her yanı kir içindeydi ve yeleleri dağılmıştı ama sanki daha güçlenmiş, daha dayanıklılaşmış ve bir yaban atına dönmüştü neredeyse. Yabâni hayvanlar nasıl evcilleştirilebiliyorsa, evcil olanlar da mecbur kaldığında vahşi yaşama yeniden uyum sağlayabiliyorlardı ve bu yetenek onun içinde de vardı.

Otların arasında bir kirpi yaylıma çıkmış, karnını doyuruyordu. Arkasında iki tane küçük yavrusu da kendisini izliyordu. Ve cırcır böceklerinin sesleri tüm evreni kaplıyordu sanki.

HAZIRLIK

Batur altıncı gün akşama doğru eve girdi. Salondan odalardan birisine geçti; küçük, tahtadan yapılma, eski bir masa vardı içeride. Bir sandalye çekip oturdu. Masanın üzerinde bir tabağın içinde birkaç tane armut ve biraz da kaysı vardı. Tabağın ilerisindeyse çantası duruyordu. Ağzına bir tane kaysı atıp çekirdeğini çıkarıp tabağın kenarına koydu. Artık, Karanlık Ülke diye bahsettiği o diyarda kendisine verdikleri bir iki küçük hediye bulunuyordu çantasının içinde, onları çıkarıp baktı. Tekrar çantaya koyacakken gözüne iki tane tüy iliști. Kocaman kızıl iki tane tüy. Anımsadı. O koca kuş silkelendiği zaman yere düşürmüştü.

Dedesinin anlattığı bir masalda, Anka Kuşu'nun tüylerini birbirine sürten bir kızın karşısına, duyduğu inanılmaz bir gürültüyle birlikte ev yıkılacakmış gibi sarsılırken, saçılan beyaz ve kırmızı kıvılcımların arasından bir dudağı yerde bir dudağı gökte, zenci bir cin çıkıyordu. Çocuk korku ve endişeyle, sallandığı salıncaktan kalkmaya çalışırken yere düşüyor ama cin üç dilek dileme hakkı olduğunu söylüyor ve daha sonra da dileklerini yerine getiriyordu.

Kızıl tüylere biraz baktı, inceledi sonra uçlarından tutup birbirine sürttü…

Kendi kendine gülümsedi, elbette ki hiçbirşey olmamıştı. Keşke o masaldaki gibi bir zenci çıksaydı karşısına şu an… O anda durakladı. Kafasında ak ve kızıl kıvılcımlar çaktı, alevler saçıldı zihninin derinliklerinde. Çözüm, bir kuyudan fışkıran su gibi çıkıyordu yukarıya. Artık ne yapacağını biliyordu. Bazen anlatılan masallar insanları yeni ufuklara götürür, yeni açılımlar sağlardı. Dedesinin kendisine yaptığı en büyük iyiliğin belki de bu masalı anlatması olduğunu düşünüyordu şu anda.

Dışarı çıkarak, evdeki sedirin üzerinden aldığı küçük bir kilimi katlayıp atının üzerine koydu, bağlayabileceği eğeri yoktu çünkü. Sonra hayvanın sırtına atlayıp yelelerinden yular gibi tutarak dörtnala kaldırdı. Köyden çıkıp yolları, tepeleri, tarlaları şimşek hızıyla geçtiler. Atıysa en ufak bir yorulma belirtisi dahi göstermeden aynı hızla koşuyor, yeleleri kendi hızından ve

rüzgârdan dalgalanarak uçuşuyordu. Bu hayvan kesinlikle Alpamış'ın[312] altın yeleli, gümüş üzengili, kuyruğu dokuz örgülü, dokuz kolanlı[313] atı Bayşubar'ın[314] soyundan geliyor olmalıydı. Gözünün önünden görüntüler geriye doğru kayarak uzaklaşıyordu.

Bir çeyrek gün kadar yol aldıktan sonra civardaki başka bir köye ulaştı, tozu dumana katarak bir yıldırım gibi girdi. Yolun kenarındaki alçak bir duvarın üzerine oturmuş aralarında çene çalan birkaç köylü, gelen bu atlıya şaşkın şaşkın bakarken o atından çabucak atlayıp adamlardan birisine yaklaşarak selam bile vermeden;

– Demirci Alkon nerede? diye sordu.

– Hayırsız bir durum yok ya, dedi karşısındaki beyaz saçlı köylü.

– Yok dayı, merak etmeyin. Arkadaşıyım ben. Acelem var da… diye yanıtladı.

Kendisine merak dolu gözlerle bakarak yolu tarif eden köylüye teşekkür ettikten sonra, atına tekrar atladı, hızla evlerin arasına dalıp anlatılan yeri aramaya başladı. Bir ara acelesinden dolayı şaşırarak, gözüne artık birer engelmiş gibi görünen evlerin bulunduğu, henüz bir sokak niteliği bile kazanmamış açıklıklarda dönendi[315]. Adamın birisi birkaç evleklik[316] toprağı belleyerek yumuşatıyordu. Ardından, yana doğru kağşadığı[317] için direme[318] verilmiş, üzerine saksağanlar konmuş bir duvarın yanından geçti. En sonunda tarif edilen dibeği[319] görünce rahatlayarak sağa döndü, biraz ilerledikten sonra atını durdurup indi. İşte oradaydı.

Demirci ocağına doğru yürüdü. İçeride arkasını dönmüş bir adam, örsün üzerindeki kızgın ve yumuşak demirin üzerine elindeki balyozu gürültüyle vuruyor ve elini her indirişinde çıkan şerarelerin saçtığı kızıl ışık, karanlık ocağı belli belirsiz aydınlatınca ancak seçilebiliyordu orada birisi olduğu. Kıvılcımlarla birlikte içerisi kısa bir an ışıyor, sonra yeniden sönüyordu. Batur Han;

– Alkon, diye bağırdı.

Adam sesini işitmemişti, ocağın içine girerek yeniden daha yüksek bir sesle bağırdı adını;

– Alkon!

Demirci arkasını döndü. Batur'un karşısında duran bu zencinin iri, hem de çok iri dudakları vardı, kafasındaysa hiç saç yoktu. Kulağında parmak büyüklüğünde basit, parlak bir

---

312 Alpamış: Efsane kahramanı bir yiğit.
313 Kolan: Eyeri bağlamaya yarayan, alt kayış.
314 Bayşubar: Alpamış'ın sıradışı özellikleri olan atı.
315 Dönenmek: Etrafında dolaşmak. Dönüp durmak.
316 Evlek: Bir dönümün dörtte biri büyüklükte arazi. Halk ağzında "Hevlek" de denir.
317 Kağşamak: Dağılmaya başlamak. Çökmeye yüz tutmak.
318 Direme: Yıkılmakta olan duvarlara yaslanan destek direği.
319 Dibek: İçinde tahıl kırılan veya öğütülen büyük taş havan.

küpe takılıydı. Belinden üst kısmı çıplak olduğu için kaslı bir vücuda ve kollara sahip olduğu görülüyordu. Derisinin rengi çok koyuydu, neredeyse siyaha yakındı. Tüm parmakları açık bir biçimde, birbirlerinden iki karış kadar açık duran ellerini öne doğru uzattı. Karşısındaki adamı görünce sevinçten gözlerinin akı koca koca ortaya çıktı karanlığın içinde, bir de ağzının içindeki inci gibi dişleri parlıyordu. Şaşırmıştı;

– Batur, diyebildi.

Birbirlerine yaklaşıp sarılırlarken Batur Han;

– Sessiz ol, gelen olursa adımı verme sakın, dedi.

Olur, dercesine şaşkın şaşkın kafasını sallayan Alkon;

– Senin öldüğünü söylüyorlardı, dedi.

– Herkes öyle sanmaya devam etsin, dedi

Oturup biraz konuştuktan sonra Batur;

– Senden birşey isteyeceğim ama biraz zor bir iş, dedi.

– İsteğini söyle! dedi gök gürültüsü gibi bir konuşmayla. Oldum olası kalın bir sesi vardı Alkon'un. "Ne dersen yaparım, kafamı istiyorsan hemen koparıp vereyim." diye devam etti.

Batur Han'dan çıt çıkmıyordu, sanki dilini yutmuştu.

– İsteğini söyle! dedi zenci yeniden.

Batur Han bu kez yanıtlayabildi;

– Tamam, söyleyeceğim, dedi usulca. Biraz düşündükten sonra konuşmasını sürdürdü; "İyi bir zırh; pusat[320] işlemez, kılıç kesmez, ok delmez olacak. Değdiği yeri kesip koparan bir kılıç, attı mı hedefini şaşmayan bir yay ve kayayı parçalayıp, çeliği delen oklar istiyorum. Kırılmaz, bükülmez bir kargı[321] istiyorum sonra… Ama yarın sabaha kadar."

Alkon biraz düşündü, sonra;

– Bak, dedi. "Bu köyün dışında, şu ilerideki yüksekçe düzlüğün üstünde bir höyük vardır. Asırlar önce oraya yığılarak yapılmış, toprağı başka bir yerden getirilmiş. O yüzden, üst kısmı

[320] Pusat: Silah.
[321] Kargı: Kısa mızrak.

etrafına göre daha yeşil durur. Daha da ötede dağın dibinde bir örenlik vardır. Derler ki, orası toprağın altına batmış bir ilin görünen kısmıymış. Aşağıda gömülü çok büyük bir şehir varmış. İşte bu höyük de o şehrin Han'ının mezarıymış; içinde atıyla, zırhıyla ve bir sürü altınla birlikte gömülüymüş. Oğuz Han'dan bu yana gelmiş geçmiş en büyük kağanmış orada yatan. Sonra bir gün üç beş kişi, bir delik açıp girmişler içeriye. Niyetleri bozuk, içeride altın gümüş varsa onları alacaklarmış. Almışlar da… Ama sonları kötü olmuş; hepsi de bir ayla bir yıl içinde maraza tutulmuş ölmüşler. Altınların hayrını görememişler yani. Kim ki, kendisinin olmayan birşeyi almaya kalkar, sonu kötü olur. Bunu bilir, bunu söylerim," dedi.

Ne olup bittiğini tam olarak çözemese de birşeyler anlamış gibi görünüyordu Alkon. Ne de olsa yapılacak düğünü duymayan kalmamıştı. Biraz sustuktan sonra;

– İsteklerini yerine getirmek aslında çok zor çünkü zaman çok az ama yine de tüm gücümle uğraşacağım. Aslında kabaca bitmiş iyi bir zırh da var, onun da üzerinde çalışırsam… Tamam," dedi umutla. Sonra devam etti; "Bu işi olmuş bil ama hemen buradan git. Beni oyalama ve dikkatimi dağıtma, bende ocağı içerden kilitleyip odu[322] körükleyeyim. Ama nerede kaldığını bir güzel tarif et bana. Gerisini sonra konuşuruz,"dedi ve; "Sabah uyandığında isteklerin yerine gelmiş olacak," diye ekledi zenci.

Batur'da içinden; "Madem bu işler böyle yürüyor, bizde oyunu anladıkları dilden oynayalım," dedi kendi kendine.

Yolda Alkon'u düşündü. Uzak diyarlardan küçük yaşlarda kaçırılıp köle olarak getirilmiş, pazarlarda satılmıştı. Demirci çırağı olarak yetişmiş, sarayın ustasının yanında çalışmıştı yıllarca. Batur'la tanıştığında şehzadeden yaşça çok büyüktü. Bir köleydi fakat bu hakan çocuğu kendisine ne öyle davranıyor, ne de o gözle bakıyordu. Aralarında bir dostluk oluşuyor ve Batur hayatında belki de ilk kez şehzade olmanın avantajlarını bu adam için kullanıyordu, en sonunda da azat edilmesini sağlayacaktı zaten. Alkon, eline verilen bir buyrultu[323] ile ülkede istediği yere yerleşme hakkını elde ediyordu aynı zamanda. O da bu küçük köyü bulup gelerek yerleşti, demirci yoktu burada çünkü. İlk başlarda kendisine biraz uzak duran köy halkı, ustalığından ve işinden memnun kaldıkça aralarında bir samimiyet oluştu. Hatta bir iki yıl sonra da dul bir kadınla evlendi, şu anda iki tane esmer tenli çocuğu bile vardı.

Batur eve geldiğinde Tanay Ana kendisini bekliyordu kapının ağzında. Kadın artık bu adamda sıradışı birşeyler olduğunu anlıyor ama çözemiyordu. Yemeklerini yedikten sonra yerlerine gidip yattılar. Yarın belki de hayatının dönüm noktası olacaktı. O yüzden de heyecanlanıyor, yatakta dönüp duruyordu. Ama yine de uyuması gerekiyordu. Ne zaman kendisini uyumak için böyle zorlasa ters etki yapardı hep. Neyse ki o saplantılı mücâdele bu kez fazla uzamadan bilinci kapanıp gerçeklikle ilişkisini kesti.

322 Od: Ateş.
323 Buyrultu: Ferman.

Ertesi sabah uyandığında dışarıya çıkan Batur kapının önünde, eşiğin ağzında istediği şeylerin hazır durduğunu gördü; zırh, tolga[324], silahlar, kalkan... Tam eşyalarını almak için eğilmek üzereydi ki sanki birisinin kendisine baktığını hissederek sol tarafa döndü. Yandaki ağacın üzerine konmuş, birer ok ucu gibi delici görünen gözleriyle, sipsivri gagalı bir şahin kendisine bakıyordu. Kuşun ayakları kınalanmış gibi kıpkırmızıydı. Kolunu kuşa doğru uzatınca üzerine sıçradı bir hamlede. Sonra havaya doğru atıp, izlemeye başladı. Yükseldikçe yükseliyordu, görünmez olana kadar çıktı gökyüzüne. Uçuşu muhteşemdi, Batur Han ellerini ağzına götürüp tiz bir ıslık çaldı. Şahin diklemesine iniyordu kendisine bir gösteri yaparcasına. Yere iyice yaklaştığında bir eğri çizerek yeniden yönünü yukarıya doğrulttu. Delikanlı hayran hayran bakarken gökyüzüne daireler çizerek yükseldi bu kez. Tiz bir çığlık sesi duyuldu…

Savaş araçlarını içeriye aldı ve sonra dışarıya çıktı tekrar, kuyudan su çekip elini yüzünü yıkadı. Kuyunun, toprağın derinliklerinden gelen buz gibi soğuk suyu hemen açılmasını sağladı. Dışarısı oldukça serindi. Bitkilerin üzerine çiy düşmüştü ve hava da nemliydi. Atını suvarıp[325], hayvanın önüne ot koydu yemesi için.

İçeri girip karnını doyurduktan sonra, zırhını giyindi. Işıl ışıl kapkara yanıyordu, yanlarında abartılı olmayan küçük, beyaz ve lacivert işlemeleri olan zırh üzerine tam oturmuştu. Çok sağlam olduğu zaten belliydi ama hafifti de aynı zamanda. Bacaklık ve kolluklarını da bağladı, pazıbentlerini taktı. Tüm yüzünü gizleyen tolgasını kafasına geçirerek denedi, üzeri dokuz düğümlü simsiyah püskülü omzundan aşağıya doğru bir karış kadar sarkıyordu. Üzerine bir arslan ongunu[326] kakılmış olan kalkanını alıp sırtına geçirdikten sonra tolgasını başından çıkarıp koltuğunun altına aldı. Çizmelerini eline alarak kapının ağzına vardıktan sonra giyindi, mahmuzları yeni doğan günle ışıladı.

Silahlarını kuşandıktan sonra dışarıya çıktı. Atının yanına vardığında bir zırh da onun için hazırlanmış olduğunu gördü, biraz önce hayvana su verirken fark edememişti demek ki. Onun da kapkara olan zırhını giydirip kayışlarını geçirdi. Ardından acele etmeden hayvanın kuyruğunu örüp bağladıktan sonra içerden getirdiği bir fırçayla tüylerini temizledi.

Atının yularını tutup geriye döndüğünde karşısında yaşlı ev sahibini gördü. Kadın afallamış, donakalmıştı. Kimdi, neciydi, neyin nesiydi bu delikanlı? Nereden çıkıp gelerek hayatına girmişti? Hiç bilmiyordu. Yalnızca iyi birisi olduğunu sezinliyordu yüreğinin ta derinliklerinde.

Batur Han kadının yanına varıp;

– Dua et, ana, dedi. Eğilip elini öptü.

[324] Tolga: Miğfer.
[325] Suvarmak: Sulamak. Su vermek.
[326] Ongun: Arma, kabartma.

Tanay Ana'nın gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Bükülmüş beli, çiçek desenli elbiseleri ve bembeyaz yüzüyle orada öylece dikilmiş kalmıştı; yazmasının altından kınalı ak saçları dışarıya taşıyordu. Niye ağladığını kendisi de bilmiyordu. Bir haftadır boşluğu dolan yalnızlığının içine, delikanlının gidişiyle birlikte yeniden düşeceğine mi ağlıyordu, kim olduğunu bilmediği bu yiğidin garipliğine mi, Dünya'nın düzenine mi, geçip gitmiş olan bir ömre mi? Belki yaklaşan ölüme… Belki de hepsine… Belki de kendisinin de bilemediği, kökü derinlere giden daha bir sürü şeye. Öldüğünde kavuşacağı insanların özlemi ve içinde eriyip kaybolacağı o tanrısal varoluşun beklentisi bile ölüm korkusunun önüne geçemiyordu.

Delikanlı atına bindi, Tanay Ana'ya dönüp;

– Geri geleceğim, dedi.

Sonra hafifçe mahmuzladı hayvanı, at alçak bir sesle kişneyerek koşmaya başladı. Nallarının dövdüğü toprak yoldan kalkan tozu ardında bırakarak gözden kayboldu. Bir ara ötelerden sesi duyulur gibi oldu. Ta ileride, yukarıya doğru çıkan bayırın orada bir karaltı görüldü, yeşil tepenin ortasında sarı bir şerit gibi uzanan yokuşu aşıp yeniden yitip gitti. Gökyüzünde yaban ördekleri okbaşı biçimini almış başka bir diyara göç ediyorlardı. Okun tam ucundaki liderleri arkaya geçerek bir başkasıyla yer değiştirdikten sonra bir kediye benzeyen köpük köpük bulutun ardında kayboldular. Yüzlerce, binlerce yıldır süren bu yolculuğu gelecek yıl belki de başkaları yapacaktı, aralarından bazıları eksilecek onların yerine başkaları geçecekti ama yolculuk hep devam edecekti. Rengârenk uçurtmalar göğe doğru yükselmiş, küçücük görünüyorlardı ve çocuklar sanki yukarıda süzülüp duran onlar değil de kendileriymiş gibi mutluluk duyuyorlardı. İnsanlar da aslında rüzgârın önünde yükselip alçalan, farklı yönlere kayan bu uçurtmalar gibi yazgılarının elinde uçup duruyorlardı.

Tanay Ana ellerini yukarıya doğru kaldırmış yakarıyordu. Doğru dürüst tanımadığı, derdinin ne olduğunu bile bilmediği biri için dua ediyor; "Ayağı pek bassın, yüreğinde korku duymasın, yavısı[327] onmasın, gönlündeki yara sağalsın…" diyordu. Tüm yüreğiyle, tüm inancıyla, tüm içtenliğiyle söylüyordu bunları. Yerlerin ve göklerin sahibine yardım etmesi için yalvarıyordu. İçinden taşan duyguları aşikâr ediyordu; yakarışı sonsuzlukta yankılanıyor, söz hayat buluyor, onulmaz acılara derman oluyordu. Söz yaşama dönüşüyor, söz umut oluyor, geleceğe tohumlar saçıyordu.

DÜĞÜN

Artık güz iyice kendisini hissettirmeye başlamıştı, soğuk kuzey rüzgârları yeryüzüne doğru inerek bitkileri üşütüyor, yaklaşan yağmurları haber veriyorlardı. Yakında kırağı düşecek, sebzeleri yakıp kavuracak, hayatlarını sonlandıracaktı. Sararan, kızıla çalıp dökülen yapraklar

[327] Yavı (Yağı): Düşman.

rüzgârların önünde savrulup giderlerken, biçilip kes[328] hâline getirilmiş otlar, samanlar içeriye taşınıyordu. Kadınlar yıkadıkları buğdayları kaynatıp hedik[329] yapıyor; kuruduktan sonra dibeklerde[330] sokularla[331] döverek veya setenlerde[332] öküzlerin çevirdiği dövek[333] taşlarıyla kırarak kışlık bulgurlarını hazırlıyorlardı. Kimileri buğdayları katırların sırtında çuvallarla, eşeklerin veya öküzlerin çevirdiği yahut da suyun döndürdüğü değirmenlere götürüp öğüttürerek kışlık ununu temin ediyorlardı. Derenin kıyısında bir kadın, içinde ayran çalkadığı yayığını ince milli[334] kumla ovarak temizlerken, karalar kuşanmış kapkara bir atlının uçarcasına yanından geçip gittiğini gördü.

Batur Han şehre girerken her taraf insan kaynıyordu; bayraklar, tuğlar dikilmişti alanın etrafına. Davullar çalınıyor, onlara zurnalar, kavallar eşlik ediyordu. At arabaları ve öküzlerin çektiği kağnılarsa gıcırdayan tekerlekleriyle insanları şehre taşımaya devam ediyorlardı. Eşeklerine, atlarına binerek civar köylerden gelen pek çok insana rastlanıyordu; ortalık bayram alanı gibiydi. Çocuklar için hafızalara kazınacak, unutulmayacak, yepyeni, değişik, farklı bir gündü bu; ileride kendi çocuklarına, torunlarına anlatabilecekleri bir gün… İç geçirerek, özlemle anabilecekleri, belki de belleklerinde gerçeğinden daha güzel bir hâle dönüşen bir gün olacaktı. Ötede cura[335] çalan bir aşığın etrafında, onu hayranlıkla dinleyen insanlar dikkatini çekti. Yanlarına yaklaştı. Yaklaştıkça bir büyü gibi ruhunu saran ezgilere kapıldı. Bu kalabalığın nedenini şimdi daha iyi anlıyordu.

Saçlarını tarar esen yel,
Al yanağı benli, ak güzel;
Taktığın gül seni kıskanır,
Göğsünden çıkar da öyle gel.

Üstelik kulağına hiç de yabancı gelmiyordu bu musiki, bir yerlerden hatırlıyordu ama bir türlü çıkaramadı. Zaten kalabalıktan dolayı ozanın yanına da yaklaşamadı. Ama yüz ifadesindeki ve dinleyişindeki bu hayranlık, birkaç adım ötesinde duran ve sahip olduğu bilgiyi, konuyu bilmeyen birisiyle paylaşmak isteyen orta yaşlı köylü için çok iyi bir fırsattı. Yanına yaklaşan adam;

– Bir gecede öğrenmiş, dedi. “Hem de kendiliğinden…”

Batur anlamayarak;

– Neyi?... diye sordu, adamın yüzüne bakarak.

---

[328] Kes: Saman haline getirilmiş çayır.
[329] Hedik: Kaynatılmış buğday.
[330] Dibek: İçinde tahıl kırılan veya öğütülen büyük taş havan.
[331] Soku: Dibek içindeki tahılı öğütmeye yarayan taş.
[332] Seten: Küçük dibek.
[333] Dövek: Seten içindeki öğütücü taş parça.
[334] Mil: Sel artığı balçıklı kum.
[335] Cura: Küçük bağlama. Diğer bağlamalara kıyasla boyutları çok küçüktür.

– Neyi olacak, böylesine çalmayı. Hem o tele vurduğunda kuşlar bile susarlar…

***

Önce güreşçiler alana inip, yağlanmaya başladılar. Bacaklarındaki işlemeli, çelikten sağlam, manda derisi kıspetlerle[336] ve üst yanları çıplak yağlı vücutlarıyla ellerini birbirlerine vurarak alanda dolanmaya başladılar. İri yarı, dazlak başlı bir güreşçi önüne geleni deviriyor, sırtını yere çalıyordu. Güreş alanındaki çekişme arttıkça davullar da daha hızlı vuruyor, daha coşkulu şeyler çalınıyordu. Yağlı bedenleri uzaktan ışıldayarak görünen güreşçilerin sayısı gitgide azalıyor, yenilenler başları önde alandan çekiliyorlardı. Güreşçilerin arasındaki mücâdele kızışıyordu.

Satıcılar yol kenarlarına tezgâhlarını açmış, bugün olabildiği kadar kazanç elde etmek için didinip duruyorlardı. Her çeşit meyve, sebze, ekmek, çörek, etler, kebaplar bulunabilirdi. İsli ızgara kokusu her yana yayılıyor, insanların hevesini uyandırıyordu. Meyan kökü şerbeti satan bir adam bağırarak kalabalığın içinde dolanırken, bir saka[337] da su dağıtıyordu. Annelerinin yanındaki genç kızlara uzaktan kur yapan erkeklere bazen bir gülümseme gönderiliyor, bazen ters ters bakılıyordu. Bazen de bir yanak kızarıyor, utanan bir baş öne eğiliyordu. Yankesiciler, kalpazanlar ortalıkta cirit atıyor, yakalananlar zindana tıkılıyorlardı; yine de biliyorlardı ki, düğünün hatırına birkaç gün içinde bağışlanıp, serbest bırakılacaklardı.

Karşılaşmalar başlamış devam ederken alana kara zırhlara bürünmüş bir savaşçı girdi, atını dörtnala kaldırarak. Arkasında Uruk'un karısı ve müstakbel gelininin yan oturduğu, hakanın bulunduğu sayvana[338] doğru sürdü. Atlının istediği tek birşey vardı. Sevgilisinin gözlerindeki ifadeyi görmek... Yolbars'ı şaha kaldırdı, gök gürültüsü gibi bir kişneme sesi duydu alanın etrafını dolduran kalabalık. Sayvanın önüne vardığında hakanı selamladı ama asıl amacı başkaydı. Sevcen'in yüzünü, gözlerini gördü; evleniyor gibi değil de yas tutar gibi bir hâli vardı. Başka bir insanın üzüldüğüne hiç sevinmemişti hayatında ama şu anda dünyada en çok sevdiği kişinin üzülüyor olmasına seviniyordu. İlginç bir çelişkiydi bu. O anda gözlerinin önü ışıdı, bedenine bir güç geldi. Küllerinin içinden yeniden doğuyor, başka bir insan kendi içinde ayağa kalkıyordu. Tüm benliğiyle, tüm varlığıyla, tüm inancıyla savaşacaktı. Tüm bilgisini, becerisini, hünerini koyacaktı ortaya. Bu, yolunu yitirmiş dünyada bir anlam olmalıydı ve onun için çarpışacaktı. Anlam yoksa hiçbirşey yoktu, herşey önemsiz, değersizdi.

Vuruşmalar yapılıyor, cengâverler hasımlarını alt ederek, alkışlar, çığlıklar arasında üst aşamalara çıkıyorlardı. Kim olduğu bilinmeyen Kara Savaşçı kimseye acımıyor, vurduğunu deviriyordu. Arada sırada seyircilere yöneliyor, onları selamlıyor, desteklerini arkasına alıyordu. Böylece hasımlarının morallerinin bozulmasına yol açıyordu elbette ki, hem de ilginin kendisine yönelmesini sağlıyordu. O alanda karşısına çıkan herkesi alt etti vuruşmanın her türlüsünde

[336] Kıspet: Deriden yapılma güreşçi pantolonu.
[337] Saka: Hayır için su dağıtan kişi.
[338] Sayvan: Gölgelik. Gölge bezi.

kılıcıyla, kargısıyla. Saldığı oklar kuş olup uçtu, bir şahin gibi gidip avını kendisi buldu. Kendi ülkesinden olsun, diğer ülkelerden gelenler olsun, hiç kimse tutunamıyordu karşısında. Güreşte yere çalmadık sırt koymadı, yayını gerince parçalamadık hedef kalmadı, atını geçebilen olmadı. Kalkanını parçalayan kargı, zırhını delebilen mızrak çıkmadı. Kılıcını vurduğu çukal[339] dağılıyor, mızrağının eriştiği kalkan kırılıyordu. Halk coşuyor, insanlar kendi tanıdıklarını değil, bu kim olduğunu bilmedikleri savaşçının tarafını tutuyorlardı. Vuruşmalara olan ilgi artıyor, insanlar alana çekiliyor ve herkes bu gizemli cengâveri merak ediyor, tüm kalabalık onu konuşuyordu.

Günün sonuna doğru, batan Güneş'in altında kızıla çalan teninin rengi tunç gibi yanan, uzun saçlı bir yiğitle yaptığı mücâdeleyi de kazanarak gücünü ve yeteneğini ortaya koydu. Bu alanın en iyisi olduğunu herkese kanıtlamıştı. Karşısındaki adam da hafife alınacak gibi değildi, üç saate yakın sürmüştü mücâdeleleri. Alanı baştan sona dolandıktan sonra hakanın bulunduğu yere yaklaşıp önünde durdu. Ne olacağını biliyordu. İstediği birşey olup olmadığı sorulacaktı ve eğer isteği mantıklı ve mâkul birşeyse derhâl yerine getirilecekti. Hakan oturduğu yerden kalkarak;

– Bir isteğin var mıdır benden alp yiğit? Dediğinde, Batur Han isteyeceği şeye zaten çok önce karar vermiş olduğundan hiç duraksamadı;

– Vardır Han'ım, diye yanıtladı soruyu.

– Öyleyse söyle, yerine getirilsin. Ne dilersen; mal, toprak, hayvan, altın…

Batur, babasının sol yanında oturan iki ağabeyine baktı. Sonra tekrar hakana dönerek;

– Hepsine gözüm toktur. Eğer izniniz olursa şehzadelerle vuruşmak isterim, dedikten sonra ekledi; "İkiye karşı tek…"

Herkes şaşkınlık içindeydi, şehzadeler birbirine bakıyor bu tuhaf isteğin nedenini anlamaya çalışıyorlardı. Çevreyi dolduran halk arasında da bir dalga gibi fısıltı hâlinde, bu ilginç istek ağızdan ağıza iletilmeye başlamıştı bile çoktan. Tüm dikkatler daha yoğun bir biçimde bu savaşçıya yönelmişti artık. Batur;

– Şehzadelerin ülkenin en iyi savaşçıları olduklarını duydum. Benim için hünerli bir yiğitle vuruşmak altındani maldan daha değerlidir, diye devam etti.

Bu isteğin geri çevrilemeyeceğini en başından beri çok iyi biliyordu çünkü öyle birşey şehzadeleri korkak durumuna düşürür, bunca insan gözünde itibarlarını beş paralık ederdi. Ayrıca ağabeylerinin ikisi de iyi vuruşurlardı ve bu konuda kendilerine güvenirlerdi. O yüzden de meydana inmekten korkacaklarını hiç sanmıyordu. Üstelik ikiye karşı tek vuruşma önerisi

[339] Çukal: Zırh.

açıktan bir hakaretti kendilerine karşı yöneltilmiş. Gerçekten de babalarının kulağına eğilerek olumlu yanıt verdiklerini görecekti birazdan.

Yuluğ Han, başvezire dönerek;

– Sen ne dersin? diye sordu.

– Şehzadelerin düğünlerde cenk etmesi aslında eski bir gelenektir, uygun düşer bence. Yine de karar sizindir, diye yanıtladı o da.

Şehzadeler hazırlanırken bir çığırtkan alanın orta yerine çıkarak, yiğitlerin üçünün aynı anda vuruşacağını ama ikiye karşı tek olma teklifinin hakanın oğulları tarafından kabul edilmediğini, herkesin kendisinden sorumlu olacağını defalarca tekrarlayarak tüm herkese duyuruyordu. Öylesi bir teklifin kabul edilmeyeceğini zaten Batur da biliyordu ama böyle yaparak bir taşla iki kuş vurmuş oluyordu. Hem vuruşma isteğinin yerine getirilmesini sağlama bağlıyor, hem de hasımlarının karşısında biraz da kibir denilebilecek seviyede kendine güven izlenimi bırakarak canlarının sıkılmasını sağlıyordu.

Çok fazla sürmeden, üç kardeş yuvarlak alanda ayrı ayrı yerlere çekilmiş birbirlerine bakıyorlardı ve herkes bu yüzü görünmeyen kara savaşçının kim olduğunu merak ediyordu. Altlarındaki atlar toynaklarını yerlere sürtüyor, burunları geniş geniş açılarak soluyorlardı. Üçü de birbirlerini kollayarak bekliyor, rakiplerini gözlüyorlardı. İlk harekete geçen Uruk oldu; atını mahmuzlayıp alanın ortasına doğru sürdü, diğerleri de silahlarına davranarak aynı şeyi yaptılar bunun üzerine.

Üç atlı yıldırım gibi birbirlerine girdiler. Nefesini tutup, atların birbirlerine ulaştığı noktaya kadar ses çıkartmayan halk, kılıçlar çekilip de birbirine değerken çıkardığı şıngırtıları kulaklarına ulaşınca aniden patlayan bir fırtına gibi ortalığı ayağa kaldırdı ve yoğun bir uğultu yükseldi. Çığlıklar, alkışlar, tezahüratlar her yeri inletirken üç dövüşçü de birbirlerine etrafında tezginerek[340] homurdanan atların üzerinde, insanlığın eski çağlarından beri var olan o ışıltılı silahlarını birbirlerine karşı kullanıyorlardı. Güneşin artık en zayıf, en güçsüz hâlini yaşayan ışıkları, kılıçları birer turuncu ve kırmızı alev yalımına dönüştürüyordu.

Uşaklar koşuşturarak, karanlığa boğulmakta olan alanın çevresini meşalelerle donatmaya uğraşıyorlardı. Ortadaysa amansız mücâdele sürerken dövüşçülerin üçü de tüm yeteneklerini, eğitimlerini ve zekâlarını kullanmaya çalışıyorlardı. Güç konusunda Batur diğerlerine karşı kesinlikle şu anda üstün bir konumdaydı, aylarca süren yorucu serüvenler zinde kalmasını ve fiziksel olarak dayanıklılaşmasını sağlamıştı.

Kendisini orada ölüme terk ederek, bir yıl boyunca sahte ve yapmacık yasını tutan bu iki ahlaksız şimdi karşısındaydılar. Onca zorlukları göğüslemiş, ölümlerden dönmüş, diyardan diyara

[340] Tezginmek: Etrafında dönmek.

yapayalnız savrulmuştu ama şimdi buradaydı. Oğan[341] bugünleri göstermişti, kendisine yabancı gibi duran ve sabahtan beri henüz alışamadığı ama aslında yıllarını geçirmiş olduğu şu alanda karşı karşıyaydılar. Sabırlarının sınırlarını zorlamaya başladığı ağabeyleri artık öfkelenmeye başlıyorlardı yavaş yavaş. İstediği ve beklediği de buydu, öyle olunca denetimlerini kaybedeceklerdi. Bu herkesin bildiği bir şeydi, öfkelenen çarpışmayı kaybederdi. Nitekim orada halkın karşısında olduklarını ve niye dövüştüklerini yavaş yavaş unutan ağabeyleri mücâdelenin taraflarını üçten ikiye kaydırıyorlardı. Uruk ve Tuğrul birbirleriyle sanki zihinsel bir iletişim kurmuşçasına yalnızca Batur'a yüklenmeye, ağırlığı tamamen ona vermeye ve bu tanımadıkları yabancının en başta kendilerine yaptığı öneriyi reddettikleri hâlde, gerçekte ikiye karşı tek savaşmaya başlıyorlardı. Bir süre sonra birbirlerine karşı yaptıkları göstermelik hamleleri de terk ederek, açıktan birlikte hareket edeceklerdi. Hırsından ve şevkinden hiçbirşey kaybetmeyen ve vuruşmacıları izleyen seyircinin heyecanı ve galeyanında da en ufak bir eksilme olmuyordu bu arada. Sesleri gecenin çöken karanlığında çığlık çığlık yankılanıyordu.

Kılıcı ilk yere düşüren Tuğrul oldu, oysaki Batur bu konuda tam tersi bir tahmin yapmıştı. Uruk'la kendisi kılıçlarını sallamaya devam ederken, Tuğrul gürzünü atının yan tarafında asılı olduğu eyerden alarak mücâdeleye tekrar girişti. Ama moralinin bozulduğunu Batur çok iyi anlıyordu, o belli etmemeye çalışsa da. Bir süre sonra Uruk'un da kılıcı kırılınca hep birlikte ellerindeki pusatları[342] atarak, kargılarını[343] ve kalkanlarını çıkardılar. Alanda birbirlerinden uzaklaşarak, saldırıya geçerek dönüp durmaya başladılar. Bir keresinde Tuğrul'un kargısı Batur'un zırhını çökerterek kayıp gitti.

Meydanı ilk terk eden Uruk oldu. Kara zırhlara bürünmüş bu savaşçının kargısı, çukalını delip yanındaki kaba etine girerken, çığlığa dönüşen iniltisi duyuldu. Tam o esnada Batur ikinci darbeyi ağabeyinin kendisine değil ama atına indirdi. Elindeki kalkanı yandan hayvanın kafasına öyle bir vurdu ki, acı acı kişneyen at dengesini yitirip sahibiyle birlikte yere düştü. Askerler hem Uruk'u götürmeye hem de artık bir eğlence müsabakası olmaktan çıkıp gerçek bir kanlı mücâdeleye dönüşmüş olan bu vuruşmaya müdâhale etmek için yanlarına geldiğinde, Tuğrul eliyle askerlere kenara çekilmelerini işaret etti. Bu iş hem artık bir gurur savaşımına dönüşmüştü, hem de halkın önünde alanı terk ederek rezil olamazdı.

Ancak Tuğrul, kardeşi Uruk kadar kolay lokma olmayacaktı. Kırılan kargıların ardından, alanın kenarındaki uzun mızrakları alarak yeniden tutuştular kavgaya. Meydanda dörtnala sürdükleri atlarıyla birbirlerinin üzerine varıp sanki iç içe geçiyorlar ve yeniden ayrılıyorlardı. Bir ara Tuğrul yere attığı gürzünü yeniden alınca Batur'da topuzunu hızla çekerek, tekrar yakın dövüşe tutuştular.

Gece yarısını çoktan geride bırakıp sabaha doğru yaklaşırlarken açlığın, yorgunluğun ve uykusuzluğun etkisiyle hem kendilerinin hem de altlarındaki atların takatleri tükenmiş, kan ter

[341] Oğan: Rab. Tanrı.
[342] Pusat: Silah.
[343] Kargı: Kısa mızrak.

içinde kalmışlardı. Ama ikisi de pes etmiyordu. Seyirci de akşama nazaran çok daha dinginleşip durulmuştu. Ve sayıları biraz da azalmış olduğu hâlde, çoğu kimse bu kavga sonuçlanmadan evine dönmek istemiyor ve taraf oldukları savaşçılara desteklerini gürültülü bir biçimde vermeye devam ediyorlardı.

Atların mahmuzlarla ve kamçılarla zorlanarak hızlandırıldığı bir hamleden sonra, birbirlerinin yanından yine sonuç alamadan geçtikleri bir esnada Batur, artık tüm dikkatinin dağılmış olduğunu anladığı ağabeyine, vuruşmayı sonlandıran darbeyi indirdi. Arkasına dönerek elindeki topuzu Tuğrul'un sırtına gömerek yere yuvarladı. Sonra atından atlayarak ağabeyinin başına varırken, elini beline atarak hançerini çıkardığı görüldü.

Tuğrul boğazına dayanmış soğuk metali hissederken, arkasındaki savaşçının;

– Yenilgiyi kabul ediyor musun, yoksa gırtlağını keseyim mi? dediğini duydu.

Sesi tanıyordu, yakınındayken daha iyi algılamıştı bunu. Boğazındaki hançerin baskısından dolayı güçlükle çıkardığı bir sesle;

– Ediyorum, dedi tek kelimeyle.

Kara zırhlar içindeki savaşçı ayağa kalkarken hançerini beline tekrar sokuyordu. Sayvandan tarafa döndükten sonra kısa bir süre bekledi ve elini başına götürdü.

Tolgasını[344] çıkardı.

O anda karşıda, sayvanda bir kızın ayağa kalktığını gördü.

GÖKTAŞI

Çoban, sürüsünün arkasında yürürken, sağ tarafındaki tepelerin yakınından geçen suyolu, ay ışığında kıvrılan uzun ve ince bir solucana benziyordu. Küçük bir balık gördü içinde, bazen bundan çok daha irileri bile böyle içerilere kadar girebiliyordu.

Kulağına bir ses çalındı.

Dinlemeye başladı. Bir uğultuya benziyordu ve giderek artıyordu. Sonra köpek huysuzlanıp havlamaya başladı, birazdan da sığırlar. Yolunda gitmeyen birşeyler vardı. Genelde depremden önce böyle davrandıklarını söylerlerdi hayvanların. Köpek de sığırlar da yaygarayı koparıyorlardı.

[344] Tolga: Miğfer.

Ama yerde en ufak bir kımıldanma veya titreşme yoktu. Öyleyse giderek artan bu uğultu neyin nesiydi?

Sonra da, birkaç saatlik bir uzaklıkta bulunan, üzeri düz tepenin olduğu tarafta bir ışık gördü. Dikkatini bu kez oraya verdi. Kırmızıya çalan bir rengi vardı ve uğultuyla birlikte artıyordu kocaman bir ateş topuna benzeyen bu ışık. Alev yuvarı[345] iyice büyüdü. Çoban kolunu başının üzerine götürerek gözlerine siper etti. Bir süre sonra da, daha fazla baktığı takdirde gözlerinin zarar göreceğini düşünerek kafasını başka tarafa çevirdi. Ateş topu yukarıdaki tepenin üzerine çarparken, genç çocuk sarsıntıdan kendisini korkuyla yere attı. Hayvanların herbiri bir tarafa kaçıştılar. Kulakları sağır eden uğultunun ve gözleri kamaştıran o ışığın içerisinde, patlamaya benzer müthiş bir gürültüyle tepeye çarpan ateş topu, sert kayaların üzerinden etrafa parçalar saçarak ve kayayı yarıp dağıtarak sekip ilerideki ormanın içerisine düştü.

ELMA

İnsanlar yavaş yavaş, yaklaşık dört saattir üzerine yayılarak, bağdaş kurarak oturdukları çimenliği terk ediyorlardı. Sargun Emmi de ağır ağır doğrularak kalktıktan sonra köprü tarafına doğru yürümeye başlamıştı. Gökyüzündeki yıldızlar yağmur gibi yağacaklardı birazdan sanki. Samanyolu'nun üzerinde öküzlerin çektiği kağnılar arkalarından iri, kılçıklı başakları olan ekinleri dökerek ilerliyorlardı. Tam o sırada Altan'ın aklına birşey geldi. Eksik kalan bir yer vardı. Kafasını gökyüzünden önüne indirip, ayağa kalkarak koşmaya başladı.

Kavaklığa doğru giden bir yarasayı göz ucuyla gördü ileride. Yaşlı adamın yanına vardığında;

– Sargun Emmi, dedi.

Koca Sargun, çocuğa bakarak;

– Söyle Altan, birşey mi var? diye sordu gülümseyerek.

– Elma ne oldu, peki?

– Hangi elma?

– Ormandaki elma. Göktaşının oradaki…

– Ha, o mu? Yerinde duruyordur herhalde.

345 Yuvar: Küre.

– Yok, onu demiyorum. Aldılar mı ağaçtan? Ayda uyandı mı?

Koca Sargun biraz düşündü, bu kısmı kendisi de bilmiyordu ama çocuğa bir yanıt vermesi gerekti. Atla deve değildi ya;

– Batur Han, bir sonraki yıl gidip aldı elmayı. Söylemeyi unutmuşuz demek ki… Hekimbaşı da gerekli ilacı yaparak uyandırdı küçük kızı.

Biraz susup yana yana yürüdükten sonra çocuk arkasını dönüp koşmaya başladı, eve gitmesi gerekiyordu. Yoksa anasından bir güzel azar işitirdi. Ama arkasından Sargun Emmi'nin sesini duydu;

– Altan!

Arkasını dönüp baktığında yaşlı adamın kendisine eliyle, gel diye işaret ettiğini gördü. Koşarak yanına döndü tekrar. Sargun Emmi;

– Birşeyi daha unuttuk…

– Neyi?

– O kadar anlattık da, tekerlemesini söylemedik. Masal biterken ne derler biliyor musun?

Altan biraz düşündü. Başlarken ne söylendiğini hatırlıyordu; "Evvel zaman içinde…" Ama biterken ne denirdi bulamadı bir türlü;

– Yok, bilmiyorum, dedi.

– Gökten üç elma düşmüş…

– Ha, tamam hatırladım, dedi Altan sevinerek.

O arada, Sargun Emmi, ceketinin cebinden çıkardığı bir elmayı Altan'a uzattı. O da aldı. Kendi bahçesinde yetişen ağaçlarından kopardığı iri, alaca renkli, sulu, mayhoş bir elma sürekli bulunurdu bu adamın cebinde ve çocuğu ne zaman görse mutlaka verirdi.

* * *

SON

HÜLASA

Batur Han'ın düğün gününde orada bulunan ak saçlı, ak gönüllü ozan altına postunu yayıp, eline dokuz telli kopuzunu alarak, soy soyladı. Görelim bakalım nasıl söyledi.

EJDER DESTANI

Bir ülkede vardı yüce bir kağan.
Çocukları vardı, hem de üç oğlan;
Kızı bir de, anası yaşamayan.
Çıkmadan büyümüşlerdi sarayda.

Ağaçta, sarayın bahçesindeki,
Al bir elma bulunurdu sihirli;
Tüm dertlere deva, hem şifa idi.
Gelip koparırdı ama ejderha.

Kağan, meyveyi getirsinler istedi,
Önce ilk yıl en büyük oğlu gitti.
Ağacın altında uyuyuverdi,
Elleri boş geri geldi huzura.

Öbür yıl denedi ortanca oğlu.
Gidip ağacın dibine oturdu,
Gece gelip uyku onu da buldu.
Diyecek hiçbir sözü yoktu sonra.

Üçüncü yıl vardı küçük, korkarak.
Kesti kolunu, çıkarıp bir bıçak.
Uyumadı yaraya tuz basarak,
Öylece bekledi, kaçmadı asla.

Ejderha geldi, bir savaş başladı,
Yaralandı canavar, sonra kaçtı.
Aldı geldi babasına elmayı,
Çok büyük bir sevinç oldu o anda.

Düştüler peşine de ejderhanın,
İzlediler kanını canavarın.
Saklandı içine o yuvasının,
Gizli bir yeraltı mağarasında.

Büyük ağabey indi yavaş yavaş,
Yoktu o kuyuda ne su, ne bir yaş.
"Yandım," diye bağırdı büyük kardaş,
Korkup hızla çektiler yukarıya.

Anlattı; "Aşağıda çok sıcak var,
Sarmıştı her yanını al yalazlar,
Ateş püskürmüştü sanki duvarlar.
İnmek isteyen dayanamaz asla."

Ortancayı salınca içeriye,
Soğuk ayaz işledi gövdesine.
"Dondum," diye bağırdı can havliyle,
Aldılar onu tekrar yanlarına.

Küçük kardeş dedi ki; "Ben de gideyim,
Ne dersem dinlemeyin, ineceğim."
Saldılar onu da bağlıyken sicim,
İndi sağ salim; yansa da, donsa da.

Aşağıda gördü büyük bir saray,
Ejderle vuruştu, olmadı kolay.
Kesti başını güç verince Kuday[346],
Korkmaz artık kimse, azmandan yana.

Açtı orada kapıları tek tek;
Yığılı kuyum[347], akla gelmeyecek.
Güzel bir kız gördü, sandı melek,
"Bu abimin," dedi; "Eş olsun ona."

İkinci kapıdan da çıktı bir kız,
O da oturuyordu yapayalnız.
"Evlensin diğer abim, şimdi yalnız,
Yaşayıp gitsin, birlikte bu kızla."

Üçüncünün ardında gördü onu,
Kuğuya benziyordu apak boynu.
Aldı kız aklını, sardı ruhunu,
Yandı yüreği sönmez aşk oduyla.

Gönderdi yukarıya birer birer.
Kız dedi; "Onlar beni görmesinler,
Seni burada bırakıp giderler.
Çık da, urganı bana gönder sonra."

Oğlan dedi; "Seni bırakıp gitmem,
Ben burada öleceğimi bilsem…"
Kız dedi ki; "Öyle birşey dilemem,
Ama güvenmem senden başkasına."

[346] Kuday: Yaratıcı. Tanrı.
[347] Kuyum: Mücevher.

Verdi ak ve kara tel saçından;
“Birbirine sürt darda kalırsan.
Gelecek akkoç karakoç ardından;
Ak olanı tutarsan, sen hiç korkma.”

Kızı gönderdi yukarıya sonra,
Urgan geri dönmedi aşağıya.
Anladı ki, kız haklıydı korkmakta,
Bırakmışlardı kendini orada.

Döndü dolaştı oralarda biraz,
Sonra sürttü telleri. Çaktı yalaz[348].
Geldiler koçlar, hiç yerinde durmaz.
Tuttu karayı ama yanlışlıkla.

Güneş doğmaz bir ülkeye gittiler.
Tutar, salmaz ırmağı vahşi ejder.
Tekrar bırakmak için kurban ister,
Çıkmış bu yıl kura hakan kızına.

Vardı öldürdü, kıyacı[349] ejderi,
Açtı suyu saldı ülkeye geri.
Hakan; “Dile sen, ne dilersen,” dedi.
Alamadı cevap. Dedi o; “Sonra.”

Yüksekçe ağacı gördü gezerken,
Uyudu onun altında yatarken.
Bir ses duyarak kalgadı[350] aniden;
Kuş yavrularıydı bunlar yuvada.

Yılan yiyecekti o yavruları;
Çıktı ağaca, çabucak tırmandı,
Kesti hiç beklemeden kafasını,
Kurtardı yavruları kılıcıyla.

Anaları geldi, bir Anka Kuşu;
Öldürecekti ki bilmeden onu,
Yavruları engel olup durdurdu.
Dile geldi kuş, konuştu onunla;

“Dileğin nedir? Artık bana bildir.”
Dedi ki: “Ülkeme geri dönmektir.”
Kuş dedi: “Gerisi benim işimdir;
Kırk tulum etle kırk tulum su sağla.”

---

348 Yalaz: Alev. Kıvılcım.
349 Kıyacı: Cani, vahşi. Adam öldüren.
350 Kalgamak: Sıçrayıp kalkmak.

İstedi hakandan, ona verdiler,
Etle suyu hayvana yüklediler.
Bindi sırtına göğe yükseldiler,
Et verdi, su içirdi yol boyunca.

Et bitti, kendi bacağından kesti,
Kuş anladı, dil altında gizledi.
Vardılar ayakları yere değdi,
O yürüyemeyip aksadı ama.

Kuş yalayıp verdi eti ağzından,
Yapıştırdı, baktı sonra ardından.
İki tüy verdi o kanatlarından,
Ayrıldılar, kalktı topraktan Anka.

Vardı yaşlı bir kadının evine,
Oldu konuk, bu karımış[351] nineye;
Düğüne gidecekti dövüşmeye,
Geriye yavuklusunu almaya.

Birbirine sürttü kızıl tüyleri,
Bir kara arap göründü, çıkageldi;
"Dileğin nedir? Söyle bana," dedi.
At, kılıç ve çukal[352] diledi o da.

Çıktı da alana bunları alıp,
Yendi ağabeylerini çarpışıp.
Evlendi, yavuklusunu kazanıp.
Ve mutlu oldu yaşayıp onunla.

Anlattı atalar hep dilden dile,
Bu denilenler böylece biline.
Yasağı unutma kendini sen de,
Yalnız söylediğin kalır ardında.

– Ozan Yasağı –

[351] Karımak: Yaşlanmak.
[352] Çukal (Çokal): Zırh.

Çeviriler

Türkçe / Türkçe : **Elma**
Kazakça / Qazaqşa : **Alma**
Macarca / Magyar : **Alma**
Tatarca / Tatarça : **Alma**
Azerice / Azəri : **Alma**
Karayca / Karajča : **Alma**
Uygurca / Uygur : **Alma**
Gagauzca / Gagauzça : **Alma**
Kırımtatarca / Qırımtatarca : **Alma**
Özbekçe / O'zbekcha : **Olma**
Çuvaşça / Čăvašla : **Ulma**

Kazakça / Қазақша : **Алма** (**Alma**)
Kırgızca / Кыргызча : **Алма** (**Alma**)
Tatarca / Татарча : **Алма** (**Alma**)
Karaçayca / Къарачай : **Алма** (**Alma**)
Gagauzca / Гагаузча : **Алма** (**Alma**)
Balkarca / Малкъарча : **Алма** (**Alma**)
Nogayca / Ногайша : **Алма** (**Alma**)
Kumukça / Къумукъча : **Алма** (**Alma**)
Uygurca / Уйғурчә : **Алма** (**Alma**)
Şorca / Шор : **Алма** (**Alma**)
Başkırtça / Башҡортса : **Алма** (**Alma**)
Kırımtatarca / Къырымтатарджа : **Алма** (**Alma**)
Özbekçe / Ўзбек : **Олма** (**Olma**)
Marice / Марий : **Олма** (**Olma**)
Çuvaşça / Чăвашла : **Улма** (**Ulma**)
Udmurtça / Удмурт : **Улмо** (**Ulmo**)
Komice / Коми : Улмö (**Ulmö**)

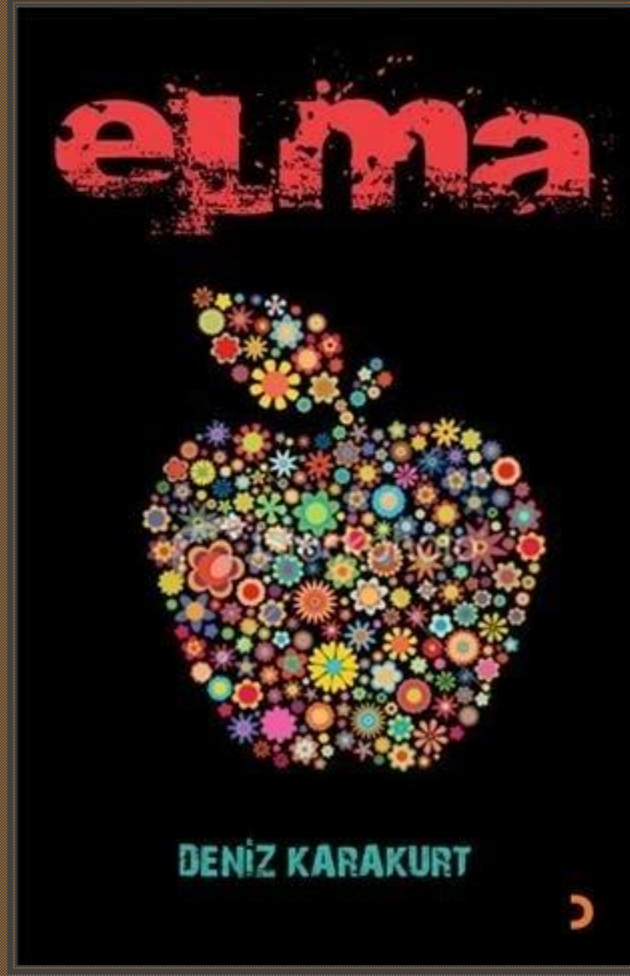
Osmanlıca / عثمانی : **ألما** (**Elma**)
Azerice / آذری : **آلما** (**Alma**)
Uygurca / ئۇيغۇرچە : **نالما** (**Alma**)
Kırgızca / قىرعىزچا : **ٴالما** (**Alma**)
Kazakça / قازاقشا : **الما** (**Alma**)

Moğolca / Монгол : **Алим** (**Alim**)
Halhaca / Халх : **Алим** (**Alim**)
Buryatça / Буряад : **Алим** (**Alim**)
Kalmukça / Хальмг : **Альмн** (**Aliman**)
Oyratça / Өөрд : **Альмн** (**Aliman**)

Sözlük

Abra ve Yutpa: Yeraltında yaşayan ve ejdere benzeyen devasa iki yılan.
Alaş Han: Efsanelerde adı geçen bir Türk Hakanı. Bazı Türk boylarının atası olarak kabul edilir.
Albıs: Cadı. Albastı'ya neden olan kızıl renkli kötü varlık. Alkarısı.
Alpamış Han: Efsane kahramanı bir yiğit.
Altan Han: Bir mitoloji kahramanı. Altın Dağ'ın koruyucusudur.
Barak: Efsanevi bir köpek türü.
Bayşubar: Alpamış'ın sıradışı özellikleri olan atı.
Bengisu: Ab-ı Hayat. Ölümsüzlük İksiri.
Cedey Han: Mitoloji kahramanı bir hakan. Yedi köpeği vardır.
Çolpan: Venüs gezegeni.
Çor: Cin. Gözle görülemeyen, ateşten yaratılmış varlık.
Demirkazık: Kutupyıldızı.
Erendiz (Erentir): Jüpiter gezegeni.
Erlik Han (Yerlik Han): Yeraltı tanrısı, kötülük tanrısı, şeytan.
Is: Sahip. Koruyucu ruh. Türk şamanizminde pek çok doğa unsurunun Is'ı vardır.
Kalkamış: Gılgamış. Ölümsüzlüğü arayan Sümer mitolojisi kahramanı.
Kömük: Kimi yörelerde Küçük Ayı takımyıldızı.
Kürüt (Kürüd): Mars gezegeni.
Nama: Hz. Nuh Peygamber (veya benzer nitelikler taşıyan kutsal bir kişi).
Od Is'ı: Ateşin sahibi, koruyucusu olan ruh.
Oğuz Han: Türk boylarının ve Hunların atası sayılan efsanevi kağan.
Orduyolu: Samanyolu.

Orman Is'ı: Ormanın sahibi olan koruyucu ruh.
Sekendiz (Sekentir): Satürn gezegeni.
Talay Han (Dalay Han): Deniz ve okyanus tanrısı.
Tin: Ruh. İnsanın varlığının somut olmayan kısmı.
Ulu Kayın: Yerle göğü birbirine bağlayan yaşam ağacı. Asya'da"Bay Terek" de denir.
Umay Ana: Ana tanrıça. "Umay Ene" de denir.
Ülgen Han: Büyük ve Baş Tanrı. Yaratıcı Güç. Diğer tanrılara göre mutlak üstünlüğü vardır.
Ülker: Bir takımyıldız.
Yada Taşı (Cada Taşı): Büyü taşı. Türk mitolojisinde yağmur yağdıran sihirli taş.
Yalmavuz: Dev. "Calmavus" da denir.
Yayık Han (Cayık Han): Irmak ve su tanrısı.
Yediger: Büyük Ayı takımyıldızı. "Yettegen" de denir.
Yelbeğen: Dev. "Celbegen" de denir.
Zada Han (Yada Han): Rüzgar ve fırtına tanrısı.

DİJİTAL MATERYAL

ISBN:978-605-5618-03-2 no.lu,
"ELMA" adlı eserin e-Kitap sürümüdür.